

6147 96867

HIERDIE EKSEMPLAAR MAG ONDER
GEEN OMSTANDIGHEDE UIT DIE
BIBLIOTHEEK VERWYDER WORD NIE

University Free State

34300002274821

Universiteit Vrystaat

*Die bepaling van tolkakkuraatheid tydens simultane tolking by die
Vrystaat Wetgewer*

deur

LIEZL LIEBENBERG

voorgelê ter vervulling van die vereistes vir die graad

MAGISTER ARTIUM

LINGUISTIEK

in die Fakulteit

GEESTESWETENSKAPPE

aan die

UNIVERSITEIT VAN DIE VRYSTAAT

SEPTEMBER 2003

STUDIELEIER: DR. A. LOTRIET

Universiteit van die
Oranje-Vrystaat
BLOEMFONTEIN
8 - JUL 2004
UOVS SAROL BIBLIOTEEK

Ek verklaar dat die verhandeling wat hierby vir die graad MAGISTER ARTIUM aan die Universiteit van die Vrystaat deur my ingedien word, my selfstandige werk is en nie voorheen deur my vir 'n graad aan 'n ander universiteit of fakulteit ingedien is nie.

DANKBETUIGINGS

Hiermee wil ek graag my opregte dank en erkenning uitspreek teenoor die volgende persone wat met hierdie studie gemoeid was:

- Eerstens, my God en Hemelse Vader, wat my die krag en vermoë gegee het om hierdie studie aan te pak en te voltooi.
- My studieleier, dr. Annelie Lotriet, vir wie ek die hoogste respek en agting het. Sonder haar sou hierdie studie nooit moontlik gewees het nie. Vir haar geduld, ondersteuning en insig, sowel as haar weldeurdagte insette, my opregte dank.
- My man, Erick, my ouers Christo en Anna-Ryna en Ilse vir julle liefde en ondersteuning. Julle geloof in my het my aangespoor om aan te gaan en vas te byt.
- My skoonma, Magda, en skoonpa, Wynand, vir julle opregte belangstelling in hierdie studie en veral my vordering!
- My vriende en tolkollegas by die Vrystaat Wetgewer vir julle waardevolle insette en aanmoediging. Baie dankie vir die kosbare én kostelike oomblikke in die toikhokkie en op kantoor wat ek met julle kon deel.
- Die Lede van die Wetgewer wat moeite gedoen het om die vraelyste noukeurig in te vul, my van hulp voorsien het, in my vordering belanggestel het en soms selfs 'n woordjie van ondersteuning en raad gegee het. Sonder julle sou hierdie studie nie volledig gewees het nie – baie dankie.

**Oppedra aan my ouers:
Christo en Anna-Ryna**

INHOUDSOPGAWE

INDELING

BLADSY

Hoofstuk 1: *Inleiding*

1.1	Agtergrond en probleemstelling	1
1.2	Doelstelling	4
1.3	Hipoteses wat die studie rig	4
1.4	Metodologie	6
1.5	Veldafbakening	7
1.6	Hoofstukindeling	7
1.6.1	Hoofstuk 1	7
1.6.2	Hoofstuk 2	8
1.6.3	Hoofstuk 3	8
1.6.4	Hoofstuk 4	8
1.6.5	Hoofstuk 5	8
1.7	Gevolgtrekking	9

Hoofstuk 2: *Die bepaling van tolkakkuraatheid*

2.1	Inleiding	10
2.2	Tolkakkuraatheid vs tolkkwaliteit	11
2.3	Die invloed van die teks	14
2.4	Elemente in die bepaling van tolkakkuraatheid	17
2.4.1	Weglatings	18
2.4.2	Byvoegings	20
2.4.3	Vervangings en foute	22
2.5	Die invloed van styl op tolkakkuraatheid	24
2.5.1	Vertraging/vlotheid	25

2.5.2	Diskoerssegmentering	26
2.5.3	Sloering (<i>lagging</i>)	27
2.6	Tipes mislukkings en foute tydens tolkproduksie	28
2.6.1	Sekondêre en terloopse kwalifisering	29
2.6.2	Die invloed van die tolk se oordeel	30
2.6.3	Die invloed van die spreker se gedagtegang	31
2.7	Kompenseringstrategieë	32
2.7.1	Weglating (<i>skipping</i>)	33
2.7.2	Benadering (<i>approximation</i>)	33
2.7.3	Filtrering (<i>filtering</i>)	34
2.7.4	Onvoltooide sinne	35
2.7.5	Vervanging	35
2.7.6	Opeenhoping (<i>queing</i>)	36
2.8	'n Breër perspektief	37
2.8.1	Die konteks waarbinne die tolkproduksie plaasvind	37
2.8.2	Nie-linguistiese faktore	39
2.9	Opsomming	39

Hoofstuk 3: *Ekstra-linguistiese faktore wat 'n invloed op tolkakkuraatheid kan uitoefen*

3.1	Inleiding	42
3.2	Psigo-afektiewe faktore	44
3.2.1	Die tolk se konsep van die self	44
3.2.2	Die tolk se kognitiewe styl	45
3.2.3	Die tolk se algemene kennis (<i>real-world knowledge</i>)	46
3.2.4	Die tolk se hantering van angs	48
3.2.5	Die tolk se houding	49
3.2.6	Die tolk se hantering van stres	49
3.3	Neurolinguistiese faktore	50
3.3.1	Die tolk se aandagsduur	50
3.3.2	Geheue	51

3.4	Die inhoudsdigtheid van die bronteks	54
3.4.1	Die spoed waarteen die brontekstoespraak gelewer word	55
3.4.2	Ingewikkelde name, syfers en tegniese terme	56
3.4.3	Die spreker se aksent	58
3.5	Die samehangendheid van die brontekstoespraak	59
3.6	Die duur van die vergadering self	60
3.7	Voorbereidingstyd	60
3.8	Die tolkomgewing	61
3.8.1	Die grootte van die tolkhokkie	63
3.8.2	Klankisolering (<i>sound insulation</i>) en akoestiese verdeling (<i>acoustic separation</i>)	64
3.8.3	Sigbaarheid	64
3.8.4	Lugversorging	65
3.9	Opsomming	66

Hoofstuk 4: *Die bepaling van tolkakkuraatheid by die Vrystaat Wetgewer*

4.1	Inleiding	69
4.2	Metodologie	71
4.2.1	Die navorsingsmetode	71
4.2.2	Die kwantitatiewe navorsingsmetode	74
4.2.2.1	Die identifisering van die tekste	74
4.2.2.2	Die benadering tot die tekste	75
4.2.2.3	Die akkuraatheidskema	76
4.2.3	Die kwalitatiewe navorsingsmetode	77
4.2.3.1	Die persepsies van Lede van die Vrystaat Wetgewer	78
4.2.3.2	Die persepsies van tolke van die Vrystaat Wetgewer	79
4.3	Die akkuraatheidskema	80
4.4	'n Vergelyking tussen die bronteks en die doelteks	82
4.4.1	Toespraak I	82
4.4.1.1	Akkuraatheidsanalise	82

4.4.1.2 Akkuraatheidskema: Toespraak 1	90
4.4.1.3 Opsommende gevolgtrekking	91
4.4.2 Toespraak 2	95
4.4.2.1 Akkuraatheidsanalise	95
4.4.2.2 Akkuraatheidskema: Toespraak 2	109
4.4.2.3 Opsommende gevolgtrekking	111
4.4.3 Toespraak 3	114
4.4.3.1 Akkuraatheidsanalise	114
4.4.3.2 Akkuraatheidskema: Toespraak 3	128
4.4.3.3 Opsommende gevolgtrekking	130
4.4.4 Toespraak 4	132
4.4.4.1 Akkuraatheidsanalise	132
4.4.4.2 Akkuraatheidskema: Toespraak 4	151
4.4.4.3 Opsommende gevolgtrekking	153
4.5 Algemene gevolgtrekking: Toesprake 1 tot 4	156
4.6 Vraelyste aan tolke	158
4.6.1 Resultate	158
4.6.1.1 Algemene agtergrond	158
4.6.1.2 Faktore wat tolkakkuraatheid negatief beïnvloed	159
4.6.1.3 Kwaliteit vs Akkuraatheid	162
4.6.1.4 Voorstelle	165
4.6.2 Samevattende gevolgtrekking	166
4.7 Vraelyste aan Lede van die Wetgewer	166
4.7.1 Resultate	166
4.7.1.1 Algemene agtergrond	166
4.7.1.2 Die verwagtinge van Lede	167
4.7.1.3 Belangrike aspekte rondom tolkakkuraatheid	169
4.7.1.4 Irritasies ten opsigte van tolking	171
4.7.1.5 Tolkkwaliteit en –akkuraatheid	172
4.7.2 Samevattende gevolgtrekking	174
4.8 Opsomming	175

Hoofstuk 5: *Gevolgtrekkings en Aanbevelings*

5.1	Inleiding	176
5.2	Gevolgtrekkings	176
5.2.1	Akkuraatheidsanalise	176
5.2.2	Vraelyste: Tolke	178
5.2.3	Vraelyste: Lede	186
5.3	Aanbevelings	186
5.3.1	Hanteringsmeganismes	187
5.3.2	Grammatikale kennis	187
5.3.3	Algemene kennis	187
5.3.4	Deurlopende skakeling met kliënte	187
5.3.5	Werksomgewing	188
5.3.6	Opleiding	188
5.4	Tekortkominge van die studie	189
5.5	Voorstelle vir verdere studie	190
5.6	Slotsom	190
	Bronnelys	192
	Bylaag A	200
	Bylaag B	212
	Bylaag C	222
	Bylaag D	225

Lys van Tabele

Tabel 1: Akkuraatheidskema – Toespraak 1	91
Tabel 2: Akkuraatheidskema – Toespraak 2	110
Tabel 3: Akkuraatheidskema – Toespraak 3	129
Tabel 4: Akkuraatheidskema – Toespraak 4	152
Tabel 5: Faktore wat tolkakkuraatheid negatief beïnvloed	160
Tabel 6: Faktore van mees negatiewe na minste negatiewe komponent	161
Tabel 7: Kwaliteit vs Akkuraatheid (B na A)	162
Tabel 8: Kwaliteit vs Akkuraatheid (A na B)	163
Tabel 9: Tolkkwaliteit: B na A vs A na B	164
Tabel 10: Akkuraatheid: B na A vs A na B	164
Tabel 11: Die verwagtinge van Lede	168
Tabel 12: Die inhoud van die doelteks	170
Tabel 13: Die formaat van die doelteks	170
Tabel 14: Faktore wat tot irritasies lei	171
Tabel 15: Die impak van lang pouses	172
Tabel 16: Die Lede se indrukke van tolkkwaliteit by die Vrystaat Wetgewer	173
Tabel 17: Die Lede se indrukke van tolkakkuraatheid by die Vrystaat Wetgewer	173

Lys van Figure

Figuur 1: Kriteria vir die bepaling van tolkakkuraatheid (Toespraak 1)	92
Figuur 2: Impaksgraad	93
Figuur 3: Invloed van kriteria	93
Figuur 4: Die behoud/verlies van betekenis	94
Figuur 5: Kriteria vir die bepaling van tolkakkuraatheid (Toespraak 2)	111
Figuur 6: Impaksgraad	112
Figuur 7: Invloed van kriteria	113
Figuur 8: Die behoud/verlies van betekenis	113
Figuur 9: Kriteria vir die bepaling van tolkakkuraatheid (Toespraak 3)	130
Figuur 10: Impaksgraad	131
Figuur 11: Invloed van kriteria	131
Figuur 12: Die behoud/verlies van betekenis	132
Figuur 13: Kriteria vir die bepaling van tolkakkuraatheid (Toespraak 4)	153
Figuur 14: Impaksgraad	154
Figuur 15: Invloed van kriteria	155
Figuur 16: Die behoud/verlies van betekenis	155
Figuur 17: Tolkakkuraatheid by die Vrystaat Wetgewer	158

Hoofstuk 1: *Inleiding*

1.1 Agtergrond en probleemstelling

Volgens Seleskovitch (1975:261) produseer vergaderings van tussen ses tot sewe ure 'n daaglikse totaal van 36 000 tot 42 000 woorde. Elk van die aktiewe tolkhokkies verwerk twee derdes van hierdie totaal (waar drie tale gebruik word en dit eweredig verdeel word tussen die twee tolkhokkies), dit is ongeveer 28 000 woorde.

Indien gereken word dat elke tolk die helfte van hierdie werklas dra, blyk dit dat elke simultane tolk aktief betrokke is met die verwerking van tussen 14 000 en 20 000 woorde. Boonop sal 'n tolk tydens 'n 'ruskansie', terwyl sy kollega tolk, passief volg wat gesê word. Volgens haar kan die volume inligting wat daaglik deur 'n tolk binne hierdie konteks verwerk word, vergelyk word met tussen 56 en 90 getikte bladsye.

Hierdie werksdruk kan 'n groot invloed op 'n tolk uitoefen. Na afloop van 'n werkladingstudie van die AIIC (Internasionale Vereniging van Konferensietolke) ten opsigte van die psigologiese, fisiologiese, fisiese en werksverrigtingfaktore en die verband tussen die vier elemente, kon afgelei word dat tolke se vlakke van geestelike en fisiese uitputting, kognitiewe moegheid en geestesspanning hoër is as dié van hoëtegnologiewerkers, en dat dit soortgelyk is aan dié van twee ander sektore waarvan vergelykende inligting beskikbaar was, naamlik onderwysers en senior offisiere van die Israelse weermag (Mackintosh, 2002:2).

In die lig hiervan, kan die vraag gevra word of 'n simultane tolk uur na uur, dag na dag steeds kan volhou met die akkurate "omskakeling" van 'n brontaal na 'n doeltaal. Die vraag is of die simultane tolk daarmee kan voortgaan om nie net die betekenis van dít wat die brontaalspreker sê oor te dra nie, maar boonop ook nog die fynere nuanses en tegniese inligting korrek weer te gee.

Tolke by Wetgewers in Suid-Afrika moet nie net hierdie uitdagings die hoof bied nie, maar boonop ook handel met terminologieë en uitdrukkings waarvan die ekwivalente in die doeltaal tot 1994 nog nie noodwendig deur tolke hanteer is nie. Vergelyk uitdrukkings soos *step-down facilities* (tussentydse versorgingsfasiliteite), *gender desk* (genderlessenaar) en *one stop youth justice centres* (eenstop-jeugregsentrums).

Suid-Afrika het tot 1994 'n beleid van twee amptelike tale, naamlik Afrikaans en Engels gevolg. Tolke is dus nooit op 'n amptelike basis in, byvoorbeeld, die Parlement gebruik nie, aangesien alle parlaments- en personeellede in staat moes wees om die twee amptelike tale te praat (Lotriet, 2002b:81).

Dit is eers na afloop van Suid-Afrika se eerste demokratiese verkiesing in 1994 dat tale (veral inheemse tale soos byvoorbeeld Sesotho, isiXhosa, ens.) en die hantering daarvan prominente aandag in die Grondwet geniet. Die mees prominente taalklausule word in Artikel 6 vervat, wat voorsiening maak vir 11 amptelike tale, naamlik Sepedi, Sesotho, Setswana, siSwati, Tshivenda, Xitsonga, Afrikaans, English, isiNdebele, isiXhosa en isiZulu (Erasmus, 2002:197).

Die Grondwet maak egter nie net voorsiening vir 11 amptelike tale nie. Die Grondwet (108/1996), Artikel 6 (2) bepaal ook dat die status van inheemse tale verhoog moet word, en dat die gebruik daarvan bevorder moet word. Hierdie 11 tale moet dus in die praktyk deur provinsies in die land gebruik en bevorder word.

Artikel 6 (3)(a) van die Grondwet (108/1996) lees soos volg:

Die nasionale regering en provinsiale regerings kan enige bepaalde amptelike tale vir regeringsdoeleindes aanwend, met inagneming van gebruik, doenlikheid, koste, streeksomstandighede en die ewewig van die behoeftes en voorkeure van die bevolking as geheel of in die betrokke provinsie; maar die nasionale regering en elke provinsiale regering moet minstens twee amptelike tale gebruik.

Een manier waarop die status van inheemse tale en hul gebruik bevorder kon word, was die instelling van tolkdienste soos dié by die Vrystaatse Wetgewer. Die voorsiening van tolkdienste by Wetgewers in Suid-Afrika is dus 'n relatief nuwe verskynsel.

Die eerste Afrikaans/Engelse tolke wat dié diens in die Vrystaatse gelewer het, het nie oor formele tolkopleiding beskik nie en het op 'n kontrakbasis gewerk. Drie permanente tolke vir dié taalkombinasie is aan die begin van 2000 aangestel. Hulle het 'n jaar lank formele tolkopleiding by die Eenheid vir Taalfasilitering en –bemagtiging aan die Vrystaatse Universiteit in Bloemfontein ondergaan.

Die akkuraatheid van hierdie tolke is egter nog nie getoets nie. Daar word op hierdie stadium staatgemaak op die oordeel van die politici wat van die tolkdienste gebruik maak, sowel as insette van die tolke teenoor mekaar.

Dit kan egter gebeur dat die insette van kollegas nie noodwendig objektief is nie. Die tolk se kollegas kan 'n oordeel oor die tolk se produk fel, maar sal die tolk bykans nooit van onakkurate tolking beskuldig nie, aangesien kritiek die atmosfeer tussen kollegas kan bederf, en omdat dit nie altyd maklik is om te sê wat verkeerd was in die getolkde weergawe nie (Riccardi, 2002:117).

Die vraag wat nou gevra kan word is, is die politici in 'n posisie om die tolkakkuraatheid van tolke te kan bepaal? Bepaal die politici nie eerder die tolkkwaliteit nie? Gile (1990:15 – 18) meen die kommunikasieproses sluit nie net die tolk en die luisteraars, of tolkgebruikers in hulle rolle as “senders” en “ontvangers” in nie, maar maak ook melding van die “kliënt” wat die tolk aanvra en betaal.

Ten spyte van al die rolspelers in die bepaling van tolkakkuraatheid, is Namy (1978:26) van mening dat 'n persoon wat heeltemal van 'n tolk afhanklik is, geensins kan bepaal of die tolk akkuraat is of nie. Dit vereis ook meer as 'n eenmalige luister na 'n opname van 'n getolkde toespraak om te bepaal of die toespraak akkuraat getolk is aldan nie.

Volgens Lotriet (2002a:11) is daar 'n duidelike behoefte aan 'n objektiewe instrument wat gebruik kan word om simultane tolking te evalueer. Eenvoudig gestel, daar moet 'n instrument saamgestel word om te bepaal of dit wat die tolk as doeltteks weergee, feitelik korrek is en ooreenstem met dit wat die spreker sê.

'n Goeie tolk moet oor spesiale, hoogs ontwikkelde vermoëns beskik. Hy of sy moet in staat wees om 'n boodskap só te vertaal dat andere dit verstaan asof dit nooit vertaal is nie. Dit beteken dat die tolk in staat moet wees om nie net die woorde van 'n taal te verstaan nie, maar ook die emosionele aspekte, denkproses en kommunikatiewe tegnieke van 'n spesifieke kultuur (Samovar & Porter, 1991:168).

Die bepaling van tolkakkuraatheid is juis belangrik om vas te stel of die tolk 'n professionele diens aan sy klient/e lewer. Net soos 'n spesialis of ouditeur akkuraat moet wees in die uitvoering van sy pligte, moet die tolk ook presiese en korrekte inligting weergee. Op hierdie manier sal standarde ten opsigte van dienslewering, sowel as diens van hoë gehalte verseker word.

1.2 Doelstelling

Die doel van hierdie empiriese studie is dus om tolkakkuraatheid in die wetgewende konteks te bepaal en om ondersoek in te stel na die ekstra-linguistiese faktore wat tolkakkuraatheid by simultane tolking in die wetgewende konteks beïnvloed.

1.3 Hipoteses wat die studie rig

Namy (1978:26) definieer goeie simultane tolking as,

die kuns om 'n boodskap wat in een taal gelewer word gelyktydig in 'n ander taal weer te gee.

Hy meen dat die getolkde weergawe duidelik, ondubbelsinnig en onmiddellik verstaanbaar moet wees, met ander woorde perfek idiomaties, sodat dit nie vir die luisteraar nodig sal wees om die boodskap wat hom deur die oorfone bereik, self uiteen te sit nie.

Daar sal gepoog word om die volgende hipoteses gedurende hierdie studie te ondersoek:

- Simultane tolking by die Vrystaatse Wetgewer is akkuraat.

- Die volgende ekstra-linguistiese faktore het 'n negatiewe invloed op tolkakkuraatheid:
 - (i) Psigo-afektiewe faktore
 - a) 'n Swak selfkonsep
 - b) 'n Swak kognitiewe styl
 - c) 'n Beperkte algemene kennis (*real-world knowledge*)
 - d) Die tolk se ondoeltreffende hantering van angs
 - e) 'n Negatiewe houding ten opsigte van tale
 - f) Die ondoeltreffende hantering van stres
 - (ii) Neurolinguistiese faktore
 - a) 'n Kort aandagsduur
 - b) 'n Swak geheue
 - (iii) Die inhoudsigtheid van die bronteks – hoe digter hoe negatiewer
 - a) Die spoed waarteen die brontekstoeppraak gelewer word
 - b) Ingewikkelde name, syfers en tegniese terme
 - c) Die spreker se aksent
 - (iv) 'n Onsamehangende brontekstoeppraak
 - (v) Die tydsduur van 'n vergadering – hoe langer hoe negatiewer
 - (vi) Voorbereidingstyd – hoe korter hoe negatiewer
 - (vii) Die tolkomgewing
 - a) 'n Ongemaklike tolkhokkie

- b) Swak klankisolering (*sound insulation*) en akoestiese verdeling (*acoustic separation*)
- c) Swak sigbaarheid
- d) Swak lugversorging

- Daar is 'n verskil tussen die persepsie van die Lede van die Wetgewer oor tolkakkuraatheid en die werklike akkuraatheid van die tolke.

1.4 Metodologie

Om maatstawwe vir die bepaling van tolkakkuraatheid in 'n wetgewende konteks te bepaal, sal beide 'n kwantitatiewe en kwalitatiewe navorsingsmetodologie gevolg word, naamlik:

- Vraelyste sal aan Lede van die Wetgewer uitgestuur word om die akkuraatheid van die tolke te ondersoek. Die Lede van die Wetgewer maak van tolkdienste gebruik tydens sittings van die Huis, komiteevergaderings en openbare verhore. Daar sal onder meer aan hulle gevra word of die getolkde weergawes akkuraat is, die kwaliteit daarvan, en wat hulle van die tolking irriteer.
- Daar sal analyses gemaak word van getolkde weergawes deur die bronteks en doelteks (getolkde weergawes) met mekaar te vergelyk. Hier sal van 'n objektiewe instrument gebruik gemaak word wat kyk na weglatings, toevoegings, vervangings en foute en die graad en positiewe of negatiewe invloed hiervan op tolkakkuraatheid. Grammatikale foute sal ook bespreek word.
- Daar sal ook gekyk word na eksterne faktore wat tolkakkuraatheid kan beïnvloed, byvoorbeeld psigo-afektiewe faktore, neurolinguistiese faktore, die inhoudsigtheid van die bronteks, die onsamehangendheid van die brontekstoespraak, die duur van vergaderings, beskikbare voorbereidingstyd vir tolke en die tolkomgewing self.

1.5 Veldafbakening

Vir die doel van hierdie studie sal Afrikaans en Engels as doeltaal en brontaal en andersom gebruik gemaak word, aangesien dié twee tale primêr by die Vrystaatse Wetgewer gebruik word. Sesotho word ook gebruik, maar die skrywer is nie in dié taal taalvaardig nie. Die akkuraatheid van die tolke in die simultane modus gaan ondersoek word, aangesien tolking by die Vrystaatse Wetgewer slegs in die simultane modus plaasvind.

Die toesprake wat gebruik word om tolkakkuraatheid te bepaal is gekies op grond van faktore soos die tempo waarteen die spreker die toespraak lewer, die spreker se aksent en die spreker se register. Al vier toesprake is gelewer tydens sittings van die Wetgewer en waartydens begrotingstoebesprake gelewer, of op gereageer word. Daar is verder net van die tolke by die Vrystaatse Wetgewer gebruik gemaak, aangesien dit die enigste Wetgewer in die land is waar tolkdienste vir alle vergaderings gebruik word: tolke word gebruik by sittings van die Wetgewer, komiteevergaderings en openbare verhore.

1.6 Hoofstukindeling

Die hoofstukke in dié ondersoek gaan soos volg ingedeel word:

1.6.1 Hoofstuk 1

Hoofstuk 1 is 'n inleidende hoofstuk tot die tema van hierdie studie, naamlik die bepaling van tolkakkuraatheid by die Vrystaatse Wetgewer. Dit bespreek onder meer die aspekte waarop gefokus gaan word in die studie, en die hipoteses wat hanteer gaan word. Hoofstuk 1 noem ook die metodes wat gebruik gaan word om tolkakkuraatheid by die instelling te bepaal.

1.6.2 Hoofstuk 2

Hoofstuk 2 handel oor die navorsing wat reeds ten opsigte van die onderwerp gedoen is. Daar gaan gekyk word na die volgende aspekte van tolkakkuraatheid en -kwaliteit: die verskil tussen die twee komponente, sowel as die invloed van teks, elemente in die bepaling van tolkakkuraatheid, die invloed van styl op tolkakkuraatheid, tipes mislukkings en foute tydens tolking, kompenseringsstrategieë om tolkakkuraatheid te probeer bewerkstellig, en 'n breër perspektief oor elemente van tolkakkuraatheid.

1.6.3 Hoofstuk 3

In hierdie hoofstuk gaan ondersoek ingestel word na die onderskeie ekstra-linguistiese faktore wat 'n invloed op tolkakkuraatheid uitoefen. Hierdie faktore sluit onder meer die volgende in: psigo-affektiewe faktore, neurolinguistiese faktore, die inhoudsdigtheid van die teks en aspekte daaraan verbonde, die invloed van die onsamehangendheid van die brontekstoespraak, die duur van die vergadering, voorbereidingstyd en die tolkomgewing self. Dit sal weer eens gedoen word aan die hand van literatuurstudie.

1.6.4 Hoofstuk 4

Hoofstuk 4 is 'n bespreking van die empiriese ondersoek. Na afloop van 'n uiteensetting van die navorsingsmetodologie wat gevolg gaan word, gaan eerstens gepoog word om tolkakkuraatheid kwantitatief te bepaal aan die hand van 'n tolkakkuraatheidskema.

Daarna volg 'n bespreking van die kwalitatiewe ondersoek wat behels 'n ontleding van die antwoorde op vraelyste aan Lede van die Wetgewer en tolke by dié instelling.

1.6.5 Hoofstuk 5

In hoofstuk 5 gaan gevolgtrekkings en aanbevelings gemaak word ten opsigte van tolkakkuraatheid by die Provinsiale Wetgewer. Hierdie gevolgtrekkings en aanbevelings

sal gegrond wees op die inligting wat uit bogenoemde aspekte, komponente en faktore afgelei kon word.

1.7. Gevolgtrekking

Die bepaling van tolkkuraatheid is 'n ingewikkelde kwessie, aangesien verskeie faktore teenwoordig is wat nie noodwendig objektief beoordeel kan word nie. Alhoewel die persone wat van die tolkdienste gebruik maak wel tolkwaliteit kan beoordeel, bly tolkkuraatheid 'n meer abstrakte saak. Die belangrikheid van byvoorbeeld 'n weglating kan óf as 'n fout gesien word óf slegs as 'n tolkstrategie om minder belangrike inligting (volgens die tolk se oordeel – weer eens subjektief) uit te laat. Daar is geen twyfel dat daar 'n leemte bestaan in die bepaling van tolkkuraatheid by 'n instelling soos die Vrystaatse Wetgewer nie en dat daar ook gekyk moet word na die invloed van ekstra-linguistiese faktore wat hierdie tolkkuraatheid beïnvloed.

Hoofstuk 2: *Die bepaling van tolkakkuraatheid*

2.1 Inleiding

Die Verklarende Handwoordeboek van die Afrikaanse Taal (Odendal, *et. al.*, 1994:36) definieer akkuraat as: *noukeurig, presies*. Alhoewel die definisie van akkuraat/akkuraatheid basies en eenvoudig is, is die bepaling daarvan egter baie meer problematies. Dieselfde teks kan op verskillende wyses deur verskillende tolke weergegee word, soos in die geval van 'n vertaling, maar daar is inderwaarheid slegs een interlinguistiese en interkulturele vertolking van 'n gegewe teks, want 'n getolkde weergawe word gekoppel aan die temporale en ruimtelike omstandighede waarin dit plaasvind (Riccardi, 2002:116).

Dit is daarom ook die rede dat dié onderwerp, naamlik tolkakkuraatheid en die bepaling daarvan, nog nie breedvoerig onder die vergrootglas geplaas is nie. Lotriet (2002a:1) meen dat daar weinig konsensus tussen teoretici en tolke self bestaan oor wat goeie tolking is. Volgens Riccardi (2002:116) fokus navorsers óf op die verwagtinge en reaksies van die gehoor, óf op die menings van die tolke.

Dejean Le Féal (1995:155) meen dat tolke basiese standaarde deel oor wat as 'n professionele getolkde weergawe beskou kan word. Sy som dit só op:

Wat ons [tolke se] luisteraars deur hul oorfone ontvang, behoort dieselfde effek op hulle te hê as wat die oorspronklike toespraak op die spreker se gehoor het. Dit behoort dieselfde kognitiewe inhoud te hê, en moet gelewer word met dieselfde duidelikheid en akkuraatheid en in dieselfde soort taal. Die taal- en verbale kwaliteit behoort ten minste op dieselfde vlak te wees as dié van die oorspronklike toespraak, indien nie beter nie, gesien in die lig van die feit dat ons [tolke] professionele kommunikators is, terwyl baie sprekers nie is nie, en hulle hulle soms in 'n taal moet uitdruk wat nie hul moedertaal is nie.

Volgens Lotriet (2002a:1) is daar 'n groot behoefte aan objektiewe kriteria wat gebruik kan word om 'goeie' tolking te identifiseer. In die bepaling van tolkkuraatheid, kan met reg gevra word: wie bepaal daardie akkuraatheid, volgens watter kriteria, en wie se persepsie van akkuraatheid word gebruik?

Alhoewel daar nie baie literatuur beskikbaar is om maatstawwe te identifiseer waarmee tolkkuraatheid objektief gemeet kan word nie, moet daar tog 'n analise gemaak word van die verskeie aspekte wat wel 'n rol speel ten opsigte van die bepaling daarvan.

In hierdie hoofstuk gaan gekyk word na, onder meer, die invloed van teks, elemente wat 'n rol speel in die bepaling van tolkkuraatheid, die invloed van styl, tipes mislukkings en foute tydens die tolkproduksie, en aspekte soos kompenseringsstrategieë.

Die identifisering en bespreking van hierdie maatstawwe en faktore gaan 'n breë raamwerk voorsien waarbinne tolkkuraatheid op so 'n objektief moontlike wyse bepaal kan word. Hieronder sal die bepaling van tolkkuraatheid 'n vrugtelose oefening wees.

2.2 Tolkkuraatheid vs tolkkwaliteit

Soos uit bogenoemde afgelei kan word, is tolkkuraatheid 'n ingewikkelde konsep wat probleme kan veroorsaak ten opsigte van die objektiwiteit waarmee dit ontleed word. Akkuraatheid is, volgens Riccardi (2002:124), gegrond op die regte keuses op 'n leksikale, morfosintaktiese en prosodiese vlak.

In teenstelling met tolkkuraatheid, is die bepaling van tolkkwaliteit egter 'n onderwerp wat reeds baie aandag geniet het. Een van die redes hiervoor, is waarskynlik die feit dat tolkkwaliteit 'n baie wyer veld is wat oor verskeie subafdelings en veranderlikes beskik (Lotriet, 2002a:2).

Die assessering van kwaliteit beteken dat objektiewe en meetbare veranderlikes geïdentifiseer moet word ten einde 'n getolkde teks te evalueer. Hierdie veranderlikes sluit aspekte soos die kohesie en koherensie van die getolkde teks in (Lotriet, 2002a:2).

Indien persone wat tydens 'n vergadering of konferensie op die getolkde weergawe staatmaak, en daardie getolkde teks verstaan - met ander woorde die teks is samehangend en duidelik - die kans goed is dat hulle die tolkkwaliteit as goed sal beskou. Aan die ander kant kan sommige gebruikers dalk weer meen dat as die tolk 'n aangename stem het of 'n lewendige, beskrywende vertolking van die bronteks gee, die tolk 'n goeie kwaliteit produksie lewer.

Viezzi (1996) identifiseer vier belangrike kwaliteitsdoelstellings, naamlik:

- Gelykwaardigheid: die doelteks moet dieselfde invloed op die doelgehoor uitoefen as wat die bronteks op die bronteksgehoor uitoefen. Gelykwaardigheid kan nie geëvalueer word sonder om oorweging te skenk aan die kommunikatiewe situasie en die kommunikatiewe, betekenisgebonde verhouding tussen die bronteks en doelteks nie.
- Akkuraatheid: die herformulering van die bronteks in die doelteks moet akkuraat wees. Veranderlikes soos die pragmatiese dimensie, die toepaslikheid van die inligting vir die gehoor, die oordra van kennis tussen die spreker en diegene wat na die getolkde weergawe luister, en die kommunikatiewe intensie van die spreker moet hier in gedagte gehou word.
- Toepaslikheid: die oorbrugging van die kulturele, stilistiese en registerverskille tussen spreker en gehoor in 'n kommunikatiewe situasie. Toepaslikheid vereis modifikasies en aanpassings ten opsigte van die doelteks om die kultuurverskille tussen spreker en gehoor te oorkom, sowel as konformiteit aan die retoriese en stilistiese kenmerke van die doelkultuur en die agtergrond en verwagtings van die gehoor.

- Bruikbaarheid: 'n bruikbare doeltteks is duidelik, onmiddellik verstaanbaar en bruikbaar deur die doelgehoor, maar onvermydelik gebonde aan die bronteks en die konteks van die situasie.

Bogenoemde aspekte is essensieel vir die uiteindelijke doelwit om 'n getolkde weergawe te lewer wat doeltreffende kommunikasie tussen die spreker en die luisteraars van die doeltteks sal verseker.

Moser (1996:145 – 178) het tydens 'n empiriese studie van die tolkkwaliteit van konferensietolke die evaluering van diegene wat van tolke gebruik maak geanaliseer en gepoog om dit te interpreteer. Sy het die evaluering gemeet ten opsigte van die oordeel, behoeftes en verwagtings van die tolkgebruikers (*users*). Moser stel dit duidelik dat die gebruikersevaluering gekry is in die konteks waarbinne die respondente van die tolkdienste gebruik maak. Daar is ook gekyk na die mate waartoe die respondente se individuele eienskappe hulle antwoorde of verwagtinge beïnvloed.

In Moser se studie het die meeste tolkgebruikers (68,2%) aangedui dat die tolk se duidelike uitdrukking van dit wat die spreker sê, vir hulle die belangrikste oorweging in die bepaling van tolkkwaliteit is. Dit is gevolg deur korrekte terminologiegebruik (53,2%) en dan volledigheid (49,3%). Ander aspekte soos sinchronisme (gelyktydigheid) (12,4%), emosionele kongruensie (5,5%) en 'n aangename stem (5,5%) was onderskeidelik vierde, vyfde en sesde op die lys van belangrike maatstawwe. 'n Natuurlike (*native-sounding*) aksent (0,5%) en die onderbreking van die tolkproduksie wanneer 'n fout gemaak is (0,5%) was laaste op die lys.

Bogenoemde aspekte kan egter nie objektief beoordeel word nie. Wat vir een respondent byvoorbeeld 'n aangename stem is, is dalk nie vir iemand anders die geval nie. Alhoewel die tolk dit wat die spreker sê duidelik tolk, is dit egter nie noodwendig so dat die tolk 'n akkurate weerspieëling gee van dit wat die spreker sê nie.

Diegene wat geheel en al op die getolkde teks staatmaak, kan nie noodwendig bepaal of die getolkde weergawe akkuraat is of nie. As gevolg van praktiese hindernisse, kan hulle ook nie oor en oor na die getolkde weergawe luister, om sodoende die akkuraatheid daarvan te bepaal nie. Riccardi (2002:116) is van mening dat die luisteraars selde 'n verskil tussen die bronteks en doelteks, of selfs afwykings of foute opmerk, indien dit nie duidelik oorkom nie.

Wat hulle wel kan identifiseer is onsin, struikelblokke in die lewering van die doelteks, onvoltooide sinne, 'n tekort aan kundigheid ten opsigte van tegniese terminologie en weersprekende elemente. Luisteraars maak dus staat op die tolk se vermoë en vaardighede – dat die tolk 'n akkurate tolkprodukt sal lewer. Die tolk staan dus alleen met die verantwoordelikheid om 'n korrekte teks te lewer wat met die bronteks ooreenstem en akkuraat is ten opsigte van register en styl (Riccardi, 2002:116).

Volgens Namy (1978:26) kan onakkurate simultane tolking weens hierdie praktiese struikelblokke vir 'n geruime tyd plaasvind, aangesien 'n aangename stem en lewering luisteraars tot 'n valse sin van sekuriteit paai. Dit beteken dat 'n tolk vir 'n geruime tyd kan tolk, voordat iemand uiteindelik besef dat die tolking onakkuraat is.

Gevolglik is dit belangrik dat 'n deeglike ondersoek gedoen word oor tolkakkuraatheid en hoe dit gemeet kan word. Vervolgens sal na faktore gekyk word wat tolkakkuraatheid beïnvloed.

2.3 Die invloed van die teks

Om tolkakkuraatheid te bepaal, is dit vanselfsprekend dat die bronteks met die doelteks vergelyk moet word. Volgens Pöchhacker (1994:234) is die probleem egter dat daar nou gekyk moet word na die beste wyse waarop die getolkde teks gedefinieer en geanaliseer kan word as 'n 'objektiewe', met ander woorde, fisiese realiteit. Hy bevraagteken verder die getekstualiseerde parameters en veranderlikes wat die oordeel oor kwaliteit in

simultane tolking onderlê, en hoe hulle gemeet en gekwantifiseer kan word in 'n korpus van tekste.

Shlesinger (1997:128) meen dat die doeltteks op drie vlakke ondersoek kan word, naamlik:

- Intertekstueel: volgens hierdie strategie word 'n vergelyking getref tussen die bronteks en die doeltteks op grond van die ooreenkomste en verskille tussen die twee tekste.
- Intratekstueel: hiervolgens word die teks gesien as 'n produk in eie reg, wat gegrond is op die akoestiese, linguistiese, en logiese kenmerke van die teks.
- Instrumenteel: die teks word hier gesien as 'n kliëntediens, gegrond op die doeltteks se bruikbaarheid en verstaanbaarheid.

Lotriet (2002a:8) stel dit dat die wyse waarop die getolkde teks benader word van groot belang is. Daar moet dus gekyk word na die manier waarop die getolkde teks gesien word, naamlik: is die getolkde teks meer as net 'n stel individuele sinne of paragrawe, of word die teks as 'n eenheid gesien? Word die teks dalk gesien as losstaande sinne en paragrawe? Die wyse waarop die getolkde teks beskou word, sal bepaal watter maatstawwe gebruik word om die akkuraatheid van die getolkde teks te bepaal.

Sou die getolkde teks as 'n stel losstaande sinne of paragrawe gesien word, met ander woorde nie as 'n geheel nie, word die maatstawwe bepaal in terme van ooreenkomste of verskille tussen die bronteks en die getolkde teks. Daar sal hiervolgens gefokus word op die verlies van inligting wat bepaal word deur aspekte soos foute, weglatings, toevoegings, veranderde of vervanging van inligting (Lotriet, 2002a:9).

Hierdie benadering, waar die bronteks en die doeltteks met mekaar vergelyk word, kan gesien word as dit waarna Shlesinger (1997:128) verwys as die 'intertekstuele analise'.

Sou die getolkde teks as 'n geheel geëvalueer word, sal die maatstawwe, volgens Lotriet (2002a:9), voorsiening moet maak vir aspekte soos kohesie en koherensie. Dit moet onafhanklik van die bronteks gedoen word. Die getolkde teks word dan gesien as 'n outonome, selfstandige eenheid. Wat kohesie betref, is aspekte soos 'n gebrek aan kohesie, leksikale foute en onaanvaarbare evaluerings van belang. Koherensie word bepaal deur 'n analise te maak van die logiese ordening en die '*theme-rheme*'-progressie.

Hierdie tweede benadering, waar die getolkde weergawe as 'n teks in eie reg gesien word, kan geïdentifiseer word as 'n 'intratekstuele analise' (Shlesinger, 1997:128), waar gekyk word na akoestiese, linguistiese en logiese eienskappe.

Dit is belangrik om daarop te let, dat Robinson (1997:207), in sy interpretasie van Nord (1991) se siening oor die rol van tekste in vertalings, meen dat alle tekste – nie net vertalings nie – bepaal word deur die kommunikatiewe situasie, en nie deur abstrakte universele reëls wat die geskrewe of gesproke taal regeer nie.

Hy is verder van mening dat dit daarom onmoontlik is om te sê dat teksgebaseerde ekwivalensie 'n definiërende maatstaf van 'n goeie vertaling (tolkprodukt) is of behoort te wees, of dat 'n enkele soort ekwivalensie die enigste aanvaarbare meetinstrument vir alle vertalings is. Hierdie sake word, volgens hom, deur en in die kommunikatiewe situasie bepaal – deur mense wat in 'n maatskaplike konteks teenoor mekaar optree.

Alhoewel diegene wat van tolke gebruik maak se verwagtinge ten opsigte van die tolkprodukt, en die situasie waarbinne die tolking plaasvind, ook 'n belangrike rol speel, moet daar egter in die bepaling van tolkakkuraatheid gekyk word na die inligting (of verlies daaraan) wat oorgedra word. In hierdie verband speel die wyse waarop die teks beskou word, 'n kritiese rol.

In die bepaling van tolkakkuraatheid, moet daar dus eerste besluit word op die benadering wat gevolg gaan word ten opsigte van die teks. Word die teks beskou as 'n stel losstaande sinne of paragrawe wat in terme van inligtingsverlies aan die bronteks gemeet word, of is die teks 'n outonome, selfstandige eenheid wat afsonderlik van die bronteks geëvalueer gaan word? Word die teks dalk gesien as 'n geheel, maar vergelyk met die bronteks in terme van aspekte soos kohesie en koherensie?

Indien hierdie laasgenoemde benadering gevolg word, waarsku Lotriet (2002a:9 – 10) dat die feit dat die tolk selde toegang het tot die volledige bronteks en dat hy slegs werk met dit wat die spreker aan hom bied, in gedagte gehou moet word. Die tolk is dus afhanklik van die spreker en bou retrospektief aan die geheelbeeld van dit wat die spreker sê. Volgens haar sou hierdie tipe benadering tot die getolkde teks wel van groot nut wees by die analisering van 'n konsektief getolkde teks.

Volgens Riccardi (2002:119) kan Viezzi (1996) se vier kwaliteitsdoelstellings (soos vroeër beskryf) gebruik word om die getolkde weergawe vanuit verskillende perspektiewe te evalueer. *Gelykwaardigheid* en *akkuraatheid* ondersoek die verhouding tussen die bronteks en die doelteks, terwyl *toepaslikheid* en *bruikbaarheid* weer die verhouding tussen die doelteks en die gehoor binne 'n spesifieke kommunikatiewe situasie ondersoek.

2.4 Elemente in die bepaling van tolkakkuraatheid

Die vertrekpunt in die bepaling van tolkakkuraatheid handel dus basies daaroor dat 'n vergelyking getref moet word tussen die bronteks en die getolkde weergawe. Met ander woorde, 'n analitiese studie moet gemaak word van die mate waartoe die getolkde teks ooreenstem of afwyk van die bronteks. Die getolkde teks is die tasbare produk van die tolk se poging en kan inligting verskaf oor die tolk se tolkstrategieë, -taktiek, -opsies en -prosesse (Lotriet, 2002a:2).

In sy studie van klassifikasie- of koderingskemas, fokus Barik (1994:122 – 132) op maatstawwe waarvolgens die tolk se weergawe moontlik kan afwyk van die oorspronklike weergawe, naamlik weglatings, toevoegings, vervangings en foute. Hy tref verder 'n onderskeid tussen die tipes weglatings, toevoegings, vervangings en foute.

Vervolgens word daar gekyk na Barik se koderingskema, sowel as ander elemente wat in ag geneem kan word vir die bepaling van tolkakkuraatheid. Let daarop dat sommige van hierdie elemente, positief of negatief, deur tolke aangewend word om te kompenseer as hulle probleme tydens die tolkproses ondervind.

2.4.1 Weglatings

Soos wat die term aandui, is weglatings woorde, syfers, sinne of sinsnedes wat in die bronteks voorkom, maar in die getolkde weergawe uitgelaat is. Barik onderskei die volgende vier tipes weglatings:

- oorslaan –weglatings (skipping omissions): die weglating van 'n woord of kort frase deur die tolk. Hierdie weglating verwys gewoonlik na 'n kwalifiserende adjektief of 'n verwante geleentheid wat uit die getolkde teks gelaat word. Die weglating verander nie die grammatikale struktuur van die sin nie en lei nie gewoonlik tot groot betekenisverskille nie, byvoorbeeld:

The project has been enormously and greatly successful.

Die projek is baie suksesvol.

- begripweglatings (comprehension omissions): 'n weglating waar dit blyk of die tolk nie verstaan wat gesê word, of nie in staat is om daardie deel van die teks te tolk nie. Hierdie soort weglating behels groter tekseenhede, wat lei tot groot betekenisverliese. Die getolkde weergawe is dus dikwels ook nie samehangend nie.

'n Woord wat nie in die algemene spreektaal gebruik word nie, byvoorbeeld “*equiponderance*” kan moontlik vir die tolk probleme skep en daartoe lei dat die tolk die sin bloot uitlaat.

Woorde of sinne kan ook weggelaat word wanneer die konferensie/vergadering baie tegniese begrippe of woorde bevat wat vaktaal-gebonde is, byvoorbeeld wanneer siektes of mediese terme gebruik word by 'n mediese kongres.

- vertragingsweglatings (*delay omissions*): hierdie tipe weglating vind plaas wanneer die tolk in sy produksie vertraag word. Dit wil hier voorkom of die tolk nie “registreer” wat die spreker sê nie, en dus sal wag vir 'n nuwe betekenseenheid of bloot ophou tolk om sodoende weer by die spreker te probeer kom.
- samevoegingsweglatings (*compounding omissions*): dit gebeur soms dat die tolk elemente van verskillende sinsgroepe saamvoeg of herkombineer deur sekere teksgedeeltes weg te laat. Dit lei daartoe dat die betekenis van sinne ietwat verander word, alhoewel die essensie van wat gesê word, wel deursypel, byvoorbeeld:

We had an experience whereby such services were outsourced and the operators of gravel-road bladders were only good to mess up the roads, even worse than before they came there.

Die tolk kan bogenoemde paragraaf baie duideliker en eenvoudiger weergee, sonder om die betekenis van dit wat gesê word verlore te laat gaan.

Ons moet egter aandui dat daardie dienste uitgekonnekteer is en dat grondpadskrapers die toestand van paaie vererger.

Die tolk het die essensie van dít wat die spreker gesê het, dus behoue laat bly.

Dit is belangrik om op hierdie stadium melding te maak van inligtingsverliese weens *relay*-tolking, met ander woorde wanneer 'n persoon wat 'n toespraak lewer byvoorbeeld Sesotho praat en die Sesotho-sprekende tolke dan daardie inligting na Engels toe tolk. Die Afrikaanssprekende tolke luister na die Engelse weergawe van die Sesotho-tolke en tolk daardie weergawe na Afrikaans.

Dit gebeur dan dat die Sesotho-tolke dalk nie 'n Sesotho woord in Engels (hulle tweede taal) ken nie, of daar bestaan dalk glad nie so 'n woord in Sesotho nie. Die Sesotho-tolke is dan glad nie in staat om 'n sin te voltooi nie. Die sinskonstruksies in Sesotho en Engels (en soms ook in Afrikaans, waar die werkwoord gewoonlik aan die einde van 'n sin voorkom) verskil dramaties, en dit bemoeilik die Sesotho-tolk se taak.

Gevolgtik laat die Sesotho-tolk die sin dus onvoltooid. Uit die aard van die saak moet die Afrikaanse tolk dan óf antisipeer wat die spreker wou sê, óf doodeenvoudig ook net die sin onvoltooid laat. Dit is egter nie wenslik nie en kan die indruk skep dat die tolk nie goeie werk lewer nie.

2.4.2 Byvoegings

Dit gebeur ook dat tolke woorde byvoeg wat nie in die bronteks voorkom nie. Barik onderskei tussen die volgende vier toevoegings:

- kwalfiseerdtoevoegings (*qualifier additions*): 'n toevoeging van 'n kwalifiseerder of 'n kwalifiserende frase wat nie in die oorspronklike weergawe voorkom nie, byvoorbeeld:

We are proud of what we have achieved.

Ons is baie trots op wat ons dan bereik het.

- uitbreidingstoevoegings (elaboration additions): 'n toevoeging in die vorm van 'n uitbreiding of direkte toevoeging tot die teks.
- verhoudingstoevoegings (relationship additions): 'n toevoeging van konnektiewe of ander materiaal wat lei tot 'n verhouding van elemente of sinne wat nie in die oorspronklike is nie.
- sluitingstoevoegings (closure additions): 'n toevoeging wat verband hou met herfrasering, weglating of misinterpretasie deur die tolk en wat lei tot die "sluiting" van die sinseenheid sonder om enigiets omvattend tot die sin te voeg.

As gevolg van die feit dat, byvoorbeeld, 'n politieke omgewing baie dinamies van aard is, word nuwe woorde en begrippe op 'n gereelde grondslag gevorm. Dit gebeur daarom gereeld dat 'n spesifieke woord in die bronteks nie 'n direkte ekwivalent in die doelteks het nie. Dit is dus soms nodig dat tolke 'n spesifieke woord moet omskryf, bv.

The downsizing policy has had a positive effect.

Hierdie sin kan moontlik só vertaal word en dus word die volgende toevoegings gemaak:

Die beleid wat die vermindering van personeel behels, het 'n positiewe effek gehad.

'n Ander voorbeeld is die gebruik van die neologisme, *beneficialise*:

The project will beneficialise the people of Thaba Nchu.

Die projek sal tot voordeel strek van die mense van Thaba Nchu.

Sprekers by kongresse of vergaderings gebruik gereeld afkortings (van byvoorbeeld instansies of organisasies) in hulle toesprake, byvoorbeeld:

That is what the WHO clearly states.

Wanneer lede van die publiek of die media 'n vergadering/kongres bywoon, is dit belangrik om daardie afkorting volledig te tolk, naamlik:

Dit is wat die Wêreldgesondheidsorganisasie duidelik uitstippel.

Die afkorting, *WGO*, kan egter daarna gebruik word. Wanneer afkortings in die bronteks volledig vertaal word, vind toevoegings dus ook plaas.

2.4.3 Vervangings en foute

Dit gebeur dikwels dat 'n woord of 'n sinsnede van die bronteks deur die tolk vervang word. Volgens Al-Khanji *et. al.* (2000:555) vind vervangings plaas wanneer die tolk 'n leksikale item in die teikentaal gebruik wat nie dieselfde betekenis kommunikeer as die bronteks nie. Dit lei gevolglik tot onakkurate tolking.

Alhoewel hierdie soort vervangings nie noodwendig die betekenis van die boodskap verander nie, kan dit lei tot grootskaalse betekenisverskille wat as “foute” geklassifiseer word. Barik meen dat vervangings verteenwoordig word deur 'n kombinasie van weglatings en toevoegings en onderskei die volgende vyf soorte vervangings en foute:

- matige semantiese foute: foute of onakkuraathede ten opsigte van sekere leksikale items wat die betekenis effens verander. Hierdie fout raak nie die res van die eenheid nie, byvoorbeeld:

This is a killer disease that requires our urgent attention.

Dit is 'n moordende siekte wat ons dringende aandag verg.

Alhoewel die tolk nie die korrekte leksikale item gebruik het nie, verstaan die luisteraar tog wat die tolk bedoel en is daar nie 'n beduidende betekenisverskil nie. Die betekenis van die res van die toespraak word nie deur hierdie onakkuraatheid geraak nie.

- groot semantiese foute: tolkfoute wat die betekenis van dít wat gesê word beduidend verander. Die res van die eenheid word ook nie hierdeur geraak nie.

In hierdie geval is die oorspronklike vertaling van die neologisme, *step-down facilities*, 'n uitstekende voorbeeld van 'n groot semantiese fout, aangesien die tolk dit vertaal het met *afreefasiliteite*, wat eerder gesien kan word as plekke of instansies wat mense help wat wil aftree/afgetree het, byvoorbeeld:

Many HIV-positive people are assisted at these step-down facilities.

Baie MIV-positiewe mense word by hierdie afreefasiliteite bygestaan.

Die korrekte getolkde weergawe sou wees:

Baie MIV-positiewe mense word by hierdie tussentydse sorgfasiliteite bygestaan.

- matige herformulering: in hierdie geval sê die tolk nie heeltemal dieselfde as die spreker nie, maar die kern van dít wat gesê word, bly behoue.
- substansiële herformulering: die herformulering is meer beduidend en lei tot 'n betekenisverskil, maar die kern van wat gesê word, word nie grootliks geraak nie.
- groot verandering in formulering: dit lei tot 'n beduidende betekenisverskil as gevolg van 'n moontlike onbegrip van wat gesê word, of omdat die tolk té ver agter die spreker geraak het.

Dit is soms nodig vir 'n tolk om dit wat 'n spreker sê, te herformuleer. Die sinskonstruksie van 'n taal, soos byvoorbeeld Sesotho, is meer omskrywend van aard en dit is daarom soms nodig om die bronteks korter en duideliker te stel.

As gevolg van historiese omstandighede gebruik baie sprekers Engels wat vir hulle 'n tweede of derde taal is. Dit is daarom soms nodig om dit wat die spreker sê te herformuleer, byvoorbeeld:

At this point in time, I say to them, no, because they have not realised and know what is their competency in terms of access of disabled people to the building that they are using.

Ek wil vir hulle sê nee, hulle het nog nie beseef wat hulle kan doen ten opsigte van toegang tot geboue vir gestremdes nie.

Uit bogenoemde voorbeeld is dit duidelik dat herformulerings, weglatings en toevoegings nie van mekaar geskei kan word nie. Tydens die herformuleringsproses, word sommige woorde weggelaat en ander weer bygevoeg. Dit is natuurlik belangrik dat die tolk nie die kern van dit wat gesê word, en die betekenis daarvan, moet verander nie.

2.5 Die invloed van styl op tolkakkuraatheid

Styl in simultane tolking is een van die fundamentele aspekte van die tolkproduksie. Dit behels daardie eienskappe wat die tolkmetode kenmerk, eerder as die wese van die inhoud wat weergegee word (Yagi, 2000:520). Dit gaan hier oor die tegnieke en prosesse wat die tolk volg om te verseker dat sy/haar tolkproduksie so akkuraat as moontlik en van hoogstaande gehalte is. Die tolk se styl sal dus ook 'n beduidende invloed hê op sy tolkproduksie en die akkuraatheid/gehalte daarvan.

Dit is duidelik dat simultane tolking meer behels as net die kennis van 'n spesifieke taal. Volgens Pöchhacker (1994:236 – 238) bestaan die getolkde diskoers uit vele fasette binne 'n kommunikatiewe situasie. Hy meen dat verskeie tekskenmerke of parameters afgelei kan word waarvolgens die tolk se akkuraatheid bepaal kan word, byvoorbeeld:

- Glipse (*slips*) en struktuurskuiwe in verbale produksie;
- Stemhuiweringsmerkers (*voice hesitation markers*);
- Kenmerkende eienskappe van stemkwaliteit en –artikulasie;
- Die gebruik van visuele inligting (soos skyfies); en
- Prosodiese en/of paraverbale kenmerke.

Kwantitatiewe stilistiese aspekte van die getolkde diskoers, soos gemanifesteer in temporale verskynsels soos tempo, pouses en ritmiese patrone, bepaal hoofsaaklik die algehele indruk van die gesproke teks (Pöchhacker, 1994:236).

Indien die tolk dalk lang pouses tussen diskoerssegmente handhaaf, of selfs oor sy/haar woorde stamel, sal die gehoor dalk voel dat die tolkprodukt onsamehangend is en selfs die bevoegdheid van die tolk in twyfel begin trek.

Ander kwantifiseerbare aspekte van produksie kan ook die tolk se vermoë tot tydsbestuur en selfs ook akkuraatheid beïnvloed. Yagi (2000:522 - 525) onderskei tussen die volgende aspekte wat 'n rol speel in die wyse waarop tolke hulle tyd bestuur:

2.5.1 Vertraging/vlotheid

Afgevaardigdes wat glad nie die taal waarin 'n toespraak gelewer word verstaan nie, en wat geheel en al van die tolk afhanklik is, kan nie daar en dan bepaal of die tolkproduksie akkuraat is of nie. Sulke persone verlaat hulle op die samehangendheid en vlotheid waarmee die tolkprodukt gelewer word.

Diegene wat van tolkdienste gebruik maak, verwag dat die tolkprodukt waarlik simultaan moet wees, dit wil sê sonder enige onderbreking in die tolk se weergawe wat nie verduidelik kan word nie (soos pouses in die oorspronklike toespraak), en sonder vertraging aan die begin van 'n toespraak. Reg of verkeerd, glo diegene wat van tolke gebruik maak dat stiltes 'n verlies van inligting weerspieël (Dejean le Féal, 1990:155).

2.5.2 Diskoerssegmentering

Volgens Yagi (2000:523) is diskoerssegmentering 'n fundamentele aspek van styl wat die tolk se vermoë beïnvloed om die skynbaar nimmereindigende vloei van brontaaldiskoers te hanteer. Dit is 'n hanteringstrategie wat tolke gebruik om lang stukke doeltaaltekst in segmente te verdeel sodat dit beheerbaar is, byvoorbeeld:

We need to also note that the redefinition of a municipality to include the community as expressed through the concept and institution of ward committees was an important innovation and realisation of some of the long standing traditions that our people have to participate in ensuring that they building people's power at local level.

Ons moet ook daarop let dat die herdefiniëring van 'n munisipaliteit om 'n gemeenskap in te sluit, soos bepaal deur wykskomitees, 'n belangrike innovering en verwerking van sommige ou tradisies is. Ons mense volg hierdie tradisies om te verseker dat hulle mensekrag op plaaslike vlak bou.

Tolke pas diskoerssegmentering toe om te verhoed dat die groot stukke inligting hulle verwerkingskapasiteit uitput. Volgens Gile (1999:153) se "tightrope-hipotese" maak tolke nie foute/weglatings weens die wesenlike moeilikheidsgraad van die brontaalsegmente nie, maar omdat tolke se verwerkingskapasiteit soms naby aan versadigingspunt is. Hierdie hipotese gee dus 'n verduideliking vir die groot getal foute of weglatings wat soms in 'n getolkde weergawe voorkom, al is die brontekst redelik

eenvoudig, met ander woorde, die tolk staar nie probleme rondom byvoorbeeld spoed, onbekende name, aksent of inhoudsdigtheid in die gesig nie.

Dit is dus makliker vir tolke om die vloei van inligting op te deel in kleiner, verstaanbare elemente wat makliker getolk kan word. Sodoende word die tolk se verwerkingskapasiteit (volgens Gile) nie uitgeput nie en is die tolk in staat om deel van sy korttermyngeheue te spaar.

Die teendeel is ook waar. Indien die spreker kort sinne gebruik, sal die tolk die sinne saamvoeg en herformuleer om ietwat langer sinsegmente te vorm en sodoende die inligting meer vloeiend weer te gee.

Vertraging/vlotheid en diskoerssegmentering kan daartoe lei dat tolke hulle verlaat op wat Gile (1995) noem, die "*law of least effort* (weg van die minste moeite)" en dan belangrike inligting weglaat, of, in die geval van kort sinne en herformulering, inligting byvoeg.

2.5.3 Sloering (*lagging*)

'n Ander belangrike aspek van styl in simultane tolking, is die wyse waarop tolke handel met simultane take, naamlik om te luister en te praat, dekodering en enkodering, en al die ander kognitiewe funksies. Hierdie hanteringstrategie kan waargeneem word deur die tydsduur aan die begin van die brontaalsegment en die begin van die doeltaalsegment te vergelyk. Hierdie tydsduur word sloering (*lagging*) genoem (Yagi, 2000:524).

Voordat 'n tolk met sy tolkproduksie kan begin, is dit nodig om eers 'n rukkie te wag om te hoor wat die spreker (bronteks) wil sê. Wanneer die tolk dan genoeg inligting het om 'n volledige sin te tolk, kan hy/sy begin. Volgens Yagi (2000:524) het teoretici verskeie ondersoekte geloods om te bepaal presies hoe lank tolke wag voordat hulle met die doeltakssegmente begin. Hulle bevindinge wissel van 'n paar sekondes tot 'n paar woorde.

Die tydsduur vandat 'n spreker met sy toespraak begin, totdat 'n tolk met sy doelteksproduksie begin, is onderhewig aan verskeie faktore. Dit sluit, onder meer, die spoed waarteen die spreker sy toespraak lewer, die moontlike inhoudsdigtheid, die woordorde (sintaksis) van die spreker, ens. in.

Gile (1997:200) waarsku egter dat die tolk nie té lank moet wag voor hy/sy met die tolkproduksie begin nie. Wanneer die tydsduur/sloering tussen die brontaal en die doeltaal té groot raak, is daar 'n moontlikheid dat die tolk oorlaai kan word. Dan moet die tolk soveel konsentreer op dit wat gesê word, dat hy/sy die ander funksies (geheue, produksie en koördinerings) afskeep. Hoe verder 'n tolk agter die spreker sloer, hoe duideliker is sy of haar boodskap, daarom is die herformulering daarvan ook makliker, maar die las op die werksgeheue is egter swaarder.

Dit kan daartoe lei dat die tolk gouer moeg raak en belangrike inligting weglaat in 'n poging om die las te verlig. Alhoewel diegene wat heeltemal van die tolkdieners afhanklik is, nie noodwendig sal agterkom dat inligting uitgelaat word nie, word tolkakkuraatheid tog op hierdie wyse gekompromitteer.

2.6 Tipes mislukkings en foute tydens tolkproduksie

Wanneer akkuraatheid in simultane tolking bepaal word, is Setton (1999:226 – 253) van mening dat daar eerder verwys moet word na 'mislukking' (*failure*) as net na foute.

Volgens hom is 'n verwysing na 'mislukking' meer geskik waar kommunikasie betrokke is, terwyl 'fout' (*error*) weer geskik is vir waardes waar reëls geld, byvoorbeeld vorm (konstruksie) of basiese semantiese ekwivalente. 'Mislukking' word daarom gebruik as 'n omvattende term.

Setton (1999:253 – 266) onderskei verder tussen die volgende tipes mislukkings en foute tydens tolkproduksie:

2.6.1 Sekondêre en terloopse kwalifisering

Sekondêre en terloopse kwalifisering word dikwels tydens simultane tolking weggelaat. Die rede hiervoor is, onder meer, dat die items splinternuut is, of nie afgelei kan word uit die bestaande inligting nie. Die inligting word soms ook in vreemde konstruksies aangebied. Veral syfers, name en datums wat moeilik geassosieer word met die bestaande konseptuele inligting/kennisbasis word gevolglik weggelaat. Volgens Setton, word syfers verloor indien dit nie binne drie tot vier sekondes herwin word nie.

Wanneer 'n klomp syfers in 'n toespraak van 'n spreker voorkom, moet die tolk alles in sy vermoë doen om die korrekte inligting weer te gee. Aangesien die spreker die toespraak in 'n beperkte tydspanne moet weergee, gebeur dit soms dat die spreker sy/haar toespraak teen 'n hoë spoed lewer. Dit verg groot inspanning, byvoorbeeld:

Nominal increases in the total budget, compared to the budget of 2000/2001 are:

7,8% in respect of 2001/2002

15,8% in respect of 2002/2003

23,4% in respect of 2003/2004

Dit is veral hier waar die mede-tolk van groot hulp moet wees en die syfers solank moet neerskryf.

Die tolk se verwerkingskapasiteit word dus in so 'n geval ten volle benut en oorlading kan daarom maklik voorkom. Die hulpverleningsrol van die mede-tolk kan in sulke gevalle nie oorbeklemtoon word nie. Wanneer toesprake wat met die ekonomie of syfers te make het, gelewer word, moet die tolk alles in sy vermoë doen om die syfers wat

genoem word nie uit te laat of verkeerd weer te gee nie, aangesien dit die tolk se akkuraatheid in gedrang bring.

Setton meen dit is nie soseer die kompleksiteit van die linguistiese struktuur wat die produksie van komplekse referente beïnvloed nie, maar die mate waartoe die tolk vertrou is met die referente.

2.6.2 Die invloed van die tolk se oordeel

Die tolk se oordeel speel 'n baie belangrike rol tydens tolkproduksie. Dit is hierdie oordeel wat gaan bepaal of die tolk sekere segmente gaan weglaat (weens tydsbeperkings) en of hy/sy op sekere sake gaan uitbrei.

Laat toevoegings, of uitbreidings van die spreker, bemoeilik egter soms die tolk se produksie. Laat toevoegings/uitbreidings is eienskappe wat die oorspronklike gedagte modifiseer.

Dit gebeur egter soms dat 'n tolk hom/haar reeds tot 'n spesifieke gedagtegang en formulering verbind het en dan 'n *point of no return* (geen omdraaipunt) in sy produksie beleef wanneer die spreker 'n laat toevoeging maak. Die spreker maak dikwels laat toevoegings as 'n nagedagte om die gedagte/stelling te versterk of te moduleer, byvoorbeeld:

The key point that I am making in my speech is that the infrastructure that we are busy with... primarily we want to create access for the poor to reach hospitals, schools, for the farmers to reach their markets ...that is the point that we are making.

Aangesien die laat toevoeging nie altyd onmiddellik ingesluit kan word in die doeltaaltekst waarmee die tolk besig is nie, moet die tolk 'n nuwe struktuur skep as hy/sy

van oordeel is dat hierdie bykomende inligting belangrik is. 'n Getolkde weergawe kon wees:

Die punt wat ek wil maak gaan oor infrastruktuur. Ons wil hoofsaaklik vir die armes toegang tot hospitale en skole bewerkstellig. Boere moet hulle markte kan bereik.

As die tolk egter van oordeel is dat die laat toevoeging nie essensieel tot die betekenis is nie, kan die tolk dit bloot uitlaat.

Aan die hand van Setton se ondersoek blyk dit dat tolke die volgende tipes inligting sal weglaat of inwerk:

- Evaluerende inligting (*valuatives*) word ten volle getolk;
- Spesifiserings of kwalifiserings word, indien dit betyds gehoor word, ingevoeg;
- Metadiskursiewe aanwysings, byvoorbeeld: “soos u weet” of “soos hy gesê het”, word op verskillende wyses deur tolke hanteer. Die nuttigheid van die uitdrukking bepaal of die tolk die aanwysing gaan insluit of weglaat;
- Herhalings en eenvoudige herbevestigings, byvoorbeeld: “dit is die waarheid; dit is die reïne waarheid”, word uitgelaat, alhoewel dit moontlik geïntegreer kan word.

Indien die spreker 'n spesifieke houding/mening/oordeel wil beklemtoon, is die tolk tot 'n sekere mate tog verplig om die laat toevoeging in te sluit. Afhangend van die belangrikheid van die laat toevoeging, kan 'n weglating of insluiting ook die akkuraatheid van die getolkde weergawe bepaal.

2.6.3 Die invloed van die spreker se gedagtegang

Eie aan die aard van simultane tolking, is die feit dat die tolk nie toegang het tot die spreker se gedagtegang nie – die tolk weet nie wat die spreker volgende gaan sê, of

watter idees na vore gaan kom nie. Die tolk moet dus regdeur die tolkproduksie referente, wat geantisipeer en benader is, aanvul, voltooi en wysig. Die gebruik van hierdie tegniek word gesien as 'n proses van kompensasië.

Volgens Setton is dit die laaste geleentheid vir die tolk om die boodskap te vorm nadat verwringings (distorsies) plaasgevind het weens die volgende prosesse in 'n ander taal:

- Gevolgtrekkings;
- Verwagtings;
- Herbepalings (*re-ordering*); en
- Herformulerings.

Aangesien die tolk nie weet wat die spreker volgende gaan sê nie, en soms moet antisipeer en sinne namens die spreker voltooi, kan hierdie kompenseringsstrategie lei tot 'n onakkurate tolkproduksie.

2.7 Kompenseringsstrategieë

Dit gebeur gereeld dat 'n tolk homself in 'n situasie bevind wat moontlik ernstige afmetings kan aanneem indien die tolk nie iets doen om homself uit die situasie te "red" nie. 'n Tolk kan byvoorbeeld té ver agter die spreker raak en inligting verloor, of selfs nie verstaan wat die spreker probeer sê nie. Op hierdie manier kan die kommunikasieproses skade ly en stel die tolk homself bloot aan onakkurate tolking.

Dit is belangrik dat tolke bepaalde strategieë ontwikkel of toepas om te kompenseer vir probleme wat hulle tydens die tolkproses ervaar. Hierdie strategieë word kompenseringsstrategieë genoem en is in detail deur Al-Khanji, El-Shiyab en Hussein (2000:553 – 555) ondersoek. Al-Khanji *et. al.* (2000) het vier tolke ten opsigte van kompenseringsstrategieë geëvalueer. Hierdie strategieë is verder as óf positief óf negatief beoordeel. As 'n strategie as negatief gesien word, kan dit as 'n fout beoordeel word, en

as dit positief is, dan weer nie. Van die 234 gevalle van kompenseringsstrategieë wat die skrywers geïdentifiseer het, is die volgende vyf strategieë die meeste gebruik:

2.7.1 Weglating (*skipping*)

Volgens Al-Khanji *et. al.* (2000) is hierdie die gewildste strategie wat gebruik is om te kompenseer vir probleme. Weglating vind plaas wanneer tolke enkele woorde om verskeie redes vermy en dus uitlaat, byvoorbeeld:

- 'n onverstaanbare bronteks (die tolk verstaan nie wat die spreker sê nie);
- die tolk besluit dat sekere items oorbodig of herhalend is; en
- die tolk besluit dat hy té ver agter die spreker is.

Ons is verheug en opgewonde oor die belangrike suksesse wat behaal is.

We are excited about the successes that have been achieved.

Indien die tolk belangrike inligting uitlaat, kan dit lei tot onakkurate tolking en is hierdie dus in sommige gevalle 'n negatiewe strategie.

2.7.2 Benadering (*approximation*)

Volgens die skrywers het die tolke hulle tot hierdie strategie beroep wanneer daar nie tyd was om die detail in die bronteks te verwerk en te produseer nie.

Die tolk het probeer om die optimale betekenis te herkonstrueer deur 'n minder eksakte betekenis aan 'n woord of uitdrukking in die doeltaal te heg, in plaas van die vereiste leksikale uitdrukking in die doeltaal, byvoorbeeld:

I think it is befitting to welcome this decision by the Department to erect the bust of comrade Bram Fischer.

Ek dink ons kan die Departement se besluit om 'n borsbeeld van comrade Bram Fischer op te rig, verwelkom.

Benadering hoef nie noodwendig 'n negatiewe strategie te wees nie, aangesien genoeg semantiese komponente in die getolkde weergawe gebruik is om nie 'n betekenisverandering teweeg te bring nie. 'n Alternatiewe konstruksie of item is deur die tolk gebruik in 'n poging om dieselfde semantiese inhoud oor te dra. Die tolk het dus nie die inhoud van die boodskap probeer verminder nie.

2.7.3 Filtrering (*filtering*)

Hierdie strategie is gebruik wanneer tolke probeer het om die lengte van 'n segment te verkort om sodoende 'n geskikte, maar ekonomieser weergawe vir die segment te vind. Tolke het egter nie aan die betekenis van die boodskap verander nie, byvoorbeeld:

No matter what we do, we must push back the frontiers of poverty.

Ons moet armoede beslis uitroei.

Filtrering verskil van weglating in dié opsig dat tolke met filtrering nie noodwendig 'n probleem in die gesig staar rondom die lengte van die bronteks nie. Die verskil tussen filtrering en benadering het ook te make met inhoudsdigtheid en die volume bronteks.

In teenstelling met die benaderingstrategie, behels filtrering altyd die verkorting van 'n boodskap, wat sodoende die lengte van die getolkde weergawe beïnvloed, sonder om betekenis in te boet.

Aangesien daar nie 'n verskil in betekenis plaasvind nie, kan hierdie strategie ook nie noodwendig as negatief beskou word nie.

2.7.4 Onvoltooide sinne

In teenstelling met die weglatingstrategie, het onvoltooide sinne as strategie voorgekom toe tolke groter eenhede van die teks weggelaat het. Volgens die skrywers blyk dit of tolke van hierdie strategie gebruik maak wanneer die tolk nie die bronteks verstaan nie, met ander woorde die tolk kon nie by die spreker bly nie en was daarom nie in staat om die betekenis van die groter eenhede te identifiseer nie.

In sulke gevalle het die tolk gewoonlik 'n poging aangewend om wel die tekseenhede te begin tolk, maar het kort daarna moed opgegee en in die middel van die sin opgehou tolk, aangesien hy nie die volgende betekenseenheid wou mis nie. Onvoltooide sinne is 'n duidelike voorbeeld van die verminderingstrategie, byvoorbeeld:

Onlangs nog, en ons kan dit almal onthou, het die Vrystaat 'n vaste, permanente operakoor, 'n vaste permanente toneelgeselskap, ontwerpers van formaat wat nasionale toekennings gewen het, 'n vaste orkes en betaalde kunstenaars van formaat wat bo die hele Provinsie uitgestyg het en bo die hele land, gehad. Daar is niks hiervan oor nie.

As we can all remember, the Free State had a permanent opera choir, a permanent theatrical company, excellent designers that won awards, and a permanent orchestra ... there is nothing left of this.

Aangesien inhoud en daarom ook betekenis verlore gaan wanneer hierdie strategie aangewend word, kan hierdie strategie as negatief beskou word, omdat dit tot onakkurate tolking lei.

2.7.5 Vervanging

Hierdie strategie is gebruik wanneer tolke 'n leksikale item in die doeltaal gebruik het wat nie dieselfde konsep oorgedra het, óf dieselfde betekenis as die brontaal behou het

nie. Hierdie strategie lei tot 'n betekenisverlies en dit lei daartoe dat die getolkde weergawe soms nie sin maak nie. Vergelyk:

...because there is this notion of looking at certain sporting codes in a racial sense.

...daar is 'n neiging om na sportreëls te kyk op 'n rassistiese manier.

Aangesien onakkurate tolking hier plaasvind omdat die betekenis nie behoue gebly het nie, is hierdie strategie negatief van aard.

2.7.6 Opeenhoping (*queing*)

Volgens die skrywers word hierdie strategie nie gereeld deur tolke aangewend nie. Opeenhoping vind plaas wanneer die tolk bepaalde items nie onmiddellik gebruik nie, maar wel later in die teks inwerk. Wanneer die inhoudsdigtheid van die bronteks groot is, laat die tolk sekere segmente uit, maar pas dit weer later toe wanneer die inhoudsdigtheid afgeneem het.

I cannot emphasise this enough. We have to unite the people of South Africa.

Ons moet die mense van Suid-Afrika verenig. Ek kan dit nie genoeg beklemtoon nie.

Hierdie strategie lei nie noodwendig tot onakkurate tolking nie. Indien die tolk daarin slaag om die betekenis van die bronteks behoue te laat bly, is hierdie strategie nie negatief van aard nie.

2.8 'n Breër perspektief

2.8.1 Die konteks waarbinne die tolkproduksie plaasvind

Behalwe vir metodologiese probleme (die feit dat daar min instrumente beskikbaar is waarmee tolkkwaliteit/akkuraatheid op 'n objektiewe wyse gemeet kan word), moet daar weggebreek word van universele definisies van "kwaliteit" in ideale omstandighede. Kahane (2000:4) meen verder dat die tipes vergaderings en tolksituasies geklassifiseer moet word.

Wanneer die grootte en belangrikheid van 'n fout bepaal moet word, sal aspekte soos die situasie en die konteks waarin die tolking plaasvind juis 'n belangrike rol speel (Lotriet, 2002a:10). Dit is dus belangrik vir die tolk om op hoogte te wees van sy teikengehoor en hul verwagtings. Sprekers laat 'n groter mate van "intervensie" van die tolk toe om klein foutjies in hulle toesprake reg te maak. Diegene wat egter van tolke gebruik maak, verwag dat die tolk die spreker se toespraak (selfs sy foute) net so sal oordra. Verskillende 'luisteraars' in dieselfde situasie mag egter dalk ander verwagtinge hê (Kahane, 2000:4).

Indien 'n groep skoolkinders byvoorbeeld 'n konferensie/vergadering van sakelui sou bywoon, is die kwessie oor die mate waartoe die tolk die sprekers se woordgebruik in die tolkprodukt moet vereenvoudig, indien enigsins, 'n omstrede saak. Gaan die tolk die spreker se toespraak meer letterlik vertaal, of gaan die tolk die kinders se verwagtinge in ag neem en die toespraak eenvoudiger tolk, sodat die kinders ook die boodskap kan verstaan? Watter groep (sprekers of kinders) gaan meen dat die tolk akkuraat was, aldan nie?

Gile (1990:18) is van mening dat diegene wat van tolkdienste gebruik maak, nie almal ewe veel belang gaan stel in die inligting wat aangebied word, of die algehele kwaliteit nie. Hulle mag dalk net belangstel in sekere inligting, wat moontlik 'n klein deeltjie van 'n toespraak uitmaak, en die res van die toespraak ignoreer. In hierdie geval is hulle

oordeel ten opsigte van kwaliteit dus onderhewig aan 'n klein deeltjie van die getolkde weergawe, terwyl die res van die toespraak geen aandag geniet nie.

Die ware evaluering van kwaliteit is dus onderhewig aan, onder meer, die spesifieke behoeftes van die 'luisteraar' en suggereer dat, ten spyte van die bestaan van algemene kwaliteitsmaatstawwe, hierdie maatstawwe beduidend kan verskil van konteks tot konteks as gevolg hiervan (Gile, 1990:19).

Dit is dus soms nodig vir die tolk om toevoegings te maak, sodat 'n verlies van inligting nie plaasvind nie. Die tolk moet soms self ingryp en die toespraak redigeer, om sodoende te verseker dat die toespraak verstaanbaar is.

In hierdie verband, meen Gile (1990:20) dat kwaliteit 'n funksie van kommunikasie-doeltreffendheid vanuit die sender (spreker) se oogpunt is, en dat die inhoud en 'pakket' wat aangebied word, geoptimaliseer moet word om die sender se doelstellings te bereik. Dit kan egter net plaasvind binne die beperkinge van die tolk se vryheidsgrens (*margin of freedom*). 'n Tolk kan nie 'n toespraak oorskryf om dit meer doeltreffend te maak nie. 'n Tolk mag egter enkele stilistiese veranderinge aanbring wat 'n groter impak op die ontvanger (luisteraar) sal maak.

Setton (1999:243) vind dat waar dit gaan om betekenisverlies, akkuraatheid nie afhanklik is van dieselfde semantiese struktuur in die getolkde weergawe nie. Sintaktiese en semantiese herformulering lei nie noodwendig tot betekenisverskille nie.

As dit wel gebeur, en as beduidend in die pragmatiese konteks van die kommunikasie gesien word, kan dit reggestel word deur sekondêre pragmatiese verwerking.

Schweda-Nicholson (1987:197) verwys na Uhlenbeck (1978) se verstaanbaarheidsbeginsel (*make sense principle*). Volgens hierdie beginsel veronderstel die luisteraars dat dit wat die spreker sê, wel sin maak. Dit gebeur egter soms dat die tolk 'n moontlike dubbelsinnigheid of 'n begripsprobleem in die gesig staar. Om te verhoed

dat die tolkkwaliteit of akkuraatheid in die gedrang kom, moet die tolke dan hierdie verstaanbaarheidsbeginsel toepas en gebruik maak van beskikbare linguistiese en ekstralinguistiese leidrade om 'n volledige en akkurate tolkproduksie te verseker.

Indien daaropvolgende inligting dan die tolk se vorige evaluering van die beskikbare inligting verkeerd bewys, moet hulle die idee reg uitdruk (*back-tracking mentally*), terwyl hulle terselfdertyd moet voortgaan om bykomende insette van die spreker te analiseer.

2.8.2 Nie-linguistiese faktore

Volgens Gile (1990:15) word kwaliteit by tolking gereeld geëvalueer deur beide die 'kliënte' en 'deelnemers' ten opsigte van die tolk se algemene gedrag en voorkoms, veral by hoëvlak diplomatieke en politieke vergaderings en konferensies.

Professionele gedrag, binne en buite die tolkhokkie, dra by tot die wyse waarop die tolk geëvalueer word. Die tolk se professionele beeld word versterk as daar byvoorbeeld nie papiere rondgeskuif word, water gedrink word, keel skoongemaak word, of gehoes word oor 'n 'lewendige' mikrofoon nie (Kahane, 2000:5).

Dit is dus belangrik dat die tolk met die eerste oogopslag 'n professionele beeld sal uitdra, en dat die tolk sal voortgaan om met sy optrede, binne en buite die tolkhokkie, 'n beeld van kwaliteit te weerspieël. Die tolk se gedrag en voorkoms kan, moontlik onbewustelik, die 'kliënte' en 'deelnemers' dwing om meer krities/minder krities te wees ten opsigte van die akkuraatheid van die tolkproduksie.

2.9 Opsomming

Die bepaling van tolkakkuraatheid is 'n ingewikkelde proses, aangesien die maatstawwe wat moontlik gebruik kan word om die akkuraatheid van 'n getolkde weergawe te bepaal, nie noodwendig subjektief van aard is nie. Boonop is daar verskeie veranderlikes wat 'n

rol hierin kan speel, nie net vir studente nie, maar ook vir professionele tolke (Riccardi, 2002:123).

'n Persoon wat byvoorbeeld geheel en al van die getolkde teks afhanklik is, kan nie werklik bepaal of die getolkde weergawe akkuraat is nie, aangesien die persoon nie die bronteks (wat deur die spreker gelewer word) en die getolkde weergawe met mekaar kan vergelyk nie.

Die wyse waarop daar na die teks gekyk word, met ander woorde, is die teks 'n outonome eenheid, of bestaan die teks uit 'n stel losstaande reëls en paragrawe, sal bepaal watter maatstawwe gebruik word om akkuraatheid te probeer bepaal.

Aan die ander kant van die spektrum is die kwaliteit van die tolkprodukt. Ook die bepaling hiervan is subjektief van aard. 'n Tolkgebruiker kan byvoorbeeld van mening wees dat die tolk 'n goeie produkt gelewer het, aangesien die getolkde weergawe samehangend was. Dit is egter hier waar die probleem lê. Net omdat die tolk 'n aangename stem, of 'n samehangende weergawe weergegee het, beteken nie noodwendig dat die tolk boonop akkuraat ook was nie.

Verskeie elemente kan aangewend word in die bepaling van tolkakkuraatheid. Aspekte soos weglatings, toevoegings, vervangings en foute kan as merkers gebruik word wanneer die bronteks en die getolkde weergawe met mekaar vergelyk word. Riccardi (2002:124) is van mening dat die gelykwaardigheid van die bronteks en doelteks die gevolg is van 'n bewustelike of onbewustelike toepassing van verskeie maatstawwe, soos afwykings, weglatings, byvoegings en herformulerings.

Die tolk se styl speel ook 'n belangrike rol in die bepaling van tolkakkuraatheid en tolkkwaliteit. Die vloei van die getolkde weergawe, of verdragings wat in die doelteks voorkom, diskoerssegmentering en sloering is faktore wat 'n rol hierop kan uitoefen. Hoe meer vloeiend en samehangend die getolkde weergawe, hoe groter is die moontlikheid dat tolkgebruikers sal meen dat die tolkproduksie akkuraat is.

Aangesien simultane tolking so 'n uitmergelende en ingewikkelde proses is, is dit nie 'n rare verskynsel as foute, of mislukkings, soms voorkom nie. Soorte foute/mislukkings wat soms voorkom, is sekondêre of terloopse kwalifisering, wat, onder meer, die gebruik van neologismes of syfers in die brontaal behels. Die tolk se oordeel oor wat weggelaat, of waarop uitgebrei gaan word, en die tolk se gedagtegang, met ander woorde dít wat die tolk moet antisipeer, speel beide kritieke rolle in die maak van foute, of die mislukkings wat voorkom.

Natuurlik bestaan verskeie kompenseringsstrategieë wat deur die tolk aangewend kan word om hierdie foute, of mislukkings, reg te stel. Hierdie kompenseringsstrategieë is, onder meer, weglating, benadering, filtrering, onvoltooide sinne, vervanging en opeenhoping.

Die konteks waarbinne die tolking plaasvind, en verskeie nie-linguistiese faktore, byvoorbeeld aspekte soos die tolk se gedrag, die tolkhokkie, ens. kan ook 'n rol speel in die tolkgebruiker se persepsie van tolkakkuraatheid. Daar sal dus in die volgende hoofstuk aandag gegee word aan hierdie aspekte.

Hoofstuk 3: *Ekstra-linguistiese faktore wat 'n invloed op tolkakkuraatheid kan uitoefen*

3.1 Inleiding

Soos reeds beskryf, is die bepaling van tolkakkuraatheid 'n ingewikkelde proses wat geneig is om subjektief van aard te wees. Daar is verskeie metodes waarvan tolke gebruik maak om so 'n akkuraat moontlike weergawe van die bronteks te lewer. Vir die lewering van 'n akkuraat getolkde teks, is die tolk se kennis van die betrokke tale wat ter sprake is, onontbeerlik. Hoe beter die tolk se kennis van die tale, hoe meer opsies kan hy uitoefen om tolkakkuraatheid te probeer bereik.

Algehele kennis ten opsigte van die aktiewe taal/tale is onontbeerlik indien die oorspronklike toespraak met al sy nuanses in die doeltaal weergegee wil word, wat ookal die onderwerp, vlak van tegniese ingewikkeldheid en styl. In beide die aktiewe en passiewe tale moet 'n tolk in staat wees om gebruik te maak van sinonieme, idiomatiese uitdrukkings, spreekwoorde en aanhalings (AIIC, 1982:10).

Dit is egter nie net 'n tolk se kennis van die betrokke tale, veral die doeltaal, wat 'n invloed op tolkakkuraatheid het nie. Daar is verskeie ekstra-linguistiese faktore wat 'n invloed kan uitoefen op die tolk se vermoë om 'n akkurate weergawe van die bronteks in die doeltaal te lewer. Samovar en Porter (1991:168) noem byvoorbeeld dat getolkde weergawes dikwels tot misverstande of onbegrip lei, weens kulturele oriëntasies in die doeltaal. Wat vir een groep dus aanvaarbaar is, volgens hulle kulturele norme en standaarde, is moontlik vir 'n ander heeltemal onvanpas of onbekend. Dit kan dus gebeur dat die boodskap in die doeltaal glad nie die betekenis van dít wat die spreker (brontaal) sê, oordra nie.

Gile se inspanningsmodel (1990:74) onderskei drie hoof kognitiewe prosesse in simultane tolking, naamlik:

1. Om te luister na die bronteks en dit te analiseer
2. Die produsering van teks in die doeltaal
3. Die stoor en herwinning van inligting in die korttermyngeheue vir strategiese of linguistiese redes

Indien die bronteks dan onduidelik is weens aspekte soos inhoudsdigtheid, ongewone linguistiese strukture, of die spreker se aksent (ekstra-linguistiese faktore), moet die tolk se korttermyngeheue harder werk. Dit kan gebeur wanneer die korttermyngeheue segmente van die bronteks, wat verdere ontleding ten opsigte van die betekenis vereis, terughou, terwyl geluister word na dít wat die spreker volgende sê (Sabatini, 2000:27).

Hierdie situasie kan dus lei tot onakkurate tolking. Vergelyk die volgende voorbeeld:

He exports mace (ampstaf).

teenoor

He exports maize (mielies).

Indien die spreker nie die woord, *maize*, korrek uitspreek nie, gaan die tolk die woord in sy korttermyngeheue moet stoor, om te luister na dít wat op die betrokke spraaksegment volg. Sodoende sal die tolk dan moontlik kan sin maak van dít wat die spreker wou sê/bedoel.

Ten spyte van ingewikkeldhede soos byvoorbeeld hierbo verduidelik, dui 'n werkladingstudie van die AIC aan dat respondente [tolke] 'n hoë vlak van werksbevrediging (88%) ondervind (Mackintosh, 2002:2). Die feit dat tolke egter onder geweldige druk werk, en dat ekstra-linguistiese faktore 'n groot impak op die werksomstandighede en –vermoë van tolke het, kan dus nie geïgnoreer word nie. Die tolk se kennis van die aktiewe en passiewe tale (linguistiese kennis), en ekstra-linguistiese faktore dra gesamentlik by tot die skets van 'n samehangende, verstaanbare, betekenisvolle prentjie. Dié twee is onlosmaaklik deel van mekaar, en beide speel 'n belangrike rol in die bepaling van tolkakkuraatheid.

Daar gaan vervolgens gekyk word na die belangrikste ekstra-linguistiese faktore wat 'n invloed op tolkakkuraatheid het:

3.2 Psigo-affektiewe faktore

Brisau, Godijns en Meulemans (1994:87 – 94) bespreek verskeie psigo-affektiewe faktore wat tolkakkuraatheid beïnvloed. Vanuit hierdie bespreking, is dit duidelik dat die tolk self ook die verantwoordelikheid het om nie net te konsentreer op sy linguistiese kennis nie, maar hy moet homself ook voortdurend motiveer en op hoogte van sy tolkveld bly. Die skrywers identifiseer onder meer die volgende psigo-affektiewe faktore:

3.2.1 Die tolk se selfkonsep

In hierdie verband, word verwys na die tolk se konsep oor sy toekoms as mens, as 'n student van ander tale, of as 'n akademikus. Die tolk se idees oor wat hy dink hy is, wat hy graag wil wees en sy persepsies oor wat andere van hom dink, en enige teenstrydighede tussen hierdie drie konsepte wat gedurende die ontwikkelingsproses voorgekom het, sal 'n invloed op sy tolkproduksie hê.

In hierdie verband meld die AIIC (2002:13) dat terugvoer, of die gebrek daaraan van die tolkverbruikers, 'n invloed op die tolk se werkverrigting het.

Tolke sal meer moeite doen om die bronteks so akkuraat moontlik weer te gee, indien hulle voel dat hul gehoor daadwerklik van hulle afhanklik is om 'n boodskap te kry. Tolke kan egter ook 'afskakel', indien hulle van mening is dat niemand regtig aandag gee aan dit wat hulle sê nie, of as hulle voel dat hulle net vir rekorddoeleindes tolk. Dit is onwaarskynlik dat tolke sal poog om 'n ten volle akkurate weergawe onder moeilike omstandighede weer te gee, sonder die nodige terugvoer van 'n gehoor (Mouzourakis, 1996:33).

Uit bostaande kan dus afgelei word dat hoe positiewer die tolk se konsep van homself, hoe beter sal daardie tolk se tolkproduksie wees. Indien daar egter negatiewe gebeurtenisse in die tolk se opleidingsproses/ontwikkelingsproses voorgekom het, of indien die tolk voel dat hy nie nuttig aangewend word nie, sal die tolk geneig wees om 'n swakker weergawe van die bronteks te lewer.

Navorsing dui daarop dat gemotiveerde werkers 'n hoër vlak van werkverrigting handhaaf, selfs wanneer hulle blootgestel is aan 'n verskeidenheid stressore, soos byvoorbeeld 'n oorlading van werk, dubbelsinnigheid ten opsigte van die rolle wat hulle moet vervul, of konflik rakende hulle rolle en onvoldoende hulpbronne tot hulle beskikking (AIIC, 2002:126).

3.2.2 Die tolk se kognitiewe styl

Volgens Brisau *et. al* (1994) kan 'n basiese onderskeid tussen die “*top-down*” (van bo na onder) en “*bottom-up*” (van onder na bo) getref word wanneer daar van 'n tolk se kognitiewe styl gepraat word. 'n “*Bottom-up*”-tolkstyl kan vergelyk word met woord-voor-woord-vertaling. Hierdie styl word gebruik deur individue wat elke individuele woord analiseer, wat elke woord se betekenis of grammatikale eienskappe ondersoek, en dan bloot hierdie betekenis saamvoeg.

Hierdie benadering lei egter tot 'n onakkurate tolkproduksie, net soos in die geval van 'n letterlike vertaling, aangesien die betekenis van enige woord onderworpe is aan die konteks waarbinne dit gebruik word. Woorde kan dus nie in isolasie geanaliseer word nie. Daar word uiteraard van die konteks gebruik gemaak om die moontlike betekenis van 'n woord uit te skakel en die korrekte betekenis te identifiseer – hoe meer konteks voorsien word, hoe vinniger word die korrekte betekenis geïdentifiseer.

Die “*bottom-up*”-benadering maak nie voorsiening vir voorspellings oor die buite-tekstbetekenis nie, en vertraag dus op hierdie manier die tolk se begrip van dit wat gesê

word. Hierdie benadering stel die tolk daarom nie in staat om enigsins te antisipeer wat die spreker volgende gaan sê nie.

Van Besien (1999:1) verduidelik antisipatie so:

Antisipatie verwys na die simultane tolk se produksie van 'n samestellende deel in die doeltaal, voordat die spreker die ooreenstemmende deel in die brontaal geuiter het. Dit gebeur wanneer die tolk veronderstellings maak oor die inhoud van die spreker se uitings nog voor dit voltooi is.

Gile (1990:28) lê baie klem op die vermoë om te antisipeer en meen dat hierdie vermoë die verskil tussen sukses en mislukking kan beteken. Hy onderskei verder tussen twee soorte antisipaties:

- Die eerste tipe is suiwer linguisties, en is meer “outomaties” van aard. Dit behels kennis van linguistiese reëls met betrekking tot al die fonologiese, leksikale, sintaktiese en stilistiese vlakke, en genereer verwagtinge oor die strukture en woorde wat mekaar opvolg.
- Die tweede tipe het egter met ekstra-linguistiese antisipaties te doen, aangesien dit staatmaak op 'n aktiewe analise van die tolk se agtergrondkennis en kennis van die nie-linguistiese konteks. 'n Tolk moet dus byvoorbeeld kennis dra van verklarings of toesprake wat by 'n kongres/vergadering gemaak is, om die soort toesprake/verklarings wat gaan volg, te antisipeer.

3.2.3 Die tolk se algemene kennis (*Real-world knowledge*)

Bo en behalwe die feit dat die tolk op hoogte moet wees van die jongste linguistiese neigings en terminologieë, is dit ook belangrik dat die tolk voortdurend sy algemene kennis moet uitbrei. Sekere tolksituasies vereis dat die tolk van sy algemene kennis gebruik moet maak om betekenis aan 'n toespraak te verleen.

Konferensietolke het te make met 'n wye reeks onderwerpe en kulturele verwysings wanneer hulle werk. Hulle benodig dus 'n baie breë algemene kennis en die vermoë om ingewikkelde sake te verstaan (AIIC, 2000:1).

Die AIIC (2000:1) bepaal verder dat professionele tolke navorsing doen oor konferensietemas en dat hulle woordelyste voorberei van relevante en spesialisterme wat hulle mag gebruik. Dit is belangrik dat 'n professionele tolk 'n omvattende woordelys vir homself sal saamstel. Die woordelys dien as 'n belangrike inligtingsbron wat nie net uit woorde bestaan nie, maar ook terme en uitdrukkings wat gereeld gebruik word.

Professionele tolke bly deur middel van die media op hoogte van veranderinge ten opsigte van taal en kultuur. Om ingelig te wees oor die kultuur van 'n gegewe nasie, bly 'n belangrike aspek waaraan die tolk voortdurend aandag moet skenk. Sodoende sal die tolk sekere gesegdes, uitdrukkings, landsgewoontes, ens. onmiddellik in die doeltaal kan weergee, sonder dat enige verwarring of dubbelsinnigheid voorkom.

'n Goeie, uitgebreide algemene kennis sal 'n tolk dus ook in staat stel om die betekenis van woorde baie vinnig in konteks te plaas. Volgens Brisau *et. al.* (1994) is die tolk se vermoë om heen en weer tussen sy linguistiese en ekstra-linguistiese kennis te beweeg, grondliggend tot die taak wat die tolk opgelê is.

'n Goeie algemene kennis sal die tolk ook in staat stel om menings, optredes, die trant van toesprake, ens. te verstaan en in konteks te plaas. Die tolk sal die agtergrond of verloop van 'n spesifieke saak verstaan en dus nie nodig hê om bloot die brontaal in die doeltaal weer te gee nie.

Wanneer 'n tolk byvoorbeeld 'n vergadering van regslui moet tolk, sou kennis oor byvoorbeeld die belangrikste bepalings van die Wet op Openbare Finansiële Bestuur (WOFB)/*Public Finance Management Act (PFMA)* of die Grondwet die tolk se taak ten opsigte van frases, woordkeuses, ens. baie vergemaklik. Dieselfde geld vir vergaderings

waarby byvoorbeeld ekonome of medici betrokke is. Deur ag te slaan op afkortings, projekname, ens., kan tolke daardie inligting weer later toepas.

Net so, is byvoorbeeld die kwessie rondom die voorsiening van gratis anti-retrovirale middels by staatsklinieke vir MIV-positiewe swanger moeders deur die Regering 'n hoogs omstrede en aktuele saak. Standpunte, menings en opinies is makliker interpreteerbaar, indien die tolk op hoogte is van die Regering, Opposisieparty en nregeringsorganisasies (byvoorbeeld die *Treatment Action Campaign/TAC*) se standpunte hieromtrent.

Sonder voldoende agtergrondskennis sou die tolk dalk nie in staat gewees het om toesprake in konteks te plaas, en sodoende betekenis te gee aan dit wat die spesifieke spreker gesê het nie. Die tolk se agtergrondskennis/algemene kennis sal ook van hulp wees met die korrekte uitspraak van ingewikkelde name en terminologieë.

3.2.4 Die tolk se hantering van ang

Alhoewel navorsers nog nie eenstemmigheid kon bereik ten opsigte van die impak van angstigheid by die aanleer van 'n taal nie, stem navorsers en opvoeders saam oor die feit dat angstigheid tog 'n faktor is waarmee rekening gehou moet word. (Brisau, *et. al.*,1994)

Dit is van uiterste belang dat die tolk onderskeid moet kan tref tussen fasiliterende en verlamme ang, aangesien hy die naar kol op sy maag, wat op enige stadium tydens die tolkproses kan kop uitsteek, moet kan hanteer om steeds 'n akkurate weergawe van die bronteks te lewer.

Die tolk moet maniere vind om sy angstigheid te hanteer. Asemhalingsoefeninge is byvoorbeeld 'n goeie manier om te ontspan.

3.2.5 Die tolk se houding

Brisau *et. al.* (1994) meen daar is 'n besliste skakel tussen onder meer motivering en houding ten opsigte van 'n taal en die spesifieke taalgemeenskap aan die een kant, en die tolk se vermoë aan die ander kant. Reeds in die onderrigstadium moet aandag gegee word aan die skep van 'n intieme band tussen die tolk en sy taal. Hoe positiewer die tolk se houding teenoor die tale wat hy gebruik, hoe akkurater sal die tolk die bronteks in die doeltaal weergee.

In haar opleiding van tolkstudiante, meen Longley (1978:49) dat dit belangrik is om die hindernisse ten opsigte van taal en idees af te breek. Sy voel dat studente aangespoor moet word om hierdie 'ivoortorings' binne te gaan, aangesien hulle andersins slegs die tegniese terme of vaktaal sal aanleer, net om dit dan weer aan tolkverbruikers oor te dra. Die afgevaardigde (die kenner op die veld waaroor getolk word) is dan verplig om, terwyl hy na die tolk luister, die vloei van woorde te gebruik om self die onderliggende betekenis te vind. Longley meen dat só 'n 'outomatiese' getolkde weergawe van geen belang is nie en dat dit boonop ook nog irriterend is.

3.2.6 Die tolk se hantering van stres

Volgens Zeier (1997:231) bestaan stres of spanning uit die psigofisiologiese prosesse wat veroorsaak word deur 'n bedreiging of deur gevaar. Vanuit 'n psigologiese oogpunt, bestaan die fenomeen uit twee komponente, naamlik:

- Die ondervinding van 'n dreigende en spanningsvolle situasie.
- Die onsekerheid of 'n mens die situasie sal kan hanteer.

By die werksplek word die meeste stres veroorsaak deur óf maatskaplike faktore soos interaksies met kollegas, hoofde en diegene waarvoor toesig gehou word, óf deur 'n swaar werkslading. Laasgenoemde sal veral tot oormatige stres kan lei as die werkslading nie beheer kan word nie, en wanneer kritieke situasies nie voorsien kan word nie. Zeier

(1997:232) sonder dan veral simultane tolke (lugverkeerbeamptes, dokters en verpleegpersoneel in intensiewesorgeenhede word ook genoem) in hierdie verband uit.

Tekstuele kompleksiteit, onvoldoende voorbereiding en swak lewering word deur die AIC se werkladingstudie (2002:5) geïdentifiseer as die hoofbronne van stres waarmee die tolk moet handel in die uitvoering van sy taak.

Niemand kan die geweldige stres wat die tolkproses soms op die individu plaas, in twyfel trek nie. Inteendeel, die werkladingstudie (2002:5) beveel aan dat tolke op 'n gereelde basis bloeddruktoetse ondergaan, om te verseker dat hipertensie vroegtydig geïdentifiseer kan word.

Dit is daarom belangrik dat die tolk deurentyd in staat is om hierdie stres positief te kan verwerk. Indien dit nie gebeur nie, bring die tolk nie net die kwaliteit/akkuraatheid van sy tolkproduksie in die gedrang nie, maar ook sy eie gesondheid!

Die tolk moet deurgaans poog om genoegsame streshanteringstegnieke geleidelik aan te leer, sodat hy in staat is om vir ongeveer 30 minute te tolk, en sodoende die stres wat daarmee gepaard gaan, te hanteer.

3.3 Neurolinguistiese faktore

3.3.1 Die tolk se aandagsduur

Die aandag wat die tolk in staat is om aan sy tolkproduksie te skenk, is die bindende faktor wat al die bogenoemde vaardighede saamvoeg. Posner en Bois (1971:391 – 408) onderskei drie aspekte ten opsigte van aandag, naamlik:

- Wakkerheid (*alertness*)
- Selektiwiteit of doelgerigte aandag
- Verdeelde aandag of inligtingsverwerkingskapasiteit

Wakkerheid verwys na 'n bewustheidsstand wat 'n invloed op 'n persoon se algemene vatbaarheid vir stimulasie kan uitoefen. Dit is nie konstant nie en wissel van tyd tot tyd.

Aangesien die tolkproses 'n stelsel is waarin inligting deurentyd verwerk moet word, kom beperkinge voor: die tolk kan in 'n gegewe tydsduur slegs 'n beperkte hoeveelheid inligting wat op simultane wyse voorgelê word, verwerk. Volgens Brisau *et. al.* (1994) sal die tempo waarteen hy dit doen, en die tyd tot sy beskikking, bepaal hoe suksesvol hy hierdie inligting sal weergee.

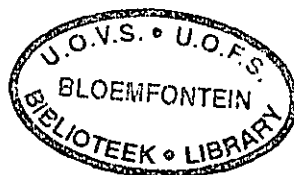
Volgens Gile (1990:49) is dit belangrik dat die tolk, bo en behalwe sy begrip van die betrokke tale, boonop ook deurentyd 'n hoë vlak van aandag sal handhaaf, sodat hy op dié manier nuwe inligting by sy bestaande kennisbasis kan voeg.

Brisau *et. al.* (1994) is van mening dat die tolk se aandagsfunksie as 'n geheel doeltreffend moet werk, indien die tolk sy taak suksesvol wil hanteer. As hy oor 'n hoë graad van outomatiese taalverwerking beskik, kan sy kapasiteit vir selektiewe aandag gereserveer word vir die meer ingewikkelde eise van sy werk. Die tolk sal dus sy aandag moet verdeel tussen verskeie sub-take waarvoor verskillende vaardighede nodig is, naamlik: om te luister, om te verstaan, om die brontaal te herformuleer in 'n doeltaal – en dit alles moet boonop teen 'n vinnige tempo gebeur!

Indien die tolk nie in staat is om genoegsame aandag aan sy werk of die verrigtinge te gee nie, sal hy ook sukkel om 'n akkurate getolkde weergawe van die brontekste te lewer.

3.3.2 Geheue

In sy vergelykende studie van die werkseise van lugverkeerbeamptes en simultane tolke, het Zeier (1997:247) gevind dat 'n oorlading van die geheue van simultane tolke die tolke se houding ten opsigte van die werk kan verander; dit word as minder ernstig gesien en 'n mate van onverskilligheid tree in.

Brisau *et. al.* (1994) koppel geheue en aandag aan mekaar. Volgens die skrywers is daar geen geheue sonder aandag nie, aangesien 'n spesifieke vlak van bewustheid nodig is voordat inligting toegang tot die geheue kan kry.

Net so kan daar geen aandag sonder geheue wees nie, aangesien ons op ons geheue staatmaak om ons te voorsien van ondervindinge wat ons in die leerproses opgedoen het.

Aandag is daarom die eerste geheue-meganisme, met ander woorde die onmiddellike geheue. Dit word gekoppel aan die modus (visueel, gevoel, ouditief) waarin inligting verkry word. By 'n tolk moet die ouditiewe onmiddellike geheue sterk ontwikkel wees.

Die korttermyngeheue kan inligting stoor vir periodes van 'n paar sekondes tot 'n paar minute. Inligting wat in die korttermyn gestoor is, kan na die langtermyn verskuif word. Dit kan daar bly vir enige iets tussen 'n paar uur en 'n paar jaar. 'n Langtermyngeheue wat voldoende en doeltreffend werk, is onontbeerlik vir 'n tolk, aangesien dié geheue 'n breë algemene kennis en 'n deeglike kennis van taal moet stoor.

Aandag en geheue loop hand-aan-hand in Gile (1990:74 – 88) se inspanningsmodel. Volgens hierdie model, bestaan simultane tolking uit drie duidelike stelle funksies, naamlik:

1. Om te luister en om die brontaaltoespraak te analiseer.
2. Die produsering van 'n doeltaaltoespraak.
3. Die stoor van inligting in die korttermyn en die herwinning van inligting vir strategiese of linguistiese redes.

Om funksie 1 en 2 uit te voer, verg uiterse aandag en konsentrasie. Daarsonder, sal funksie 3 nie kan plaasvind nie. Tog is die drie funksies ook ineengeskakel en basies onlosmaaklik deel van mekaar. Funksie 1 en 2 sou ook nie noodwendig kon plaasvind, indien funksie 3 nie reeds uitgevoer is nie.

As een van die drie komponente/funksies dus nie genoegsame kapasiteit het om sy eie funksie te verrig nie, kan probleme voorkom. Dit gebeur gewoonlik wanneer die tolk se aandag gedeeltelik afdwaal, of wanneer die tolk se verwerkingskapasiteit wanbestuur word.

Die tolk gee dan in hierdie omstandighede té veel aandag aan een funksie, en skeep gevolglik die ander funksies af. Die tolk kan byvoorbeeld te veel daarop fokus om 'n elegante doelteks weer te gee, en dan nie genoeg kapasiteit afstaan aan ingewikkelde, inkomende brontaaltekste nie.

Probleme kan ook voorkom wanneer die totale beskikbare verwerkingskapasiteit oorlaai word. Dit vind plaas wanneer die brontaal en doeltaal op 'n sintaktiese vlak beduidend van mekaar verskil. Dit dwing die tolk om 'n groot stuk inligting vir 'n geruime tyd te stoor, voordat dit in die doeltaal weergegee word. Dit vind gereeld plaas wanneer daar van Afrikaans na Engels getolk word.

In Afrikaans word die hoofwerkwoord gewoonlik aan die einde van 'n sin geplaas, byvoorbeeld:

- a) *Die leiers het, ten spyte van die feit dat daar reeds 'n krisis rondom hongersnood bestaan, en ten spyte van verskeie waarskuwings in hierdie verband, tog besluit om die beraad uit te stel.*

In Engels is dit egter nie altyd die geval nie. Die hoofwerkwoord verskyn gewoonlik vroeg in die sin, byvoorbeeld:

- b) *The leaders postponed the summit, despite the existing famine crisis, and despite many warnings in this regard.*

Indien sin a) in Engels getolk moes word, sou die tolk indringende aandag moes gee aan dit wat gesê word, dit wat hy sê en die gebruik van sy korttermyngeheue. Indien sin b) na Afrikaans getolk moes word, sou die taak veel makliker gewees het, aangesien daar nie, soos in die geval van sin a), vir die hoofwerkwoord 'gewag' hoef te word nie.

Bogenoemde situasie plaas druk op die tolk se verwerkingskapasiteit, en lei in baie gevalle daartoe dat die kapasiteit oorlaai word. Die tolk is dan glad nie in staat om 'n getroue getolkde weergawe te lewer nie.

3.4 Die inhoudsigtheid van die bronteks

Soos uit bogenoemde afgelei kon word, speel die inhoudsigtheid van die bronteks 'n kritieke rol met betrekking tot die tolk se verwerkingskapasiteit. Hoe digter die inhoud van die toespraak in die brontaal, hoe groter die appèl wat op die tolk se verwerkingskapasiteit gemaak gaan word. Verskeie faktore binne die brontekstoespraak kan lei tot 'n hoë inhoudsigtheid, wat op sy beurt weer die lewering van 'n akkurate doelteks bemoeilik.

Na afloop van 'n ondersoek na spraakdele/inhoudsigtheid (*speech proportion*) en akkuraatheid in simultane tolking (met ander woorde die invloed van inhoudsigtheid op akkuraatheid) van Engels na Koreaans, kom Lee (1999:1) tot die volgende gevolgtrekking:

Alhoewel tolke oor sekere linguistiese vermoëns beskik, sal 'n uitermate hoë inhoudsigtheid hul vermoë uitput, wat weer sal lei tot 'n swak linguistiese weergawe. In kort, die tolk se vermoëns het ook perke.

Daar gaan vervolgens na enkele faktore wat tot inhoudsigtheid kan lei, aandag gegee word:

3.4.1 Die spoed waarteen die brontekstoespraak gelewer word

Die tolk het geen beheer oor die spoed waarteen die spreker sy toespraak lewer nie. Die spreker bepaal dus die spoed waarteen die tolk die getolkde weergawe moet produseer. Wanneer sprekers normaal praat, produseer hulle gemiddeld 150 woorde per minuut, of drie tot vyf lettergrepe per sekonde (Deese, 1984:55 – 89, Maclay en Osgood, 1959:19 – 44).

Gegewe hierdie praatempos, en die beraamde grootte van die leksikon van 20 000 tot 30 000 woorde, kan taalproduksie beslis gesien word as 'n proses wat teen 'n hoë tempo plaasvind (Frauenfelder en Schriefers, 1997:57). Aangesien sommige sprekers selfs nog vinniger praat as die beraamde 150 woorde per minuut, plaas die vinnige tempo waarteen toesprake gelewer word, geweldige druk op die tolk.

Indien die spreker sy toespraak teen 'n vinnige tempo lewer, moet die tolk baie van sy verwerkingskapasiteit afstaan aan funksie 1, met ander woorde hy moet goed luister en die brontekstoespraak dan analiseer. 'n Groot deel van die tolk se kapasiteit word ook in hierdie situasie aan funksie 2 – die lewering van die doeltaaltoespraak – afgestaan, aangesien die tolk moet seker maak dat die getolkde weergawe so akkuraat en samehangend as moontlik is.

Volgens Gile (1990:76) is hierdie situasie moontlik een van die mees gereelde oorsake van mislukkings (of dan foute) ten opsigte van tolking.

Bogenoemde feit word deur Lee (1999:4) se ondersoek ondersteun. Die skrywer kom tot die gevolgtrekking dat hoe hoër die inhoudsdigtheid van die spreker se toespraak, hoe laer is tolkakkuraatheid – 'n feit wat hul hipotese dat pouses/rusperiodes in die brontekstoespraak simultane tolking fasiliteer, bevestig.

Volgens Lee (1999:4) is 'n moontlike verduideliking hiervoor die feit dat toesprake met 'n hoë inhoudsdigtheid oor min of kort pouses beskik. Dit verleen dus ongenoegsame tyd

vir die tolk om *top-down* prosesserings en ander soorte prosesserings te mobiliseer. Pouses stel tolke weer in staat om verskeie verwerkingsprosesse te ondergaan, wat simultane tolking en die tolkproses fasiliteer.

Lee (1999:4) waarsku egter dat die gebruik van veelvoudige verwerkingstelsels die tolk se vermoëns ten opsigte van inligtingsprosessering tot die uiterste sal beproef wanneer 'n toespraak met 'n hoë inhoudsigtheid getolk word. As gevolg hiervan sal daardie dele wat buite die vermoëns van die spreker val, nie voldoende aandag geniet nie, en daar sal 'n onvermydelike afname in die akkuraatheid van tolking wees.

Die invloed van die spreker se spraaktempo kan dus eenvoudig gestel word: hoe vinniger die toespraak gelewer word, hoe groter die druk op die tolk se verwerkingskapasiteit. Hierdie soort druk kan daartoe lei dat die tolk nie in staat is om die bronteks akkuraat in die doeltaal weer te gee nie. Faktore soos onduidelike uitsprake of sinne wat stomp eindig, is maar nog twee sake wat hand-aan-hand gaan met 'n toespraak wat vinnig gelewer word. Dit lei ook noodwendig tot onakkurate tolking.

3.4.2 Ingewikkelde name, syfers en tegniese terme

Inhoudsigtheid word ook geskep deur name wat uit verskillende woorde bestaan, byvoorbeeld die Gemeenskapsgebaseerde Openbare Werke Programme (*Community Based Public Works Programmes*), of die *New Economic Plan for African Development* (Nepad).

In die geval van lang name, byvoorbeeld, moet die tolk daarteen waak om nie die naam korrek te tolk, maar dan die daaropvolgende stuk 'eenvoudige' inligting verkeerdelik weer te gee nie. Volgens Gile (1990:77) kan dit soms gebeur dat die tolk sy eie tolking onderbreek of vertraag om op die naam te konsentreer. Die tolk wil dan die naam so gou as moontlik uitspreek, om sodoende sy geheue te 'ontlaai'. Teen daardie tyd kon hy moontlik al die volgende segment vergeet het.

Sommige sprekers verkies die gebruik van syfers of statistieke om byvoorbeeld hul menings te staaf, óf om konferensiegangers of ander persone wat na die toespraak luister in te lig oor, byvoorbeeld, die stand van 'n maatskappy se finansiële sake.

Sommige van hierdie sprekers rond gewoonlik die bedrag af, byvoorbeeld R60.5 miljoen. Sulke bedrae skep gewoonlik nie probleme nie. Daar is egter kere wat hierdie bedrae nie afgerond word nie en voluit deur die spreker gelees word, byvoorbeeld:

Die maatskappy se begroting vir die 2002/03-boekjaar, is R2 052 681 biljoen, wat R807 203 139 miljoen minder is as die vorige boekjaar.

Die gebruik van syfers lei ook tot inhoudsdigtheid wat beteken dat die tolk se verwerkingskapasiteit deurentyd onder druk is. Dit is egter in sulke gevalle wat die 'passiewe' tolk (die mede-tolk) van groot hulp kan wees deur die syfers vinnig neer te skryf. Dit verlig die las van die tolk (funksie 1) ietwat, maar dwing die tolk nog steeds om voortdurend aandag aan die verrigtinge te gee om 'n akkurate weergawe van die bronteks te lewer.

Tegniese terme vereis 'n groter verwerkingskapasiteit om verstaan te word en/of om in die doeltaal weergegee te word, byvoorbeeld:

Hierdie organisasie ondersteun die Regering ten opsigte van programme soos Vrywillige en Vertroulike Berading en Toetsing (Voluntary Confidential Counselling and Testing – VCCT), en die Voorkoming van Moeder-na-Kind-Oordrag (Prevention of Mother-to-Child-Transmission – PMTCT) van MIV/Vigs.

Die soeke na korrekte ekwivalente van die tegniese terme in die doeltaal, vereis dat die tolk druk op sy verwerkingskapasiteit plaas. In sulke gevalle (net soos in die geval van name en syfers) benodig die tolk soveel kapasiteit vir die tolking van die tegniese terme, name en syfers, dat hy minder kapasiteit oor het vir die luisterkomponent (funksie 1) vir

die volgende, selfs eenvoudige, segment. Die hulp van die mede-tolk word ook in hierdie verband benodig om akkuraatheid te verseker.

3.4.3 Die spreker se aksent

Wanneer die spreker met 'n vreemde aksent praat, is dit soms vir die tolk nodig om meer gebruik te maak van sy verwerkingskapasiteit om die spreker te verstaan. Hierdie stelling word gesteun deur Sabatini (2000:25 – 48) in haar studie van die luister-, *shadowing*- en simultanetolkingskomponente gedurende die tolking van twee “nie-standaard” Engelse toesprake. Uitspraak of 'n sterk aksent kan ekstra inspanning ten opsigte van begrip verg wat ten koste van memorisering en uitsetkapasiteit is (Sabatini, 2000:27).

Volgens Sabatini (2000:47) suggereer evaluasies van probleemgebiede dat a-tipiese spraakkenmerke (byvoorbeeld uitspraak, kultuurgebonde verwysings, ens.) tolking wel bemoeilik en dit kan lei tot weglatings of verkeerde tolking. In hierdie verband blyk 'n “nie-standaard” gebruik van 'n taal 'n moontlike oorsaak van probleme in die tolkproses te wees.

Afrikaanse/Engelse tolke in Suid-Afrika is meer gewoond aan “standaard” Engels, met ander woorde die Engels wat in Groot Brittanje, byvoorbeeld, gepraat word. Hierdie Engels is egter nie verteenwoordigend van die gebruik en aksente wat deur die grootste gedeelte van die Engelstalige wêreld gepraat word nie (Sabatini, 2000:26).

Dit is daarom vir hierdie tolke soms moeilik om sprekers van ander inheemse tale, byvoorbeeld Sesotho, isiXhosa ens. se toesprake in Engels te verstaan. Die aksent van 'n Sesothosprekende (eerste taal), verskil drasties van die aksent van byvoorbeeld 'n Engelstalige, of selfs ten volle tweetalige Afrikaanssprekende persoon wat Engels praat. (Afrikaanssprekende tolke se Engels is meestal op Britse Engels gegrond).

In sulke situasies is dit nodig om baie noukeurig te luister na dit wat die spreker sê, in plaas daarvan om te konsentreer op die lewering van 'n elegant getolkde weergawe. Funksie 1 speel dus in hierdie omstandighede 'n baie groot rol.

Alhoewel 'n Afrikaanssprekende ook met 'n Afrikaanse aksent Engels praat (en andersom), behoort dit nie hinderlik te wees vir die Afrikaans/Engelssprekende tolke nie.

3.5 Die samehangendheid van die brontekstoespraak

Wanneer lede van die publiek, sprekers of ander afgevaardigdes by konferensies of vergaderings onvoorbereide toesprake lewer of verklarings maak, gebeur dit soms dat hierdie toesprake of verklarings effens onsamehangend is. Die spreker sal dalk van een punt na 'n ander spring, of verskeie kwessies lukraak aanroer, voordat daar weer na 'n volgende saak beweeg word.

Dit is nog 'n verdere faktor waarom die tolk geen beheer het nie. Spontane, onvoorbereide toesprake is dus redelik chaoties, herhalend, oortollig en soms vanselfsprekend. Voorbereide en semi-voorbereide toesprake is weer gestruktureerd en meer stelselmatig georganiseer (Adamowicz, 1989:153 – 160).

Indien 'n situasie wel voorkom waar onvoorbereide toesprake gelewer word, word die tolk se verwerkingskapasiteit tot die uiterste beproef, aangesien dit baie moeilik is om self samehangend en duidelik oor te kom, indien die spreker nie 'sin' maak, óf kwessies in sy toespraak afhandel nie. Dit kan dan klink asof die tolkwaliteit en dus die tolk se akkuraatheid nie van hoë gehalte is nie.

Soms gebeur dit ook dat sprekers nie die sinne waarmee hulle begin het, klaarmaak voordat hulle dan met 'n nuwe sin begin nie. Die sin 'hang dan in die lug'. Dit is gewoonlik die geval wanneer toesprake onvoorbereid gelewer word. Daar word dan van die tolk verwag om te antisipeer wat die spreker wou sê, maar ook die volgende sin in

gedagte te hou, om sodoende samehangendheid en akkuraatheid in die getolkde weergawe te verseker.

3.6 Die duur van die vergadering self

Hoe langer die sitting/vergadering duur, hoe meer druk word op die tolk se verwerkingskapasiteit geplaas om akkuraat te bly.

Volgens Zeier (1997:243) het tolke, as gevolg van die eise wat simultane tolking aan hulle stel, sekere werksmaatreëls in plek gestel wat daarop gemik is om moegheid te oorkom en te verseker dat die tolkproduksie van 'n hoë gehalte is. Een van hierdie maatreëls sluit die aanbeveling in dat simultane tolke nie vir langer as ongeveer 40 minute aan een toespraak tolk nie, en dat hulle mekaar ongeveer elke 30 minute sal afwissel.

Navorsing hieroor het verder getoon dat betekenisfoute/mislukkings beduidend vermeerder het wanneer tolke vir lang tydperke aaneen werk. Tolke self is egter nie altyd hiervan bewus nie. Daar is toe afgelei dat die tolke se eie oordeel oor die kwaliteit van hul tolking onbetroubaar is, veral nadat hulle reeds geruime tyd getolk het (Moser-Mercer *et. al.*, 1998:47 – 64).

Die AIIC (2002:52) se navorsingstudie het verder gevind dat tolke wat nie 'op lug' was nie, maar slegs 'van die lug af' was, met ander woorde hulle het nog steeds in die tolkhokkie gesit, steeds onder druk was. Dit was slegs wanneer tolke op 'n koffie/teepouse was, of wanneer hulle werklik gerus het, dat hulle werkklas afgeneem het.

3.7 Voorbereidingstyd

Soos vroeër genoem, het navorsing deur Moser-Mercer *et. al.* (1998:47 – 64) gevind dat tolkakkuraatheid verhoog, en die hoeveelheid weglatings of foute afneem, indien tolke 'n

spreker se toespraak vooraf kon deurwerk. Dit is egter nie altyd moontlik om bronteksmateriaal voor die aanvang van 'n konferensie/vergadering te verkry nie.

Die AIIC (2002:27 – 30) het egter in sy studie oor die werklading van tolke gevind dat voorbereidingstyd, alhoewel dit tog 'n rol speel om akkuraatheid te bereik en om tolke minder gespanne te maak, nie die belangrikste oorsaak van stres is nie. Die positiewe rol wat genoegsame voorbereidingstyd egter kan speel, kan nie onderskat word nie.

3.8 Die tolkomgewing

Bo en behalwe sake wat met die tolk se verwerkingskapasiteit, sy aandag en geheue te make het, is daar ook 'n ander belangrike faktor wat 'n invloed op tolkakkuraatheid kan uitoefen. Die tolkomgewing, met ander woorde die toestande in die tolkhokkie en die tolkhokkie self, speel 'n kritieke rol in die tolk se vermoë om 'n akkuraat getolkde teks te lewer.

Na aanleiding van die AIIC (2002:123) se studie, word swak toestande in die tolkhokkie as die tweede grootste oorsaak van stres geïdentifiseer. ('n Moeilike lewering en ingewikkelde teks is eerste geplaas, en hindernisse ten opsigte van voorbereiding in die derde plek).

Net soos ander taalfunksies net onder spesifieke omstandighede beoefen kan word, moet die omstandighede rondom simultane tolking ook aan sekere vereistes voldoen. Hierdie faktore hou verband met die tolkomgewing en –omstandighede waarbinne 'n akkurate, getolkde weergawe van die bronteks deur die tolk gelewer word.

Die AIIC (2002:10) onderskei die volgende kwantifiseerbare faktore waarvolgens dit moontlik is om die chemiese en fisiese kwaliteit van die tolkomgewing te beoordeel, naamlik:

1. **Temperatuur, humiditeit en lugsirkulasie:** buitensporige lae vlakke van humiditeit kan lei tot, byvoorbeeld, oogirritasies.
2. **Ventilasie:** die kwaliteit van die ventilasie in die werkplek word bepaal volgens die hoeveelheid vars lug per persoon in 'n gegewe spasie vir een uur of ander tydseenheid soos gedefinieer in aanbevole standaarde. Onvoldoende vars lug kan tot ongemak, moegheid en vaakheid lei.
3. **Gastoetse vir lugkwaliteit:** die volgende word, volgens Kurz (1983:86 – 93), getoets: koolstofdiksied, suurstof en koolstofmonoksied. Uitermate hoë koolstofdiksiedvlakke en uitermate lae suurstofvlakke kan moegheid verhoog en 'n tolk se werkverrigting lamlê.
4. **Beligting:** Die beligtingsvlak is die hoeveelheid lig wat op 'n sekere binnenshuise oppervlak deur 'n natuurlike of kunsmatige ligbron gewerp word. Hierdie vlakke word normaalweg op werkoppervlakke gemeet.
5. **Geraas:** geraas bo 'n sekere vlak vir 'n gegewe tydperk word gedefinieer as skadelik vir die menslike oor. Geraasvlakke wat laer is as dié wat as skadelik gesien word, is “hinderlik” en kan 'n invloed op die tolk se gemak en produktiwiteit uitoefen.

Om 'n akkurate getolkde weergawe van die bronteks te lewer, moet die tegniese toerusting wat in die proses (van die spreker na die tolk na die gehoor) gebruik word, van hoogstaande gehalte wees. Die wangebruik van toerusting is aangevoer as een van die redes wat bydra tot die stres en ongerief van simultane tolke, byvoorbeeld wanneer 'n spreker té na aan die mikrofoon praat, of wanneer verskeie mikrofone gelyktydig aktief is (AIIIC, 2002:11).

Jumpelt (1985:84 – 86) gaan verder en onderskei tussen die volgende faktore ten opsigte van die fisiese werkplek van die simultane tolk, naamlik die tolkhokkie self:

3.8.1 Die grootte van die tolkhokkie

Net soos die geval is met vliegtuigloodse, word daar van simultane tolke verwag om 'n baie belangrike funksie te verrig, terwyl hulle in 'n baie klein ruimte sit. Hoe kleiner die ruimte, hoe meer ingewikkeld en veeleisend is die taak wat die tolk opgelê is.

Volgens Jumpelt (1985:85), is uniforme internasionale standaarde ten opsigte van die grootte van 'n tolkhokkie vir die eerste keer in 1974 neergelê. Dit is vervat in die publikasie van ISO (*International Organisation for Standardisation*) 2603 (1983:9) en het só gelyk:

Breedte:	2.5 meter vir 2 tolke in 'n hokkie, of 3.2 meter vir 3 tolke
Lengte:	2.4 meter
Hoogte:	2.3 meter

ISO-standaarde word egter vyfjaarlik hersien. Die AIIC se tegniese komitee het van hierdie geleentheid gebruik gemaak om die dokument weer in oënskou te neem, veral teen die agtergrond van ondervinding wat op daardie stadium betreffende die toepassing van ISO 2603 opgedoen is. Die proses het gelei tot verdere onderhandelinge, wat 'n verdere vyf jaar geduur het. Die resultate hiervan is vervat in 'n hersiene Mei 1983-uitgawe van die standaard – 30% langer as die oorspronklike weergawe (Jumpelt, 1985:86).

Jumpelt (1985:85) meen dat die grootte van die tolkhokkie 'n saak is waaraan té min aandag gegee word. Hy vergelyk die grootte van 'n tolkhokkie, met byvoorbeeld 'n administratiewe kantoor van 'n regeringsagentskap óf 'n private maatskappy. By sulke kantore is die amptenaar geregtig op 'n spasie van ten minste 12 – 15 m², vergeleke die AIIC se vereiste 3.2 m².

Volgens die AIIC (2002:44) se navorsingstudie, is ongerief in die tolkhokkie een van die grootste faktore wat tot stres bygedra het. Die AIIC (2002:103) beveel daarom aan dat mobiele en permanente tolkhokkies groot genoeg is om die aantal tolke wat daarin moet werk, te akkommodeer.

3.8.2 Klankisolering (*sound insulation*) en akoestiese verdeling (*acoustic separation*)

Die primêre funksie van tolkhokkies is om tolke te beskerm teen steurnisse van nabygeleë hokkies, die vergaderplek self en ander dele van die gebou. Agtergrondgeraas sal tolkakkuraatheid in die gedrang bring indien die tolk nie kan hoor wat 'n spreker sê nie.

Mouzourakis (1996:25) meen dat, indien 'n tolk nie die spreker goed kan hoor nie, die situasie vergelyk kan word met iemand wat nie vlot is in 'n sekere taal nie. 'n Groot deel van die tolk se aandag word gewy aan die herformulering van die oorspronklike boodskap. Soms is dit selfs nodig vir die tolk om te raai wat die spreker gesê het! Volgens die skrywer het dit dan uiteraard 'n vermindering in tolkwaliteit tot gevolg.

'n Tweede belangrike vereiste is om die verskeie toesprake akoesties te verdeel, met ander woorde 'n taalkombinasie(s) per hokkie. Sodoende sal geen steurnisse deur ander tolke in die tolkhokkie self voorkom nie.

3.8.3 Sigbaarheid

Simultane tolking is egter nie net gegrond op dit wat die tolk hoor nie. Sekere voorvalle in die vergaderplek moet ook visueel waargeneem word indien die tolk 'n akkurate getolkde respons wil lewer. Sulke voorvalle sluit onder meer in:

- Gebare tussen die spreker en gehoor
- Sekere gebeure in die vergadersaal waaroor die spreker kommentaar lewer

- Versoeke van die gehoor deur die opsteek van hande
- Visuele hulpmiddels (byvoorbeeld 'n oorhoofse projektor, grafieke, ens.) wat 'vir hulself spreek', maar waarsonder die spreker nie verstaan kan word nie

Die tolk wil dus gebruik maak van soveel inligting as moontlik om hom te help met die belangrike analiserings- en begripsprosesse wat nodig is om 'n akkurate getolkde weergawe te lewer. Dit is veral belangrik in kritieke situasies, byvoorbeeld wanneer 'n spreker onverwags ontstaan om iets te sê, of wanneer daar van taal verander word. Die tolk is dan geheel en al afhanklik van visuele inligting (AIIC, 2002:9).

Die tolkhokkie moet daarom 'n onbelemmerde uitsig van die vergaderplek hê. 'n Gebrek aan visuele kontak met die deelnemers en die verrigtinge bemoeilik, volgens Jumpelt (1985:84), boonop die tolk se vermoë om die tema van die konferensie te identifiseer.

Soms gebeur dit egter dat tolke nie 'n direkte uitsig oor die vergaderplek het nie. Hierdie stand van sake bemoeilik die tolkproses. Die plasing van die tolkhokkies ten opsigte van die vergaderplek het tog ook 'n invloed op die tolkakkuraatheid van die getolkde weergawe. Die tolke is gedwing om meer te fokus op, byvoorbeeld, 'n TV-skerm, wat druk op hulle verwerkingskapasiteit plaas en hulle oë uiteindelik meer uitput, en lei tot 'n gevoel van vervreemding van die gebeure in die vergadering.

In so 'n geval, moet die tolk dus meer konsentreer op wat gesê word, met ander woorde die verbale elemente van die toespraak, wat lei tot verdere uitputting. Hierdie aspekte kan lei tot onakkurate tolking, veral wanneer 'n vergadering lank duur.

3.8.4 Lugversorging

Aangesien tolkhokkies om akoestiese redes heeltemal bestand moet wees teen enige buitegeraas, kan die tolkhokkie baie bedompig raak. Dit is waar lugversorging 'n groot en belangrike rol kan speel. Volgens die AIIC se werkladingstudie (2002:5) moet tegnisi die lugversorging een uur voor die tolking 'n aanvang neem, aanskakel. Die voorsiening

van vars lug (wat die brein langer helder hou) moet genoegsaam wees om tolke te kan voorsien van bykomende suurstof – veral aangesien die tolkproses soveel konsentrasie en inspanning verg! Sodoende kan voortydige moegheid voorkom word.

Nodeloos om te sê, moet die lugversorger geruisloos funksioneer, sodat mikrofone nie 'n gedruis optel nie. Die lugversorgingstelsel mag nie 'trekke' skep, of enige stof invoer wat die asemhalingstelsel kan irriteer, of verkoues of griep veroorsaak nie.

Die AIIC (2002:104) beveel in hierdie verband ook aan dat die deure van die tolkhokkies tydens pouses en aan die einde van die werkdag oopgehou word om te verseker dat vars lug voortdurend deur die tolkhokkie beweeg.

3.9 Opsomming

Uit die voorafgaande, blyk dit dat die aantal ekstra-linguistiese faktore wat 'n invloed op tolkakkuraatheid kan uitoefen, net so kompleks is as die bepaling van tolkakkuraatheid self. Die ekstra-linguistiese faktore kan afsonderlik, of as 'n groep wat onderling verbind is aan mekaar, die simultane tolk se vermoë om 'n akkurate doelteks te produseer, op verskeie vlakke beïnvloed.

In hierdie hoofstuk is daar na die ekstra-linguistiese faktore gekyk deur dit eerstens te verdeel in psigo-afektiewe faktore, neurolinguistiese faktore en die tolkomgewing. Psigo-afektiewe faktore het te make met faktore soos die tolk se selfkonsep, die tolk se kognitiewe styl, die tolk se algemene kennis, sy hantering van angs, sy houding, en die tolk se hantering van stres.

Laasgenoemde is 'n baie belangrike faktor, aangesien 'n hoë stresvlak nie net kan lei tot onakkurate tolking nie, maar ook tot gesondheidsprobleme. Dit is dus baie belangrik dat 'n tolk nie net op hoogte bly van nuusgebeure, of tegniese terme nie, maar ook na sy gesondheid sal omsien. Vanuit die hoofstuk kan afgelei word dat simultane tolking 'n hoogs stresvolle proses behels wat kan lei tot moegheid en hoë spanningsvlakke.

Simultane tolke moet maniere vind waarop hul streslading minder gemaak kan word. In hierdie verband stel die AIIC (2002:129 – 130) onder meer voor dat sprekers hulle moedertaal, waar moontlik, sal gebruik om ingewikkelde toesprake (weens moeilik verstaanbare aksente) te vergemaklik. Tolke moet ook byvoorbeeld van agtergrondmateriaal (notules van vorige vergaderings, ens.), toesprake, en konferensiemateriaal, voor die aanvang van 'n vergadering/konferensie voorsien word, om hulle die geleentheid te bied om op hoogte van en voorbereid te wees vir die geleentheid.

Neurolingvistiese faktore sluit onder meer in, die tolk se aandagsduur, sy geheue, en die inhoudsigtheid van die teks. Wat inhoudsigtheid betref, speel faktore soos die spoed waarteen die spreker die toespraak lewer, ingewikkelde name, syfers, of tegniese terme, en die spreker se aksent, 'n groot rol ten opsigte van tolkakkuraatheid. Die tolk het egter nie beheer oor enige van die elemente wat met inhoudsigtheid verband hou nie. Bogenoemde aspekte lei soms uiteraard daartoe dat die tolk hindernisse beleef ten opsigte van die akkurate lewering van die brontekstoespraak, wat weer met verhoogde stresvlakke verband hou.

Die samehangendheid van die bronteks, wat meermale onderworpe is aan die feit of die toespraak voorbereid of onvoorbereid is, en die duur van die vergadering self, kan ook 'n invloed op tolkakkuraatheid uitoefen. Hoe langer die vergadering, hoe meer druk word op die tolk se verwerkingskapasiteit geplaas, en hoe minder vind 'n akkurate tolking van die bronteks plaas.

Voldoende tyd om vir 'n vergadering voor te berei kan 'n tolk in staat stel om 'n meer akkurate tolkproduksie te lewer, aangesien die tolk op hoogte van die tema of onderwerp van die vergadering is, en die stresvlakke dalk ook effens afgeneem het. Genoegsame voorbereiding help die tolk om meer selfversekerd oor te kom.

Die tolk se tolkomgewing kan die finale spyker in die kis vir tolkakkuraatheid wees. Die grootte van die tolkhokkie (uniforme standaarde bestaan hiervoor), klankisolering (teen enige geraas) en akoestiese verdeling is belangrike faktore wat kan bydra om die tolk se werkklas te verlig. Net so is dit ook belangrik dat die tolk in staat is om direk op die vergaderplek uit te kyk, om sodoende van enige visuele inligtingsmiddels ook gebruik te kan maak. Die tolk is in die tolkproses afhanklik van enige inligting wat tot sy voordeel aangewend kan word.

Tolke kan slegs optimaal funksioneer indien hulle voortdurend van vars lug in die tolkhokkie voorsien word. Daarom bly dit noodsaaklik dat tolkhokkies van lugversorging voorsien word. Op hierdie manier sal tolke nie so gou moeg of lomerig word, en sodoende tolkakkuraatheid in die gedrang bring nie. Die AIIC (2002) het ook in hierdie verband verskeie aanbevelings gemaak.

Hoofstuk 4: Die bepaling van tolkakkuraatheid by die Vrystaatse Wetgewer

4.1 Inleiding

Nie net is die bepaling van tolkakkuraatheid self 'n ingewikkelde proses nie, daar is ook verskeie faktore wat 'n invloed op tolkakkuraatheid uitoefen. Soos vroeër genoem, bestaan daar weinig konsensus oor die metodes wat gevolg moet word om tolkakkuraatheid te bepaal (Lotriet, 2002a:1). Wat betref die ondersoek na tolkakkuraatheid, is teoretici dit eens dat hulle min of meer weet hoe die produk behoort te lyk, maar dat hulle onseker is oor 'n metode waarmee hulle kan vasstel hoe daardie spesifieke produk in enige gegewe situasie moet uitsien (Pöchhacker, 1994:235).

Volgens Pöchhacker (1994:217) is die veld van tolknavoring en –teorie baie wyd, en kan dit baie voordeel trek uit 'n teoretiese raamwerk wat simultane tolking beskou as 'n sosiale aksie wat die produksie van funksionele doelt tekste in 'n spesifieke situasie van transkulturele interaksie, behels.

Tolkakkuraatheid word boonop ook nog beïnvloed deur ekstra-linguistiese faktore. Hierdie faktore kan saam, as 'n groep of individueel, só 'n impak op 'n simultane tolkmak, dat die tolk die akkuraatheid van die getolkde weergawe in die gedrang bring. Sekere ander ekstra-linguistiese faktore, soos byvoorbeeld algemene kennis, kan egter weer 'n positiewe bydrae tot tolkakkuraatheid maak.

Die simultane tolkmak moet dus nie net rekening hou met linguistiese faktore soos byvoorbeeld grammatika en taalnuanses in die toespraak van 'n spreker nie, maar ook aandag skenk aan 'n verskeidenheid ekstra-linguistiese faktore wat boonop ook nog 'n rol in die tolkmproduksie kan speel.

Die bydrae van ekstra-linguistiese kennis tot die verstaan van die teks eindig nie by 'n sekere punt, soos die geval is met kennis van die taal nie... hoe meer mens weet, hoe beter verstaan jy die belange van die akteurs wat betrokke is by die kommunikasieproses,

die proses van beredenering, posisies, wense, swakhede, interaksie, ens. Hierdie funksie is nuttig, aangesien dit verwagting (antisipasie) en begrip van die teks fasiliteer (Gile, 1990:49).

Tolkakkuraatheid en die bepaling daarvan moet egter ook in die praktyk getoets word. Die tolke by die Vrystaat Wetgewer sal in hierdie geval vir hierdie doel gebruik word. Dit is belangrik om daarop te let dat geen soortgelyke studies al ooit by dié instelling uitgevoer is nie. Die akkuraatheid van die tolke by die Provinsiale Wetgewer is dus ongetoets en nog nooit gemeet nie.

Die konsep van tolking by die Vrystaatse Wetgewer is boonop ook nog 'n relatief "nuwe" verskynsel. Dit was eers met die eerste demokratiese verkiesing in Suid-Afrika in 1994 dat die instelling van tolkdienste begin gebruik maak het. Dié Wetgewer lewer tolkdienste in Sesotho, Afrikaans en Engels – die drie tale wat die meeste in die Vrystaat Provinsie gepraat word.

Verskeie soorte toesprake word by die Provinsiale Wetgewer gelewer, naamlik begrotingstoedprake, algemene toesprake in reaksie op 'n spesifieke saak (byvoorbeeld 'n Debat oor Rassisme) of 'n spesifieke wetgewende proses (byvoorbeeld die bespreking, of oorweging van 'n wetsontwerp of besluite van 'n komitee), ledeverklarings en replieke.

Wanneer gekyk word na die verskillende soorte toesprake wat Seleskovitch (1989:79 – 80) identifiseer, kan met sekerheid gesê word dat die toesprake van Lede van die Wetgewer meestal betogend (*argumentative*) van aard is. Hierdie toesprake word die meeste van die tyd voorbereid gelewer. Dit gebeur egter dat sommige Lede hulle toesprake onvoorbereid lewer, soos in die geval van 'n repliek van 'n LUR op dit wat kollegas in reaksie op sy begrotingstoedpraak gesê het.

In hierdie hoofstuk gaan daar gekyk word na die metodologie wat gevolg gaan word om tolkakkuraatheid te bepaal, en na die insette van die Lede van die Wetgewer wat van die tolkdienste gebruik maak, sowel as die tolke van die Wetgewer en hulle menings ten

opsigte van tolkakkuraatheid en faktore wat tolkakkuraatheid vir hulle beïnvloed. Die tolkakkuraatheid van die tolke by die Vrystaatse Wetgewer gaan daarna gemeet en bespreek word.

4.2 Metodologie

4.2.1 Die navorsingsmetode

Babbie (1995:2) stel dit dat wanneer mense gewoonlik waarneem wat rondom hulle aangaan en wanneer hulle dit probeer verstaan, word hulle waarnemings en verduidelikings gereeld beïnvloed deur:

- Hulle menings oor hoe dinge veronderstel is om te wees
- Die wanopvattinge en bygelowe waarmee hulle grootgeword het
- Ondeurdagte en verkeerde waarnemings

Dit is in skrilte kontras met situasies waarin navorsers hulself bevind. Hulle poog deurentyd om 'n situasie of fenomeen te ondersoek, te analiseer en dan objektiewe en feitelik gegronde verklarings of stellings te maak.

Hierdie navorsing kan op een van twee maniere geskied, naamlik op 'n kwalitatiewe of kwantitatiewe wyse.

Denzin en Lincoln (1994:2) meen kwalitatiewe navorsers bestudeer dinge in hul natuurlike omgewing, poog om sin te maak van, of fenomene te vertolk ten opsigte van die betekenis wat mense daaraan voeg. Kwalitatiewe navorsing behels die bestudeerde gebruik en versameling van 'n verskeidenheid van empiriese materiaal – byvoorbeeld gevallestudies, persoonlike ondervinding, introspektiewe ondervinding, lewensverhale, onderhoude, waarnemende, geskiedkundige, interaksionele en visuele tekste – wat roetine en problematiese oomblikke en betekenis in individuele lewens beskryf.

Volgens Denzin en Lincoln (1994:4) is die wese van kwalitatiewe navorsing van 'n tweeledige aard, naamlik:

- 'n verbintenis tot een of ander weergawe van die naturalistiese, interpreterende benadering tot die onderwerp wat bestudeer word, en
- 'n deurlopende vorm van kritiek teen die politiek en metodes van positivisme.

Lemon (1995:32 – 33) beskryf kwantitatiewe navorsing soos volg:

Kwantitatiewe navorsing is grootliks empiries of eksperimenteel van aard en, soos die naam voorstel, gegrond op die meting van kwantiteit of hoeveelheid. Kwantitatiewe metodologieë manipuleer veranderlikes en poog om natuurlike fenomene te beheer. Dit bestaan uit navorsingsvrae of hipoteses en “toets” dit teen die feite of “realiteit”.

Die woord kwalitatief impliseer 'n fokus op prosesse en betekenis wat nie nougeset ondersoek, of gemeet (indien enigsins gemeet) is ten opsigte van hoeveelheid, aantal, intensiteit of frekwensie nie. In teenstelling hiermee lê kwantitatiewe studies klem op die meting en analise van kousale verhoudings tussen veranderlikes en nie prosesse nie (Denzin en Lincoln, 1994:4).

Leedy (1993:139) stel die verskil tussen dié twee soorte navorsingsmetodes baie eenvoudiger: indien die data numeries is, is die metodologie kwantitatief; as die data verbaal is, is die metodologie kwalitatief.

Kwalitatiewe navorsers maak onder meer gebruik van etnografiese prosa, geskiedkundige verhale, eerstepersoonsbeskrywings, stilfoto's, lewensgeskiedenis, denkbeeldige feite, en biografiese en outobiografiese materiaal. Kwantitatiewe navorsers gebruik wiskundige modelle, statistiese tabelle en grafieke en skryf gereeld oor hulle navorsing en bevindinge in 'n onpersoonlike, derdepersoonsprosa (Denzin en Lincoln, 1994:6).

Vir die doeleindes van hierdie studie, gaan van beide die kwalitatiewe en kwantitatiewe navorsingsmetodes gebruik gemaak word. Hierdie konsep staan bekend as 'triangulasie'.

(Richardson (1994:522) maak tog die stelling dat ons in postmoderne, gemengde genre-tekste nie "trianguleer" nie, maar "kristalliseer" – daar is baie meer as "drie hoeke" waaruit die wêreld benader kan word).

Volgens Schlemmer (1996:260) en Fontana & Frey (1994:361) maak navorsers dikwels gebruik van 'n reeks kwantitatiewe, kwalitatiewe en deelnemende tegnieke in 'n enkele ondersoek om beter resultate te verkry. Daar is min twyfel dat, waar dit enigsins prakties moontlik is om veelvoudige tegnieke toe te pas, dit in die meeste gevalle die geldigheid van die ondersoek sal verhoog (Schlemmer, 1996:261).

Maar, Schlemmer (1996:261) meen dat dit egter nie altyd die geval is nie. Volgens hom is daar sekere risiko's wat inherent is aan die deelname van individue of groeperinge waaronder die ondersoek uitgevoer word. Hierdie risiko's sluit partydigheid, intensionele manipulasie van die bevindinge en vertraging in die navorsingsproses in.

Ten spyte hiervan, glo Babbie (1995:106) dat triangulasie 'n waardevolle navorsingstrategie is. Aangesien elke navorsingsmetode spesifieke sterkpunte en swakhede het, is daar altyd die gevaar dat navorsingsbevindinge, al is dit net ten dele, die navraagmetode sal weerspieël. In die beste van alle wêreldes, moet die navorser se eie navorsingsontwerp meer as een navorsingsmetode ten opsigte van die onderwerp bevat.

Met behulp van triangulasie, wil die skrywer in hierdie hoofstuk nie net byvoorbeeld vasstel of Lede van die Wetgewer meen dat die tolke by die instelling akkuraat is, aldan nie, die skrywer wil ook bepaal tot watter mate hulle tevrede is met die tolke se akkuraatheid. Daar sal nie net bepaal word of die tolke tevrede is met die ekstra-linguistiese faktore wat hul tolkakkuraatheid beïnvloed nie, maar sal vasgestel word tot watter mate iets soos byvoorbeeld agtergrondgeraas of onvoorbereidheid hulle raak.

Deur 'n samevoeging van kwalitatiewe en kwantitatiewe navorsingsmetodes, wil daar sover moontlik 'n volledige prentjie verkry word van tolkakkuraatheid van tolke by die Vrystaatse Wetgewer.

4.2.2 Die kwantitatiewe navorsingsmetode

Die kwantitatiewe navorsingsmetode is gegrond op die siening dat as mens geweet het wat tot die ondergang van die mensdom sou lei, dit is, as 'n akkurate diagnose moontlik was, sou mens alle booshede en tekortkominge doeltreffend kon beheer, bestry en voorkom (Van der Merwe, 1996:282).

Om 'n akkurate 'diagnose' van tolkakkuraatheid by die Vrystaatse Wetgewer te maak, is daar gedurende die kwantitatiewe sy van die ondersoek, gebruik gemaak van 'n daargestelde tolkakkuraatheidskema van Lotriet (2002a), waarvolgens tolkakkuraatheid numeries geëvalueer en bepaal kan word.

Vervolgens word die stappe rondom hierdie proses verduidelik:

4.2.2.1 Die identifisering van die tekste

Die eerste stap in die bepaling van tolkakkuraatheid, behels die identifisering van die bron- en doeltekste wat geanaliseer en geëvalueer gaan word. Dit is belangrik om toesprake te kies wat, onder meer, baie uitdagings vir die tolk gestel het en toesprake wat ook meer alledaags was.

Vir hierdie studie, is besluit om gebruik te maak van die volgende vier soorte toesprake, naamlik een begrotingstoespraak van 'n Lid van die Uitvoerende Raad (LUR'e), en drie toesprake van Lede van die Wetgewer, waarvan die tolke in twee gevalle die toesprake voor hulle gehad het, en twee gevalle waar die tolke nie die Lede se toespraak gehad het nie. Hierdie bron- en doeltekste is getranskribeer en die brontekste se woorde per minuut is getel.

4.2.2.2 Die benadering tot die tekste

Die wyse waarop na die doeltteks gekyk gaan word, is 'n baie belangrike stap in hierdie proses, aangesien die gekose strategie die verdere analiseringsproses en –metodes wat gevolg gaan word, sal bepaal.

In hierdie verband tref Shlesinger (1997:128) 'n onderskeid tussen drie strategieë wat gevolg kan word, naamlik:

- Intertekstueel:

Hiervolgens word die bronteks en die doeltteks met mekaar vergelyk op grond van ooreenkomste en verskille tussen die twee. Die teks word nie as 'n outonome geheel beskou nie, maar klem word gelê op individuele sinne en/of paragrawe (Lotriet, 2002a:9).

- Intratekstueel:

Hierdie benadering bepaal dat elke teks (bron- en doeltteks afsonderlik) gesien word as 'n produk in eie reg, gegrond op die akoestiese, linguistiese en logiese kenmerke. Aspekte van kohesie en koherensie speel hier 'n rol. Die doeltteks word ook gesien as 'n selfstandige eenheid, onafhanklik van die bronteks. (Lotriet, 2002a:9).

- Instrumenteel:

Die teks word nou gesien as 'n kliëntediens wat gegrond is op die doeltteks se bruikbaarheid en verstaanbaarheid.

Vir die doeleindes van hierdie studie is die eersgenoemde benadering, naamlik die **intertekstuele benadering**, gevolg. Die rede hiervoor is dat die skrywer van mening is dat 'n intratekstuele strategie van meer waarde kan wees tydens 'n studie van tolkkwaliteit, eerder as tolkkakuraatheid. Aangesien 'n intratekstuele benadering fokus op kohesie, koherensie en die selfstandige teks, is die akkuraatheid van die getolkde weergawe ten opsigte van die bronteks nie noodwendig altyd ter sprake nie.

Om tolkkakuraatheid meer doeltreffend te bepaal, moet 'n vergelyking getref word tussen die onderskeie "eenhede" waaruit beide die bronteks en die doelteks bestaan. Hierdie "eenhede" is die onderskeie sinne en paragrawe van die bronteks en die doelteks.

4.2.2.3 Die akkuraatheidskema

Aan die hand van bogenoemde keuse is daar in hierdie studie gebruik gemaak van Lotriet (2002a) se skema waarvolgens tolkkakuraatheid gemeet kan word. Die gebruik van die intertekstuele benadering vereis van ons om tolkkakuraatheid te meet ten opsigte van verskeie komponente. Volgens dié skema word klem gelê op die volgende kategorieë, naamlik:

i) Weglatings

- woorde/datums/syfers/name/konsepte
- begripweglatings
- frases of sinne
- vermindering/kondensering/opsomming

ii) Byvoegings

- kwalifiserende byvoegings
- uitbreidings/verduidelikings
- voltooiing/antisipasie/benadering

iii) Vervangings

- van 'n woord of konsep
- herformulering

(iv) Foute (mislukkings)

- woorde/datums/syfers
- semantiese begrip
- onvoltooide sinne/gedagtes

Dié skema stem baie ooreen met dié van Barik (1973, 1975) wat ook van die onderskeie weglatings, toevoegings en foute gebruik maak om tolkakkuraatheid tydens simultane tolking te ondersoek en te analiseer. Volgens Lotriet (2002a) se skema, word elkeen van hierdie komponente dan verder beoordeel ten opsigte van die graad van impak op die getolkde weergawe. Die grade wissel van laag na hoog. Sy gaan verder en tref ook 'n onderskeid tussen 'n negatiewe of positiewe impak op die tolkproduksie.

4.2.3 Die kwalitatiewe navorsingsmetode

Kwalitatiewe navorsing poog om teorieë en begrip te ontwikkel. Die oogmerk van kwalitatiewe navorsing is om beter begrip oor die self te bevorder en insig in die menslike toestand te verskerp (Van der Merwe, 1996:283).

Vraelyste is daarom aan Lede van die Wetgewer, sowel as die tolke by die Wetgewer uitgedeel om hul menings rondom tolking in te win. Die vraelyste is gegrond op dié van Barlomiejczyk (2000) wie se vraelys aan tolkstudente in Europa en professionele tolke gestuur is, en Moser (1996), wat 'n vraelys oor tolke aan konferensieafgevaardigdes voorgelê het.

4.2.3.1 Die persepsies van Lede van die Vrystaatse Wetgewer

Die drie tale wat in die Provinsiale Wetgewer getolk en gepraat word, is Sesotho, Afrikaans en Engels, onderskeidelik. Vraelyste is aan die Lede gestuur waarin hulle verskeie aspekte van tolking by die Wetgewer moes beoordeel. Aspekte waaroor hulle hul menings moes lug, sluit die volgende sake in: eienskappe wat hulle van tolke verwag/vereis, belangrike sake waarop (volgens hulle) klem gelê moet word tydens die tolkproses, aspekte van tolking wat hulle irriteer, hul persepsies van tolkkwaliteit, sowel as tolkkuraatheid by die instelling.

Die vraelys wat aan Lede gestuur is, is oorspronklik deur Peter Moser (1995) opgestel, nadat hy van die AIIC opdrag gekry het om ondersoek in te stel na die kwaliteit van hul tolkdienste. Volgens Moser (1995:4) kan die kwaliteit van diens van twee verskillende invalshoeke benader word, naamlik:

- Die diensverskaffers oordeel hulself op grond van hul eie stel selfopgelegde standaarde.
- Die dienskwaliteit word gemeet teen die oordeel, behoeftes en verwagtings van die verbruikers van daardie diens.

Moser (1995:4) se vraelys vorm deel van die tweede kategorie. Deur gebruik te maak van die metodes van empiriese geesteswetenskaplike navorsing, word die evaluerings soos voorsien deur 'n wye verskeidenheid tolkdienstverbruikers saamgevoeg, en word daar gepoog om die wesentlikheid daarvan te vertolk. Die reaksies van verbruikers is verkry in die konteks waarbinne die respondente van die tolkdienste gebruik gemaak het.

Moser (1995) se vraelys is vir die doeleindes van hierdie studie gebruik, aangesien hy nie net fokus op die verskillende verwagtings van die onderskeie tolkdienstverbruikers in hulle eiesoortige situasie nie, maar ook op die volgende basiese vrae, wat hierdie studie ook poog om te beantwoord, naamlik:

- Wat is goeie tolking vanuit die tolkdienstverbruiker se oogpunt? Kan die antwoorde gebruik word om af te lei oor watter eienskappe die ideale tolk moet beskik?
- In watter rangorde plaas verbruikers die belangrikheid van verskeie kwaliteitsmaatstawwe in tolking? Indien dit in rangorde geplaas is, is hierdie rangorde betroubaar en bestendig?
- Verskil verbruikersverwagtinge van een stel omstandighede tot 'n ander, of is daar 'n basiese stel verwagtinge wat aan die orde van die dag is, ongeag die konteks? (Moser, 1995:4)

Dit is dan met hierdie drie kersake in gedagte wat die antwoorde van die Lede geëvalueer gaan word.

Vrae wat met sake soos nasionaliteit, vorige tolkundervinding en ouderdom van respondente handel, is egter nie in die vraelys aan Lede gevoeg nie.

4.2.3.2 Die persepsies van tolke van die Vrystaatse Wetgewer

Die tolke by dié instelling tolk onderskeidelik in Sesotho, Afrikaans en Engels. 'n Vraelys is ook aan die tolke van die Vrystaatse Wetgewer gestuur, waarin hulle die geleentheid gekry het om hul menings te gee oor, onder meer, verskeie ekstra-linguistiese faktore wat hul tolkakkuraatheid negatief kan beïnvloed, sowel as die impak van tolking van A na B en B na A op tolkkwaliteit en -akkuraatheid. Daar is ook aan hulle gevra wat hul persepsies van hul tolkkwaliteit en -akkuraatheid is.

Hierdie vraelys is gegrond op 'n soortgelyke vraelys wat deur Barłomiejczyk (2000) opgestel is. Die doel van haar vraelys is om by tolke self uit te vind oor hul gevoel ten opsigte van die vraag oor tolking van A na B en omgekeerd, en hoe dit hul tolkkwaliteit raak. Sy gebruik die vraelys om te bepaal hoe professionele tolke (en gevorderde tolkstudente) die verskille tussen die twee rigtings in werklikheid verstaan en ervaar.

Barlomiejczyk (2000:1) het hierdie rigting ingeslaan, omdat sy glo dat probleme rondom A – B- en B – A-tolking reeds op verskeie ander maniere aangepak is, naamlik op grond van eie ondervinding en waarnemings (Herbert, 1953), of op 'n wetenskaplike manier, byvoorbeeld deur die breinaktiwiteit (EEG) van 'n tolk wat werk vanuit en na sy moedertaal toe, te meet (Kurz, 1992).

Volgens Barlomiejczyk (2000:1) is die meeste tolke van mening dat die B – A-kombinasie (die sogenaamde 'passiewe tolking') die meerderwaardige kombinasie is. Verskeie internasionale organisasies en veral die EU-instellings laat hul tolke slegs na hul moedertaal toe werk. Dit is egter glad nie die geval by die Vrystaatse Wetgewer nie, waar tolke na beide taalkombinasies toe moet tolk. Die studie poog om te bepaal hoe tolke self voel oor die kwaliteit en akkuraatheid van hul tolking na hulle onderskeie A en B tale toe.

Aangesien die tolke by dié instelling se situasie egter nie noodwendig ooreenstem met dié van die tolke by byvoorbeeld die EU nie, is vrae rondom faktore soos die aksente van sprekers, die spoed waarteen die spreker sy toespraak lewer, die toestand van die tolkhokkies, ens. ook by die oorspronklike vraelys gevoeg.

Vrae in die oorspronklike vraelys wat egter nie te make het met die bepaling van tolkakkuraatheid nie, byvoorbeeld geslag, ouderdom, ens., is uitgelaat en word dus nie vervat in die vraelys wat aan die tolke gestuur is nie.

4.3 Die akkuraatheidskema

In ooreenstemming met die kwantitatiewe navorsingsmetode, sal daar aan die hand van Lotriet (2002a) se akkuraatheidskema 'n vergelyking getref word tussen die bronteks (die spreker se toespraak) en die doelteks (die getolkde weergawe). Daar is op Lotriet se skema besluit, aangesien daar nog nie veel soortgelyke skemas beskikbaar is waarvolgens akkuraatheid gemeet kan word nie. Lotriet se skema is omvattend, en bevat elemente

waarop beide Setton (1999) en Barik (1994) fokus wanneer hulle met tolkakkuraatheid handel.

Volgens die skema word die bronteks en die doelteks met mekaar vergelyk ten opsigte van die weglatings, byvoegings, vervangings en foute wat in die doelteks voorkom. Vier uittreksels van vyf minute lank is van elk van die LPW's se toesprake geïdentifiseer en sin vir sin met die getolkde weergawe vergelyk ten opsigte van die bogenoemde komponente. Die tekste word dus nie as selfstandige, outonome eenhede geag nie, maar as verweefde eenhede van spraak.

Die graad waartoe hierdie weglatings, byvoegings, vervangings en foute plaasvind, is ook beoordeel, sowel as die negatiewe of positiewe impak hiervan. Dit is belangrik om te stel dat hierdie twee aspekte van die skema egter weer eens subjektief van aard is, aangesien die vraag met reg gevra kan word: volgens wie, en watter maatstawwe, word die impaksgraad en positiwiteit/negatiwiteit van die weglating/byvoeging/vervanging/fout bepaal?

Om dié subjektiewe aard van die beoordeling te verminder, word die graad van betekenisverlies as maatstaf gebruik. Die impak van 'n weglating/byvoeging/vervanging/fout is as laag beoordeel indien dit nie 'n betekenisverskil in die getolkde weergawe tot gevolg gehad het nie. Die graad van die spesifieke komponent is as middelmatig beoordeel, indien daar 'n geringe mate van verskil in betekenis voorgekom het, maar nie die betekenis in geheel geraak het, of 'n beduidende impak op die getolkde weergawe gehad het nie. Die graad van die komponente is as hoog beoordeel sodra omvattende betekenisverlies ten opsigte van die oorspronklike bronteks in die getolkde weergawe voorgekom het. Dit sal dan noodwendig lei tot onakkurate tolking, misverstande of wanpersepsies.

Die positiewe of negatiewe impak van die komponente, is egter ook subjektief van aard, behalwe in die geval van foute, wat noodwendig 'n negatiewe impak op die betekenis sal hê.

4.4 'n Vergelyking tussen die bronteks en die doelteks

'n Vergelyking gaan vervolgens getref word tussen die bronteks en die doelteks van die genoemde vier toesprake van Lede van die Provinsiale Wetgewer.

Daar moet egter net daarop gelet word dat die sprekers soms die Speaker direk aanspreek. Hierdie verwysing (Speaker, Meneer/Sir) dra geensins by tot die betekenis van die toespraak nie, en is daarom vir die doeleindes van hierdie studie geïgnoreer. Indien die tolk dus sou nalaat om ook na die Speaker te verwys, is dit nie as 'n weglating of fout gesien nie.

4.4.1 Toespraak 1 (Aangeheg as Bylaag A)

4.4.1.1 Akkuraatheidsanalise

In hierdie geval lewer 'n LUR sy toespraak teen ongeveer 126 woorde per minuut. (Die brontaal is Engels, terwyl Afrikaans die doeltaal is). Die LUR maak gebruik van baie syfers in hierdie betrokke toespraak, en is geneig om baie van sy woorde in te sluk, met ander woorde hy is soms onhoorbaar. Van die sinne is ook onsamehangend. Die tolk het in hierdie geval die betrokke LUR se toespraak voor hom/haar gehad.

Tydens 'n vergelyking van die bronteks en doelteks (aangeheg as Bylaag B) aan die hand van Lotriet (2002a) se skema, is die volgende teksverskille geïdentifiseer:

In reëls 7 tot 8 van die brontekstranskripsie (BTT) sê die spreker:

In that regard Speaker I am sure by now that we have already shot our target of revenue collection by about 8% already.

Verskeie verskille het in die getolkde weergawe (reëls 7 tot 8 van die doelttekstranskripsie [DTT]) voorgekom, naamlik:

In hierdie verband Speaker is ek seker dat ons reeds ons doelwit van inkomste-invordering verbeter het teen 8%.

Die spreker se sin is eerstens nie grammatikaal korrek nie, aangesien die woord, *already*, twee keer in die sin voorkom. Die tolk het dié fout egter nie in die doelteks herhaal nie, maar wel 'n fout begaan deur te sê dat die doelwit van inkomste-invordering teen 8% verbeter het.

Die korrekte voorsetsel wat in hierdie geval gebruik moes word, is met. Die woord, teen, impliseer dat inkomste-invordering teen 'n koers van 8% verbeter het tot waar dit nou is. Die spreker bedoel inderwaarheid dat hul doelwit met 8% oorskry is. Dit blyk dat die graad van hierdie fout 'n middelmatige impak op die betekenisverskil sal hê, maar dat die uitwerking daarvan tog negatief is.

Verder het die tolk ook die woord, about, in die doelteks uitgelaat. Die woord, ongeveer, is nie in die doelteks ingesluit nie. Die impaksgraad van hierdie weglating is ook middelmatig, aangesien die weglating nie 'n beduidende betekenisverskil tot gevolg het nie.

Daar kan dalk net gelet word op die feit dat die tolk die bronteks herformuleer het. Die spreker se 'idiomatiese taalgebruik', we have already shot our target..., is vervang met 'n eenvoudiger, ons het ons doelwit ... verbeter. Die impak hiervan is laag, maar is tog positief van aard.

Die spreker se volgende sin (reëls 8 tot 9 – BTT) is baie lomp gestel. Vergelyk die volgende:

And one is really happy about the kind of improvement that we are achieving in that regard.

En mens is baie tevrede met hierdie verbetering. (Reël 8 – DTT)

Bo en behalwe die grammatikale fout, ...the kind of improvement, lei die lomp samestelling van die sin in die bronteks daartoe dat die tolk verskeie weglatings maak om die sin meer verstaanbaar en eenvoudig te maak. Die impak hiervan is laag, maar baie positief.

Ten opsigte van die volgende sin van die spreker (reëls 11 tot 12 – BTT),

The strict cash-flow management controls exercised by the Provincial Treasury throughout the year, resulted in...

laat die tolk die frase, throughout the year, in die getolkde weergawe (reëls 10 tot 11 – DTT) uit:

Die streng kontantvloeibestuursbeheermaatreëls wat uitgeoefen word deur Provinsiale Tesourie, het daartoe gelei dat...

Die effek hiervan is nie só beduidend nie, alhoewel die getolkde weergawe tog meer akkuraat sou wees indien die frase, gedurende die jaar, ingevoeg sou word. Dit verduidelik dat die beheermaatreëls nie in vorige jare, of slegs op sekere tye, uitgeoefen word nie, maar wel regdeur die huidige jaar. Die weglating van die frase het dus 'n middelmatige en negatiewe impak op tolkakkuraatheid.

Later in die brontekstoespraak, laat die tolk weer eens 'n frase weg. Vergelyk die volgende:

In addition to interest on income already referred to, the following categories of revenue performed considerably better, compared to the corresponding period last year: (Reëls 18 tot 20 – BTT)

Die volgende kategorieë van inkomste het voortdurend verbeter vergeleke die ooreenstemmende periode verlede jaar: (Reëls 17 tot 18 – DTT)

Die tolk het die frase, In addition to interest on income already referred to..., weggelaat. Hierdie weglating blyk nie negatief van aard te wees nie, en het 'n lae impak op tolkakkuraatheid. Alhoewel die frase wel tot die volledigheid van die spreker se toespraak bygedra het, het dit nie 'n betekenisverskil in die getolkde weergawe tot gevolg gehad nie.

Die tolk maak egter 'n groot fout in die volgende sin van die spreker (reëls 24 tot 26 – BTT):

Collections from abnormal load permits increased, indicating much better policing of heavy vehicles using our provincial roads, with this source growing by 25.2% compared to the previous period.

Vergelyk die tolk se weergawe (reëls 22 tot 24 – DTT):

Invorderings van abnormalevragepermitte het gestyg, wat 'n aanduiding is van die baie beter beleide wat gevolg word ten opsigte van swaarvoertuie op provinsiale paaie. Dit het gegroei teen 25.2% vergeleke die vorige jaar.

Die tolk gebruik die woord, beleide, vir die Engelse woord, policing, wat twee verskillende konsepte is. Die struktuur van die sin verander dus onmiddellik, aangesien die tolk nou moet uitbrei op beleide (naamlik dat dit gevolg moet word). Beleide is 'n soortnaam, terwyl die woord, policing, reeds 'n werkwoord is. Hierdie fout het 'n hoë en

negatiewe impak op tolkakkuraatheid en kan tot misverstande lei, aangesien 'n groot betekenisverskil nou aan die orde van die dag is.

Verder herformuleer die tolk die spreker se sin deur die getolkde weergawe in twee sinne te verdeel. With this source is eenvoudig vervang met Dit. Die langer sin word nou vereenvoudig en meer simplisties gestel. Die impak hiervan op tolkakkuraatheid is dus laag, maar tog positief. Geen misverstand kan hier voorkom nie.

Die tolk vervang ook die woord aan die einde van die spreker se sin, period, met jaar. Die tolk is ietwat 'gelukkig' in hierdie geval, aangesien die spreker nie verduidelik na watter periode hy verwys nie. Is dit die tydperk onder oorweging, die boekjaar, die jaar? Dit kan verdere verwarring skep, aangesien mens nie seker is of hy na 'n kalenderjaar of na 'n boekjaar verwys nie. Indien mens sou antisipeer, sou mens kon glo dat hy na die vorige 'boekjaar' verwys. (Dit is egter nie altyd moontlik, of wenslik, om dit te doen nie).

In hierdie geval sou die tolk se gebruik van die woord, jaar, in plaas van tydperk dan ook nie noodwendig korrek wees nie. Aangesien die spreker nie duidelik is oor die tydperk (period) waarna hy verwys nie, is die impak van die woordvervanging (jaar, in plaas van tydperk) egter laag, en het dit ook nie juis 'n negatiewe effek op tolkakkuraatheid nie.

Dan, wat betref een van die opskrifte in die toespraak, lei die spreker dit só in (reël 28 – BTT):

The other point is that one of money prescribed by law.

Die tolk se weergawe is die volgende (reël 26 – DTT):

Geld voorgeskryf deur die wet.

In hierdie geval gebruik die tolk moontlik die weglating van The other point is that one of... om asem te skep, en dalk ook om weer 'op te vang', voor die volgende belangrike stuk inligting weergegee moet word. Die frase is nie belangrik nie, en dra geensins by tot die betekenisinhoud van die toespraak nie. Die weglating het dus lae, maar positiewe impak op tolkakkuraatheid. Geen misverstande of betekenisverlies sal hieruit voortspruit nie.

Die spreker sê later in die toespraak die volgende (reëls 35 tot 36 – BTT):

Once again I would like to pay my respects to the two MEC's for the sterling work...

Die tolk vertaal dit só (reël 34 – DTT):

Ek wil weer eens my dank uitspreek aan die twee LUR'e vir die goeie werk...

Die spreker het hom moontlik hier verkeerd uitgedruk deur te sê, pay my respects... Die tolk vervang egter die frase met my dank uitspreek, wat onder die omstandighede meer gepas is. Hierdie vervanging is egter nie verwarrend nie en het 'n lae impak op tolkakkuraatheid. Die vervanging is egter positief van aard.

Die spreker se sin (reëls 44 tot 45 – BTT),

...but also eliminates delays caused by the mailing of cheques and the 7-day waiting period for the encashment of cheques.

word só getolk (reëls 42 tot 43 – DTT):

... maar dit verhoed ook vertragings as gevolg van die pos van tjeks of die 7-dae wagperiode van tjeks.

Die tolk vervang die woord, eliminates, met verhoed. Alhoewel verhoed nie die korrekte Afrikaanse sinoniem vir eliminate is nie (eerder uitskakel, of selfs elimineer), slaag die tolk tog daarin om nie 'n betekenisverskil teweeg te bring nie. Die woord, verhoed, kom ook daarop neer dat verdragings nie plaasvind nie, alhoewel verhoed se Engelse ekwivalent eerder prevent sou wees.

Aangesien die verkeerde Afrikaanse ekwivalent vir die woord gebruik is, is die vervanging negatief. Danksy die feit dat die betekenis van die boodskap tog nie verlore gegaan het nie, is die impak van die vervanging laag.

Die tolk laat verder ook die volgende frase uit: ...for the encashment... Die frase, vir die wisseling, wat ingevoeg moes wees om 'n akkurate weergawe te verseker, is egter afwesig. 'n Luisteraar wat op hoogte van banksake is, sou verstaan het dat die tolk verwys na die wisseling van tjeks. Tolke kan egter nie aanneem dat hul luisteraars op hoogte van alle aspekte van 'n toespraak is nie.

Alhoewel hierdie weglating nie as sodanig die betekenis van die sin beïnvloed nie, het die weglating tog 'n middelmatige uitwerking op tolkakkuraatheid, en het dit 'n negatiewe impak daarop.

Vergelyk die volgende sin uit die spreker se toespraak (reëls 505 tot 52 – BTT) en die getolkde weergawe (reëls 49 tot 51 – DTT):

In addition, banking details of 91% of all institutions involved in the pay over of salary deductions have also been obtained, enabling electronic payments to be made to such institutions.

Bykomend hiertoe, is die bankbesonderhede van 91% van alle instellings wat betrokke is in die oorbetalings van salarisafrekkings ook verkry, wat elektroniese betalings aan sulke instellings nou tot stand gebring het.

Die tolk vervang die woord enabling met nou tot stand gebring het. Die korrekte Afrikaanse ekwivalent sou eerder wees, moontlik maak. Die tolk se weergawe is verkeerd in dié sin dat betalings nie 'tot stand gebring' kan word nie. Dit is dus 'n grammatikale fout, alhoewel die betekenis oorgedra word.

Die impak van hierdie fout op tolkakkuraatheid is middelmatig, maar beslis negatief van aard.

Die spreker lei 'n nuwe onderwerp later in die toespraak só in (reëls 54 tot 55 – BTT):

It is of significance to inform this House that the Free State Province was the first province to close the 2000/2001 financial year on the Financial Management System.

Die getolkde weergawe lyk só (reëls 53 tot 54 – DTT):

Daar kan aan hierdie Huis gesê word dat die Vrystaatse Provinsie die eerste provinsie was om die 2000/2001-boekjaar op die Finansiële Bestuurstelsel af te sluit.

Die eerste gedeelte van die sin stem nie ooreen met die bronteks nie. Daar is egter hier nie sprake van betekenisverlies wanneer die twee gedeeltes met mekaar vergelyk word nie. Niemand is deur die inleiding van die getolkde weergawe verwar nie. Die impak van hierdie vervanging is laag, maar aangesien die getolkde weergawe nie ooreenstem met die bronteks nie, is hierdie vervanging tog negatief van aard.

Die volgende weglating kom ook voor. Vergelyk die bronteks (reëls 60 tot 61) en doeltoks (reëls 58 tot 59):

This achievement was made possible entirely by creative initiatives of the Provincial Treasury...

Hierdie prestasie is moontlik gemaak deur kreatiewe inisiatiewe van die Provinsiale Tesourie...

Die tolk laat die woord, entirely, in die getolkde weergawe weg. 'n Afrikaanse ekwivalent soos, geheel en al, sou gepas gewees het. Die weglating van die woord beïnvloed egter glad nie die betekenis van die sin nie. Daarom is die impak van hierdie weglating laag, alhoewel dit tog negatief van aard ten opsigte van tolkakkuraatheid is.

4.4.1.2 Akkuraatheidskema: Toespraak 1

Tabel 1: Akkuraatheidskema – Toespraak 1

Kategorie	Soort	Graad: L/M/H	Positief/Negatief	Aantal
Weglatings	<i>Woord/datum/syfer/naam/konsep</i>	Medium	Negatief	1
		Laag	Negatief	1
	<i>Begrip</i>	0	0	0
	<i>Frase/sin</i>	Medium	Negatief	1
		Laag	Positief	1
		Laag	Positief	1
		Laag	Positief	1
		Medium	Negatief	1
	<i>Vermindering/kondensering/opsomming</i>	Laag	Positief	1
Totaal				8
Byvoegings	<i>Kwalifisering</i>	0	0	0
		<i>Uitbreiding/verduideliking</i>	Hoog	Negatief
	<i>Voltooiing/antisipering/benadering</i>	0	0	0
Totaal				1
Vervangings	<i>Woord/konsep</i>	Laag	Positief	1
		Laag	Positief	1
		Laag	Negatief	1
	<i>Herformulering</i>	Laag	Positief	1
		Laag	Positief	1
		Laag	Positief	1
Totaal				6
Foute	<i>Woord/datum/syfer</i>	Medium	Negatief	1
		Hoog	Negatief	1
	<i>Semantiese begrip</i>	Medium	Negatief	1
		<i>Onvoltoorde sinne/gedagte</i>	0	0
Totaal				3

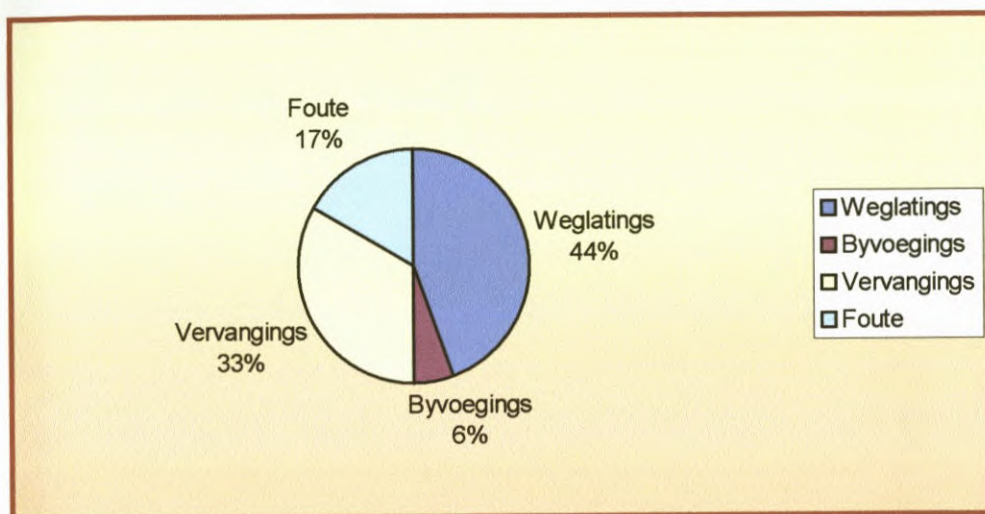
4.4.1.3 Opsommende gevolgtrekking

Die betrokke Lid het in die geïdentifiseerde vyf minute van sy toespraak 32 stellings gemaak. 'n Stelling gaan vir die doeleindes van hierdie studie gesien word as 'n sin of bysin wat 'n betekeniseenheid of feit oordra. Dit sluit ook datums, syfers of verwysings na wette (bv. Artikel 2 (a)) in. 'n Stelling word as foutief gesien indien daar 'n

beduidende betekenisverskil tussen die bronteks en doelteks voorkom. Die betekenis van slegs drie van hierdie stellings is foutief deur die tolk weergegee.

Die bevindinge van die tolkakkuraatheidskema kan ook deur middel van die volgende skematiese voorstellings uiteengesit word:

Figuur 1: Kriteria vir die bepaling van tolkakkuraatheid

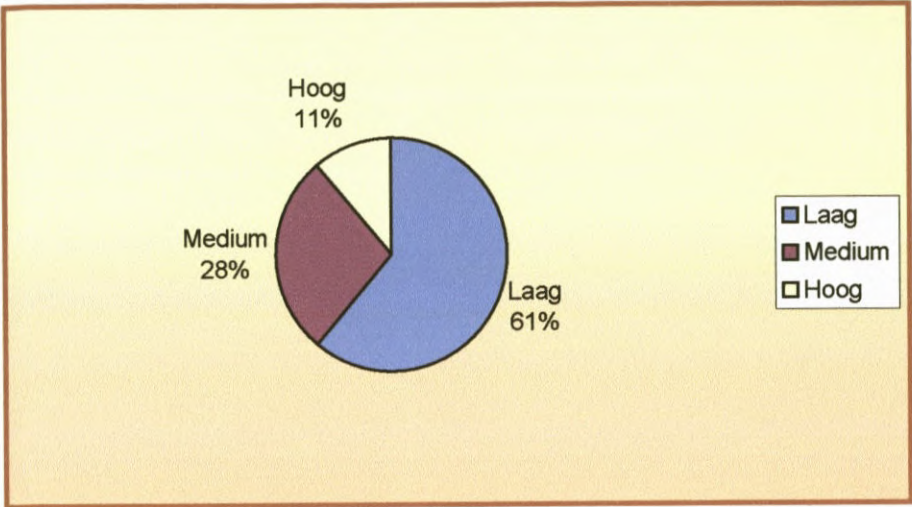

Wat weglatings in toespraak 1 betref, het die tolk in die geïdentifiseerde vyf minute van die spreker se brontekstoespraak meestal frases of sinne (vyf keer) of 'n woord, datum, syfer, naam of konsep (twee keer) weggelaat. Die tolk het slegs een keer die bronteks verminder, gekondenseer of opgesom. Daar het dus agt voorvalle van weglatings voorgekom (44%).

Die tolk het op drie geleenthede 'n woord of konsep vervang, terwyl die brontekstoespraak ook drie keer geherformuleer is. Ses voorvalle van vervangings het dus voorgekom (33%).

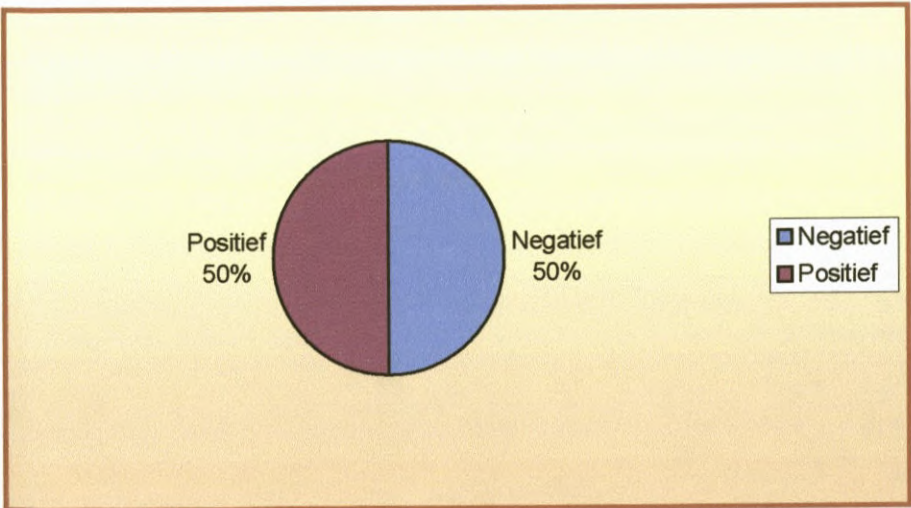
Die tolk het in 'n mindere mate (een keer) op die brontekstoespraak uitgebrei (6%), twee foute gemaak en een keer die verkeerde semantiese begrip weergegee (dit wil sê drie voorvalle van foute waar die betekenis beduidend verander is – 17%).

Figuur 2: Impaksgraad

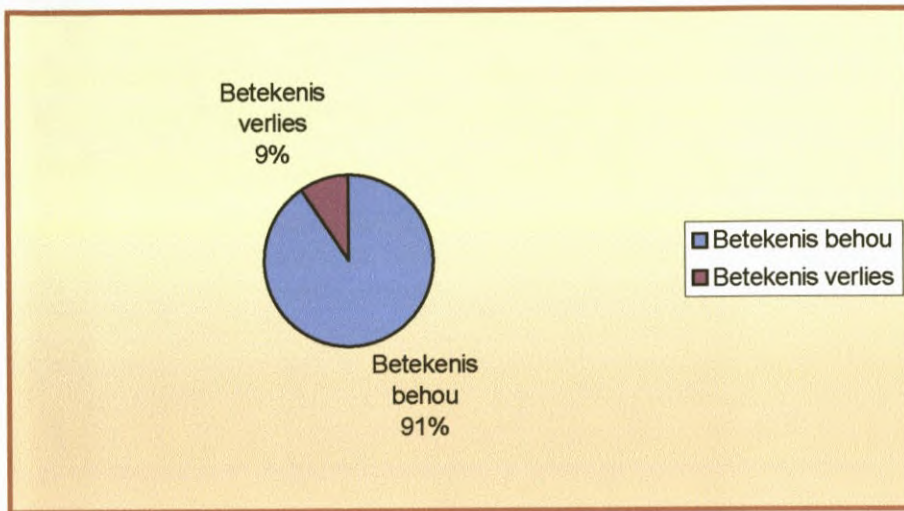
Vanuit bostaande kan gesien word dat die impak van die weglatings/vervangings/byvoegings/foute in 11 gevalle (61%) laag was. Die impak van hierdie faktore was vyf keer (28%) middelmatig van aard, terwyl die impaksgraad in slegs 11% van die gevalle (twee keer) hoog was.

Figuur 3: Invloed van kriteria

In die helfte van die gevalle het die kriteria wat aangewend is om tolkakkuraatheid te bepaal 'n positiewe invloed gehad (nege keer) en is dit vanselfsprekend dat hierdie kriteria ook in nege gevalle dus 'n negatiewe invloed gehad het.

Figuur 4: Die behoud/verlies van betekenis

In toespraak 1 was daar slegs in drie van die spreker se 32 stellings 'n beduidende betekenisverskil tussen die bronteks en die doelteks. Vanuit bostaande kan duidelik gesien word dat sowat 91% van die brontekstoespraak se betekenis deur die tolk in die doelteks weergegee is. Daar was in toespraak 1 dus slegs 'n betekenisverlies van 9%.

Soos vroeër genoem, behoort tolke hulle daarop toe te spits om ten minste 75% akkuraat te wees. In die geval van toespraak 1 het die tolk dus die bronteks baie akkuraat weergegee.

Een van die redes vir dié hoë persentasie kan moontlik toegeskryf word aan die feit dat die tolk die spreker se toespraak voor hom gehad het, en dat die toespraak samehangend en grammaties korrek gelewer is. Die spreker het verder sy toespraak teen 'n redelike gemaklike tempo gelewer.

4.4.2 Toespraak 2

4.4.2.1 Akkuraatheidsanalise

Daar is op hierdie toespraak besluit, aangesien die betrokke Lid, wat sy toespraak in Engels lewer, baie grammatikale foute maak ten opsigte van byvoorbeeld die weglating van lidwoorde, sinne wat onvoltooid is, onsamehangendheid van sinne en 'n sterk aksent. Aangesien hierdie toespraak gelewer is tydens die Tweedelesingsdebat oor die Begrotingspos van Finansies, maak dié Lid veral gebruik van finansiële terme wat nie alledaags gebruik word nie en wat dus bykomende inspanning van die tolk verg.

Die Lid lewer sy toespraak teen 'n gemiddeld van 113 woorde per minuut. In teenstelling met die toespraak van die LUR, het die tolk nie die spesifieke Lid se toespraak voor hom/haar gehad nie. Al hierdie faktore dra daartoe by dat dit baie moeilik is om 'n akkurate weergawe van die toespraak te lewer.

Wanneer daar dan na tolkakkuraatheid gekyk word, kom die eerste verskil tussen die bronteks (reëls 83 tot 84) en die doelteks (reëls 82 tot 84) in die volgende sin voor:

Transformation of the state required that staff management and structures be changed to meet the new challenges established for this period.

Die transformasie van die land het vereis dat personeelbestuur en strukture verander word om gehoor te gee aan die nuwe uitdagings wat daargestel is.

Die tolk gebruik die woord, land, as Afrikaanse ekwivalent vir die Engelse state. Aangesien land en staat min of meer dieselfde konsep verteenwoordig, is die impak daarvan op tolkakkuraatheid dus laag en nie negatief of positief nie. Aangesien 'n keuse egter gemaak moet word, sou die gebruik van land negatief wees, omdat die spreker na die staat verwys het.

Verder vertaal die tolk nie die frase, for this period, nie. Weer eens beïnvloed hierdie weglating nie die betekenis van die sin nie. Indien die tolk die frase sou byvoeg, sou dit net 'n groter omskrywing gewees het van die transformasietydperk, met ander woorde, meer sekondêre inligting wat bygevoeg word. Die weglating van hierdie frase het dus, volgens my, nie 'n groot impak op die sin nie, alhoewel dit tog negatief van aard is.

Die volgende vervanging het ook voorgekom. 'n Latere sin (reël 92 – BTT),

The Asset Register is complete...

is só deur die tolk weergegee (reël 92 – DTT):

Die Bateregister is voltooi...

Die tolk verkies om complete (byvoeglike naamwoord) met voltooi (werkwoord) te vertaal. Alhoewel dit moontlik is wat die spreker bedoel het, kan daar nie met sekerheid hieroor gepraat word nie. Indien die tolk 100% akkuraat wou wees, moes complete eerder met volledig vertaal geword het.

Die spreker kon dalk ook moontlik bedoel het dat die bateregister nou op datum is en dat daar niks kortkom nie. Dit is dan min of meer dieselfde as voltooi. Aangesien hier nie 'n beduidende betekenisverskil ter sprake is nie, is die gebruik van voltooi 'n vervanging wat 'n lae negatiewe impak op akkuraatheid het.

Dan, die volgende sin (reëls 93 tot 94 – BTT):

We welcome this partnership of public and private partnership.

Vergelyk die getolkde weergawe (reël 93 – DTT):

Ons verwelkom hierdie vennootskappe.

Aangesien die spreker nie 'n moedertaalspreker van Engels is nie, maak hy baie grammatikale foute, soos in die bogenoemde sin gesien kan word. Die tolk het egter die Afrikaanse grammatikale reëls gevolg en daarom is die getolkde weergawe grammatikaal korrek. Die weglatings het nie 'n negatiewe invloed op die betekenis van die sin nie, en het inderwaarheid 'n positiewe invloed op die sin. Die graad van impak in hierdie geval is middelmatig, aangesien 'n letterlike vertaling van die bronteks verkeerd sou wees.

Die Lid sê verder (reël 96 – BTT):

From the MEC's speech he has talked about the same public and private partnerships.

Dié onsamehangende sin van die Lid, wat basies met een gedagte begin en met 'n volgende afsluit, word só deur die tolk weergegee (reëls 95 tot 96 – DTT):

Van die LUR se toespraak kan ek aflei dat hy of het hy gepraat van hierdie openbare private vennootskappe.

Die tolk begin ook met dieselfde gedagte as die spreker (dalk is daar nie genoeg volgtyd deur die tolk toegelaat om eers te hoor wat die spreker wil sê nie), maar onderbreek homself om, net soos die spreker, oor te skakel na die volgende gedagte. Die tolk gebruik die woord, of, om die skakel tussen die twee uiteenlopende gedagtes te bewerkstellig.

Hierdie onvoltooide sin kan inderdaad as 'n fout gereken word. Die navorser is egter van mening dat die impak van hierdie fout op tolkakkuraatheid, alhoewel dit negatief van aard is, laag is. Die betekenis van die sin, of van dit wat die spreker wil tuisbring, is nie geraak nie en kan geen wanpersepsie of misverstand hieruit voortspruit nie.

Tweedens voeg die tolk nog die frase, kan ek aflei, by. Dit is duidelik dat die tolk geantisipeer het wat die spreker gaan sê, aangesien die spreker begin het met, Van die LUR se toespraak. Mens sou kon argumenteer dat dit dus net logies sal wees om, kan ek aflei, by te voeg. Die tolk hou natuurlik die betrokke spreker se geneigdheid om onvoltooide idees, of onsamehangende sinne te lewer, in gedagte.

Aangesien die spreker homself egter onderbreek het en 'n nuwe sin begin het, moes die tolk noodgedwonge by die spreker inval. Die bykomende frase is dus negatief van aard, aangesien die tolk hierdie frase boonop ook moet 'ignoreer' en moet sin maak van dít wat die spreker volgende sê. Die tolk se verwerkingskapasiteit moes moontlik meer inligting in die hele proses verwerk.

Die byvoeging verander nie die betekenis van die idee wat die spreker probeer oordra as sodanig nie, en daarom is skrywer van mening dat die impak van hierdie byvoeging op tolkakkuraatheid middelmatig is.

In die volgende paragraaf vind die volgende teksverskille plaas:

Eerstens lui die eerste twee sinne van die spreker se paragraaf só (reëls 100 tot 102 – BTT):

The impact of the depreciation of Rand on the economy. South Africa's long-term adjustments away from being a primary exporter of commodities and to a more diverse manufacturing and service based, entails substantial changes in the value of the rand.

Vergelyk die tolk se weergawe (reëls 99 tot 101 – DTT):

Die impak van die depresiasie van die rand op die ekonomie en Suid-Afrika se langtermyn-aansuiwerings het gelei tot die verlaging van die rand. Die

depresiasie het 'n groot invloed op die ekonomie en die reaksie van firmas, uitvoerders en invoerders.

Die eerste verskil tussen die bronteks en die doelteks is die koppeling van die twee sinne in Afrikaans. Die spreker het moontlik die eerste sin gebruik as 'n hofie, of titel, vir die paragraaf. Aangesien die tolk nie die spreker se toespraak voor hom het nie, is die tolk dus nie hiervan bewus nie, en het die tolk die twee sinne aan mekaar verbind.

Hierdie samevoeging is egter negatief van aard, en dit het 'n hoë impak op tolkakkuraatheid, aangesien dit die betekenis van die sin beduidend beïnvloed. Die koppeling van die eerste en laaste gedeelte van die sin lei daartoe dat die sin verwarrend voorkom (Die impak van die depresiasie van die rand op die ekonomie... het gelei tot die verlaging van die rand). Die twee gedagtes is basies dieselfde. Misverstande kan dus voorkom.

Tweedens gebruik die tolk die woord, aansuiwerings as Afrikaanse ekwivalent vir die Engelse woord, adjustments. Laasgenoemde het verskeie ekwivalente in Afrikaans, byvoorbeeld: wysigings (aan 'n wetsontwerp), aansuiwerings (van 'n rekening of begrotingswetsontwerp), of bloot aanpassings. Aansuiwerings is 'n Afrikaanse ekwivalent vir adjustments, maar die spreker het die woord, aanpassings, in gedagte gehad. Wanneer die spreker se hele sin in oënskou geneem word, verwys die spreker na die aanpassings wat Suid-Afrika die afgelope tyd ten opsigte van die ekonomie gemaak het.

Soos uit bogenoemde teksgedeeltes afgelei kon word, het die tolk 'n belangrike frase in die sin uitgelos. Dit is die volgende (reël 101 – BTT):

...away from being a primary exporter of commodities and to a more diverse manufacturing and service based...

Hierdie gedeeltes is juis beduidend, aangesien dit die aanpassings van Suid-Afrika op ekonomiese gebied verduidelik. Sonder hierdie verdere omskrywing van die spreker oor die aanpassings wat gemaak is, verloor die spreker se sin baie van sy waarde. Hierdie weglating het 'n hoë impak op tolkakkuraatheid en is beslis negatief van aard.

Die tolk het in hierdie geval die spreker se sin baie verkort, maar dit ongelukkig verkeerdlik gedoen. Die spreker se, ...entails substantial changes in the value of the rand, is getolk met ...het gelei tot die verlaging van die rand. Dit is verkeerd, aangesien die spreker nie gesê het dat die aanpassings tot 'n verlaging in die rand gelei het nie, maar dat die langtermyn-aanpassings wel omvattende veranderinge in die waarde van die rand behels het. Ook hierdie kondensering is negatief van aard en het 'n hoë impak op tolkakkuraatheid, aangesien die betekenis van die bronteks negatief geraak word.

Vergelyk die volgende twee uittreksels:

Exchange rate depreciation can affect the economy in various ways depending on the size of depreciation and the price-setting response by firms, unions, exporters and importers. (Reëls 103 tot 104 – BTT)

Die depresiasie het 'n groot invloed op die ekonomie en die reaksie van firmas, uitvoerders en invoerders. (Reëls 100 tot 101 – DTT)

Die tolk het 'n omskrywing van die soort depresiasie uitgelaat, naamlik wisselkoers-depresiasie (exchange rate depreciation). Dit is ook 'n belangrike weglating, aangesien die spreker wil verduidelik dat 'n verlaging in die wisselkoers op verskeie maniere 'n belangrike invloed op die ekonomie kan hê. Hierdie weglating is negatief.

Die tolk laat ook die volgende frase uit (reëls 103 tot 104 – BTT):

...in various ways depending on the size of depreciation and the price-setting...

Hierdie weglating beïnvloed tolkakkuraatheid ook negatief, aangesien belangrike inligting weggelaat word. Daar is dus nou 'n groot moontlikheid dat baie 'luisteraars' nie dié belangrike inligting te hore gekry het nie. Eerstens oefen die depresiasie op verskeie maniere 'n invloed op die ekonomie uit, maar dit is onderhewig aan die grootte van die depresiasie en die reaksie van instellings ten opsigte van die pryse wat bepaal word.

Aangesien die spreker sy toespraak teen 'n vinnige spoed lewer, is dit moontlik dat die tolk die inligting uitgelaat het om weer 'by die spreker te kom'. Weglating as kompenseringsstrategie is egter nie hier doeltreffend nie, weens die hoeveelheid inligting wat verlore gaan. Die impak van hierdie weglating op tolkakkuraatheid is hoog.

Dan sluit die spreker die sin só af (reël 104 – BTT):

...and the price-setting response by firms, unions, exporters and importers.

Die tolk laat egter die Afrikaanse ekwivalent vir unions, naamlik vakbonde, uit. Skrywer glo dat die tolk hierdie weglating weer eens gebruik het as kompenseringsstrategie om by die spreker te bly. Dit is egter negatief van aard, omdat die spreker glo dat vakbonde ook 'n belangrike rol speel ten opsigte van prysbepalings, en 'n weglating van hierdie woord, beïnvloed die akkuraatheid van die getolkde weergawe. Die impak hiervan is dus hoog.

Die spreker se volgende sin (reëls 106 tot 107 – BTT),

The depreciation of rand has benefited the economy, mainly encouraging high exports and offsetting the negative impact on exports and declining commodity price.

is só weergegee (reëls 103 tot 104 – DTT):

Die depresiasie van die rand het die ekonomie geraak, aangesien dit gelei het tot hoë uitvoertariewe.

Weens die tegniese aard van die spreker se toespraak, is dit moontlik dat die tolk in sy soeke na geskikte ekwivalente in Afrikaans, té ver agter die spreker geraak het, en dat die tolk gedwing was om stukke inligting uit te laat in 'n poging om by die spreker te bly. Hierdie weglatings (...and offsetting the negative impact on exports and declining commodity price, in hierdie geval), maak 'n groot impak op die betekenis van die spreker se toespraak, en daarom het dit ook 'n hoë impak op tolkakkuraatheid. Hierdie impak het, weens die aard van die inligting wat weggelaat is, 'n negatiewe invloed.

Verder vervang die tolk ook die volgende Engelse woorde, benefited, encouraging en exports, met onderskeidelik die volgende Afrikaanse woorde: geraak, gelei het tot en uitvoertariewe. Die eerste twee woorde skep nie noodwendig verwarring nie, maar is egter tog meer 'neutraal' van aard en is dus negatief. Die woorde moes inderwaarheid eerder met tot voordeel van en aangemoedig vertaal word.

Alhoewel die tolk se Afrikaanse ekwivalente vir die eersgenoemde twee woorde negatief is, is die impak daarvan slegs middelmatig, aangesien die boodskap van die spreker tog oorgedra is.

Die gebruik van uitvoertariewe vir die Engelse woord, exports, is egter 'n fout op grond van die semantiese betekenis van beide woorde. Dit is dus verkeerd van die tolk om exports as uitvoertariewe te vertaal. Uitvoertariewe se Engelse ekwivalent is eerder export tariffs. Hierdie fout beïnvloed dus die betekenis van die woord, en daarom die sin en die impak daarvan is dus hoog en negatief.

Hierna vind 'n hele aantal weglatings plaas. Vergelyk:

Depreciation refocuses on domestic consumption on domestically produced rather than on imported goods alongside rising demand for South African exports

furthermore. This raises effective demand and contributes to improved profitability and more rapid growth - furthermore rising demand for South African products in foreign countries. This to increasing demand and appreciates exchange rates. (Reëls 108 tot 112 – BTT)

Die depresiasie het ook weer die fokus laat val op goedere wat in Suid-Afrika vervaardig is en nie ingevoerde goedere nie. Daar is dus nou 'n hoër vraag en het winsgewendheid verhoog, so ook groei wat vinniger plaasvind. (Reëls 104 tot 106 – DTT)

In hierdie geval het die tolk die eerste sin van die paragraaf herformuleer om dit meer verstaanbaar en eenvoudiger te maak. Ongelukkig het die tolk verskeie belangrike punte in die herformulering weggelaat, byvoorbeeld plaaslike verbruik van plaaslik vervaardigde produkte (aan die begin van die sin), en dit het verder gelei tot 'n stygende vraag na Suid-Afrikaanse uitvoere (aan die einde van die sin).

Aangesien hierdie weglatings nie die bedoeling van die spreker in die ware sin van die woord potjie nie, is die impak van hierdie weglatings middelmatig van aard, alhoewel hulle tog negatief op tolkakkuraatheid inwerk.

Die tolk herformuleer ook die tweede sin; dié keer met meer sukses. Alhoewel het winsgewendheid verhoog, beter sou klink indien dit as winsgewendheid het verhoog, weergegee is, slaag die tolk tog daarin om die spreker se boodskap reg weer te gee. Die impak van die herformulering is dus laag en positief van aard, aangesien die tolk die sin meer simplisties weergee.

Die tolk laat die laaste gedeelte van die paragraaf heeltemal weg. Skrywer glo dat die spreker se spoed en aksent, sowel as die samestelling van die sinne dalk kon verhinder dat die tolk 'n akkurate weergawe lewer. Tog is hierdie weglatings belangrik en het dit 'n negatiewe impak op tolkakkuraatheid. Ten spyte van die feit dat hierdie laaste

gedeelte net 'n herhaling is van wat die spreker vroeër in die paragraaf gesê het, is die invloed hiervan hoog.

Weens die onsamehangendheid en onduidelikheid van die laaste sin van die spreker het die tolk nie dié sin getolk nie. Dit is moeilik om hierdie weglating te beoordeel, bloot omdat ek self nie kan raai wat die spreker wou sê nie. Dit sou dus onregverdig wees om die tolke hierop te beoordeel.

Die spreker se volgende paragraaf begin só (reëls 114 tot 116 – BTT):

The new partnership for development of Africa aims to free the continent from underdevelopment and integrate it firmly into the global economy via a three-pronged strategy in areas of political governance, priority sector and resource mobilisation.

Die tolk het dié sin só weergegee (reëls 108 tot 110 – DTT):

Die nuwe vennootskap vir die ontwikkeling van Afrika wil die kontinent vrymaak van die onderontwikkeling en dit integreer in die globale ekonomie deur 'n strategie wat drie pilare behels.

Hier laat die tolk die Afrikaanse ekwivalent vir die Engelse woord, firmly, uit. Die spreker bedoel dus dat die kontinent (Afrika) stewig in die globale ekonomie geïntegreer moet word.

Die woord het egter nie 'n beduidende invloed op die spreker se intensie of bedoeling nie, en het daarom nie noodwendig 'n negatiewe effek nie, maar dit is ook nie positief van aard nie. Die impak hiervan is laag.

Die tolk kies om three-pronged (drietandig) eerder te vervang met drie pilare. Hierdie vervanging is positief, aangesien drietandig nie noodwendig die mees geskikte

ekwivalent vir three-pronged is nie, en omdat daar in die omgangstaal meer na drie pilare verwys word. Die impak hiervan is egter laag, omdat daar nie 'n beduidende verskil ten opsigte van betekenis is nie.

Die tolk maak egter 'n groot fout deur die spreker se daaropvolgende uiteensetting van hierdie drie pilare, naamlik political governance, priority sector, en resource mobilisation uit te laat. Die kompenseringsstrategie wat die tolk hier aanwend, misluk dus. Die impak van hierdie weglating is hoog en beslis negatief, aangesien die spreker se boodskap geensins na die luisteraars oorgedra word nie.

In die daaropvolgende sin (reëls 117 tot 119 – BTT),

Targeted programmes are planned for infrastructure, information and communication technology, human development, agriculture as well as production and export diversification.

laat die tolk die Afrikaanse ekwivalente vir die woorde targeted en production weg. Die tolk se weergawe klink dus só (reëls 110 tot 111 – DTT):

Programme word beplan vir infrastruktuur, inligting en kommunikasietegnologie, menslike ontwikkeling, landbou, sowel as uitvoer-diversifikasie.

Die weglatings van die woorde het 'n middelmatige effek op die betekenis van die spreker se boodskap, aangesien targeted die programme net meer omskryf, terwyl produksie tog, volgens die Lid, 'n aspek is waaraan aandag gegee gaan word met behulp van hierdie spesifieke programme. Die weglating van hierdie woorde beteken dat daardie feite nie aan die luisteraars oorgedra word nie, en daarom het dit dus 'n negatiewe impak op tolkakkuraatheid.

Wat betref die volgende paragraaf van die spreker se toespraak (reëls 121 – 124 – BTT):

Under the economic governance initiatives of the plan countries commit to appropriate economic standards and appraisal mechanisms in areas of fiscal policy, public expenditure management, debts management, monetary policy banking regulations and data dissemination.

Die tolk se weergawe lyk soos volg (reëls 113 tot 115 – DTT):

Onder ekonomiese regering. Die inisiatief van die plan pas lande nie ekonomiese standaarde toe in gebiede van fiskale beleid nie, uitgawebestuur, skuldbestuur, die monitering van regulasies en data-verspreiding.

Weens die tegniese aard van die spreker se paragraaf, sukkel die tolk om by die spreker 'te bly', en vind 'n hele aantal weglatings plaas. Die tolk voltooi ook nie die eerste sin nie en dit lyk asof hy meen dat die spreker weer afskop met die titel van 'n paragraaf. Hierdie onvoltooide sin of gedagte het 'n hoë en negatiewe impak op tolkakkuraatheid, aangesien die luisteraars nie verstaan wat die spreker (of die tolk) sê of bedoel nie. Verwarring kan dus ontstaan. Die betekenis van die spreker se boodskap word ook glad nie aan die luisteraars oorgedra nie.

Die tolk laat ook ander belangrike konsepte, soos appraisal mechanisms uit. Hierdie weglatings dra by tot die spreker se boodskap en daarom is die weglating van hierdie woorde, of konsep, hoog en negatief van aard.

Wanneer na die transkripsie van die toespraak geluister word, kan gehoor word dat die spreker die woord commit as omit uitspreek. Dit is moontlik die rede vir die verwarrende weergawe van die tolk. Hierdie verwarring is egter negatief en het 'n hoë impak op tolkakkuraatheid, aangesien die verkeerde boodskap aan luisteraars oorgedra word.

Verder vertaal die tolk monetary policy banking regulations verkeerdelik as die monitering van regulasies. Dit moes eerder beleidsregulasies rakende monetêre beleid,

gewees het. Daar is dus 'n groot semantiese verskil tussen die twee aspekte. Die impak van hierdie semantiese fout op tolkakkuraatheid is beslis negatief en hoog.

Vergelyk die volgende:

Financial sector is defined as those institutions that channel funds from households and firms with surplus funds, to households and firms that need to borrow. (Reëls 127 tot 128 – BTT)

Die finansiële sektor word gedefinieer as dié instellings wat fondse kry van huishoudings en firmas wat 'n oorskot fondse het. (Reëls 117 tot 119 – DTT)

Aangesien die tolk slegs die eerste gedeelte van die sin weergee, klink die sin as sodanig nie verkeerd nie. Dit is egter wanneer daar na die bronteks gekyk word wat die weglating van die laaste gedeelte van die sin (...to households and firms that need to borrow) tog beteken dat die hele boodskap nie oorgedra is nie. Die gedeelte verduidelik na wie hierdie geld gekanaliseer word. Hierdie weglating het 'n middelmatige invloed op die betekenis van die sin, maar is tog negatief van aard.

Dit is duidelik dat die elfde woord van die sin, naamlik kry, eerder vervang moes gewees het met kanaliseer, of selfs stuur. Hierdie vervanging het 'n hoë, negatiewe impak op tolkakkuraatheid en die betekenis van die boodskap, aangesien die finansiële sektor nie instellings is wat geld kry van huishoudings en firmas wat 'n oorskot fondse het nie. Verwarring kan dus moontlik ontstaan. Indien kry met kanaliseer vervang sou word, sou die tolk moontlik tog die laaste helfte van die spreker se sin moes byvoeg om die sin semanties akkuraat te maak.

Verder in die toespraak sê die spreker (reëls 129 tot 131 – BTT),

There is a wide range of financial institutions, including banks and other deposit taking institutions, insurance companies and the Johannesburg Stock Exchange.

Hier volg die tolk se weergawe (reëls 120 tot 121 – DTT):

Daar is 'n wye verskeidenheid finansiële instellings, insluitende banke en ander plekke, die JSE en versekeringsmaatskappye.

Die tolk laat die Afrikaanse ekwivalent vir deposit-taking institutions weg, en vervang dit met ander plekke. Die vervanging is negatief, aangesien die spreker duidelik verwys na instellings wat deposito's neem. Die tolk veralgemeen egter hierdie instellings en verwys bloot net na ander plekke. Hierdie vervanging is dus negatief en het dit ook 'n hoë impak op tolkakkuraatheid.

Die spreker sê ook (reëls 134 tot 135 – BTT):

For a number of reasons, this financial sector cannot meet all requirements in an economy.

Die tolk vertaal dit as (reël 124 – DTT):

Hierdie finansiële sektor kan nie alle vereistes in ons ekonomie nakom nie.

Die tolk laat dus die For a number of reasons uit. Hierdie weglating beïnvloed nie werklik die betekenis van die spreker se toespraak nie en kan nie noodwendig tot verwarring of misverstand lei nie. Die impak hiervan is dus laag, maar tog negatief.

Vergelyk die volgende:

Firstly, profit-making banks do not lend enough money to small businesses because of high transaction costs and perceived level of risks. They do not provide services that cater for the needs of the majority of the poor. (Reëls 135 – 137 – BTT)

Eerstens, banke wat wins maak leen nie genoeg geld aan klein besighede nie as gevolg van hoë transaksiekoste en die vlak van risiko. Hulle lewer nie 'n diens wat gehoor gee aan die behoeftes van die armes nie. (Reëls 124 – 127 – DTT)

In hierdie twee sinne laat die tolk 'n woord en 'n konsep weg, naamlik die Afrikaanse ekwivalente vir perceived en the majority of. Hierdie weglatings maak slegs 'n geringe impak op die betekenis van die teks, en het daarom 'n middelmatige, maar negatiewe impak op tolkakkuraatheid.

4.4.2.2 Akkuraatheidskema: Toespraak 2

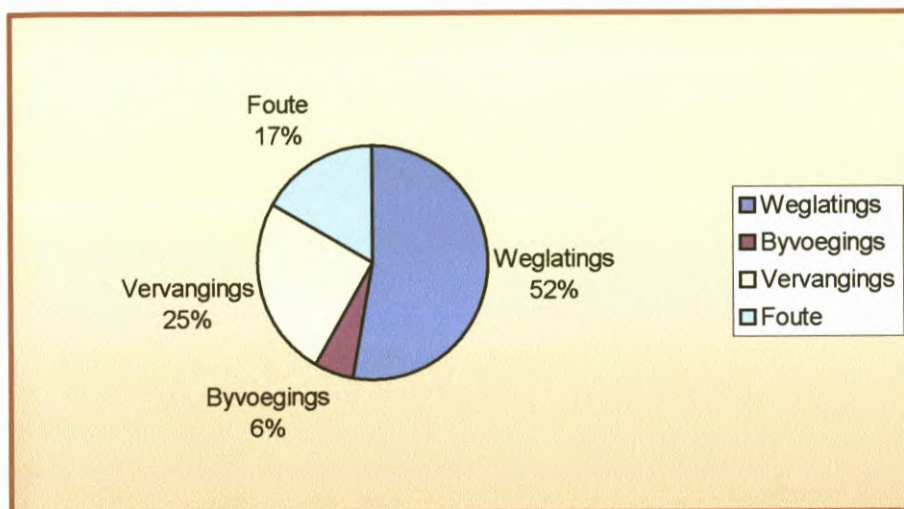
Tabel 2: Akkuraatheidskema – Toespraak 2

Kategorie	Soort	Graad: L/M/H	Positief/Negatief	Aantal	
Weglatings	<i>Woord/datum/syfer/naam/konsep</i>	Hoog	Negatief	1	
		Hoog	Negatief	1	
		Laag	Negatief	1	
		Medium	Negatief	1	
		Medium	Negatief	1	
		Hoog	Negatief	1	
		Medium	Negatief	1	
		<i>Begrip</i>			
		0	0	0	
		<i>Frase/sin</i>			
		Laag	Negatief	1	
		Medium	Positief	1	
		Hoog	Negatief	1	
		Hoog	Negatief	1	
Hoog	Negatief	1			
Medium	Negatief	1			
Hoog	Negatief	1			
Hoog	Negatief	1			
Medium	Negatief	1			
Laag	Negatief	1			
Medium	Negatief	1			
<i>Vermindering/kondensering/opsomming</i>					
	Hoog	Negatief	1		
Totaal			19		
Byvoegings	<i>Kwalifisering</i>	0	0	0	
		<i>Uitbreiding/verduideliking</i>			
		Hoog	Negatief	1	
		<i>Voltooiing/antisipering/benadering</i>			
		Medium	Negatief	1	
Totaal			2		
Vervangings	<i>Woord/konsep</i>	Laag	Negatief	1	
		Laag	Negatief	1	
		Medium	Negatief	1	
		Medium	Negatief	1	
		Hoog	Negatief	1	
		<i>Herformulering</i>			
		Hoog	Positief	1	
		Laag	Positief	1	
		Laag	Positief	1	
		Hoog	Negatief	1	
Totaal			9		
Foute	<i>Woord/datum/syfer</i>	Hoog	Negatief	1	
		Hoog	Negatief	1	
		<i>Semantiese begrip</i>			
		Hoog	Negatief	1	
		Hoog	Negatief	1	
		<i>Onvoltooide sinne/gedagte</i>			
		Laag	Negatief	1	
Hoog	Negatief	1			
Totaal			6		

4.4.2.3 Opsommende gevolgtrekking

Die Lid van die Provinsiale Wetgewer wat toespraak 2 gelewer het, maak 34 stellings gedurende die geïdentifiseerde vyf minute. Die tolk se weergawe bevat agt stellings wat verkeerd weergegee is, met ander woorde, 'n wesentlike betekenisverskil kom voor by agt van die 34 stellings.

Figuur 5: Kriteria vir die bepaling van tolkakkuraatheid

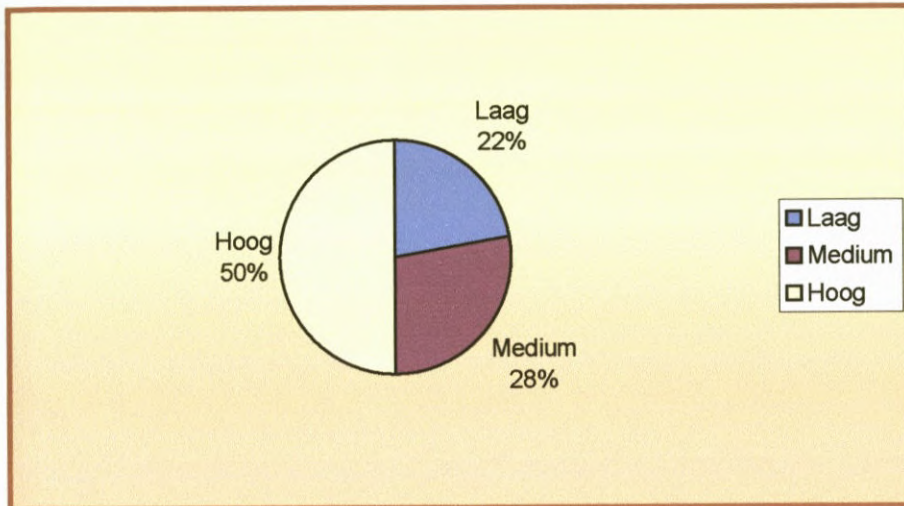

In toespraak 2 vind baie meer weglatings plaas as wat in toespraak 1 die geval was (52%). In hierdie geval het sewe weglatings van 'n woord, datum, syfer, naam of konsep voorgekom, en elf weglatings van frases of sinne. Die tolk het in een geval die bronteks verminder, gekondenseer of opgesom. Daar het dus altesaam 19 voorvalle van weglatings voorgekom.

Die tolk het by twee geleenthede 'n woord bygevoeg. Net soos in die geval van toespraak 1, maak 'byvoegings' 6% van die tolk se weergawe uit. Wat vervangings betref, het die tolk vyf keer 'n woord of konsep vervang, en vier keer die bronteks geherformuleer (met ander woorde nege gevalle van vervangings het plaasgevind, dus in 25% van gevalle in die getolkde weergawe).

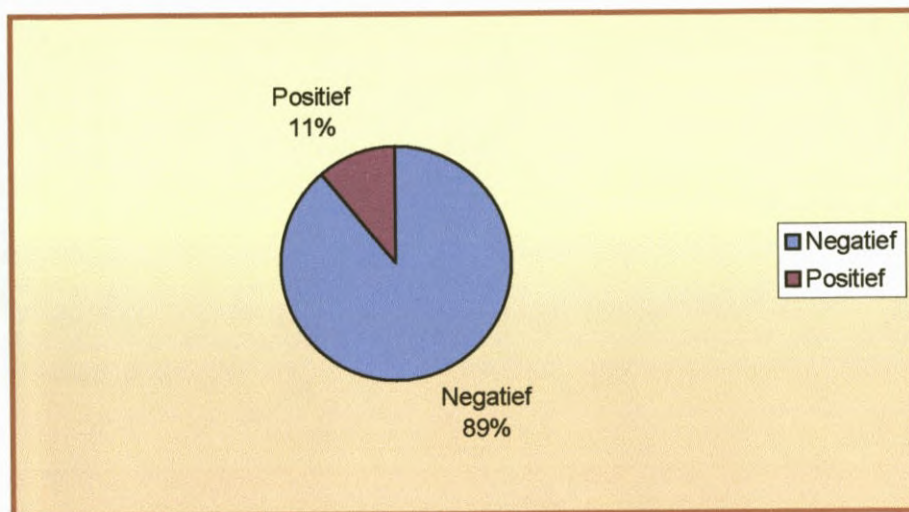
Die tolk het verder twee foute gemaak ten opsigte van 'n woord, datum of syfer, en twee elk van semantiese begrippe en onvoltooide sinne of gedagtes. Die tolk het dus ses foute (17%) gemaak.

Figuur 6: Impaksgraad

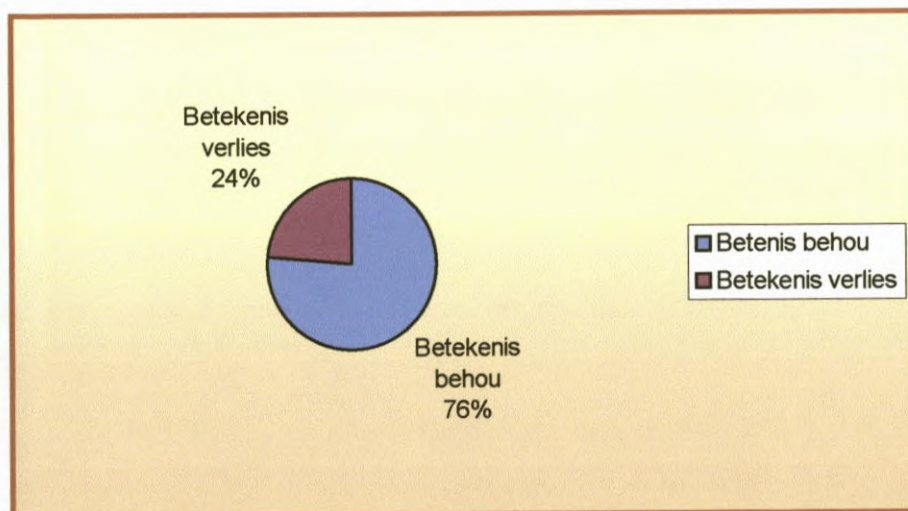
In teenstelling met toespraak 1, is die impak van die meeste van die weglatings/byvoegings/vervangs/foute in 18 gevalle (50%) hoog. In tien gevalle (28%) het die kriteria 'n middelmatige impak op tolkakkuraatheid uitgeoefen, terwyl slegs 22% (of agt gevalle) nie juis 'n noemenswaardige impak op die tolkakkuraatheid van die getolkde weergawe gemaak het nie.

Figuur 7: Invloed van kriteria

Soos duidelik uit bogenoemde voorstelling gesien kan word het die weglatings/byvoegings/vervangings/foute oorheersend 'n negatiewe invloed (89%) gehad. Twee en dertig sulke gevalle word in toespraak twee geïdentifiseer. Slegs 11% van hierdie aspekte, of vier gevalle, was as positief geïdentifiseer.

Figuur 8: Die behoud/verlies van betekenis

Soos vroeër genoem, het die tolk die betekenis van 8 van die spreker se 34 stellings in toespraak 2 foutiewelik weergegee. Bogenoemde ontleding dui daarop dat die tolk

ongeveer 24% van die stellings verkeerd weergegee het. Die tolk het vir hierdie toespraak dus 'n akkuraatheidskoers van ongeveer 76% behaal. Indien in ag geneem word dat die mikpunt vir akkuraatheid ongeveer 75% moet wees, slaag die tolk dus in hierdie geval net-net daarin om 'n akkurate weergawe van die brontekstoespraak weer te gee.

Hierdie stand van sake kan, onder meer, toegeskryf word aan die feit dat die tolk nie die spreker se toespraak voor hom gehad het nie, en dat die spreker se sinne onsamehangend was. Die spreker het ook grammatikale foute in sy toespraak gemaak, terwyl sy aksent (en dus uitspraak) ook moontlik die tolk se taak kon bemoeilik.

4.4.3 Toespraak 3

4.4.3.1 Akkuraatheidsanalise

Die volgende toespraak word gelewer deur 'n Lid van die Wetgewer wat Afrikaans as moedertaal praat. Dié betrokke Lid lewer sy toespraak in byna foutlose Engels en Afrikaans en dit is een van die redes waarom dié toespraak vir evaluering gekies is. Let daarop dat dit dieselfde tolk is wat na beide Afrikaans en Engels tolk.

Die Lid lewer die toespraak teen ongeveer 142 woorde per minuut. In hierdie geval het die tolke die Lid se toespraak gehad, maar weens die spoed waarteen die Lid sy toespraak gelewer het, is daar net by tye van die toespraak gebruik gemaak.

Wanneer tolkakkuraatheid in hierdie geval aan die hand van Lotriet (2002a) se tolkakkuraatheidskema bepaal word, word die volgende verskille ten opsigte van die bronteks en doelteks opgemerk:

Eerstens, maak die tolk grammatikale en semantiese foute in die volgende sin. Vergelyk:

Geagte Speaker, ek staan op om die NNP se steun aan die Openbare Rekeningekomitee en uiteraard die aanbevelings te gee. Ek verwys in die kort tyd tot my beskikking na enkele van die aanbevelings. (Reëls 141 tot 143 – BTT)

Hon Speaker, I stand to give the support of the NNP to the Public Accounts Committee and also to show on a few recommendations. (Reëls 131 tot 132 – DTT)

Die tolk skop reg af, maar verdraai die betekenis van die spreker se eerste sin, wanneer hy eindig deur te sê dat hy op 'n paar aanbevelings wil dui. Wanneer na die spreker se tweede sin gekyk word, kan mens sien dat die tolk dus die laaste gedeelte van die eerste sin (en uiteraard die aanbevelings te gee) weggelaat het. Die tolk het die spreker se eerste en tweede sin dus saamgevoeg. Hierdie weglating verander nie die betekenis van die sin, of die bedoeling van die spreker beduidend nie, en het daarom 'n middelmatige, maar negatiewe impak op tolkakkuraatheid.

Die tolk se Engelse weergawe van die spreker se tweede sin (to show on a few recommendations) is egter nie grammatikaal korrek nie. Alhoewel die luisteraars hom moontlik verstaan het, en alhoewel misverstande en verwarring nie noodwendig voorgekom het nie, mag sulke foute nie voorkom by 'n professionele tolk wat ten volle tweetalig is nie. Dit is moontlik dat die spreker se spoed, en die feit dat die tolk inderwaarheid na sy tweede taal getolk het, hom omvergegooi het. Hierdie fout het 'n hoë en negatiewe impak op tolkakkuraatheid.

Dan, die volgende sin van die spreker (reëls 145 tot 147 – BTT):

...is die feit dat die indruk deur sommige departemente geskep word dat hulle hulle nie steur aan die Besluite van die Komitee, of nog erger, besluite van die Wetgewer nie...

Die tolk se weergawe lyk só (reëls 134 tot 136 – DTT):

...is the fact that the impression by some departments is made that they ignore the resolutions of the Committee and of the Legislature.

Eerstens, vervang die tolk die woord, geskep, met die Engelse ekwivalent, made. Hierdie vervanging beïnvloed die betekenis van die teks in 'n sekere mate, aangesien 'n indruk (volgens die Spreker) in hierdie geval geskep is, en nie gemaak is nie. Hier sou die Engelse ekwivalent, created, dalk 'n beter woordkeuse gewees het. In Afrikaans word daar gesê dat 'n indruk gemaak word wanneer iemand dalk besonder aangenaam en gemanierd, of dalk goed in sport of 'n kultuursoort is, maar in hierdie geval word daar 'n sekere indruk geskep.

Die sinstruktuur sou ook dalk anders kon uitsien, byvoorbeeld:

...some departments create (make) the impression that...

Die impak van hierdie weglatings is middelmatig en negatief van aard.

Verder laat die tolk ook die spreker se frase, nog erger, in die getolkde weergawe uit. Alhoewel daar nie 'n beduidende verandering in betekenis is nie, verloor die getolkde weergawe tog 'n bietjie van die klem wat die spreker op die feit wil lê dat departemente hulle nie steur aan die besluite van die Wetgewer nie. Aangesien hierdie weglating nie sal lei tot verwarring of misverstande nie, is die impak daarvan nie hoog nie, maar wel middelmatig en negatief van aard.

Die spreker se volgende sin (reëls 151 tot 152 – BTT),

For that reason, Speaker, we support the aims and objectives of Propac in Resolution 1 to increase its functional effectiveness during the year 2002.

word só deur die tolk weergegee (reëls 140 tot 141 – DTT):

Daarom ondersteun ons die doelwitte en mikpunte van die Openbare Rekeningekomitee vir 2001 vir effektiwiteit in 2002.

Eerstens laat die tolk die belangrike inligting rondom die doelwitte en mikpunte van die Openbare Rekeningekomitee uit. Hy maak 'n spesifieke verwysing na die plek waarin hierdie doelwitte en mikpunte vervat is, naamlik Besluit 1 (Resolution 1). Hierdie weglating het 'n hoë en negatiewe impak op tolkakkuraatheid, want die spreker is van mening dat hy spesifiek wil verwys na die doelwitte en mikpunte van die Openbare Rekeningekomitee soos vervat in Besluit 1.

Dan verander die tolk die laaste gedeelte van die spreker se sin radikaal. Eerstens voeg hy die jaartal 2001 in (die spreker het geen verwysing na 2001 gemaak nie). Hierdie byvoeging het 'n hoë impak op tolkakkuraatheid, aangesien die tolk nou 'woorde in die spreker se mond lê'. Boonop word besluite van 2002 hanteer, en nie besluite van 2001 nie. Dit is dus moontlik dat verwarring kan ontstaan, en daarom is hierdie byvoeging negatief van aard.

Die tolk verminder die laaste gedeelte van die spreker se sin deur bloot te sê dat effektiwiteit in 2002 behaal moet word. Die spreker het inderwaarheid gesê dat Propac se funksionele doeltreffendheid (effektiwiteit) in die jaar 2002 verhoog moet word. Die tolk se weergawe maak egter nie 'n beduidende verskil in die boodskap wat die spreker probeer oordra nie, en daarom is die impak van hierdie vermindering, kondensering of opsomming dus slegs middelmatig. Dit is egter steeds negatief van aard, aangesien sekere woorde tog uitgelaat is.

In die volgende sin (reëls 155 tot 156 – BTT), laat die tolk 'n woord uit (reëls 144 tot 145 – DTT). Vergelyk:

...should share a common commitment to sound and proper financial administration.

...moet 'n gemene verbintenis deel vir gesonde finansiële administrasie.

Die Engelse woorde, and proper, word in die getolkde weergawe uitgelaat. Die Afrikaanse ekwivalent sou die woorde, geskikte of paslike kon wees. Hierdie weglating beïnvloed egter nie die betekenis of bedoeling van die spreker se toespraak nie, en het daarom 'n lae, maar wel negatiewe impak op tolkakkuraatheid.

Soortgelyke weglatings kom in die volgende sin voor. Vergelyk:

If people stand in the way of Propac, as the watchdog of the Province, it is unacceptable and irresponsible. (Reëls 156 tot 157 – BTT)

As mense in die pad van Propac staan, as die waghond, is dit onverantwoordelik. (Reëls 145 tot 146 – DTT)

Die tolk laat Afrikaanse ekwivalente vir die Engelse woorde, of the Province, en unacceptable uit. Afrikaanse ekwivalente, van die Provinsie en onaanvaarbaar sou ingevoeg kon word.

Wat betref die weglating van van die Provinsie, is die impak hiervan op tolkakkuraatheid laag, maar tog negatief. Die Lede in die Huis weet dat Propac (Provincial Public Accounts Committee) die waghond in die Provinsie is, en daarom gaan hierdie weglating nie 'n betekenisverskil of verwarring teweeg bring nie.

Alhoewel die weglating van die woord, unacceptable, ook nie noodwendig tot enige betekenisverskil gaan lei nie, is ek tog van mening dat die woord ingevoeg moes gewees het, aangesien die spreker van mening is dat dit nie net onverantwoordelik is om in die pad van Propac te staan nie, maar dat dit ook onaanvaarbaar is. Hierdie weglating het 'n middelmatige en negatiewe impak op tolkakkuraatheid.

Die tolk herformuleer die volgende sin van die spreker (reëls 158 tot 159 – BTT),

...for we believe, once bitten, twice shy.

na die volgende (reëls 147 tot 148 – DTT),

...want ons glo 'n donkie stamp nie twee keer sy kop teen dieselfde klip nie.

Die tolk slaag baie doeltreffend daarin om 'n idiomatiese uitdrukking van die spreker ook idiomaties in die doeltaal weer te gee. Die impak van hierdie herformulering is laag, maar positief.

Dan laat die spreker verskeie woorde weg in die volgende uittreksel. Vergelyk:

That is why we want to meet with the hon Premier and the Executive Committee, heads of departments, chief financial officers and the Auditor-General to make sure of a clear and a common approach with regard to, inter alia, the implementation of resolutions and the role of the Committee. (Reëls 161 tot 164 – BTT)

Ons wil hê departementshoofde en almal moet seker maak dat daar 'n duidelike en gemeenskaplike benadering is tot, onder andere, die implementering van besluite en die rol van die Komitee. (Reëls 150 tot 152 – DTT)

In die eerste plek laat die tolk die Afrikaanse ekwivalente vir die volgende woorde uit, naamlik: the hon Premier and the executive committee, chief financial officers en die Auditor-General. Hierdie weglatings is belangrik, aangesien die spreker die persone noem waarmee hy en sy party wil vergader. Die tolk vervang hierdie betrokke ampte, of posisies, met die meer algemene almal. Dit is egter té algemeen, en bepaal nie spesifiek wie hierdie mense is nie. Die luisteraar is dus in die duister oor wie hierdie 'almal' is.

Die impak van die weglating en vervanging is dus hoog en beslis negatief, omdat dit verwarring skep. Die getolkde weergawe van bogenoemde sin lig luisteraars ook nie behoorlik in oor belangrike elemente van die spreker se toespraak nie.

Wanneer daar na die volgende uittreksel (reëls 166 tot 167 – BTT) gekyk word, kan gesien word hoe die tolk weer woorde vervang (reëls 154 tot 155 – DTT):

Our resolution to meet with the MECs and heads of departments stems from the experience of various departments not submitting replies to resolutions...

Ons besluit om te vergader met die LUR'e en departementshoofde spruit voort uit die feit dat verskeie departemente nie antwoorde op besluite gegee het nie...

In hierdie uittreksel is the experience vervang met die feit dat. Die tolk se weergawe, of vervanging, is nie noodwendig verkeerd nie, aangesien ondervinding hulle geleer het dat dit 'n feit is dat departemente nie antwoorde op besluite gee nie. Tegnies gesproke sal die luisteraar die tolk verstaan en sal die sin semanties korrek wees.

Aangesien die korrekte weergawe egter die ondervinding dat sou wees, is die impak van hierdie vervanging op tolkakkuraatheid negatief, maar tog laag.

Wat betref foute, weglatings en verminderings, vergelyk die volgende:

This Committee therefore wishes to recommend that local authorities with similar problems draw up a detailed plan indicating the steps envisaged to urgently pay all outstanding credits, employee funds and other commitments. (Reëls 173 tot 175 – BTT)

Daarom beveel die Komitee aan dat daar 'n regsplan opgestel word om die stappe aan te dui hoe alle uitstaande gelde betaal sal word. (Reëls 161 tot 162 – DTT)

In die eerste plek laat die tolk die frase, wishes to, uit. Hierdie frase vorm deel van die standaard formulering van besluite van die Komitee. Die tolk gebruik dus hierdie weglating om sy verwerkingskapasiteit te vergroot en om weer by die spreker te kom, sonder om enige betekenis daarvoor in te boet. Die tolk maak dus doeltreffend gebruik van hierdie kompenseringsstrategie.

Die impak hiervan is laag, maar positief, aangesien dit minder tegniese van aard is en daarom vir die luisteraar makliker is om die getolkde weergawe te volg.

Dan laat die tolk 'n belangrike stuk inligting weg. Hy verwys nie na die plaaslike owerhede met soortgelyke probleme (local authorities with similar problems) waarvoor 'n plan opgestel moet word nie. Hierdie inligting is van belang, aangesien dit nie enige instellings/maatskappy/groep is wat die plan moet opstel nie. Hierdie weglating is dus hoog en beslis negatief van aard.

Die tolk maak ook die fout om te verwys na 'n regsplan, in plaas van 'n gedetailleerde plan (detailed plan). Hierdie fout het ook 'n hoë en negatiewe impak op toekennings, aangesien daar 'n betekenisverskil is tussen 'n regsplan en 'n gedetailleerde plan. Verwarring kan dus in hierdie geval voorkom.

Die tolk verminder ook die inhoud van die laaste deel van die sin wanneer hy credits (krediete), employee funds (werknemerfondse) en other commitments (ander verpligtinge) met bloot gelde vertaal.

Tegniese gesproke is al bogenoemde gelykstaande aan gelde, maar dit is tog belangrik om ook in die getolkde weergawe 'n onderskeid ten opsigte van hierdie gelde te maak. Alhoewel daar dus nie 'n drastiese betekenisverskil voorkom nie, is die impak van hierdie vermindering middelmatig, maar beslis negatief. Die spoed waarteen die spreker sy toespraak gelewer het, sowel as die tegniese terme wat deur die spreker gebruik is, kon

moontlik daartoe bygedra het dat die tolk probeer kompenseer het deur 'n vermindering/opsomming in die teks aan te bring.

Dan, die spreker se volgende paragraaf (reëls 178 tot 180 – BTT):

Ek wil spesifiek van Besluit 7 melding maak en sê dat die kwessie van daardie inkomste op staatsveilings wat die Provinsie al vir 'n paar jaar nie slaag om te in nie, raak nou 'n verleentheid en sal volgens die Besluit nou vinnig en bevredigend afgehandel moet word.

Die getolkde weergawe lyk só (reëls 165 tot 167 – DTT):

Speaker I specifically want to mention Resolution 7 and I want to say that the issue of income on state auctions, which for a few years have not been collected, must be completed satisfactorily now.

Uit die aard van die sinskonstruksie, is dit duidelik dat die tolk in hierdie geval weer eens na sy tweede taal toe tolk. Daar moet egter ook in gedagte gehou word dat die spreker se sin ook ietwat onsamehangend gestel is. Die frase, for a few years, kon ná collected ingevoeg word, en 'n woord soos now, ná must. Die luisteraar verstaan tog, desnieteenstaande hierdie sinstruktuur, wat die spreker wil sê.

In hierdie gedeelte laat die tolk die frase, die Provinsie, uit. Hierdie weglating dra nie by tot die betekenis van die toespraak nie, en daarom is die impak hiervan op tolkakkuraatheid laag en ook negatief van aard.

Die tolk verwys ook nie na die frase, ...raak nou 'n verleentheid en sal volgens die Besluit... nie. Inderwaarheid verloor die sin ook nie veel betekenis met hierdie weglating nie, maar die spreker lê egter klem op die feit dat optrede nou ooreenkomstig die Besluit moet geskied. Aangesien die luisteraar egter nog steeds verstaan wat die spreker bedoel,

is die impak van hierdie weglating op tolkakkuraatheid dus middelmatig en negatief van aard.

Die tolk gebruik ook die woord, completed, as Engelse ekwivalent vir die Afrikaanse woord, afgehandel. Aangesien hierdie woorde nie altyd in die ware sin van die woord saam gebruik kan word nie, stem afgehandel nie ooreen met die spreker se bedoeling nie. In hierdie geval sou woorde soos finalised, concluded, of taken care of beter keuses gewees het.

Die impak van hierdie fout is egter slegs middelmatig, aangesien die luisteraar tog nog kan aflei wat die spreker bedoel, en omdat dit nie tot 'n omvattende betekenisverskil gelei het nie. Die fout is egter negatief van aard.

Dan laat die tolk ook die Engelse ekwivalent vir vinnig uit. Die gebruik van die woordjie, nou, dui daarop dat die spreker van mening is dat sake nou dringende aandag moet geniet. Die spreker het ook die dringendheid van die situasie oorgedra met die gebruik van woorde soos spesifiek, verleentheid en nou. Die tolk kom dus weg met die weglating van die woord, alhoewel dit nie die ideaal is nie. Die impak hiervan is dus laag, maar negatief.

In die spreker se volgende sin (reël 185 – BTT),

If we look, Sir, at page 21, paragraph 2, the roll-over of funds and budgetary control...

word die woord control só deur die tolk in Afrikaans weergegee (reël 172 – DTT):

As ons kyk, mnr., na bladsy 21 paragraaf 2, die oorrol van fondse en begrotingsfondse...

Die tolk gebruik fondse verkeerdelik vir die Engelse woord control. Dit is 'n fout wat 'n hoë negatiewe impak op tolkakkuraatheid het, aangesien daar 'n groot betekenisverskil tussen fondse en beheer (control) is. Verwarring kan hieruit voortvloei, wat nie bydra tot die bereiking van tolkakkuraatheid nie.

Vergelyk die volgende:

...Treasury should implement adequate control measures to ensure that the rollover of funds is minimised and properly monitored... (Reëls 186 tot 187 – BTT)

...Tesourie behoorlike maatreëls moet implementeer om te sorg dat oorrol van fondse geminimaliseer word en gemoniteer word... (Reëls 173 tot 174 – DTT)

In hierdie sin laat die tolk twee woorde in die getolkde weergawe weg, naamlik control (measures) en properly (monitored). Die korrekte Afrikaanse ekwivalente vir hierdie woorde is, onder meer, beheer (maatreëls) en behoorlik (gemoniteer), onderskeidelik.

In die eerste geval, is die impak van die weglating van die Afrikaanse ekwivalent vir control middelmatig, aangesien die weglating nie die bedoeling van die spreker, of die sin se betekenis omvattend verander nie. Die luisteraars het darem nog steeds 'n idee waarna die spreker verwys. Die implementering van maatreëls veronderstel darem dat beheer uitgeoefen moet word. Tog is hierdie weglating negatief, aangesien die tolk nooit mag aanvaar dat almal in sy gehoor ten volle ingelig is oor die sake onder bespreking nie.

In die tweede geval het die weglating 'n laer impak, aangesien daar geen betekenisverskil veroorsaak word nie. Indien die beheermaatreëls geïmplementeer gaan word, sal die monitering behoorlik moet plaasvind. Die impak van hierdie weglating is steeds negatief.

Nog 'n weglating vind in die volgende geval plaas:

The accounting officer of a provincial department should also take effective and appropriate steps to:... (Reëls 189 tot 190 – BTT)

Die rekenpligtige beampte van 'n provinsiale departement moet doeltreffende stappe neem om:... (Reëls 176 tot 177 – DTT)

Die tolk laat die Afrikaanse ekwivalent vir die Engelse woord, appropriate, weg. Weer eens dra die invoeging van hierdie woord nie beduidend by tot die betekenis van dít wat die spreker probeer sê nie. Die impak van die weglating is dus laag, maar tog negatief. Verwarring kan egter nie hieruit voortspruit nie.

Die tolk maak egter 'n beduidende fout en weglating in die volgende gedeelte:

...and then we refer to Section 38 (1)(c)(iii) of the PFMA. (Reëls 192 – 193 – BTT)

...en dan verwys ons na Artikel 38 (1)(c) en (b). (Reël 179 tot 180 – DTT)

Die tolk haal die verkeerde onderafdeling van die Artikel aan. Hierdie fout het 'n groot en negatiewe impak op tolkakkuraatheid, aangesien die spreker ook heeltemal verkeerd weergegee word. Die verkeerde inligting word dus op hierdie manier aan die luisteraar oorgedra. 'n Persoon wat hierdie artikel wil naslaan, sal vind dat die tolk se weergawe nie ooreenstem met dít wat in die artikel vervat is nie.

Verder laat die tolk ook die ekwivalent vir of the PFMA weg. Dit is ook 'n weglating wat 'n hoë en negatiewe impak op tolkakkuraatheid het. Die betrokke artikel kan uit enige wet (insluitend die Grondwet) aangehaal word. Dit is dus belangrik dat die verwysing na die PFMA (Wet op Openbare Finansiële Bestuur) in die getolkde weergawe moes voorkom. Verwarring kan hieruit ontstaan en bring tolkakkuraatheid dan in die gedrang.

Die volgende weglating vind ook plaas:

Ensure that the expenditure of a department is in accordance with the Vote of the relevant department... (Reëls 194 tot 195 – BTT)

Om te verseker dat die uitgawes van 'n departement ooreenstem met die relevante departement... (Reëls 181 tot 182 – DTT)

Die tolk laat die Afrikaanse ekwivalent vir Vote of the weg. Hierdie weglating is beduidend ten opsigte van die spreker se bedoeling, aangesien die besteding van 'n departement, volgens die spreker, in ooreenstemming met die Begrotingspos van die betrokke departement moet wees. Die Begrotingspos sit die departement se betrokke uitgawes en inkomste uiteen.

Die tolk se weergawe is dus nie sinvol nie, en verwarring en misverstande kan hieruit ontstaan. Die tolk se weglating het om hierdie redes dus 'n hoë en negatiewe impak op tolkakkuraatheid.

Vergelyk die volgende:

Hierdie Besluit is 'n omvattende Besluit wat oor nie minder nie as sewe bladsye strek en vir sigself spreek. (Reëls 203 tot 204 – BTT)

This is a comprehensive resolution. It is seven pages long. (Reëls 190 tot 191 – DTT)

Die tolk laat die laaste gedeelte van die spreker se sin weg. Aangesien ...en vir sigself spreek... nie 'n groot bydrae tot die spreker se toespraak maak nie, is die impak van hierdie weglating dus ook nie so groot nie. Die impak hiervan is inderwaarheid laag en dalk selfs positief, omdat die inhoudsigtheid verminder word en die luisteraar nie met niksbeduidende woorde oorval word nie.

Die feit dat die tolk 'n Afrikaans moedertaalspreker is, kom duidelik uit die volgende navore:

Onder meer, mnr., word die Rekenpligtige Beampte in paragraaf 2.1 opdrag gegee om dringende vordering met finansiële bestuur te toon. (Reëls 206 tot 207 – BTT)

Inter alia, Sir, the Accounting Officer is given the charge in 2.1 to make progress with financial management. (Reëls 191 tot 192 – DTT)

In hierdie geval maak die tolk 'n semantiese en grammatikale fout deur die volgende: given the charge. Dit is duidelik dat die tolk die spreker woord-vir-woord navolg en letterlik elke woord tolk. Dit sou beter gewees het indien die tolk gesê het, charged with.

Hierdie basiese fout skep nie 'n goeie indruk onder luisteraars nie, en daarom is die impak hiervan hoog en negatief. Luisteraars sal moontlik meen dat die kwaliteit en akkuraatheid van die getolkde weergawe, weens hierdie fout, swak is.

Die tolk laat ook 'n vertaling van die woord, dringende, uit. In hierdie geval gaan die tolk egter nie oorgesien word nie, aangesien die spreker juis klem wil lê op die dringendheid van die saak. Indien die tolk nie ook hierdie woord in die getolkde weergawe herhaal nie, is dit moontlik dat die luisteraars nie van die dringendheid bewus word nie. Die impak hiervan is dus hoog en negatief.

Die tolk maak vervolgens die volgende twee groot foute:

Ek herhaal ook graag my Party se oordeel... (Reëls 207 tot 208 – BTT)

I would also like to quote my department's feeling... (Reëls 192 tot 193 – DTT)

Volgens die getolkde weergawe, wil die Lid sy departement se gevoel oor 'n saak aanhaal. Alhoewel aanhaal nie noodwendig verwarring kan skep nie, het die meeste luisteraars sekerlik opgemerk dat 'n gewone Lid nie oor 'n departement beskik nie. Volgens die spreker, verwys hy inderwaarheid na sy Party. Die spoed waarteen die spreker sy toespraak lewer kan moontlik vir hierdie basiese fout, waarvan die impak hoog en negatief van aard is, kwalik gehou word. Die tolk se verwerkingskapasiteit is dalk ook laag.

Om terug te kom by die eerste gedeelte van die sin, sê die spreker dat hy sy Party se mening wil herhaal, en nie, volgens die tolk, wil aanhaal nie. Luisteraars wat wag vir 'n aanhaling kan moontlik verwar wees, alhoewel die spreker se bedoeling tog oorgedra word. Hierdie fout het dus 'n middelmatige impak op tolkakkuraatheid en is dit beslis negatief van aard.

4.4.3.2 Akkuraatheidskema: Toespraak 3

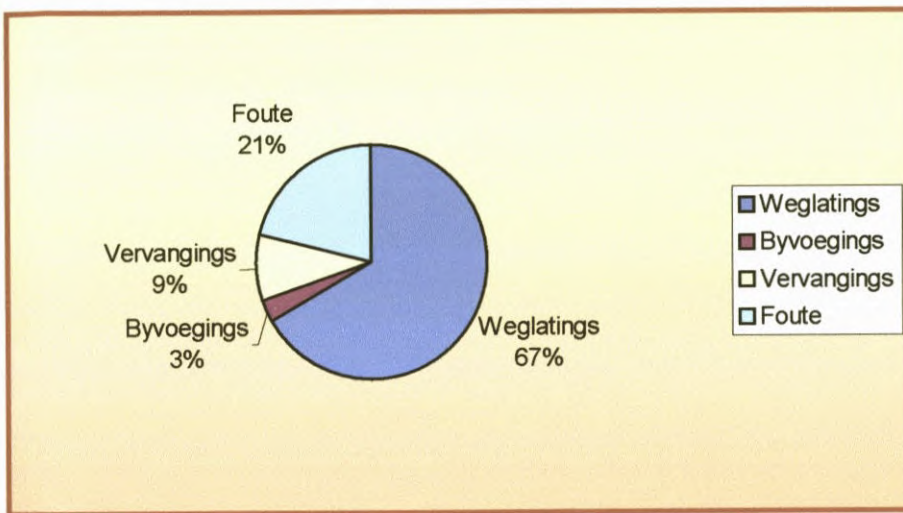
Tabel 3: Akkuraatheidskema – Toespraak 3

Kategorie	Soort	Graad: L/M/H	Positief/Negatief	Aantal	
Weglatings	<i>Woord/datum/syfer/naam/konsep</i>	Hoog	Negatief	1	
		Laag	Negatief	1	
		Medium	Negatief	1	
		Laag	Negatief	1	
		Medium	Negatief	1	
		Laag	Negatief	1	
		Laag	Negatief	1	
		Hoog	Negatief	1	
		<i>Begrip</i>			
		0	0	0	
		<i>Frase/sin</i>			
		Medium	Negatief	1	
		Medium	Negatief	1	
		Laag	Negatief	1	
		Hoog	Negatief	1	
Laag	Negatief	1			
Hoog	Negatief	1			
Laag	Negatief	1			
Medium	Negatief	1			
Hoog	Negatief	1			
Hoog	Negatief	1			
<i>Vermindering/kondensering/opsomming</i>					
Medium	Negatief	1			
Hoog	Negatief	1			
Medium	Negatief	1			
Laag	Positief	1			
Totaal			22		
Byvoegings	<i>Kwalifisering</i>	0	0	0	
		<i>Uitbreiding/verduideliking</i>			
		Hoog	Negatief	1	
		<i>Voltooiing/antisipering/benadering</i>			
		0	0	0	
Totaal			1		
Vervangings	<i>Woord/konsep</i>	Medium	Negatief	1	
		Laag	Negatief	1	
		<i>Herformulering</i>			
		Laag	Positief	1	
		Totaal			3
Foute	<i>Woord/datum/syfer</i>	Hoog	Negatief	1	
		Hoog	Negatief	1	
		Medium	Negatief	1	
		Hoog	Negatief	1	
		Hoog	Negatief	1	
		Medium	Negatief	1	
		Hoog	Negatief	1	
		<i>Semantiese begrip</i>			
		0	0	0	
		<i>Onvoltooide sinne/gedagte</i>			
0	0	0			
Totaal			7		

4.4.3.3 Opsommende gevolgtrekking

In die geïdentifiseerde vyf minute van dié Lid se toespraak, maak hy 33 stellings. Van hierdie 33 stellings, vind daar by ses 'n beduidende betekenisverskil tussen die bronteks en doelteks plaas.

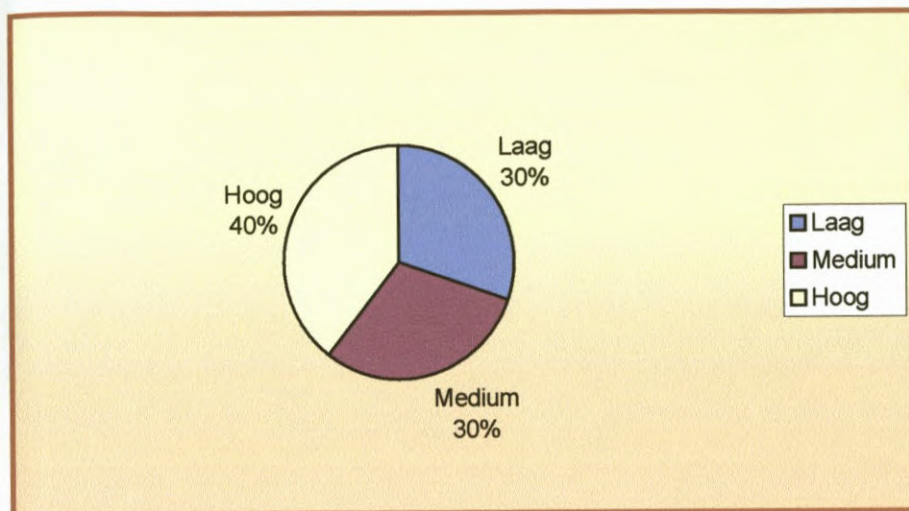
Figuur 9: Kriteria vir die bepaling van tolkakkuraatheid

In toespraak 3 vier weglatings en foute hoogty. Die tolk laat op nie minder nie as tien geleenthede frases of sinne weg, laat op agt geleenthede 'n woord, konsep, syfer, naam of konsep weg, en verminder, kondenseer of som die bronteks by vier geleenthede op. Twee en twintig gevalle van weglatings (67% volgens die voorstelling) kom dus in toespraak 3 voor.

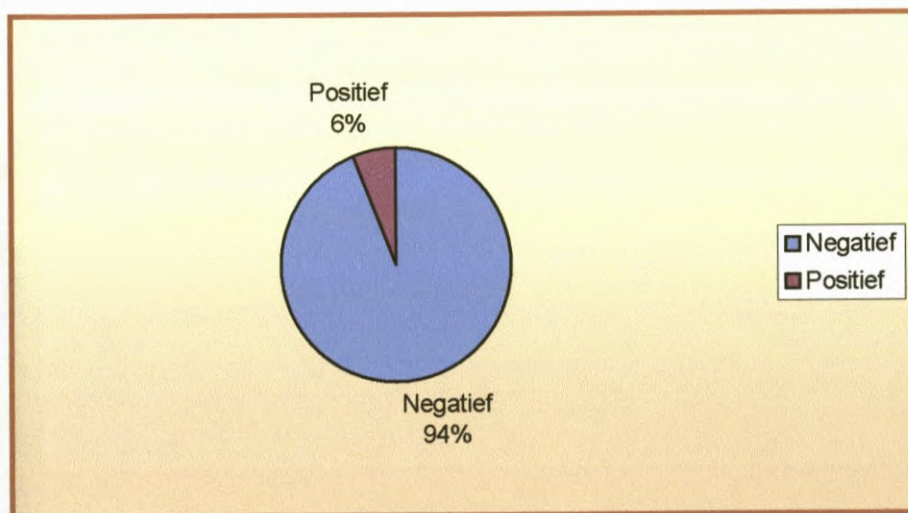
Boonop maak die tolk sewe keer 'n fout wat betref 'n woord, datum, of syfer (21%). Die tolk brei slegs een keer op die spreker se toespraak uit (3%) en maak twee vervangings en herformuleer die brontekstoespraak een keer (9%).

Figuur 10: Impaksgraad

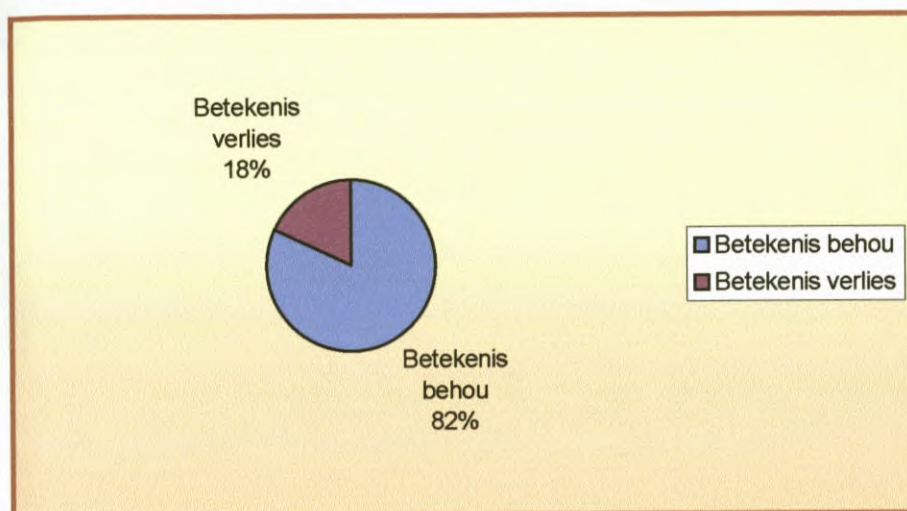
Die akkuraateidskriteria wat deur die tolk toegepas is, het in 13 gevalle (40%) 'n hoë impak op akkuraatheid uitgeoefen, en in 10 gevalle (30%) elk 'n middelmatige of lae impak gehad.

Figuur 11: Invloed van kriteria

Die weglatings/byvoegings/vervangings/foute in toespraak 3 het 'n oorweldigende negatiewe invloed op tolkakkuraatheid gehad. In 31 gevalle (94%) was die kriteria negatief toegepas, terwyl dit slegs twee keer (6%) positief aangewend is.

Figuur 12: Die behoud/verlies van betekenis

Wat egter saak maak is of die betekenis van dit wat die spreker gesê het, deur die tolk oorgedra is. Soos vroeër genoem, vind daar 'n beduidende betekenisverskil by ses van die spreker se 33 stellings plaas. Die tolk het dus 18% van die stellings verkeerd weergegee, en het daarom 'n akkuraatheidskoers van ongeveer 82% bereik.

Gegewe die mikpunt van 75%, slaag die tolk in hierdie geval daarin om die gewenste akkuraatheidspeil te bereik. Een van die redes hiervoor is moontlik die feit dat die spreker sy toespraak teen 'n vinnige, maar beheerbare tempo gelewer het en twee tale, waarvan een die tolk se moedertaal is, in een toespraak afgewissel het. Die tolk het ook in hierdie geval die Lid se toespraak voor hom gehad.

4.4.4 Toespraak 4

4.4.4.1 Akkuraatheidsanalise

Hierdie spreker se toespraak is vir die analise van tolkakkuraatheid gekies, aangesien die spreker se toesprake gelaai is met jargon, terminologieë en lang, omskrywende sinne.

Die spreker gebruik ook 'n hoë register wanneer hy die Huis toespreek. Baie van die spreker se woordkeuses val buite die domein van die algemene publiek se woordeskat.

Die spreker het ook 'n swaar aksent en lewer sy toesprake teen ongeveer 130 woorde per minuut. Die tolk het ook nie dié lid se toespraak voor hom gehad nie.

Daar gaan vervolgens gekyk word na die verskil tussen die spreker se toespraak en die getolkde weergawe met die hulp van Lotriet (2002a) se tolkakkuraatheidskema.

Vergelyk die volgende:

From the onset we would like to thank all who were instrumental in ensuring that the process transpired in a fruitful and constructive way. (Reëls 214 tot 215 – BTT)

Van die begin af wil ons almal bedank wat betrokke was om te verseker dat dit 'n vrugbare proses was. (Reëls 199 tot 200 – DTT)

In die getolkde weergawe, laat die tolk die frase and constructive way, weg. Hierdie weglating beïnvloed nie die betekenis van die sin aansienlik nie, aangesien die tolk reeds die feit dat die proses positief ervaar is, oorgedra het. Die luisteraars behoort dus die spreker se bedoeling en gevoel ten opsigte van die proses te ervaar het. Die weglating het in hierdie geval dus 'n lae impak op tolkakkuraatheid. Aangesien die frase wel weggelaat is, is dit egter negatief van aard.

Die volgende lang sin van die spreker (Reëls 218 tot 222 – BTT),

This year the Committee will explore different ways to consolidate its relation with Treasury and Accounting Officers the aim being to ensure greater responsiveness in relation to resolutions of the Committee and the precepts of the

PFMA and related legislative decrees to position itself as a primary instrument, in ensuring that Government receives maximum value for money.

word só deur die tolk vertaal (Reëls 203 – 207 – DTT):

Vanjaar gaan die Komitee kyk na verskillende maniere om sy verhouding met Tesourie en rekenpligtige beamptes te verbeter sodat daar groter reaksie kan wees op besluite van die Komitee volgens die voorskrifte van die WOFB en verwante wetgewing om onself te posisioneer as 'n instrument om te verseker dat die regering maksimum waarde vir geld ontvang.

Die volgende teksverskille kom in die uittreksel voor:

Eerstens laat die tolk verskeie woorde weg wanneer hy the aim being to ensure vervang met die Afrikaanse voegwoord, sodat. Soos uit die lang sinskonstruksie gesien kan word, probeer die tolk kompenseer deur van oortollige woorde ontslae te raak. Die tolk slaag dan ook hierin, aangesien sy verwerkingskapasiteit nie oorlaai word nie, en die betekenis ook nie in die gedrang kom nie. Intendeel, deur 'n klomp woorde in so 'n uitgebreide sin met een of twee te vervang, maak die tolk ook die 'las' op die luisteraar ligter.

Die vermindering, of vervanging het verder geen impak op die spreker se bedoeling, of die betekenis wat die spreker probeer oordra nie. Die impak hiervan is dus laag en beslis positief.

Later in die sin maak die tolk die fout deur die woord, and (in Committee and the precepts of the PFMA) te vervang met volgens. Dit is 'n basiese fout wat die betekenis van die sin ietwat verander. Die spreker verwys na drie komponente waaraan gehoor gegee moet word, naamlik die besluite van die Komitee, die voorskrifte van die WOFB (Wet op Openbare Finansiële Bestuur) en laastens, verwante wetgewing.

As gekyk word na die getolkde weergawe, moet daar net aan een komponent gehoor gegee word, naamlik die besluite van die Komitee. Volgens die getolkde weergawe, word hierdie besluite gerig deur die voorskrifte van die WOFB en verwante wetgewing. Daar is dus 'n groot verskil tussen dít wat die spreker gesê het, en dit wat die tolk gelewer het. Die impak van hierdie fout is daarom hoog en beslis negatief.

Die tolk wend weer eens woordvermindering as kompenseringstrategie aan deur legislative decrees te vervang met wetgewing. Net soos in die voorgenoemde geval, slaag die tolk daarin om die woordvermindering toe te pas, sonder om enige betekenis in te boet. Die spreker se bedoeling word dus nog steeds aan sy gehoor oorgedra. Aangesien geen betekenisverlies plaasgevind het nie, en die tolk suksesvol daarin kon slaag om dieselfde boodskap, met minder woorde oor te dra, is die impak daarvan laag en positief.

Die tolk laat ook die Afrikaanse sinoniem vir die Engelse woord, primary, uit. In die konteks van hierdie lang, omskrywende sin, is ek van mening dat die tolk die woord uitgelaat het in 'n poging om nie sy verwerkingskapasiteit te oorskry nie. Die woord beskryf egter die soort instrument wat die Komitee moet wees, naamlik 'n vername en primêre rolspeler wat verseker dat die regering waarde vir geld kry.

Aangesien die weglating van die woord wel die spreker se bedoeling ten opsigte van die Komitee en sy rol effens 'veralgemeen', is die impak daarvan middelmatig en negatief.

In die daaropvolgende sinne, laat die tolk verskeie van die spreker se woorde uit. Dit kan wees weens die spreker se register en gebruik van jargon. Die sinne gaan vervolgens een-een bespreek word:

From a developmental and motivational perspective, two trophies will be awarded to best performing department and local councils. (Reëls 224 tot 225 – BTT)

Van 'n ontwikkelingsperspektief sal twee trofeë oorhandig word aan die beste departemente. (Reëls 209 tot 210 – DTT)

In hierdie geval laat die tolk die Afrikaanse woorde vir and motivational perspective, uit. Aangesien die tolk moontlik nou bewus is van die spreker se neiging om lang en omskrywende sinne weer te gee, probeer die tolk nou kompenseer deur net die essensie van dít wat die spreker sê, te lewer.

Die weglating is in hierdie geval negatief, aangesien die spreker praat van beide 'n ontwikkelings- en motiveringsperspektief. Die trofeë wat die Komitee wil oorhandig, moet departemente en plaaslike regerings ontwikkel en motiveer. Die algehele doel van die trofeë word dus nie heeltemal deur die tolk oorgedra nie. Die impak hiervan op tolkakkuraatheid is dus middelmatig.

Die tolk noem ook nie die feit dat plaaslike rade ook in aanmerking sal kom vir 'n trofee nie. Volgens die tolk kan net departemente hiervoor kwalifiseer. Hierdie weglating is hoog en negatief, aangesien die luisteraars ook nie in hierdie geval ten volle ingelig gaan word oor wie vir die trofeë in aanmerking kan kom nie.

Die tweede sin waarin weglatings voorkom, is die volgende:

The inculcation of a result-orientated culture geared towards incentives, diligence and greater efficiency, encourages positive competition. (Reëls 225 tot 227 – BTT)

Aangesien ons 'n kultuur is wat staatmaak op aansporings, moedig dit mededinging aan. (Reëls 210 tot 211 – DTT)

Eerstens laat die tolk die eerste gedeelte van die spreker se sin weg. Hierdie deel handel oor 'n kultuur wat resultaat-gedrewe is en sekere eienskappe (wat later in die sin genoem

word) by mense inprent. Die tolk laat ook ekwivalente vir die volgende woorde weg: diligence (werkywer), greater efficiency (groter doeltreffendheid) en positive (positief).

As die sin in totaliteit gelees word, sal die luisteraar egter verstaan wat die spreker sê. Fynere nuanses, soos wat vroeër genoem is, ontbreek egter en maak die sin minder spesifiek. Hierdie weglatings, wat moontlik ook weer afgedwing is weens die woordkeuse van die spreker (in 'n hoë register), het moontlik tot hierdie weglatings gelei. Die impak van hierdie weglatings is dus middelmatig, maar beslis negatief.

Vervolgens die volgende voorbeelde van weglatings:

However, the Committee may want also to consider a similar recommendation for listed and non-listed entities. Although all of them are accountable to respective departments, their stand alone should make them illegible for such accolades.
(Reëls 227 tot 230 – BTT)

Die Komitee moet dalk ook 'n soortgelyke aanbeveling oorweeg vir nie-gelyste entiteite. Alhoewel hulle aanspreeklik is teenoor departemente. (Reëls 211 tot 212 – DTT)

In die eerste sin laat die tolk die Afrikaanse sinoniem vir die Engelse woord, listed, weg. Hierdie weglating het 'n hoë en negatiewe impak op tolkakkuraatheid, aangesien die spreker wil hê dat nie net ongelyste entiteite in aanmerking moet kom vir toekennings nie, maar ook gelyste entiteite. Só 'n beroep het sekere prosesse en stappe tot gevolg en kan vir baie mense wat by sulke entiteite betrokke is, sekere implikasies inhou. Indien 'n werknemer van 'n gelyste entiteit die sitting bygewoon het, sou dié persoon dus nie geweet het dat gelyste entiteite ook kon kwalifiseer nie.

Aangesien die spreker se boodskap nie behoorlik aan die gehoor oorgedra is nie, en daar dus 'n belangrike betekenisverskil voorkom, het hierdie weglating ook 'n hoë en negatiewe impak op tolkakkuraatheid.

Wat betref die tweede sin van die paragraaf, is die tolk se weergawe van die spreker se tweede sin onvoltooid en beslis baie verwarrend. Die feit dat die tolk nie die sin voltooi nie, lei daartoe dat die luisteraar nie na die spreker se redenasie vir sy voorstel kan luister nie. Daar is dus 'n beduidende betekenisverskil tussen die bronteks en die doelteks. Die impak hiervan is hoog en negatief.

Vergelyk die volgende sinne:

Being cognisant of the local government and their different stages of development and in addition the intricacies with regard to portfolio composition, the Committee needs to produce the criteria for nomination and popularise it. (Reëls 232 tot 234 – BTT)

Daar moet ook nie vergeet word van plaaslike regerings nie. Wat betref die portefeuljesamestellings moet die Komitee maatstawwe voorlê vir nominasies en dit aan almal bekendstel. (Reëls 214 tot 216 – DTT)

Wanneer hierdie twee sinne vergelyk word, is dit duidelik dat die spreker se register en sinskonstruksie die tolk se taak weer bemoeilik het. Die tolk laat 'n groot gedeelte in die spreker se sin uit. Dit handel oor die verskillende ontwikkelingsstadia waarin plaaslike regerings hulself bevind, en sekere ingewikkeldhede (ten opsigte van portefeuljesamestelling). Die spreker verwys dus na 'n spesifieke saak rondom plaaslike regerings wat deur die gehoor in ag geneem moet word.

Die feit dat die tolk hierdie gedeelte weggelaat het, bring 'n mate van betekenisverskil tussen die twee tekste mee, maar die spreker se bedoeling word steeds aan die luisteraars oorgedra. Die impak van hierdie weglating is dus middelmatig, maar tog negatief van aard.

Die spreker gebruik ook in hierdie gedeelte 'n gonswoord, naamlik popularise. Aangesien daar nog nie 'n spesifieke Afrikaanse sinoniem vir hierdie woord is nie, brei die tolk hierop uit deur te sê dat maatstawwe aan almal bekendgestel moet word. Alhoewel hierdie frase dalk ook nie noodwendig die ideale ekwivalent is nie, kan gereken word dat dit onder die omstandighede geskik is en dat die gehoor die tolk, maar bowenal die spreker se bedoeling verstaan. Die impak hiervan is dus laag, maar beslis positief.

Dan maak die tolk die volgende vervanging:

The speedy completion, thereof, can become a good practice. (Reëls 234 tot 235 – BTT)

Die spoedige afhandeling hiervan sal goeie praktyk aanwakker. (Reël 216 – DTT)

Die tolk se vervanging van die woord become, met aanwakker in Afrikaans, is 'n positiewe vervanging wat meer omskrywend en duidelik is. Dit is beter taalgebruik as die gewone word. Die tolk slaag terselfdertyd ook daarin om geensins van die betekenis in te boet nie. Die impak hiervan op tolkakkuraatheid is dus positief en laag.

Die spreker se omskrywende taalgebruik vind ook gestalte in die volgende sin (Reëls 237 tot 238 – BTT):

We once more reiterate our position in relation to a lack of total responsiveness pertaining to committee resolutions.

Die spreker sê eenvoudig dat hulle weer hul posisie herhaal oor die swak reaksie op komitee besluite. Dit is egter só getolk (Reël 218 – DTT):

Ons kritiseer weer die feit dat daar nie altyd goeie reaksie was op die besluite nie.

Verskeie teksverskille vind hier plaas. Eerstens het die spreker nie gesê dat hulle iets kritiseer nie, maar dat hulle iets weer wil herhaal (reiterate). Voordat die spreker nie die daaropvolgende sin gesê het nie, is dit dus nie moontlik vir die tolk om te weet hoe die spreker oor hierdie spesifieke saak voel nie, met ander woorde, die tolk kan nie net aanneem dat die spreker die situasie gaan kritiseer nie.

Indien 'n luisteraar glad nie die spreker kon verstaan nie, sou hy die heelyd gewag het vir die kritiek wat dalk nie sou plaasgevind het nie. Daar is dus 'n hoë mate van betekenisverskil, wat dus vanselfsprekend 'n hoë en negatiewe impak op tolkakkuraatheid het.

Aangesien die tolk die woord kritiseer gebruik het, kon hy nie die Afrikaanse ekwivalent vir die Engelse our position in relation to gebruik nie, want mens kan nie jou eie posisie, in hierdie konteks, kritiseer nie. Die tolk kies dus die gebruik van die veilige die feit dat. In hierdie geval het die vervanging nie so 'n beduidende betekenisverskil tot gevolg nie, aangesien die spreker se bedoeling nog steeds oorgedra word. Die impak hiervan op tolkakkuraatheid is dus middelmatig, maar steeds negatief.

Die tolk poog ook om die sin, wat eintlik 'n eenvoudige boodskap het, net so eenvoudig weer te gee. Die essensie van dít wat die spreker gesê en bedoel het, is steeds aan die gehoor gekommunikeer. Die herformulering het dus net 'n middelmatige impak op tolkakkuraatheid, alhoewel dit nog steeds negatief van aard is om bogenoemde redes.

Dan vind die volgende weglating plaas:

We would like to urge all departments, especially those listed in resolution 2 of 2000 to concur. (Reëls 238 tot 239 – BTT)

Die departemente wat gelys is in Besluit 2 van 2000 moet tog aandag gee hieraan. (Reëls 218 tot 219 – DTT)

Die tolk laat die eerste gedeelte van die sin, We would like to urge all, weg. Die tolk kompenseer egter vir die weglating deur die gebruik van die woordjie, tog, wat ook 'n vorm van pleidooi in hierdie sin verteenwoordig. Alhoewel die beginfrase dus uitgelaat is, kom die pleidooi, of aanmoediging van die spreker om gehoor te gee aan komiteebesluite, tog na vore.

Aangesien daar nie noemenswaardige betekenisverskil plaasvind nie, is die impak van hierdie vervanging effens negatief (omdat tog nie die akkurate ekwivalent vir die frase is nie), maar tog laag.

Die tolk maak die volgende foute in dié sin:

Transformed local governments barely about one year old needs to be nurtured and assisted. Timeous intervention is of essence. (Reëls 243 tot 244 – BTT)

Ons regering wat skaars 9 jaar oud is, moet gekoester word... (Reël 223 – DTT)

Die tolk laat verskeie woorde in die doeltaal uit. In die eerste plek voeg die tolk nie getransformeerde plaaslike (regerings), soos dit in die bronteks verskyn, in nie. Dit is 'n belangrike weglating, want daar is 'n groot verskil tussen die spreker en die tolk se weergawe van dié sin.

Wat die spreker se weergawe betref, verwys hy na getransformeerde, plaaslike regerings, met ander woorde munisipaliteite. Die tolk praat weer van ons regering, met ander woorde, die nasionale, provinsiale en plaaslike regering – daar word op 'n algemene, omvattende wyse na regering verwys.

Hierdie verskil lei uiteraard na verskille in betekenis en dit is moontlik dat verwarring en misverstande aan die kant van die gehoor kan ontstaan. Om hierdie rede is die impak van hierdie weglating dus hoog en negatief van aard.

Die tolk se volgende fout is om te verwys na ons regering wat skaars nege jaar oud is, terwyl die spreker inderwaarheid praat van plaaslike regerings (munisipaliteite) wat skaars 'n jaar gelede na afloop van verkiesings en afbakenings daargestel is. Indien 'n luisteraar in die gehoor nie hiervan bewus was nie, sou die getolkde weergawe die persoon verkeerd ingelig het. Die persoon sou dus onder die indruk gewees het dat die spreker verwys na die nasionale regering en Suid-Afrika se demokratiese verkiesing van 1994.

Aangesien die gehoor nie die korrekte en akkurate inligting in hierdie verband ontvang het nie, is die impak van hierdie fout op tolkakkuraatheid besonder hoog en baie negatief.

'n Tolking van die woorde, and assisted, word ook deur die tolk weggelaat. Die impak hiervan is nie so groot op tolkakkuraatheid nie, aangesien koestering impliseer dat daar hulpverlening plaasvind. Omdat daar nie so 'n groot betekenisverskil voorkom nie, is die impak hiervan laag, maar negatief.

Die tolk kies ook om die tweede sin heeltemal weg te laat. Dit was moontlik nie so 'n goeie besluit nie, aangesien die spreker van mening is dat 'n tydige ingryping van uiterste belang is.

Aangesien die tolk hierdie sin heeltemal weglaat, en nie eers 'n verwysing daarna maak nie, is dit 'n belangrike stuk inligting wat heeltemal verlore gaan vir die luisteraar. Hierdie weglating het daarom 'n hoë en negatiewe impak op tolkakkuraatheid.

Wat betref die volgende sin:

In this light maximum co-operation from the Department of Local Government and Housing is required. (Reëls 244 tot 245 – BTT)

...en daar moet gekyk word na ons plaaslike regerings en die departement. (Reëls 223 tot 224 – DTT)

Die tolk herformuleer die spreker se sin, met die gevolg dat baie inligting verlore gaan, soos byvoorbeeld die maksimum samewerking van die Departement van Plaaslike Regering en Behuising wat benodig word. Die tolk se weergawe lui dat ondersoek ingestel moet word na beide plaaslike regerings en die departement. Die tolk noem ook nie die naam van die Departement nie. 'n Oningeligte persoon sal dus in die duister wees wat hierdie saak betref.

Hierdie herformulering en weglating het 'n baie hoë en negatiewe impak op tolkakkuraatheid, aangesien 'n beduidende hoeveelheid inligting in hierdie proses verlore gaan. Verwarring en misverstande kan hieruit voortvloei.

Die tolk se volgende weglating het 'n laer impak.

Corrupt practices should be identified and dealt with decisively. (Reëls 246 tot 247 – BTT)

Korrupsie moet hanteer word en daar moet met die betrokke persone gehandel word. (Reëls 225 tot 226 – DTT)

Die tolk se weergawe stem min of meer ooreen met dit wat die spreker gesê het. Die verskil is egter dat die tolk nie 'n Afrikaanse ekwivalent vir identified, naamlik geïdentifiseer, getolk het nie. In 'n mate beteken die hantering van 'n probleem dat die probleem wel geïdentifiseer is. Die spreker se boodskap en bedoeling word dus korrek weergegee, selfs met die tolk se uitbreiding ten opsigte van die betrokke persone wat daaraan skuldig bevind word. Die tolk se weergawe is dus positief, en die impak daarvan op tolkakkuraatheid, laag.

Vergelyk die volgende sinne:

The speedy and accurate processing of transactions should become the hallmark of our Government. (Reëls 249 tot 250 – BTT)

Die verwerking van transaksies moet die kenmerk van ons regering word. (Reël 228 – DTT)

Die tolk laat die frase, speedy and accurate, in hierdie geval weg. In 'n sekere mate is hierdie weglating baie negatief, aangesien die spreker nie die klem wil laat val op die verwerking van transaksies per se nie, maar op die vinnige en akkurate verwerking van hierdie transaksies. Dit moet 'n kenmerk van die regering word.

Die inligting van die spreker word dus nie akkuraat en korrek aan die luisteraars oorgedra nie. Hierdie inligtingsverlies beteken dat die impak van hierdie weglating op tolkakkuraatheid hoog en negatief van aard is.

Die tolk pas egter daarna 'n kompenseringstrategie suksesvol toe.

The PFMA affords the inhabitants of the Province an opportunity to measure and appreciate Government's performance. (Reëls 254 tot 255 – BTT)

Die WOFB gee vir Vrystaters die geleentheid om te kyk na die werkverrigting van die regering. (Reëls 233 tot 234 – DTT)

In plaas daarvan om inhabitants of the Province woord vir woord weer te gee, vervang die tolk die frase met die woord, Vrystaters. Hierdie vermindering van woorde word doeltreffend deur die tolk aangewend, aangesien dié vermindering dit vir die luisteraar makliker maak om die tolk te volg, sonder dat enige inligtingsverlies plaasvind.

Die spreker in sy toespraak, en die tolk met sy lewering van die doelteks, verwys na dieselfde groep mense. Die tolk doen dit net 'in baie eenvoudiger taal'. Die tolk se

kompenseringstrategie, naamlik die vermindering van woorde, het dus 'n positiewe en lae impak op tolkakkuraatheid.

Die tolk gaan egter voort met die woordvereenvoudiging wat betref die weergee van die bronteks in die doeltaal, wanneer hy die woorde, measure and appreciate, vervang met die meer eenvoudige en algemene kyk na.

In wese is die tolk nie noodwendig verkeerd nie, aangesien die luisteraar nog steeds sal verstaan wat die spreker bedoel. Die spreker sê egter dat daar nie net gekyk moet word na die regering se werkinge nie, maar dat Vrystaters dit moet meet en waardeer. Dit is meer spesifiek as net die opdrag om 'daarna te kyk'.

Weens die feit dat die inligtingsverlies nie beduidend is nie, met ander woorde die spreker se boodskap word steeds oorgedra, is die impak van hierdie woordvermindering slegs middelmatig. Aangesien die tolk egter nie die fynere nuanses van meet en waardeer genoem het nie, is die impak tog negatief.

Vergelyk dié sin van die spreker, (Reëls 255 tot 257 – BTT)

It provides for mechanisms to be put in place that would embody the principles of transparency, accountability and participatory democracy.

met die getolkde weergawe (Reëls 234 tot 235 – DTT):

Daar kan meganismes in plek gestel word om deursigtigheid, rekenpligtigheid en deelnemende regering aan te wakker.

Die verskil tussen bogenoemde sinne is daarin geleë dat die tolk die woord, embody, met die woorde, aan te wakker, vervang. Hierdie vervanging is egter nie doeltreffend nie, aangesien daar 'n betekenisverskil tussen dié twee woorde is.

Afrikaanse ekwivalente vir die Engelse woord, embody, sou eerder woorde wees soos, beliggaam, verpersoonlik, omvat, insluit, ens. Dit is dus duidelik dat hierdie meganismes die bogenoemde beginsels nie moet aanwakker nie, maar wel moet beliggaam, verpersoonlik, ens.

Aangesien betekenisverlies in hierdie geval aan die orde van die dag is, is tolkakkuraatheid in die gedrang gebring. Die impak van hierdie fout is dus hoog en negatief.

Die tolk handel op die volgende manier met nog 'n lang, omskrywende sin van die spreker:

Section 38 of PFMA is emphatic on the need to be preventative in order to curtail unauthorised, irregular, fruitless and wasteful expenditure. (Reëls 257 tot 258 – BTT)

Artikel 38 van die WOFB poog om vrugtelose uitgawes te beperk. (Reëls 235 tot 236 – DTT)

In hierdie geval lewer die tolk slegs 'n baie gekondenseerde of opsommende weergawe van dit wat die spreker sê. Baie weglatings kom dus nou voor.

Alhoewel die tolk die korrekte artikel van die Wet aanhaal, maak die tolk geen melding van die feit dat die spreker van mening is dat Artikel 38 van die WOFB klem plaas op die belangrikheid van voorkomende optrede nie. Hierdie belangrike mening, of feit, word dus nie oorgedra aan die luisteraars wat geheel en al op die tolk moet staatmaak nie.

Tweedens is die tolk reg wanneer hy sê dat die spesifieke Artikel vrugtelose uitgawes wil beperk, maar laat ander belangrike soorte uitgawes weg. Diesulkes sluit die volgende in: ongemagtigde, ongereelde en verkwistende uitgawes. Die luisteraars sou ook nie van hierdie stuk inligting bewus gewees het nie.

Weens die geweldige inligtingsverlies en verlies van betekenis wat hieruit voortvloei, is die impak van hierdie vermindering, en daarom weglatings, hoog en negatief van aard. Die tolk kon nie daarin slaag om 'n akkurate weergawe van die bronteks te lewer nie.

'n Weglating en byvoeging kom ook in die volgende geval voor:

The appointment and establishment of CFOs and internal audit function inter alia should enjoy precedence. (Reëls 260 tot 261 – BTT)

Die aanstelling van hooffinansiële-beamptes en interne ouditfunksies moet onder meer voorkeur geniet. (Reëls 238 tot 239 – DTT)

Die tolk laat die woorde, and establishment in hierdie geval weg. Wat die weglating betref, is daar nie 'n beduidende betekenisverskil of inligtingsverlies ter sprake nie. Die aanstelling van hooffinansiële-beamptes ens. impliseer tog dat hulle ook daargestel of in plek gestel is.

Skrywer meen dat die weglating nie 'n groot impak op tolkakkuraatheid het nie, en dat die tolk moontlik hierdie weglating toegelaat het, as kompenseringsstrategie om dalk weer by die spreker 'te kom'. Die weglating is egter negatief, aangesien die tolk nie een honderd persent akkuraat is nie.

Die tolk voeg egter ook woorde by, wanneer hy die spreker se gebruik van die afkorting CFO, volledig uitspreek, naamlik hooffinansiële-beamptes (chief financial officers). Hierdie byvoeging het 'n positiewe impak op tolkakkuraatheid, aangesien die afkorting, HUB, moontlik geen betekenis vir die luisteraars sou inhou nie.

In hierdie geval moes die tolk moontlik meer van sy verwerkingskapasiteit gebruik aangesien hy, ten spyte van die sinstruktuur, register van die spreker, spoed, aksent, ens. boonop ook nog moes uitwerk waarvoor die afkorting staan, en die Afrikaanse weergawe

hiervan lewer. Die impak van hierdie byvoeging, wat positief is, is dus hoog. Die tolk dra nou inligting tot die toespraak by, en versterk tegelykertyd die betekenis van die spreker se boodskap.

Vergelyk die volgende sinne:

Finally, Mr Speaker, after careful consideration of the report... (Reël 264 – BTT)

Laastens, mnr. die Speaker, na oorweging van die verslag... (Reël 242 – DTT)

Die tolk laat die Afrikaanse sinoniem vir die Engelse woord, careful, weg. Die sin moes dus só lui: ...na 'n sorgvuldige/versigtige/deeglike oorweging van die verslag... Die getolkde weergawe verskil egter nie dramaties van die bronteks nie. Daar is dus nie belangrike of essensiële inligting wat in die proses verlore gegaan het nie.

As gevolg van bogenoemde, is ek van mening dat die impak van hierdie weglating op tolkakkuraatheid negatief, maar tog laag is.

Die tweede gedeelte van die sin, word só deur die tolk hanteer:

...I would like to register my concern with the usage of the term 'delivery' on page 25 and elsewhere in the report. (Reëls 264 tot 265 – BTT)

...wil ek my kommer opper oor die gebruik van die term "lewering" op bladsy 25.
(Reëls 242 tot 243 – DTT)

Soos vanuit bogenoemde afgelei kan word, laat die tolk die Afrikaans vir die volgende frase, and elsewhere in the report, weg. Hier vind 'n redelike mate van inligtingsverlies, en daarom betekenis, plaas.

Diegene wat uitsluitlik op die tolk staatmaak sou, na aanleiding van die tolk se weergawe, onder die indruk gewees het dat die term, lewering, net op bladsy 25 van die verslag voorkom. Dit is egter nie so nie, aangesien die spreker sê dat die term ook elders in die verslag gebruik word.

As gevolg van hierdie verskil in betekenis, is die impak van hierdie weglating hoog en beslis negatief. Die luisteraars sou na aanleiding van die getolkde weergawe onder die verkeerde indruk gewees het dat die woord net op een spesifieke bladsy voorkom.

Die spreker stel die volgende sin só (Reëls 265 tot 268 – BTT):

I agree that as it is raised here 'delivery', it could be in the context of auditing practices, but the fact that it is raised that departments failed to deliver, however, stands wide open for misinterpretation.

Die getolkde weergawe lyk só (Reëls 243 tot 245 – DTT):

Ek stem saam hier waar dit gesê word as 'lewering' kan dit gesien word in die konteks van ouditpraktyk, maar hier word gesê dat departemente nie lewer nie en dit kan wanbegryp word.

Eerstens is die sinstruktuur van die spreker van só aard dat die sin op 'n semantiese vlak nie sin maak nie. Die sin is ook onsamehangend. In hierdie geval moet die tolk dus 'raai', of antisipeer wat die spreker bedoel – nie 'n maklike taak nie.

Dit is dus nie 'n verrassing dat die tolk se weergawe ook ietwat onsamehangend en sinneloos voorkom nie. Die tolk beskryf wel wat die spreker sê, maar nie een van die twee weergawes is op 'n linguistiese of semantiese vlak korrek nie. Die spreker se bedoeling word dus nie oorgedra nie. Die luisteraars sou moontlik ook nie ten volle verstaan wat die tolk, of dan die spreker, gesê het nie.

Weens hierdie onduidelikheid of verwarring wat moontlik kon ontstaan het, is die impak van die fout, of onduidelike lewering, hoog en baie negatief.

Daar kan egter in hierdie geval duidelik gesien word watter negatiewe rol deur die spreker self gespeel word, indien hy/sy self nie ten volle vlot is in die taal waarin hy/sy die toespraak lewer nie. Die spreker se onsamehangende sinne, swak kennis van die taal waarin hy sy toespraak lewer, sinstruktuur, ens. het ook 'n groot invloed op die tolk se vermoë om 'n akkurate weergawe van die bronteks te lewer.

Die spreker se laaste sin lui só:

The struggle for a clean, accountable Government, free from corrupt practices continues, ours is to move forward with speed in changing condition of living of our people. (Reëls 273 tot 275 – BTT)

Die stryd vir 'n skoon en gesonde regering sonder korrumperte praktyke gaan voort en ons wil die lewensomstandighede van ons mense verbeter. (Reëls 250 tot 252 – DTT)

Die tolk herformuleer die laaste gedeelte van die spreker se sin. Dit beteken dat verskeie woorde en konsepte weggelaat word, soos om vinnige vooruitgang te maak (in die verandering van mense se lewensomstandighede). Wanneer die tolk se weergawe van die bronteks egter as 'n geheel gelees word, word die spreker se boodskap wel deur die tolk weergegee.

Daar is dus nie enige beduidende betekenisverlies nie, en verwarring of misverstande kan nie plaasvind nie. Omrede die feit dat daar nie 'n verskil in betekenis voorgekom het nie, en aangesien die spreker se boodskap korrek oorgedra is, is die impak van hierdie herformulering en daaropvolgende weglatings op tolkakkuraatheid wel negatief, maar tog laag.

4.4.4.2 Akkuraatheidskema: Toespraak 4

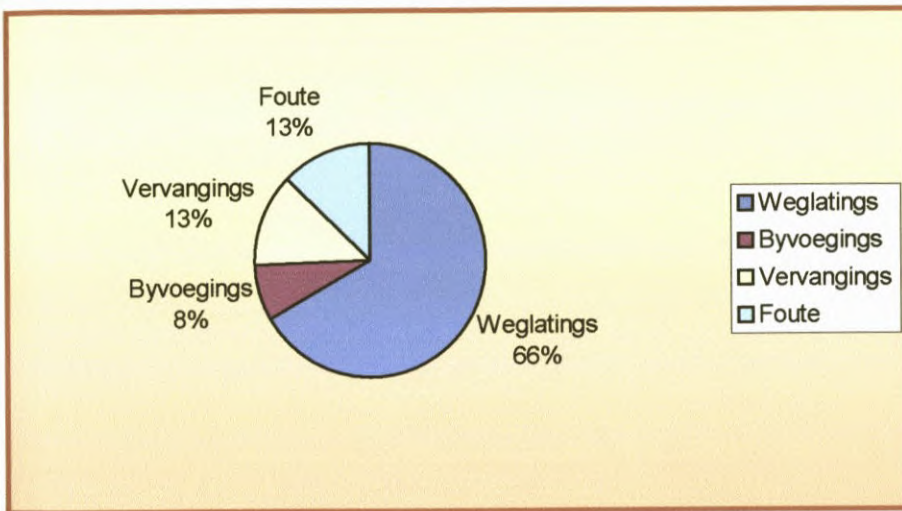
Tabel 4: Akkuraatheidskema – Toespraak 4

Kategorie	Soort	Graad: L/M/H	Positief/Negatief	Aantal		
Weglatings	<i>Woord/datum/syfer/naam/konsep</i>	Laag	Negatief	1		
		Medium	Negatief	1		
		Hoog	Negatief	1		
		Medium	Negatief	1		
		Hoog	Negatief	1		
		Laag	Negatief	1		
		Laag	Negatief	1		
		Laag	Negatief	1		
		Hoog	Negatief	1		
		Laag	Negatief	1		
		Laag	Negatief	1		
			<i>Begrip</i>			
		0	0	0		
	<i>Frase/sin</i>					
		Laag	Negatief	1		
		Hoog	Negatief	1		
		Hoog	Negatief	1		
		Medium	Negatief	1		
		Laag	Negatief	1		
		Hoog	Negatief	1		
		Hoog	Negatief	1		
		Hoog	Negatief	1		
		Hoog	Negatief	1		
	<i>Vermindering/kondensering/opsomming</i>					
		Laag	Positief	1		
		Laag	Positief	1		
		Medium	Positief	1		
		Medium	Negatief	1		
		Hoog	Negatief	1		
		Laag	Positief	1		
Totaal				26		
Byvoegings	<i>Kwalifisering</i>					
				0		
				0		
				0		
				0		
				0		
				0		
	<i>Uitbreiding/verduideliking</i>					
		Laag	Positief	1		
		Laag	Positief	1		
		Hoog	Positief	1		
	<i>Voltooiing/antisipering/benadering</i>					
		0	0	0		
Totaal				3		
Vervangings	<i>Woord/konsep</i>					
				Laag	Positief	1
				Hoog	Negatief	1
				Hoog	Negatief	1
	<i>Herformulering</i>					
		Medium	Negatief	1		
		Hoog	Negatief	1		
Totaal				5		
Foute	<i>Woord/datum/syfer</i>					
				Hoog	Negatief	1
				Hoog	Negatief	1
			<i>Semantiese begrip</i>			
				Hoog	Negatief	1
		Hoog	Negatief	1		
	<i>Onvoltooide sinne/gedagte</i>					
		Hoog	Negatief	1		
Totaal				5		

4.4.4.3 Opsommende gevolgtrekking

Wat toespraak 4 betref, het die Lid in die geïdentifiseerde vyf minute van sy toespraak, 39 stellings gemaak. Die tolk het egter nege van hierdie stellings foutiewelik weergegee, met ander woorde daar is 'n betekenisverskil tussen die bronteks en doelteks by nege van hierdie stellings.

Figuur 13: Kriteria vir die bepaling van tolkakkuraatheid

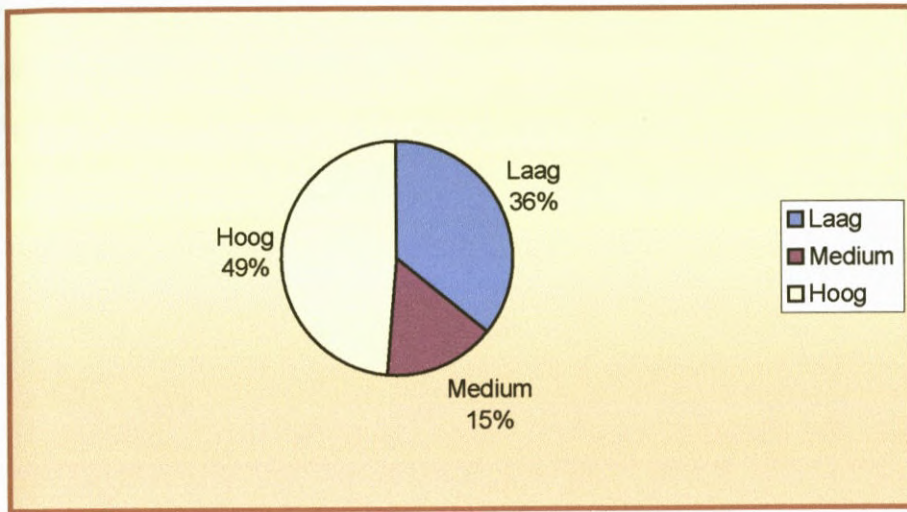

Weglatings wat verband hou met 'n woord, datum, syfer, naam of konsep het veral in hierdie toespraak voorgekom (11 keer). Die weglatings van 'n frase of sin het nege keer plaasgevind. Die tolk het by ses geleenthede die brontekstoespraak verminder, gekondenseer of opgesom. Ses en twintig gevalle van weglatings, die meeste nog (66%), het in toespraak 4 voorgekom.

Die tolk het drie keer op die spreker se toespraak uitgebrei of fasette daarvan verduidelik (8%). 'n Woord of konsep is tydens drie geleenthede vervang, terwyl die spreker se toespraak by twee geleenthede geherformuleer is (13%).

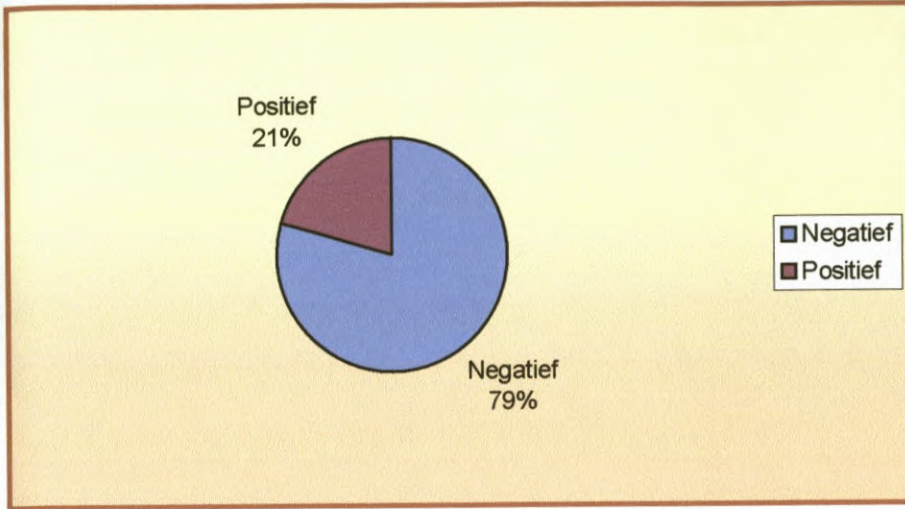
Die tolk het twee foute gemaak wat 'n woord, datum of syfer betref, twee keer 'n fout gemaak wat semantiese begrip betref, en een keer 'n onvoltooide sin of gedagte ge-uiter. Vyf gevalle van foute (13%) kom dus in hierdie toespraak voor.

Figuur 14: Impaksgraad

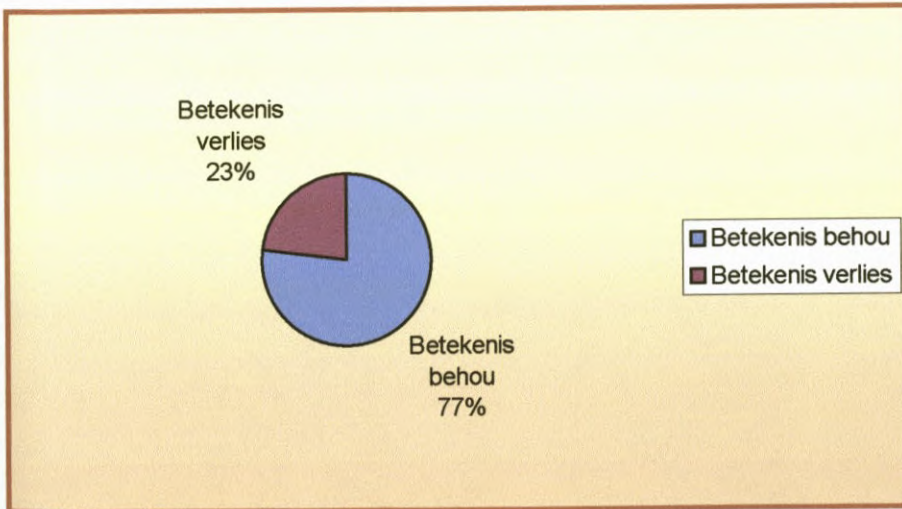
In 19 gevalle (49%) het hierdie aspekte (weglatings/vervangings/byvoegings/foute) 'n hoë impak op tolkakkuraatheid gehad, terwyl die impak daarvan in 14 gevalle (36%) laag was. Die impak van hierdie faktore was in 15% van gevalle (ses keer) slegs middelmatig van aard.

Figuur 15: Invloed van kriteria

In 79% van gevalle (31 keer) in hierdie toespraak het die akkuraateidskriteria 'n negatiewe invloed op tolkakkuraatheid gehad, terwyl 8 gevalle (21%) geïdentifiseer is waar die kriteria'n positiewe uitwerking gehad het.

Figuur 16: Die behoud/verlies van betekenis

Die tolk het, soos vroeër genoem, nege van die spreker se 39 stellings verkeerdelik weergegee. Dit beteken dus dat die tolk sowat 23% van die stellings foutief weergegee

het, en daarom behaal die tolk dus in hierdie geval 'n akkuraatheidskoers van 77%. Die tolk slaag dus net-net daarin om die gewenste 75%-koers te bereik.

Die spreker het egter in hierdie geval ook onsamehangend gepraat, terwyl sy aksent moontlik die tolk se taak kon bemoeilik het. Die spreker het ook van 'n hoë register gebruik gemaak, en het sy toespraak teen 'n vinnige tempo gelewer. Die tolk het ook nie die spreker se toespraak voor hom gehad nie.

4.5 Algemene gevolgtrekking: Toesprake 1 tot 4

Na aanleiding van bogenoemde ontledings, kan sekere algemene gevolgtrekkings gemaak word aan die hand van Setton (1999) se kognitiewe-pragmatiese analise van simultane tolking. (Slegs faktore wat van toepassing is op toesprake 1 tot 4 sal bespreek word).

In sy analise fokus Setton (1999:252 – 253) nie op slips of the tongue en ander spraakfoute wat algemeen is aan simultane tolking en normale spraak nie, maar slegs op beduidende weglatings of verdraaiings van die spreker se betekenis. Dit wil dus voorkom asof Setton van mening is dat, alhoewel sekondêre of terloopse kwalifikasies altyd in aanmerking geneem moet word, daar egter in die bepaling van tolkakkuraatheid eerder gekonsentreer moet word op beduidende betekenisverskille (dit wil sê 'foute' en 'weglatings' met 'n hoë, negatiewe impak – soos vervat in Lotriet (2002a) se akkuraatheidskema) tussen die bronteks en doelteks.

Setton (1999:253) is van mening dat getalle, name en datums klassieke voorbeelde is van items wat moeilik in die verstandsmoedel (*mental model*) verenig word (*associate into*). Volgens Setton (1999:253) is hierdie items berug daarvoor dat hulle maklik kan lei tot foute of weglatings. Veral getalle sal na alle waarskynlikheid in simultane tolking "verlore" raak indien dit nie binne drie tot vier sekondes herroep word nie (Setton, 1999:254).

Vanuit die genoemde toesprake blyk dit dat name, datums of getalle nie juis hindernisse vir die tolke meegebring het nie, aangesien die tolke in die geïdentifiseerde tekste geen fout in hierdie verband gemaak het nie.

Navorsers van simultane tolking skryf foute of mislukkings toe aan, onder meer, linguistiese kennis, 'n tekort aan ekstra-linguistiese kennis, of koördinasieprobleme. Hulle beweer dat mislukking in simultane tolking toe te skryf is aan óf 'n onvoldoende kennis van die tale, óf van 'n simultanetolkingstegniek (Setton 1999:255).

Setton (1999:253) is verder van mening dat sekondêre of terloopse kwalifikasies en ander inligting gereeld verlore gaan. Sommige elemente kan, volgens hom, etlike sekondes later te voorskyn kom, terwyl ander items soms weggelaat word.

Dit blyk uit die toesprake wat geanaliseer is, asof die tolke tog in die meeste gevalle sekondêre inligting weggelaat het, byvoorbeeld:

Finally, Mr Speaker, after careful consideration of the report... (Reël 264 – BTT)

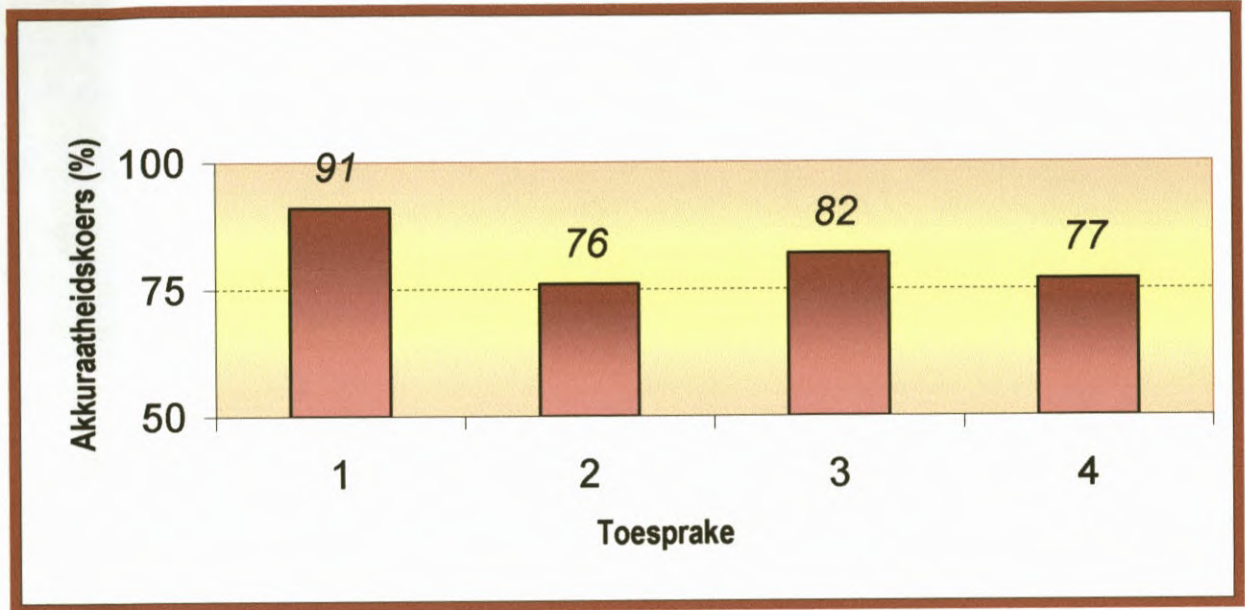
Laastens, mnr. die Speaker, na oorweging van die verslag... (Reël 242 – DTT)

Die tolk laat die Afrikaanse sinoniem vir die Engelse woord, careful, weg. Hierdie weglating het egter geen beduidende invloed op die betekenis van die spreker se sin nie.

Wanneer daar 'n analise van toesprake 1 tot 4 gemaak word ten opsigte van foute en weglatings wat beduidende betekenisverskille tot gevolg het, en tolkakkuraatheid dus in die gedrang bring, moet in ag geneem word dat tolke altyd moet streef na 'n tolkakkuraatheidskoers van ten minste 75%.

Die persentasie tolkakkuraatheid by die Vrystaatse Wetgewer, na afloop van 'n vergelyking tussen die bronteks van sprekers en doelteks van tolke, kan só diagrammaties voorgestel word:

Figuur 17: Tolkakkuraatheid by die Vrystaatse Wetgewer

4.6 Vraelyste aan tolke

Al ses permanente tolke van die Vrystaatse Wetgewer aan wie vraelyste uitgestuur is, het hierop gereageer en antwoorde is van almal terug ontvang. Die vraelys aan tolke is as Bylaag C aangeheg.

4.6.1 Resultate

4.6.1.1 Algemene agtergrond

Volgens die antwoorde op vrae 1 tot 4, werk die tolke onderskeidelik tussen drie en agt jaar in hul posisies by dié instelling. Van die ses tolke, word Sesotho as eerste taal (A) en Engels as tweede taal (B) deur drie van die tolke gepraat. Van die oorblywende drie tolke, het een tolk Engels as eerste taal (A) en Afrikaans as tweede taal (B) aangegee, en die laaste twee tolke praat Afrikaans as eerste taal (A) en Engels as tweede taal (B).

Op 'n vraag of hulle enige probleme ondervind met die bepaling van die taal waarin hy/sy die sterkste werk, het al ses tolke geantwoord dat dit nie die geval is nie. Die werkskombinasies van die ses tolke lyk soos volg: drie werk in Sesotho en Engels, en drie ander in Afrikaans en Engels.

4.6.1.2 Faktore wat tolkakkuraatheid negatief beïnvloed

Wat betref vraag 5, wat handel oor die faktore wat 'n negatiewe impak op tolking in beide B na A en A na B het, moes die tolke 17 voorgestelde faktore beoordeel op 'n skaal van 1 tot 5.

Daar gaan telkens aangedui word hoeveel van die ses tolke 'n spesifieke graad (1 tot 5) aangedui het en wat die uiteindelijke persentasie is wat die spesifieke faktor, volgens die tolke, op tolkakkuraatheid uitoefen. Let wel: 1 = geen impak op tolkakkuraatheid, 2 = geringe impak op tolkakkuraatheid, 3 = middelmatige impak op tolkakkuraatheid, 4 = groot impak op tolkakkuraatheid, 5 = baie groot impak op tolkakkuraatheid. Die tolke het soos volg geantwoord:

Tabel 5: Faktore wat tolkakkuraatheid negatief beïnvloed

<u>Faktor</u>	1	2	3	4	5	Totaal	%
Die spoed waarteen die spreker die bronteks lewer				3	3	27	90
Die spreker se aksent		2	1	3		19	63,3
Die tolk se aksent	3	1	1		1	13	43,3
Die onsamehangendheid van die bronteks		1	1	2	2	23	76,6
Tekstuele hindernisse			2	1	3	25	83,3
Ongedissiplineerde sprekers		1	2	1	2	22	73,3
Kennis van B se grammatika		2	3		1	18	62,4
Kennis van A se grammatika	3	2			1	12	40
Kennis van B se woordeskat		3	2		1	17	56,6
Kennis van A se woordeskat	3	2			1	12	40
Tekort aan agtergrondmateriaal	1	2	1	1	1	17	56,6
Onbeskikbaarheid van dokumentasie wat bespreek word	1	2	1	1	1	17	56,6
Nie genoeg tyd om voor te berei nie	1	2	1	1	1	17	56,6
Swak sigbaarheid van sprekers	5		1			8	26,6
Die duur van geleentheid	1	2	2	1		15	50
Tegniese hindernisse		1	1	3	1	22	73,3
Ongemak in hokkie		1	1	1	3	24	80

Indien die tabel dus van mees negatiewe na minste negatiewe komponent opgestel sou word, sal die tabel só daar uitsien:

Tabel 6: Faktore van mees negatiewe na minste negatiewe komponent

<u>Faktor</u>	1	2	3	4	5	Totaal	%
Die spoed waarteen die spreker die bronteks lewer				3	3	27	90
Tekstuele hindernisse			2	1	3	25	83,3
Ongemak in hokkie		1	1	1	3	24	80
Die onsamehangendheid van die bronteks		1	1	2	2	23	76,6
Tegniese hindernisse		1	1	3	1	22	73,3
Ongedissiplineerde sprekers		1	2	1	2	22	73,3
Die spreker se aksent		2	1	3		19	63,3
Kennis van B se grammatika		2	3		1	18	62,4
Tekort aan agtergrondmateriaal	1	2	1	1	1	17	56,6
Onbeskikbaarheid van dokumentasie wat bespreek word	1	2	1	1	1	17	56,6
Nie genoeg tyd om voor te berei nie	1	2	1	1	1	17	56,6
Kennis van B se woordeskat		3	2		1	17	56,6
Die duur van geleenthede	1	2	2	1		15	50
Die tolk se aksent	3	1	1		1	13	43,3
Kennis van A se grammatika	3	2			1	12	40
Kennis van A se woordeskat	3	2			1	12	40
Swak sigbaarheid van sprekers	5		1			8	26,6

Vanuit die tabelle kan afgelei word dat die spoed waarteen die spreker sy toespraak lewer, volgens die tolke by die Vrystaatse Wetgewer, die grootste impak op tolkakkuraatheid (90%) het. Drie van die tolke het aangedui dat die spoed 'n baie groot impak op tolkakkuraatheid het, en die drie ander tolke dat dit 'n groot impak op tolkakkuraatheid het.

Hierdie faktor is gevolg deur tekstuele hindernisse soos té veel ingewikkelde name, terme of syfers (83,3%), en derdens deur ongemak wat in die tolkhokkie ondervind word (80%).

Die tolke meen die faktore wat die minste impak op tolkakkuraatheid het, die tolke se aksent (43,3%), die tolke se kennis van hul A se grammatika en woordeskat (beide 40%) en laastens swak sigbaarheid van sprekers (26,6%) is.

Dit blyk dus dat faktore waaroor die tolke as sodanig geen beheer het nie (die spoed van die spreker, ingewikkelde tekste en toestande in die tolkhokkie) vir die tolke die grootste uitdagings stel. Faktore waaroor hul wel beheer kan uitoefen, naamlik hul aksent, grammatika en woordeskat, en ligging in die vergadersaal, beïnvloed hulle die minste negatief.

4.6.1.3 Kwaliteit vs Akkuraatheid

Die tolke moes, volgens vrae 6 tot 9, hul tolkkwaliteit en -akkuraatheid beoordeel op 'n skaal van 1 tot 5 waar 1 = uitstekend, 2 = goed, 3 = redelik, 4 = swak, 5 = baie swak is. Die volgende tabelle kan opgetrek word om die tolke se menings oor hul eie tolkakkuraatheid en -kwaliteit van B na A te vergelyk:

Tabel 7: Kwaliteit vs Akkuraatheid (B na A)

	1	2	3	4	5
Tolk 1		✗			
Tolk 2		✗			
Tolk 3		✗			
Tolk 4		✗			
Tolk 5		✗			
Tolk 6	✗				

Kwaliteit

	1	2	3	4	5
Tolk 1		✗			
Tolk 2		✗			
Tolk 3		✗			
Tolk 4		✗			
Tolk 5	✗				
Tolk 6	✗				

Akkuraatheid

Vanuit die tolke se antwoorde oor die kwaliteit van hulle tolking van B na A, is dit duidelik dat die tolke positief oor hierdie aspek is. Vyf van die ses tolke was van mening dat die kwaliteit van hulle tolking goed (2) is, en een tolk het aangedui dat sy tolkwerk van B na A uitstekend (1) is.

Wat betref tolkakkuraatheid van B na A, het vier van die tolke gemeen dat hulle akkuraatheid na hulle moedertaal goed (2) is, terwyl twee tolke aangedui het dat hulle akkuraatheid uitstekend (1) is.

Wat betref die tolkkwaliteit en –akkuraatheid van tolking van A na B (dieselfde skaal as bogenoemde is gebruik), kan die volgende tabel opgetrek word:

Tabel 8: Kwaliteit vs Akkuraatheid (A na B)

	1	2	3	4	5
Tolk 1			✘		
Tolk 2		✘			
Tolk 3	✘				
Tolk 4		✘			
Tolk 5			✘		
Tolk 6			✘		

Kwaliteit

	1	2	3	4	5
Tolk 1		✘			
Tolk 2		✘			
Tolk 3			✘		
Tolk 4		✘			
Tolk 5			✘		
Tolk 6		✘			

Akkuraatheid

Volgens hierdie tabel het drie van die ses tolke gevoel dat die kwaliteit van hulle weergawes redelik (3) is. Twee tolke het aangedui dat hulle tolking goed (2) is, en een tolk het gemeen sy tolkwerk is uitstekend (1).

In die geval van akkuraatheid ten opsigte van A na B, het vier tolke aangedui dat hulle akkuraatheid na hulle tweede taal toe goed (2) is, en twee tolke was van mening dat hulle tolkakkuraatheid redelik (2) is.

Wanneer die tolke se menings oor die kwaliteit van hul tolking van A na B en B na A vergelyk word, kan die volgende tabelle getrek word:

Tabel 9: Tolkkwaliteit: B na A vs A na B

	1	2	3	4	5
Tolk 1		✘			
Tolk 2		✘			
Tolk 3		✘			
Tolk 4		✘			
Tolk 5		✘			
Tolk 6	✘				

B na A

	1	2	3	4	5
Tolk 1			✘		
Tolk 2		✘			
Tolk 3	✘				
Tolk 4		✘			
Tolk 5			✘		
Tolk 6			✘		

A na B

Vanuit bostaande kan duidelik gesien word dat die tolke meer tevrede en positief is oor die kwaliteit van hul tolking van B na A as wat die geval is van A na B. Dit kan daaraan toegeskryf word dat 'n persoon dalk meer gemaklik en ontspanne in sy moedertaal is as in sy tweede taal.

Die tolke voel ook meer dieselfde oor hul tolkkwaliteit van B na A, as wat die geval is van A na B, waar groter verskille ten opsigte van menings voorkom.

Die tolke se menings oor hul akkuraatheid van B na A en A na B kan só vergelyk word:

Tabel 10: Akkuraatheid: B na A vs A na B

	1	2	3	4	5
Tolk 1		✘			
Tolk 2		✘			
Tolk 3		✘			
Tolk 4		✘			
Tolk 5	✘				
Tolk 6	✘				

B na A

	1	2	3	4	5
Tolk 1		✘			
Tolk 2		✘			
Tolk 3			✘		
Tolk 4		✘			
Tolk 5			✘		
Tolk 6		✘			

A na B

Ook in hierdie geval is die tolke meer positief oor die akkuraatheid van hulle tolking van A na B, as van B na A. Anders as in die geval van tolkkwaliteit, is die tolke se gevoel rondom hul tolkkuraatheid van A na B meer eenvormig.

4.6.1.4 Voorstelle

In antwoord op vraag 10 oor wat gedoen moet word om tolkkuraatheid te verseker, of te verbeter, het die tolke verskeie voorstelle gemaak. Die tolke meen oorweldigend (vyf van die ses tolke) dat dit uiters noodsaaklik is om voor die aanvang van 'n sitting of vergadering van die nodige dokumentasie voorsien te word. Die tolke noem ook, onder meer, dat die sprekers soms vinnig en onsamehangend praat.

Die ander tolk het weer gefokus op die klanktoerusting wat tans deur die Provinsiale Wetgewer gebruik word, sowel as die toestand van die tolkhokkies. Hierdie aspek is deur twee ander tolke ook genoem. Ander elemente soos grammatika en respek vir die professie is ook geopper.

Vervolgens enkele aanhalings wat van die tolke ontvang is in hierdie verband:

- “Die klanktoerusting moet in volle werkende toestand wees en tolkhokkies goed geventileer, ‘gebruikersvriendelik’. Oorfone moet ook gemaklik op ore sit, aangesien oorfone van swak gehalte tot groot ongemak en pyn lei.”
- “Die sprekers moet besef dat ek 'n professionele diens lewer en moet my daarom konsidereer. Hulle moet oplet na hoe hulle dít wat hulle voorberei het, of nie, weergee.” “Die LPW’s is meer tegemoetkomend onder normale omstandighede, soos byvoorbeeld by openbare verhore, as by sittings.”
- “Sprekers van verskillende taalagtergronde moet aangemoedig word om hul moedertale te gebruik.”

4.6.2 Samevattende gevolgtrekking

Vanuit die tolke se reaksies op die vraelyste kon bepaal word watter faktore die grootste negatiewe invloed op tolkakkuraatheid uitoefen. In die geval van die Vrystaatse Wetgewer blyk dit dat die spoed waarteen die spreker sy toespraak lewer by verre die grootste negatiewe faktor is. Die swak sigbaarheid van sprekers het die minste negatiewe impak.

Wat betref die tolke se persepsies oor hulle eie tolkkwaliteit en -akkuraatheid blyk dit dat die tolke baie positief oor hulle vermoë is ten opsigte van simultane tolking van hul moedertaal na hulle tweede taal en omgekeerd. Al ses tolke is van mening dat hulle 'n goeie en soms uitstekende diens ten opsigte van akkuraatheid lewer.

Die tolke het ook geleentheid gehad om sekere voorstelle te maak in 'n poging om tolkakkuraatheid te verbeter. Soos vroeër genoem is die spoed waarteen die bronteks gelewer word 'n belangrike faktor, maar tolke noem ook oorweldigend dat hulle van die nodige dokumentasie voor 'n sitting of vergadering voorsien wil word. Die toestand van die tolktoerusting wat gebruik word is ook van kritieke belang.

4.7 Vraelyste aan Lede van die Wetgewer

Vraelyste is aan 17 Lede van die Wetgewer uitgestuur, aangesien dié betrokke 17 tydens die studie in die kantore van die Wetgewer in Bloemfontein teenwoordig was. Tien vraelyste is teruggekry, met ander woorde bykans 59% van die Lede het op die vraelyste gereageer. Die vraelys aan Lede van die Wetgewer is as Bylaag D aangeheg.

4.7.1 Resultate

4.7.1.1 Algemene agtergrond

Volgens die antwoorde op vraag 1 en 2, is vier van die Lede se moedertaal Afrikaans, een Lid se moedertaal is Engels, twee Lede se moedertaal is Setswana, twee Lede se moedertaal is Sesotho en een Lid se moedertaal is isiXhosa. Engels is nege van die Lede se tweede taal, terwyl een Lid aangedui het dat Afrikaans sy tweede taal is.

Al tien Lede het genoem dat hulle tolkdienste by die Vrystaatse Wetgewer benodig. Lede het, onder meer, die volgende redes aangevoer waarom hulle die tolkdienste benodig:

Lede druk hulself ten beste in hul moedertale uit en ander Lede verstaan ongelukkig nie noodwendig daardie moedertale nie.

- As mense mekaar nie verstaan nie, of verkeerd verstaan, kan dit konflik tot gevolg hê.
- Elkeen het die reg om in die taal van sy keuse te praat. Sonder 'n tolkdiens sal die situasie amper soos by Babel wees.
- Om mekaar se idees te verstaan en om ook verstaan te word deur diegene wat na jou luister.

Vyf van die Lede het aangedui dat hulle tolkdienste benodig vir Afrikaans en vyf Lede het gemeld dat hulle tolkdienste vir tale soos Sesotho en isiXhosa benodig.

4.7.1.2 Die verwagtinge van Lede

Vraag 3 het van Lede verwag om aan te dui wat hulle benodig of verwag van tolking/die tolke by die Vrystaatse Wetgewer. Die tien Lede het soos volg geantwoord (die aantal Lede se antwoorde per faktor word aangedui en die persentasie van antwoorde verskyn tussen hakies):

Tabel 11: Die verwagtinge van Lede

	<u>Baie belangrik</u>	<u>Redelik belangrik</u>	<u>Redelik onbelangrik</u>	<u>Onbelangrik</u>	<u>Onseker</u>
Volledigheid van getolkde weergawe	7 (70%)	3 (30%)			
Duidelikheid van getolkde weergawe	6 (60%)	4 (40%)			
Korrekte gebruik van terminologie	6 (60%)	3 (30%)	1 (10%)		
Sinchronisasie met spreker	2 (20%)	6 (60%)	2 (20%)		
'n Aangename stem	1 (10%)	5 (50%)	4 (40%)		
Tegniese/Onderwerps-kennis	4 (40%)	5 (50%)	1 (10%)		
Getrouheid aan die toespraak	7 (70%)	3 (30%)			
Getrouheid aan die betekenis van die toespraak	7 (70%)	3 (30%)			
Neutraliteit teenoor die spreker	7 (70%)	1 (10%)	1 (10%)	1 (10%)	
'n Opgewekte, beskrywende getolkde weergawe	1 (10%)	6 (60%)	2 (20%)	1 (10%)	
'n Eie (natuurlike) aksent	1 (10%)	1 (10%)	6 (60%)	2 (20%)	
Stop wanneer 'n fout gemaak is	1 (10%)	4 (40%)	4 (40%)		1 (10%)
Vloeiendheid van getolkde weergawe	6 (60%)	4 (40%)			
Korrekte grammatikale gebruik	5 (50%)	5 (50%)			
Logiese samehang van die getolkde weergawe	7 (70%)	3 (30%)			
Volledige sinne	7 (70%)	2 (20%)	1 (10%)		
Die tolking van titels, name, posisies, ens.	3 (30%)	1 (10%)	4 (40%)	1 (10%)	1 (10%)
Die tolking van afkortings	2 (20%)	3 (30%)	4 (40%)		1 (10%)

As daar na die Lede se antwoorde ten opsigte van hulle verwagtinge gekyk word, blyk dit dat Lede se verwagtinge, met die uitsondering van enkele gevalle, baie ooreenstem.

Aspekte wat die meeste Lede geïdentifiseer het as baie belangrik (met ander woorde aspekte wat deur 70% van die Lede as baie belangrik geag is) en waaroor hulle nie baie verdeeld was nie, is die volgende:

- Volledigheid van die getolkde weergawe
- Getrouheid aan die toespraak
- Getrouheid aan die betekenis van die toespraak
- Die logiese samehang van die getolkde weergawe
- Volledige sinne

Aspekte waaroor Lede meer verdeeld was, en wat deur die meeste Lede as redelik onbelangrik geag is, is die volgende:

- 'n Aangename stem
- 'n Eie (natuurlike) aksent
- Stop wanneer 'n fout gemaak is
- Die tolking van titels, name, posisies, ens.
- Die tolking van afkortings

4.7.1.3 Belangrike aspekte rondom tolkakkuraatheid

Vrae 4 en 5 het gefokus op die manier waarop Lede die getolkde weergawes verkies.

Lede moes in vraag 4 aandui of tolke moet konsentreer op die kern van wat gesê word, en of tolke eerder 'n meer volledige weergawe moet weergee. Die Lede het soos volg geantwoord:

Tabel 12: Die inhoud van die doelteks

	Aantal	% van Lede
Fokus op die kern van wat gesê word	6	60
'n Volledige weergawe weergee	2	20
Hang van die omstandighede af	0	0
Beide is ewe belangrik	2	20
Onseker	0	0

Die meeste Lede (60%) het aangedui dat daar eerder op die kern van die spreker se toespraak gefokus moet word. Twintig persent van die Lede het aangedui dat hulle 'n volledige weergawe verkies, terwyl 20% van die Lede weer van mening is dat albei ewe belangrik is.

Daar moet egter net daarop gelet word dat twee Lede bygevoeg het dat bogenoemde ook van die omstandighede afhang.

In vraag 5 moes Lede aandui wat vir hulle belangriker is: a) getrouheid aan die betekenis van die oorspronklike, of b) die letterlike weergawe van wat gesê word. Die Lede antwoord soos volg:

Tabel 13: Die formaat van die doelteks

	Aantal	% van Lede
Getrouheid aan die betekenis	7	70
Letterlike weergawe	0	0
Hang van die omstandighede af	1	10
Beide is ewe belangrik	2	20

Die Lede was oorweldigend (70%) ten gunste van getrouheid aan die betekenis van die oorspronklike teks (teenoor 'n letterlike weergawe daarvan). Tien persent het gesê dit hang van omstandighede af, terwyl 20% gemeen het dat beide ewe belangrik is.

Een Lid het by hierdie vraag bygevoeg dat die omstandighede ook hierin in aanmerking geneem moet word.

4.7.1.4 Irritasies ten opsigte van tolking

Vrae 6 en 7 het gehandel oor aspekte wat Lede die meeste irriteer omtrent tolke/tolking by die Vrystaatse Wetgewer.

Lede kon by vraag 6 na willekeur aandui wat hulle irriteer. Hulle het soos volg geantwoord:

Tabel 14: Faktore wat tot irritasies lei

	Aantal	% van Lede
Swak mikrofoondisipliene (papiere wat rondgeskuif word, 'n gehoos, 'n genies)	0	0
A-sinchronisasie met die spreker	1	10
'n Huiwerige getolkde weergawe	2	20
Pouses, of stiltes	3	30
Eentonigheid	0	0
'n Ongereelde getolkde weergawe	1	10
Toerusting wat nie werk nie	10	100
Onvoltooide sinne	3	30
Foute ten opsigte van terminologie	2	20
Ontrouheid ten opsigte van die oorspronklike toespraak	2	20
'n Onaangename stem	1	10
'n Tekort aan neutraliteit	2	20
Um's en Aah's gedurende die tolking	0	0
'n 'Vreemde' aksent	0	0
'n Tekort aan tegniese/onderwerpskennis	0	0
Swak uitspraak van woorde	3	30
Wanvertalings	3	30
'n Verandering van tolke	1	10
'n Klankverandering	1	10

Al die Lede (100%) het aangedui dat toerusting wat nie in 'n werkende toestand is nie, hulle irriteer. (Dit is egter 'n saak wat buite die tolke se beheer is).

Ander sake soos pouses of stiltes, onvoltooide sinne, swak uitspraak van woorde, en wanvertalings is onder meer geïdentifiseer, sowel as 'n huiwerige weergawe, terminologiese foute, ontrouheid ten opsigte van die bronteks, 'n tekort aan neutraliteit, en 'n onaangename stem (in 'n mindere mate). Aspekte wat glad nie deur Lede geïdentifiseer is nie, is swak mikrofoondissipline, eentonigheid, um's en aah's tydens tolking, 'n "vreemde" aksent, en 'n tekort aan tegniese/onderwerpskennis.

In vraag 7 moes Lede aandui hoe irriterend tolke is wat lang pouses toelaat of ver agter die spreker sloer. Hulle antwoorde lyk só:

Tabel 15: Die impak van lang pouses

	Aantal	% van Lede
Baie irriterend	6	60
Redelik irriterend	3	30
Nie regtig irriterend nie	1	10
Onbelangrik	0	0
Onseker	0	0

Wat hierdie saak betref, het die meeste Lede aangedui dat dit hulle baie irriteer (60%) wanneer tolke lang pouses laat of ver agter die spreker sloer. Dertig persent het gesê dat dit redelik irriterend is, en 10% het aangedui dat dit nie regtig irriterend is nie.

4.7.1.5 Tolkkwaliteit en -akkuraatheid

Vrae 8 en 9 het te make met die Lede se persepsies oor die kwaliteit en akkuraatheid van die tolking by die Vrystaatse Wetgewer.

By vraag 8, wat meer spesifiek handel oor tolkkwaliteit, moes Lede aandui hoe hul die kwaliteit van tolking sou beskryf. Die Lede het soos volg geantwoord:

Tabel 16: Die Lede se indrukke van tolkkwaliteit by die Vrystaatse Wetgewer

	Aantal	% van Lede
Uitstekend	0	0
Baie goed	5	50
Goed	5	50
Gemiddeld	0	0
Ondergemiddeld	0	0
Swak	0	0
Baie swak	0	0

Lede wat wel redes vir hulle antwoord hierbo gegee het, het onder meer gesê dat die tolking met die beskikbare toerusting baie goed en noukeurig is, maar dat die tolking uit Sesotho en Xhosa nie professioneel blyk te wees nie, en dat dit uiteraard die kwaliteit in die algemeen raak. 'n Ander Lid was van mening dat die tolke nog ietwat 'nuut' is, maar wel die potensiaal het om baie goed te word.

Volgens nog 'n Lid het die tolke aangename stemme, baie goeie woordeskatkennis en sinkroniseer hulle goed met die sprekers. 'n Ander Lid het gemeen dat die tolke se benadering baie professioneel is en dat dit bydra tot tolking van hoë kwaliteit.

Vraag 9 het meer spesifiek gehandel oor tolkkuraatheid. In hierdie vraag moes Lede aandui hoe hulle tolkkuraatheid by die Vrystaatse Wetgewer sou beskryf. Die Lede het soos volg gereageer:

Tabel 17: Die Lede se indrukke van tolkkuraatheid by die Vrystaatse Wetgewer

	Aantal	% van Lede
Uitstekend	0	0
Baie goed	3	30
Goed	7	70
Gemiddeld	0	0
Ondergemiddeld	0	0
Swak	0	0
Baie swak	0	0

Van die Lede wat redes vir hulle antwoorde hierbo genoem het, het onder meer aangedui dat die feite gewoonlik redelik korrek is, en dat die betekenis van wat gesê word, met groot duidelikheid oorgedra word.

'n Ander Lid het tereg opgemerk dat hy nie altyd weet (veral wanneer 'n spreker Sesotho praat) of die getolkde weergawe akkuraat is nie. Nog 'n Lid het opgemerk dat hy nie altyd seker is (in die geval van Sesotho na Engels/Afrikaans) of die doeltteks akkuraat is nie. Hy het egter bygevoeg dat hy die indruk kry dat dit nie altyd na wense is nie.

'n Lid het aangedui dat hy beïndruk is met die inhoud van die getolkde weergawes, sowel as die spoed waarmee tolke die doeltteks weergee. Nog een was van mening dat tegniese foute wel inkruip, maar dat dit nie die sentrale tema van toesprake raak nie.

Die Lede is dit verder eens dat die tolkkwaliteit by die Vrystaatse Wetgewer wissel van baie goed tot goed (50%/50%). Wat akkuraatheid betref is die meeste Lede (70%) van mening dat die tolke 'n goeie weergawe van die bronteks lewer, terwyl 30% van mening is dat tolkkuraatheid baie goed is.

Wanneer gekyk word na die Lede se antwoorde en reaksie op die vraelys, blyk dit dat die Lede tog van mening is dat die tolke se tolkkwaliteit en –akkuraatheid goed is. Dit wil voorkom asof die Lede oor die algemeen tegemoetkomend is, aangesien hulle bewus is van die feit dat die tolke nog nie lank in die professie werksaam is nie.

4.7.2 Samevattende gevolgtrekking

Vanuit die Lede se reaksies op die vraelys was dit moontlik om te bepaal wat Lede van die tolke/tolkdienste by die Vrystaatse Wetgewer verwag. Die meeste Lede het aangedui dat hulle die volledigheid van die getolkde weergawe die belangrikste vereiste vir goeie tolking is. Die tolking van afkortings was in hierdie geval die minste belangrik.

Lede het verder aangedui dat tolke moet fokus op die kern van dit wat gesê word en dat hulle getrou aan die beteknis moet bly. Lede het terselfdertyd hulle menings ten opsigte van irritasies in die tolkproses uitgespreek. Al die Lede het aangedui dat toerusting wat nie werk nie tot frustrasie lei – ’n belangrike faktor wat dus aandag moet geniet.

Wat die Lede se persepsies van die tolke se akkuraatheid en kwaliteit betref, is die Lede van mening dat die kwaliteit van die tolke by die Vrystaatse Wetgewer, sowel as die tolke se akkuraatheid wissel van goed tot baie goed. ’n Lid het egter genoem dat, alhoewel die tolke goed is, daar ook in ag geneem moet word dat die tolkdienste by die instelling nog relatief “nuut” is en dat die tolke die potensiaal het om hulle met verloop van tyd baie goed van hulle taak te kwyt.

4.8 Opsomming

In hierdie hoofstuk is ’n empiriese studie rondom die akkuraatheid van die tolke by die Vrystaatse Wetgewer uitgevoer. Dit is gedoen deur die bronteks (van die spreker) met die doelteks (van die tolk) te vergelyk ten opsigte van sekere geïdentifiseerde kriteria, die graad van die impak daarvan en of die impak ’n positiewe of negatiewe uitwerking gehad het. Vraelyste is ook aan tolke en die Lede van die Wetgewer gestuur waarin hulle hulle persepsies, idees, gedagtes, irritasies en verwagtinge ten opsigte van tolkkwaliteit en – akkuraatheid kon weergee en identifiseer. Alhoewel gevind is dat tolkakkuraatheid by die Vrystaatse Wetgewer goed en aanvaarbaar is, kan hierdie bevindinge weer aangewend word om tolkakkuraatheid by die instelling ’n verdere hupstoot te gee.

Hoofstuk 5: *Gevolgtrekkings en Aanbevelings*

5.1 Inleiding

In die vorige hoofstuk kon die tolkakkuraatheid van die tolke by die Vrystaatse Wetgewer bepaal word deur die bronteks en doelteks met mekaar te vergelyk en het die tolke en Lede van die Wetgewer in vraelyste uiteengesit wat hulle van mekaar verwag en watter hindernisse in die pad van 'n uitstaande tolkakkuraatheidskoers staan.

In hierdie hoofstuk gaan daar vervolgens gevolgtrekkings gemaak word oor die tolke en Lede se antwoorde, sowel as oor die akkuraatheid van die tolke se weergawes wat aan die hand van Lotriet (2002a) se skema ontleed is.

Daarna sal aanbevelings gemaak word om tolkakkuraatheid by die Wetgewer te probeer bevorder of selfs in sekere gevalle te bereik. Beide die gevolgtrekkings en aanbevelings sal teen die agtergrond van die voorafgaande literatuur en navorsing oor tolkakkuraatheid en -kwaliteit gemaak word.

5.2 Gevolgtrekkings

Wanneer na die voorafgaande studie gekyk word, kan verskeie belangrike gevolgtrekkings rondom die tolkakkuraatheid van die tolke by dié instelling gemaak word.

5.2.1 Akkuraatheidsanalise

Wanneer die akkuraatheidsanalise van toesprake 1 tot 4 bestudeer word, kan sekere aspekte rondom tolkakkuraatheid geïdentifiseer word wat goed is, asook waar die grootste probleme is.

In toespraak 1 (met 'n akkuraatheidskoers van ongeveer 91%) is daar 8 gevalle van weglating. Vier van hierdie gevalle het egter 'n positiewe impak op tolkakkuraatheid, met ander woorde slegs vier gevalle van negatiewe weglating kom voor.

In teenstelling hiermee, blyk dit dat die tolk in toespraak 2 (akkuraatheidskoers = ongeveer 76%) suksesvol daarin slaag om woorde/konsepte te vervang of te herformuleer (onder die hofie 'vervangings'). Twee uit drie woord/konsep-vervangings is positief, terwyl drie uit drie herformulerings ook 'n positiewe invloed het. Wat toespraak 2 betref, kom 19 weglatings egter voor wat almal negatief is, terwyl drie uit vier herformulerings (onder 'vervangings') positief is.

In toespraak 3 (akkuraatheidskoers = 82%) is daar geen positiewe aspekte nie, behalwe onder die hofie 'weglatings' waarin slegs 1 van 21 positief is. In toespraak 4 (akkuraatheidskoers = 77%) kon die tolk egter daarin slaag om suksesvol te verminder/kondenseer/op te som (vier gevalle – onder 'weglatings'). Onder 'byvoegings' het die tolk drie uit drie keer positief uitgebrei of verduidelik. Twee en twintig negatiewe weglatings (waarvan vier positief is) vind egter plaas.

Uit bogenoemde blyk dit dus dat die tolke baie goed daarin slaag om die sprekers se toesprake te verminder/kondenseer/op te som, te herformuleer en woorde of konsepte te vervang. Die tolke was ook suksesvol met die uitbreiding op of verduideliking van die bronteks. Negatiewe weglatings van blyk egter beslis 'n probleem te wees. Tolke het in die meeste gevalle frases/sinne [toespraak 2 (11 gevalle)] en toespraak 3 (10 gevalle) en woorde/datums/syfers/name/konsepte [toespraak 1 (2 gevalle)] en toespraak 4 (11 gevalle) weggelaat.

Wanneer daar egter na die oordra van betekeniseenhede gekyk word, het die vergelyking van die bronteks en doelteks in die vier toesprake aan die lig gebring dat die akkuraatheidsvlak van tolke by die Vrystaatse Wetgewer tog akkuraat is, indien die aanvaarde 75%-akkuraatheidskoers as norm vir akkuraatheid gesien word. Die tolke se akkuraatheidsvlak wissel van tussen 76% en 91%. Vir die doeleindes van hierdie studie

kan daarom gesê word dat, alhoewel die tolke altyd kan baatvind by meer ondervinding, hul akkuraatheidskoers redelik op standaard is.

Aan die hand van die akkuraatheidsanalise kan die hipotese dat simultane tolking by die Vrystaatse Wetgewer akkuraat is, dus aanvaar word.

5.2.2 Vraelyste: Tolke

Vanuit die tolke se reaksie kan afgelei word dat verskeie ekstra-linguistiese faktore 'n invloed of impak op tolkkakuraatheid het. Hierdie impakte kan aan die hand van die hipoteses in hoofstuk 1 bespreek word, waar die volgende aspekte 'n negatiewe impak op tolkkakuraatheid het.

i) Psigo-affektiewe faktore

a) 'n Swak selfkonsep

Die tolke moes in die vraelyste hulle eie tolkkwaliteit en -akkuraatheid beoordeel. Hulle antwoorde het aan die lig gebring dat hulle baie positief hieroor is, aangesien vyf van die ses tolke aangedui het dat die kwaliteit van hulle tolking van hulle tweede taal (B) na hulle moedertaal (A) goed is, terwyl een tolk van mening was dat sy tolkwerk uitstekend is. Wat akkuraatheid betref, het vier tolke gemeen dat hulle akkuraatheid van B na A goed is, terwyl twee aangedui het dat hulle akkuraatheid uitstekend is.

Wat kwaliteit en akkuraatheid van A na B betref, meen drie tolke dat hulle kwaliteit redelik is, twee tolke voel dat hulle kwaliteit goed is, terwyl een tolk gemeen het sy tolkkwaliteit is uitstekend. In die geval van akkuraatheid, dui vier tolke aan dat hulle weergawes goed is, terwyl twee tolke van mening was dat hulle akkuraatheid redelik is.

Die tolke se konsepte van die self en hulle werkverrigting is dus baie positief. Hierdie feit word weerspieël in die akkuraatheidskoerse van toesprake 1 tot 4. Die tolke se

konsepte van die self het dus in hierdie geval 'n positiewe invloed op tolkakkuraatheid gehad. Die hipotese dat 'n swak selfkonsep 'n negatiewe invloed op tolkakkuraatheid het, word dus aanvaar.

b) 'n Swak kognitiewe styl

Volgens Brisau *et. al.* (1994) kan tolke 'n woord-vir-woord-weergawe van die bronteks in die doeltaal weergee (negatief – vergelyk hoofstuk 3), óf tolke kan betekenseenhede oordra deur byvoorbeeld te antisipeer of 'n konsep op te som of te herformuleer. Uit die akkuraatheidsanalises van toespraak 2 kan afgelei word dat die tolk verskeie frases en sinne weggelaat het en eerder op herformulerings (onder 'vervangings') gefokus het.

(Toespraak 2 word juis hier toegepas, aangesien die laagste akkuraatheidskoers, naamlik 76% hier behaal word. Die spreker het baie grammatikale foute gemaak ten opsigte van byvoorbeeld die weglating van lidwoorde, sinne wat onvoltooid is, onsamehangendheid van sinne en 'n sterk aksent. Boonop het die Lid gebruik gemaak van finansiële terme wat nie alledaags gebruik word nie).

Die tolk het hierdie toespraak nie woord-vir-woord in die doeltteks weergee nie, maar eerder gekies om dit wat die spreker sê te herformuleer om die doeltteks meer verstaanbaar te maak.

Die tolk se doeltreffende kognitiewe styl het in hierdie geval 'n positiewe en nie 'n negatiewe invloed op tolkakkuraatheid gehad nie en word die hipotese dus aanvaar.

c) 'n Beperkte algemene kennis (*real-world knowledge*)

Toespraak 2 word gelewer tydens die Tweedelesingsdebat oor die Begrotingspos van Finansies. Die betrokke Lid maak dus deurlopend van finansiële verwysings en terme gebruik, byvoorbeeld '*balance of payments*', '*public and private partnerships*' en '*asset*

register'. Die tolk slaag daarin om dié konsepte suksesvol in die doelteks weer te gee, wat bydra tot 'n hoë akkuraatheidskoers.

'n Goeie algemene kennis het daarom 'n positiewe impak op tolkakkuraatheid, terwyl 'n gebrekkige algemene kennis, of kennis van die wêreld, die tolk se akkuraatheidskoers negatief sal beïnvloed.

Die hipotese word in hierdie geval aanvaar.

d) Die tolk se ondoeltreffende hantering van ang

Weens die ingewikkeldhede rondom die tolking van toespraak 2 (aksent, grammatikale gebruik van spreker, onbesikbaarheid van toespraak, ens.) kan aanvaar word dat die tolk 'n hoër angsvlak sal hê as in 'n geval waar die tolk moontlik die toespraak voor hom sou hê.

Aangesien die akkuraatheidskoers van toespraak 2 egter in hierdie geval bo die aanvaarde akkuraatheidspeil (75%) is, kan aanvaar word dat die tolk sy ang goed hanteer het. In hierdie geval het die tolk se hantering van ang 'n positiewe impak op sy akkuraatheid gehad.

Die hipotese word in hierdie geval dus ook aanvaar.

e) 'n Negatiewe houding ten opsigte van tale

Hier gaan dit oor die tolk se houding ten opsigte van die tale waarin hy 'n diens lewer. Soos gesien uit die tolke se reaksies op die vraelyste [vergelyk ook a) hierbo] het die tolke almal 'n positiewe houding teenoor hulle moedertaal, sowel as hulle tweede tale.

Die tolk se houding is in die geval van toespraak 2 ook baie positief, wat bydra tot 'n aanvaarbare akkuraatheidskoers. Die hipotese word dus aanvaar.

f) Die ondoeltreffende hantering van stres

Hierdie aspek gaan hand-aan-hand met die tolk se hantering van angs [d] hierbo]. Soos vanuit die AIIC se wekladingstudie (2002: 5) gesien word, dra tekstuele kompleksiteit, onvoldoende voorbereiding en swak lewering by tot verhoogde stresvlakke by die tolk.

Die tolke meen ook in hulle reaksies op die vraelyste dat tekstuele hindernisse die tweede grootste negatiewe impak op tolkakkuraatheid kan hê. Die onsamehangendheid van die bronteks is vierde op die lys. Die tolke noem ook dat die beskikbaarheid van dokumentasie voor die aanvang van die sittings of vergaderings uiters belangrik is.

In die geval van toespraak 2 moes die tolk met al hierdie aspekte gelyktydig handel. Aangesien die akkuraatheidskoers van toespraak 2 egter aanvaarbaar is, kan in hierdie geval gesê word dat die tolk sy stres positief hanteer het. Indien dit nie die geval was nie, sou die tolkakkuraatheidskoers na alle waarskynlikheid onaanvaarbaar gewees het.

Die hipotese word dus aanvaar.

ii) Neurolinguistiese faktore

a) 'n Kort aandagsduur

Dit is vanselfsprekend dat hoe meer aandag die tolk aan die brontekstoepspraak gee, hoe meer akkuraatheid die doelteksweergawe sal wees. In toespraak 2 het die tolk te make gehad met verskeie ingewikkeldhede, soos die spreker se aksent, ens. Hierdie ingewikkeldhede het die tolk genoop om deurlopend aandag te gee aan dít wat die spreker sê, sowel as die getolkde weergawe.

Weens die aanvaarbare akkuraatheidskoers van die getolkde weergawe in toespraak 2, is dit duidelik dat die tolk daarin kon slaag om die nodige aandag aan die verrigtinge te gee.

Die hipotese word dus in hierdie geval aanvaar.

b) 'n Swak geheue

Volgens Gile (1990: 74-88) se inspanningsmodel loop geheue en aandag hand-aan-hand. Dit is nodig vir 'n tolk om inligting in die korttermyngeheue te stoor en te herwin vir strategiese of linguistiese redes.

Soos in die geval van die tolk se aandagsduur, het die tolk se geheue ook in toespraak 2 'n positiewe impak op die akkuraatheidskoers van die getolkde weergawe gehad. Die tolk moes onthou wat die spreker gesê het, terwyl hy probeer sin maak het van die spreker se onsamehangende toespraak. Hy moes daardie inligting dan weer produseer sodat die getolkde weergawe sover moontlik 'n samehangende eenheid kon vorm. Indien sy geheue nie in staat was om daardie inligting te stoor en te herwin nie, sou die akkuraatheidskoers beslis laer gewees het.

Die hipotese word dus aanvaar.

iii) Die inhoudsigtheid van die bronteks

In hierdie geval word gemeen dat hoe digter die inhoud, hoe negatiewer die impak op tolkakkuraatheid. Vervolgens die aspekte wat inhoudsigtheid beïnvloed:

a) Die spoed waarteen die brontekstoespraak gelewer word

Die tolke het die spoed waarteen die spreker die bronteks lewer as die mees negatiewe faktor (90%) wat tolkakkuraatheid negatief beïnvloed geïdentifiseer. Drie van die tolke het aangedui dat spoed 'n baie groot impak het, terwyl die ander drie van mening was dat spoed 'n groot impak het.

Hoe vinniger die spreker dus praat, hoe meer inligting word weergegee wat die tolk moet verwerk.

b) Ingewikkelde name, syfers en tegniese terme

Die tolke meen dat tekstuele hindernisse (soos bogenoemde aspekte) die tweede grootste (83,3%) rol speel ten opsigte van 'n negatiewe akkuraatheidskoers. In toespraak 2 kom verskeie tegniese terme en verwysings, sowel as syfers voor wat die inhoudsdigtheid van die bronteks verhoog.

c) Die spreker se aksent

Volgens die tolke se reaksies op die vraelys word die spreker se aksent as sesde belangrikste faktor (63,3%) wat 'n negatiewe impak op tolkakkuraatheid het, geïdentifiseer. Ook in toespraak 2 gee die Lid sy toespraak in 'n swaar aksent weer, wat beteken dat die tolk onder bykomende druk is om die doelteks akkuraatheid weer te gee. Die tolk moet dit wat die spreker sê probeer verstaan deur bekende woorde, wat dalk anders uitgespreek word, te identifiseer en korrek weer te gee.

Uit bostaande bespreking kan afgelei word dat hoe digter die bronteks, hoe negatiewer die impak op tolkakkuraatheid. Die hipotese hierrondom word dus aanvaar.

iv) 'n Onsamehangende brontekstoespraak

In hulle reaksies op die vraelys dui die tolke aan dat bogenoemde aspek die vierde grootste negatiewe faktor ten opsigte van tolkakkuraatheid is (76,6%). Selfs in die voorstelle van die tolke meen een van die tolke dat "hulle [LPW's] moet oplet na hoe hulle dit wat hulle voorberei het, of nie, weergee."

Die hipotese word dus aanvaar.

v) Die tydsduur van 'n vergadering – hoe langer hoe negatiewer

Dit blyk of die tolke nie hierdie aspek, naamlik die duur van die sitting of vergadering, juis negatief ervaar nie. Een tolk meen dat dit glad nie 'n invloed op tolkakkuraatheid het nie, twee tolke was van mening dat dit 'n geringe impak het, terwyl twee tolke aangedui het dat dit 'n middelmatige impak op tolkakkuraatheid het. Een tolk was van mening dat dit 'n groot impak het – 'n belangrikheidskoers, dus, van 50%.

Die hipotese word dus op grond van bogenoemde verwerp.

vi) Voorbereidingstyd – hoe korter hoe negatiewer

Indien die tolke se reaksies bestudeer word, blyk hulle ietwat verdeeld te wees oor hierdie aspek. Die tolke se reaksies wissel van geen impak op tolkakkuraatheid nie, tot baie groot impak op tolkakkuraatheid.

Onder 'voorstelle' verklaar vyf van die ses tolke egter dat dit uiters noodsaaklik is om voor die aanvang van 'n sitting of vergadering van die nodige dokumentasie voorsien te word. Daar kan dus afgelei word dat die meeste tolke dit wel belangrik vind om 'n mate van voorbereiding te tref voor die aanvang van 'n vergadering.

Die hipotese word daarom in hierdie geval aanvaar.

vii) Die tolkomgewing

a) 'n Ongemaklike tolkhokkie

Volgens die tolke se reaksies, is ongemak in die hokkie die derde grootste negatiewe faktore ten opsigte van tolkakkuraatheid (80%). Ook in hulle 'voorstelle' verwys vier van die ses tolke na die toestand van die tolkhokkies by die Vrystaatse Wetgewer wat aandag moet geniet.

Uit bostaande kan afgelei word dat die grootte van die tolkhokkie tóg 'n negatiewe impak op tolkakkuraatheid kan hê indien die grootte daarvan tot ongemak lei. Die hipotese word daarom aanvaar.

b) Swak klankisolering en akoestiese verdeling

Hierdie aspek gaan hand-aan-hand met tegniese hindernisse wat die tolke as vyfde grootste negatiewe faktor (73,3%) ten opsigte van tolkakkuraatheid geïdentifiseer het. Indien die tolkhokkies nie klankdig is nie en indien tolke van verskillende tale mekaar sou kon hoor, sal tolkakkuraatheid dus negatief beïnvloed word.

Die hipotese word dus aanvaar.

c) Swak sigbaarheid

Hierdie faktor word deur die tolke in hulle reaksies geïdentifiseer as die faktor wat die minste negatiewe impak op tolkakkuraatheid uitoefen, naamlik 26,6%. Dit is dus duidelik dat die tolke baie min waarde heg aan die sigbaarheid van sprekers.

Die hipotese word daarom aan die hand van hierdie bevinding verwerp.

d) Swak lugversorging

Lugversorging kan met 'ongemak in die tolkhokkie' gekoppel word, wat deur die tolke as 'n baie belangrike negatiewe faktor (80%) ten opsigte van tolkakkuraatheid geïdentifiseer is.

Ook wat die tolke se voorstelle betref, noem een tolk dat die tolkhokkies goed geventileer en "gebruikersvriendelik" moet wees. Indien lugversorging dus nie beskikbaar is nie, kan aanvaar word dat tolkakkuraatheid negatief geraak gaan word.

Die hipotese word op grond hiervan aanvaar.

5.2.3 Vraelyste: Lede

Wanneer die Lede se menings rondom die tolkakkuraatheid van tolke geëvalueer word, blyk dit dat daar nie 'n verskil is tussen die persepsie van die Lede van die Wetgewer oor tolkakkuraatheid, en die werklike akkuraatheid van die tolke nie.

In hulle reaksies op die vraelys, dui vyf Lede aan dat die kwaliteit van die tolke se werk, volgens hulle, baie goed is, terwyl die ander vyf van mening was dat dit goed is. Wat tolkakkuraatheid betref, meen drie van die Lede dat die akkuraatheid van die getolkde weergawe baie goed is, terwyl sewe van die Lede aangedui het dat tolkakkuraatheid by die Vrystaatse Wetgewer goed is.

Die Lede het, onder meer, bygevoeg dat die feite gewoonlik korrek is en dat die betekenis van dit wat in die bronteks vervat word, met groot duidelikheid oorgedra word.

Indien die akkuraatheidskoers van die tolke se toesprake 1 tot 4 in aanmerking geneem word, (91%; 76%; 82%; 77%) is dit dus duidelik dat die tolke se akkuraatheidskoers wel na wense is.

Die hipotese word dus in hierdie geval verwerp.

5.3 Aanbevelings

Wanneer beide die tolke en Lede se antwoorde en reaksies op die vraelyste, sowel as die akkuraatheidsanalise geëvalueer word, kan die volgende aanbevelings teen die agtergrond van die voorafgaande hoofstukke gemaak word:

5.3.1 Hanteringsmeganismes

Simultane tolking is 'n uiters stresvolle beroep, en tolkstudiante moet vroeg in hulle studiejare blootgestel word aan hanteringsmeganismes (*coping mechanisms*) wat hulle kan gebruik om hulle professie so goed moontlik te beoefen. Elke tolk streef daarna om die teks wat getolk word, so akkuraat moontlik weer te gee. Behoorlike hanteringsmeganismes sal 'n tolk in staat stel om stresverwante faktore, soos angsaanvalle en paniekerigheid, die hoof te bied.

5.3.2 Grammatikale kennis

Tolkstudiante moet ook behoorlike grammatikale onderrig in hulle A en B tale ontvang. 'n Liefde vir tale, en daarom 'n passie vir die korrekte gebruik daarvan, moet aangewakker word. Tolkakkuraatheid sal noodwendig verbeter indien die tolke oor behoorlike kennis van die grammatika van hul tale beskik. Dit sal ook lei tot selfvertroue, en angs- en stresvlakke sal daal, aangesien tolke meer sal kan fokus op die inhoud van die bronteks, en nie bekommerd hoef te wees oor die grammatika van die taal nie.

5.3.3 Algemene kennis

Tolkstudiante en professionele tolke moet voortdurend aangemoedig word om op hoogte van wêreldsake te bly. 'n Uitgebreide algemene kennis sal die tolk in staat stel om 'n ingewikkelde saak in perspektief, of in konteks te stel. Tolke mag dalk ook meer ontspanne wees indien hulle op hoogte van die onderwerp onder bespreking is. Tolkakkuraatheid sal sodoende moontlik behaal kan word.

5.3.4 Deurlopende skakeling met kliënte

Meer intense en beduidende skakeling met die Lede van die Wetgewer en hulle administratiewe personeel word aanbeveel. Indien daar 'n goeie verhouding tussen die

LPW's, hulle personeel en die tolke bestaan, sal dit dalk makliker wees om betyds van die dokumente onder bespreking by sittings en komiteevergaderings te bekom. Indien dokumente betyds gekry word, sal tolke ook in staat wees om behoorlik vir hierdie geleenthede voor te berei. Sprekers wat dalk onsamehangend praat, of wat hul toesprake teen 'n hoë spoed lewer, ens. is faktore wat dan nie noodwendig so 'n groot negatiewe invloed op die tolk sal uitoefen nie.

5.3.5 Werksomgewing

Beide die tolke en die Lede het oorweldigend aangedui dat probleme met die klanktoerusting en tolkhokkies by die Vrystaatse Wetgewer ondervind word. Klanktoerusting en ongemaklike tolkhokkies (wat nie aan die ISO-standaard voldoen nie – kyk bl. 22) is deur die tolke geïdentifiseer as faktore wat 'n groot negatiewe impak op tolkakkuraatheid uitoefen, terwyl Lede dit oorweldigend as 'n bron van irritasie ervaar het. Weens die stresvolle aard van die tolkprofessie, moet instellings alles in hulle vermoë doen om te verseker dat tolke se werksomgewing so gemaklik en 'gebruikersvriendelik' as moontlik is. Dit wil voorkom asof hierdie 'n saak van groot dringendheid by die Vrystaatse Wetgewer is.

5.3.6 Opleiding

Ondersoek moet ingestel word na die moontlikheid van 'n opleidingsessie vir Lede waarin hulle ingelig word oor wat tolking is, wat die tolkdienste behels, die doel daarvan en hoe tolke gehelp kan word om 'n beter produk te lewer, naamlik 'n akkurate weergawe van hulle toesprake in 'n ander taal. Dit is belangrik om hulle in te lig oor wat vereis word vir goeie tolking. Wanneer daar na die tolke se 'voorstelle' gekyk word, sê een tolk: "Die sprekers moet beseft dat ek 'n professionele diens lewer en moet my daarom konsidereer." Tydens hierdie inligtingsessies móét Lede ook aangemoedig word om hulle moedertale te gebruik, sodat veeltaligheid bevorder kan word.

5.4 Tekortkominge van die studie

Verskeie tekortkominge is geïdentifiseer tydens die uitvoering van die studie. Hierdie tekortkominge gaan vervolgens bespreek word:

In die eerste plek moet genoem word dat daar nie baie navorsingsliteratuur oor akkuraatheid en tolking bestaan nie. Die meeste navorsers het hulle tot dusver toegespits op tolkwaliteit in simultane tolking en die faktore wat hierop 'n invloed uitoefen, maar nie juis aandag gegee aan een van die belangrikste aspekte van tolkwaliteit, naamlik tolkkuraatheid nie. Die tekort aan navorsingsbronne het die studie daarom aanvanklik bemoeilik.

Tweedens kan die vraag ook gevra word of die akkuraatheidskema, wat as meetinstrument gebruik word om tolkkuraatheid te bepaal, noodwendig altyd objektief is. Die skema fokus op weglatings, toevoegings, vervangings en foute in die doeltteks, en vereis dat die navorser die impaksgraad van, byvoorbeeld 'n fout of weglating moet beoordeel as laag, medium of hoog, en as positief of negatief.

Die probleem hierrondom is dat, wat vir een navorser 'n groot, negatiewe fout is, vir 'n ander een dalk weer 'n fout met 'n middelmatige of lae impaksgraad is. Sommige negatiewe foute kan weer deur ander navorsers as positief gesien word. Hierdie omstredenheid onderstreep die feit dat daar 'n tekort is aan 'n objektiewe meetinstrument wat tolkkuraatheid kan bepaal. Vir die doeleindes van hierdie studie is 'n wesentlike betekenisverskil tussen die bronteks en doeltteks as maatstaf gebruik vir die bepaling van tolkkuraatheid.

Wat ook kommerwekkend is, is die aantal Lede wat beskikbaar was om die vraelyste te ontvang en toe wel op die vraelyste gereageer het (10 uit 17). Verskeie pogings om meer vraelyste terug te ontvang was vrugteloos. Die indruk word geskep dat Lede nog nie waarlik die betekenisvolheid van tolkdienste en die belangrikheid van navorsing hieroor begryp nie.

5.5 Voorstelle vir verdere studie

Indien die tekortkominge van die studie in oënskou geneem word, is dit duidelik dat daar 'n behoefte is aan 'n waarlik objektiewe instrument waarmee tolkakkuraatheid bepaal en geëvalueer kan word. Sekere kriteria of maatstawwe waarmee tolkakkuraatheid bepaal kan word is in hierdie studie uiteengesit en bespreek, maar twyfel bestaan steeds oor die werklike objektiwiteit daarvan. Indien gekyk word na, byvoorbeeld, die impaksgraad van 'n weglating, is die navorser se bepaling nie noodwendig objektief nie, en neem die navorser 'n subjektiewe besluit.

Die daarstelling van 'n tolkakkuraatheidskema, wat bogenoemde aspek in ag neem en dus waarlik objektief is, sal nuttig aangewend kan word in die bepaling van tolkakkuraatheid.

5.6 Slotsom

Met die aanvang van Suid-Afrika se eerste demokratiese verkiesing in 1994 het 'n nuwe era ook ten opsigte van tale en die gebruik daarvan in die land aangebreek. Inheemse tale se status en die gebruik daarvan moes verhoog en bevorder word. Dié bepaling het instellings, soos die Vrystaatse Wetgewer, geroep om tolkdienste daar te stel om te verseker dat die drie hooftale in die provinsie gelyke status geniet.

Aangesien die konsep van tolkdienste by dié instelling nog relatief nuut is (1994 – 2003) is die akkuraatheid van die tolke by die Provinsiale Wetgewer nog nooit bepaal nie. In hierdie studie is gepoog om nie net die akkuraatheid van simultane tolking by die instelling te bepaal nie, maar ook om vas te stel watter faktore of aspekte 'n negatiewe impak op tolkakkuraatheid uitoefen. Ondersoek is ook ingestel na die behoeftes en ervarings van die tolke by die Vrystaatse Wetgewer, sowel as die persepsies en verwagtinge van Lede van die Wetgewer. Hierdie inligting kan weer aangewend word om tolke en Lede te help om akkuraatheid te verhoog.

Alhoewel die akkuraatheidskema wat toegepas is in die bepaling van tolkakkuraatheid by die Vrystaatse Wetgewer nie noodwendig op hierdie stadium as die ideaal beskou kan word nie, kon die akkuraatheid van die tolke by die instelling tog tot 'n mate beoordeel en bepaal word. Die bevindinge van die akkuraatheidsanalise het daarop gedui dat die tolke by die instelling wel 'n aanvaarbare mate van tolkakkuraatheid handhaaf, en dat die Lede en tolke by die instelling oor die algemeen tevrede is met die diens wat hulle lewer en wat gelewer word.

Bronnelys

Adamowicz, A. 1989. The role of anticipation in discourse: Text processing in simultaneous interpreting. *Polish Psychological Bulletin* 20(2), 153 – 160.

AIIC. 1982. Practical Guide for Professional Interpreters. Geneva: Association Internationale des Interprètes de Conférence, 1 - 15.

AIIC. 2000. Quality Issues in Conference Interpreting. Beskikbaar aanlyn by: <http://www.aiic.net/en/prof/quality/default.htm>, 1 – 2.

AIIC. 2002. Workload Study. Beskikbaar aanlyn by: <http://www.aiic.net/ViewPage.cfm/article467>, 1 – 131.

Al-Khanji, R., El-Shiyab, S. & Hussein, R. 2000. On the use of compensatory strategies in simultaneous interpretation. *Meta* 45 (3), 548 – 557.

Babbie, E. 1995. The practice of social research. Seventh Edition. California: Wadsworth Publishing Company.

Barik, H. C. 1973. Simultaneous interpretation: temporal and quantitative data. *Language and Speech*, 16: 237 – 271.

Barik, H. C. 1975. Simultaneous interpretation: qualitative and linguistic data. *Language and Speech*, 18: 272 – 297.

Barik, H. C. 1994. A description of various types of omissions, additions and errors encountered in simultaneous interpretation. In Lambert, S. & Moser-Mercer, B. (Eds.). Bridging the Gap. Amsterdam: John Benjamins, 121 – 137.

Barlomiejczyk, M. 2000. Simultaneous Interpreting A – B vs B – A from Interpreters' Standpoint. Beskikbaar aanlyn by:
<http://www.cbs.dk/departments/english/EST/cf/Barlomiejczyk.doc>.

Brisau, A., Godijns, R. & Meuleman, C. 1994. Towards a psycholinguistic profile of the interpreter. *Meta* 39 (1), 87 – 94.

Constitution of the Republic of South Africa. 1996. Act 108 of 1996. As adopted on 8 May 1996 and amended on 11 October 1996 by the Constitutional Assembly.

Deese, J. 1984. Thought into speech: The psychology of language. New Jersey: Prentice Hall. In Frauenfelder, U. H. & Schriefers, H. 1997. A psycholinguistic perspective on Simultaneous Interpretation. *Interpreting* 2 (1/2): Amsterdam: John Benjamins Publishing, 55 – 89.

Dejean le Féal, K. 1990. Some thoughts on the evaluation of simultaneous interpretation. In Bowen, D. & M. (Eds.). Interpreting – Yesterday, Today, and Tomorrow. Volume IV. New York: State University of New York, 154 – 160.

Denzin, N. & Lincoln, Y (Eds.). 1994. Handbook of qualitative research. Thousand Oaks: Sage Publications.

Erasmus, M. 2002. Making multilingualism work in South Africa: The establishment of translation and interpreting services for local government. In Hung, E. (Ed.). Teaching Translation and Interpreting 4: Building Bridges. Amsterdam: John Benjamins, 197 – 210.

Fontana, A. & Frey, J. H. 1994. Interviewing: The art of science. In Denzin, N. & Lincoln, Y. (Ed.). Handbook of Qualitative Research. Thousand Oaks: Sage Publications.

Gile, D. 1990. Basic Concepts and Models for Conference Interpretation Training. Parys: INALCO & CEEI (ISST).

Gile, D. 1995. Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training. Amsterdam: John Benjamins.

Gile, D. 1997. Conference Interpreting as a Cognitive Management Problem. In Danks, J. H., Shreve, G. M., Fountain, S. B. & McBeath, M. K (Eds.). Cognitive Processes in Translation and Interpreting. California: Sage Publications, 196 – 214.

Gile, D. 1999. Testing the Effort Models' tightrope hypothesis in simultaneous interpreting – a contribution. *Hermes, Journal of Linguistics* 23, 153 – 172.

Herbert, J. 1952. The Interpreter's Handbook: How to Become a Conference Interpreter. Librairie de l'Université. Genève. In Barłomiejczyk, M. 2000. Simultaneous Interpreting A – B vs B – A from Interpreters' Standpoint. Beschikbaar aanlyn by: <http://www.cbs.dk/departments/english/EST/cf/Barłomiejczyk.doc>.

ISO 2603. 1983. Booths for Simultaneous Interpretation: General characteristics and equipment. International Organisation for Standardisation (ISO). Genève.

Jumpelt, R. W. 1985. The conference interpreter's working environment under the new ISO and IEC standards. *Meta* 30 (1), 82 – 90.

Kahane, E. 2000. Thoughts on the Quality of Interpretation. *Communicate!*, 1 – 7.

Kurz, I. 1983. CO² and O² levels in booths at the end of a conference day – A pilot study. *AIIC Bulletin* 11 (3), 86 – 93.

Kurz, I. 1992. Simultandolmetschen als Gegenstand der interdisziplinären Forschung. WUV-Universitätsverlag. Wene. In Barlomiejczyk, M. 2000. Simultaneous Interpreting A – B vs B – A from Interpreters' Standpoint. Besikbaar aanlyn by: <http://www.cbs.dk/departments/english/EST/cf/Barlomiejczyk.doc>.

Lee, T. H. 1999. Speech Proportion and Accuracy in Simultaneous Interpretation from English into Korean. *Meta* 44 (2).

Leedy, P. D. 1993. Practical research: planning and design. Fifth Edition. New York: Macmillan.

Lemon, J. 1995. The Research Process. In Du Plooy, G (Ed.). Introduction to Communication: Communication Research. *Course book 2*. Kenwyn: Juta, 28 – 46.

Longley, P. 1978. An Integrated Programme for Training Interpreters. In Gerver, D. & Sinaiko, H. W. Language Interpretation and Communication. New York: Plenum Press, 45 – 56.

Lotriet, A. 2002a. Kriteria om tolkakkuraatheid tydens simultane talking te bepaal. Ongepubliseerde navorsingsverslag.

Lotriet, A. 2002b. Can short interpreter training be effective? The South African Truth and Reconciliation Commission experience. In Hung, E. (Ed.). Teaching Translation and Interpreting 4: Building Bridges. Amsterdam: John Benjamins, 83 – 98.

Mackintosh, J. 2002. Workload study: What it tells us about our job. *Communicate!*, 1 – 5.

Maclay, H. & Osgood, C. E. 1959. Hesitation phenomena in spontaneous English speech. *Word* 15, 19 – 44. In Frauenfelder, U. H. & Schriefers, H. 1997. A

psycholinguistic perspective on Simultaneous Interpretation. *Interpreting* 2 (1/2): Amsterdam: John Benjamins, 55 – 89.

Moser-Mercer, B., Künzli, A. & Korac, M. 1998. Prolonged turns in interpreting: Effects on quality, physiological and psychological stress (Pilot Study). *Interpreting* 3(1), 47 – 64. In AIIC. 2002. Workload Study. Beskikbaar aanlyn by: <http://www.aiic.net/ViewPage.cfm/article467>, 1 – 131.

Moser, P. 1995. Expectations of users of conference interpretation. Genève: AIIC.

Moser, P. 1996. Expectations of users of conference interpretation. *Interpreting* 1(2). Amsterdam: John Benjamins, 145 – 178.

Mouzourakis, P. 1996. Videoconferencing: Techniques and challenges. *Interpreting* 1(1), 21 – 38.

Namy, C. 1978. Reflections on the training of simultaneous interpreters: A metalinguistic approach. In Gerver, D. & Sinaiko, H. W. (Eds.). Language Interpretation and Communication. New York: Plenum Press, 25 – 33.

Nord, C. 1991. Text Analysis in Translation: Theory, Methodology, and Didactic Application of a Model for Translation-Oriented Text Analysis. Amsterdam: Rodopi.

Odendal, F. F., Schoonees, P. C., Swanepoel, C. J., Du Toit, S. J. & Booyens, C. M. 1994. Verklarende Handwoordeboek van die Afrikaanse Taal. Midrand: Perskor.

Pöchhacker, F. 1992. The role of theory in simultaneous interpretation. In Dollerup, C. & Lindegaard, A. (Eds.). Teaching Translation and Interpreting: Training, Talent and Experience. Amsterdam: Benjamins, 211 – 220.

Pöchhacker, F. 1994. Quality Assurance in Simultaneous Interpreting. *Teaching Translation and Interpreting 2: Insights, Aims, Visions; Papers from the Second Language International Conference*. Amsterdam: John Benjamins, 233 – 242.

Posner, M. I & Boies, S. J. 1971. Components of Attention. *Psychological Review*, 391 – 408. In Brisau, A., Godijns, R. & Meuleman, C. 1994. Towards a psycholinguistic profile of the interpreter. *Meta* 39 (1), 87 – 94.

Riccardi, A. 2002. Evaluation in interpreting: Macrocriteria and microcriteria. In Hung, E. (Ed.). *Teaching Translation and Interpreting 4: Building Bridges*. Amsterdam: John Benjamins, 115 – 126.

Robinson, D. 1997. Becoming a Translator. London: Routledge.

Sabatini, E. 2000. Listening comprehension, shadowing and simultaneous interpretation of two “non-standard” English speeches. *Interpreting* 5(1). Amsterdam: John Benjamins, 25 – 48.

Samovar, L. A. & Porter, R. E. 1991. Communication between cultures. California: Wadsworth Publishing Company.

Schjoldager, A. 1995. Assessment of simultaneous interpreting. In Dollerup, C. & Appel, V. (Eds). *Teaching Translation and Interpreting 3*. Amsterdam: John Benjamins.

Schlemmer, L. 1996. The communication plan: From grass-roots to policy-making level. In Garbers, J. G. (Ed.). Effective research in the human sciences. Pretoria: Van Schaik, 259 – 273.

Schweda-Nicholson, N. 1987. Linguistic and Extralinguistic Aspects of Simultaneous Interpretation. *Applied Linguistics* 8 (2). Oxford University Press, 194 – 205.

Seleskovitch, D. 1975. l'Interprète dans les conférences internationales. Parys: Lettres Modernes Minard, 261. In Jumpelt, R. W. 1985. The conference interpreter's working environment under the new ISO and IEC standards. *Meta* 30 (1), 82 – 90.

Seleskovitch, D. 1989. Teaching conference interpreting. In Krawutschke P. W. (Ed.). Translator and Interpreter Training and Foreign Language Pedagogy. *American Translators Association Scholarly Monograph Series 3*. Binghamton: State University of New York, 65 – 78.

Setton, R. 1999. Simultaneous Interpretation. A Cognitive-Pragmatic Analysis. Amsterdam: John Benjamins.

Shlesinger, M. 1997. Quality in Simultaneous Interpreting. In Gumbier, Y., Gile, D. & Taylor, T. (Eds.). Conference Interpreting: Current Trends in Research. Amsterdam: John Benjamins.

Uhlenbeck, E. M. 1978. On the distinction between linguistics and pragmatics. In Gerver, D. & Sinaiko, H. W. (Eds.). Language Interpretation and Communication. New York: Plenum Press.

Van Besien, F. 1999. Anticipation in Simultaneous Interpretation. *Meta* 44 (2).

Van der Merwe, H. 1996. The research process: Problem Statement and Research Design. In Garbers, J. G. (Ed.). Effective research in the human sciences. Pretoria: Van Schaik, 277 – 291.

Viezzi, M. 1996. Aspetti della Qualità in Interpretazione [SERT 2]. Trieste: SSLMIT. In Riccardi, A. 2002. Evaluation in interpreting: Macrocriteri and microcriteri. In Hung, E. (Ed.). Teaching Translation and Interpreting 4: Building Bridges. Amsterdam: John Benjamins, 115 – 126.

Yagi, S. M. 2000. Studying style in simultaneous interpretation. *Meta* 45 (3): 520 – 547.

Zeier, H. 1997. Psychophysiological stress research. *Interpreting* 2 (1/2). Amsterdam: John Benjamins, 231 – 249.

BYLAAG A

1 **Transkripsies: Bronteks**

2
3 **22 Maart 2002**

4
5 **Toespraak 1**

6
7 *In that regard, Speaker, I am sure by now that we have already shot our target of revenue*
8 *collection by about 8% already. And, one is really happy about the kind of improvement*
9 *that we are achieving in that regard.*

10
11 *The strict cash-flow management controls exercised by the Provincial Treasury*
12 *throughout the year resulted in R42.3 million already being generated in interest on*
13 *investments by the end of January 2002. It is projected that a total amount of some R62.2*
14 *million will be collected by the close of the financial year. This, clearly indicate the*
15 *advantages emanating from the improved cash management techniques employed by*
16 *Treasury.*

17
18 *Mr Speaker, in addition to interest income, already referred to, the following categories*
19 *of revenue performed considerably better, compared to the corresponding period last*
20 *year:*

21
22 *Licenses and Permits*

23
24 *Collections from abnormal load permits increased, indicating much better policing of*
25 *heavy vehicles using our provincial roads, with this source growing by 25,2% compared*
26 *to the previous period.*

27
28 *The other point is that one of money prescribed by law.*
29

30 *Due to improvements in the staffing with regard to supervision in registration authorities*
31 *an increase of some 5% was realised in respect of the collection of motor vehicle license*
32 *fees.*

33
34 *Both the Departments of Health and Public Works, Roads and Transport, appointed*
35 *revenue task teams, that improved own revenue collection in the Province. Once again I*
36 *would like to pay my respects to the two MEC's for the sterling work – MEC Ms Ouma*
37 *Tsopo and MEC Mr Sekhopi Malebo for the kind of support and hard work that was put*
38 *in this regard.*

39
40 *To date, Mr Speaker, with regard to financial management, this Department has*
41 *succeeded in increasing electronic payments to 92% of all creditor payments, compared*
42 *to the 76% level achieved in the previous year. Mr Speaker, the significance of this*
43 *cannot be over-emphasised, as it not only reduces the risk of cheques being late or*
44 *fraudulently cashed, but also eliminates delays caused by the mailing of cheques and the*
45 *7-day waiting period for the encashment of cheques.*

46
47 *It can also be reported to this House that the banking details of 98% of registered FMS*
48 *suppliers have now been captured on the system, compared to 83% in the previous year.*

49
50 *In addition, banking details of 91% of all institutions involved in the pay over of salary*
51 *deductions have also been obtained, enabling electronic payments to be made to such*
52 *institutions.*

53
54 *It is of significance to inform this House that the Free State Province was the first*
55 *province to close the 2000/2001 financial year on the Financial Management System.*
56 *Furthermore, financial statements per provincial Department were compiled,*
57 *notwithstanding the fact that this Province operated only one bank account.*

58
59

50 *This achievement was made possible entirely by creative initiatives of the Provincial*
51 *Treasury, as no other provinces in similar situations, could succeed in submitting*
52 *separate financial statements.*

53 54 *Training in transversal systems*

55
56 *A total of 935 provincial officials were trained in transversal systems.*

57
58 *And, significant progress has been made with the implementation of LOGIS, the*
59 *computerized provisioning administration system, with six sites going live from Manual*
60 *Pas to LOGIS, during the year under consideration. The significance of this achievement*
61 *is underlined if it is taken into account that the current national norm for the*
62 *implementation of one LOGIS site is ten months.*

63
64 *A total of 3 492 suppliers and their banking details were registered on LOGIS. This*
65 *system enables the capturing of banking details on the system within 24 hours after the*
66 *relevant bank has verified it.*

67 68 **Toespraak 2**

69
70 *On behalf of the ANC, we support this Vote. The apartheid state was designed to serve*
71 *the needs of only a small section of this nation and oppress the majority. After we have*
72 *taken over, there was a need to transform the state to meet priorities established by the*
73 *democratic forces. Transformation of the state required that staff management and*
74 *structures be changed to meet the new challenges established for this period.*

75
76 *South Africa's healthy balance of payments, declining inflation and sound public finance*
77 *provides firm foundation for future growth and development. Although growth will be*
78 *slower this year than anticipated, economic performance is expected to improve steadily*
79 *in the period ahead.*

91 *I want to commend the Department for good work that they are doing. They have*
92 *ensured that revenue for the Province is collected. The Asset Register is complete and*
93 *there are public private partnerships. We welcome this partnership of public and private*
94 *partnership.*

95
96 *From the MEC's speech, he has talked about the same public and private partnerships. I*
97 *would like the MEC to explain further about what these projects entails? What impact*
98 *are these projects having on our people?*

99
00 *The impact of the depreciation of Rand on the economy. South Africa's long-term*
01 *adjustments away from being a primary exporter of commodities and to a more diverse*
02 *manufacturing and service-based, entails substantial changes in the value of Rand.*
03 *Exchange rate depreciation can affect the economy in various ways depending on the size*
04 *of depreciation and the price-setting response by firms, unions, exporters and importers.*

05
06 *The depreciation of Rand has benefited the economy, mainly encouraging high exports*
07 *and offsetting the negative impact on exports and declining commodity price.*
08 *Depreciation refocuses on domestic consumption on domestically produced rather than*
09 *on imported goods alongside rising demand for South African exports furthermore. This*
10 *raises effective demand and contributes to improved profitability and more rapid growth*
11 *- furthermore, rising demand for South African products in foreign countries. This to*
12 *increasing demand and appreciates exchange rates.*

13
14 *The new partnership for development of Africa aims to free the continent from*
15 *underdevelopment and integrate it firmly into the global economy via a three-pronged*
16 *strategy in areas of political governance, priority sector and resource mobilisation.*
17 *Targeted programmes are planned for infrastructure, information and communication*
18 *technology, human development, agriculture as well as production and export*
19 *diversification.*

120

21 Under the economic governance initiatives of the plan countries commit to appropriate
22 economic standards and appraisal mechanisms in areas of fiscal policy, public
23 expenditure management, debts management, monetary policy banking regulations and
24 data dissemination.

25
26 There is a need to make the financial sector work for development within the country.
27 Financial sector is defined as those institutions that channel funds from households and
28 firms with surplus funds, to households and firms that need to borrow. The financial
29 sector is called the bloodstream of the economy. There is a wide range of financial
30 institutions, including banks and other deposit-taking institutions, insurance companies
31 and the Johannesburg Stock Exchange. These institutions control budgets, which are far
32 exceeding the budget of the country.

33
34 For a number of reasons, this financial sector cannot meet all requirements in an
35 economy. Firstly, profit-making banks do not lend enough money to small businesses
36 because of high transaction costs and perceived level of risks. They do not provide
37 services that cater for the needs of the majority of the poor.

38 39 Toespraak 3

40
41 *Geagte Speaker, ek staan op om die NNP se steun aan die Openbare Rekeningekomitee*
42 *en uiteraard die aanbevelings te gee. Ek verwys in die kort tyd tot my beskikking na*
43 *enkele van die aanbevelings.*

44
45 *'n Bron van groot frustrasie vir my en ander agb. Lede van die Komitee, is die feit dat die*
46 *indruk deur sommige departemente geskep word dat hulle hulle nie steur aan die Besluite*
47 *van die Komitee, of, nog erger, Besluite van die Wetgewer nie, want mnr., onthou,*
48 *aanbevelings van die Komitee, soos ons dit vandag voor die Huis bring, wat aanvaar*
49 *word, word besluite van die Huis.*

51 *For that reason, Speaker, we support the aims and objectives of Propac in Resolution 1*
52 *to increase its functional effectiveness during the year 2002.*

53
54 *The hon Premier, all hon MECs, all hon Members of the Legislature and at least all*
55 *Heads of Departments should share a common commitment to sound and proper*
56 *financial administration. If people stand in the way of Propac, as the watchdog of the*
57 *Province, it is unacceptable and irresponsible. We call on everybody to allow us, as a*
58 *watchdog, Sir, not just to bark, but also to bite if necessary for we believe, once bitten,*
59 *twice shy.*

60
61 *That is why we want to meet with the hon Premier and the Executive Committee, heads of*
62 *departments, chief financial officers and the Auditor-General to make sure of a clear and*
63 *a common approach with regard to, inter alia, the implementation of resolutions and the*
64 *role of the Committee.*

65
66 *Our resolution to meet with the MECs and heads of departments stems from the*
67 *experience of various departments not submitting replies to resolutions as far as the 19th*
68 *of June 2000 and I refer specifically to Resolution No. 2.*

69
70 *We support Resolution 3 because certain local authorities are still experiencing problems*
71 *with outstanding financial commitments and I quote:*

72
73 *This Committee therefore wishes to recommend that local authorities with similar*
74 *problems draw up a detailed plan indicating the steps envisaged to urgently pay all*
75 *outstanding credits, employee funds and other commitments. Special attention should*
76 *also be paid to settling all outstanding audit fees.*

77
78 *Ek wil spesifiek van Besluit 7 melding maak en sê dat die kwessie van daardie inkomste*
79 *op staatsveilings wat die Provinsie al vier 'n paar jaar nie slaag om te in nie, raak nou 'n*
80 *verleentheid en sal volgens die Besluit nou vinnig en bevredigend afgehandel moet word.*

181

82 I want to refer to another important resolution and that is number 13, specifically
83 paragraph 2 of that Resolution, dealing with roll-over of funds and budgetary control.

84
85 If we look, Sir, at page 21, paragraph 2, the roll-over of funds and budgetary control,
86 paragraph 2.1 states very clearly that Treasury should implement adequate control
87 measures to ensure that the roll-over of funds is minimised and properly monitored to
88 ensure that accounting officers do not misuse this provision to obtain additional funding.
89 The accounting officer of a provincial department should also take effective and
90 appropriate steps to:

- 91
- 92 (a) Manage available working capital efficiently and economically and then we refer
93 to Section 38 (1)(c)(iii) of the PFMA
 - 94 (b) Ensure that the expenditure of a department is in accordance with the Vote of the
95 relevant department and the main divisions within the Vote and reference is made
96 to Section 39 (1)(a) of the PFMA
- 97

98 And paragraph 2.2 states, in this regard, Treasury should submit a progress report to
99 this Committee and the Auditor-General on a quarterly basis. End of quote.

200
201 *Geagte Speaker, Besluit nr. 14, en daarna is verwys, handel met die Departement van*
202 *Openbare Werke, Paaie en Vervoer en die Ouditeur-generaal se Verslae vir drie jaar,*
203 *geëindig einde Maart 1999, 2000 en 2001. Hierdie Besluit is 'n omvattende Besluit wat*
204 *oor nie minder nie as sewe bladsye strek en vir sigself spreek.*

205
206 *Onder meer, mnr., word die Rekenpligtige Beampte in paragraaf 2.1 opdrag gegee om*
207 *dringende vordering met finansiële bestuur te toon. Ek herhaal ook graag my Party se*
208 *oordeel, naamlik dat die Staatsgarage vinnig geprivatiseer moet word omdat ons glo dat*
209 *dit die probleme...*

210
211 **Toespraak 4**

212

13 *Thanks Speaker and hon Members. The Committee conducted its business in an open*
14 *and transparent manner. From the onset we would like to thank all who were*
15 *instrumental in ensuring that the process transpired in a fruitful and constructive way.*
16 *This type of co-operation increases transparency and accountability.*

17
18 *This year the Committee will explore different ways to consolidate its relation with*
19 *Treasury and Accounting Officers the aim being to ensure greater responsiveness in*
20 *relation to resolutions of the Committee and the precepts of the PFMA and related*
21 *legislative decrees to position itself as a primary instrument, in ensuring that*
22 *Government receives maximum value for money.*

23
24 *From a developmental and motivational perspective, two trophies will be awarded to*
25 *best-performing department and local councils. The inculcation of a result-orientated*
26 *culture geared towards incentives, diligence and greater efficiency, encourages positive*
27 *competition. However, the Committee may want also to consider a similar*
28 *recommendation for listed and non-listed entities. Although all of them are accountable*
29 *to respective departments, their stand alone should make them illegible for such*
30 *accolades.*

31
32 *Being cognisant of the local government and their different stages of development and in*
33 *addition the intricacies with regard to portfolio composition, the Committee needs to*
34 *produce the criteria for nomination and popularise it. The speedy completion, thereof,*
35 *can become a good practice.*

36
37 *We once more reiterate our position in relation to a lack of total responsiveness*
38 *pertaining to committee resolutions. We would like to urge all departments, especially*
39 *those listed in resolution 2 of 2000 to concur. With regard to local council, the*
40 *application of Section 139 of our Constitution in resent past must serve as a constant*
41 *reminder of how wary we should be.*
42

43 *Transformed local governments barely about one year old needs to be nurtured and*
44 *assisted. Timeous intervention is of essence. In this light maximum co-operation from*
45 *the Department of Local Government and Housing is required. The ANC denounces*
46 *fraudulent practices and is determined to root-out corrupt persons. Corrupt practices*
47 *should be identified and dealt with decisively.*

48
49 *The speedy and accurate processing of transactions should become the hallmark of our*
50 *Government. The usage of hand-written cheques must be limited to the least.*
51 *Outstanding matters such as auctioneers, severance packages, housing and so on, which*
52 *has been occupying our agenda has got to be addressed.*

53
54 *The PFMA affords the inhabitants of the Province an opportunity to measure and*
55 *appreciate Government's performance. It provides for mechanisms to be put in place*
56 *that would embody the principles of transparency, accountability and participatory*
57 *democracy. Section 38 of PFMA is emphatic on the need to be preventative in order to*
58 *curtail unauthorised, irregular, fruitless and wasteful expenditure.*

59
260 *The appointment and establishment of CFO's and internal audit function inter alia*
261 *should enjoy precedence. The Department of Public Works, Roads and Transport would*
262 *also be urged to comply with the requirements of the resolution on 14 of 2002.*

263
264 *Finally, Mr Speaker, after careful consideration of the report, I would like to register my*
265 *concern with the usage of the term 'delivery' on page 25 and elsewhere in the report. I*
266 *agree that as it is raised here 'delivery', it could be in the context of auditing practices,*
267 *but the fact that it is raised that departments failed to deliver, however, stands wide open*
268 *for misinterpretation. Therefore, non-compliance in this sense should not simultaneously*
269 *be misinterpreted as non-delivery. We should agree that the term 'delivery' be replaced*
270 *with compliance.*

271
272 *To conclude, there has been a much improvement in the conduct of all departments.*
273 *Although a lot still need to be done, I am inspired by what has been achieved. The*

74 *struggle for a clean, accountable Government, free from corrupt practices continues,*
75 *ours is to move forward with speed in changing condition of living of our people.*

45 gesê dat departemente nie lewer nie en dit kan wanbegryp word. Nie-nakoming moet nie
46 gelyktydig gesien word as nie-lewering nie en ons moet saamstem dat die term
47 "lewering" vervang word met "nakoming".

48

49 Ter afsluiting, daar was 'n verbetering in die optrede van departemente. Alhoewel baie
50 nog gedoen moet word, is ek geïnspireer deur wat bereik is. Die stryd vir 'n skoon en
51 gesonde regering sonder korrupte praktyke gaan voort en ons wil die
52 lewensomstandighede van ons mense verbeter.

BYLAAG B

1 **Transkripsies: Doelteks**

2
3 **22 Maart 2002**

4
5 **Toespraak 1**

6
7 *In hierdie verband, Speaker, is ek seker dat ons reeds ons doelwit van inkomste-*
8 *invordering verbeter het teen 8%. En, mens is baie tevrede met hierdie verbetering.*

9
10 *Die streng kontantvloeibestuursbeheermaatreëls wat uitgeoefen word deur Provinsiale*
11 *Tesourie, het daartoe gelei dat R42.3 miljoen reeds gegenereer is op rente op beleggings*
12 *teen die einde van Januarie 2002. Daar word beraam dat 'n totale bedrag van R62.2*
13 *miljoen teen die einde van die boekjaar ingevorder sal wees. Dit is 'n duidelike*
14 *aanduiding van die voordele verbonde aan verbeterde kontantbestuurtegnieke van*
15 *Tesourie.*

16
17 *Die volgende kategorieë van inkomste het voortdurend verbeter vergeleke met die*
18 *ooreenstemmende periode verlede jaar:*

- 19
20 • *Lisensies en permitte*

21
22 *Invorderings van abnormale vragpermitte het gestyg, wat 'n aanduiding is van die baie*
23 *beter beleide wat gevolg word ten opsigte van swaarvoertuie op provinsiale paaie. Dit*
24 *het gegroei teen 25.2% vergeleke die vorige jaar.*

- 25
26 • *Geld voorgeskryf deur die wet*

27
28 *As gevolg van verbeterings in die personeelsamestelling wat betref toesighouding by die*
29 *registrasie-owerhede, is 'n styging van 5% verwerklik wanneer dit kom by die*
30 *invordering van motorvoertuig-lisensiefooie.*

31

32 *Beide die Departemente van Gesondheid en Openbare Werke, Paaie en Vervoer het*
33 *Inkomste Taakspanne aangestel wat eie-inkomste invordering in die Provinsie verbeter*
34 *het. Ek wil weer eens my dank uitspreek aan die twee LUR'e vir die goeie werk, dit is*
35 *LUR, me Ouma Tsopo en LUR, mnr. Sekhopi Malebo vir die ondersteuning en harde*
36 *werk wat in hierdie verband gedoen is.*

37
38 *Tot op datum, mnr. die Speaker, wat betref finansiële bestuur, het die Departement*
39 *daarin geslaag om elektroniese betalings te verhoog tot 92%. Dit is 92% van alle*
40 *krediteurbetalings, vergeleke die 76% vlak wat verlede jaar bereik is. Die belangrikheid*
41 *hiervan kan nie oorbeklemtoon word nie, aangesien dit nie net die risiko van tjeks wat*
42 *laat is, of bedrieglik gewissel, verminder nie, maar dit verhoed ook vertragings as gevolg*
43 *van die pos van tjeks of die 7 dae wagperiode van tjeks.*

44
45 *Daar kan ook aan hierdie Huis gesê word dat die bankbesonderhede van 98% van*
46 *geregistreeerde FMS-voorsieners nou op die stelsel vevat is, vergeleke die 83% in die*
47 *vorige jaar.*

48
49 *Bykomend hiertoe, is die bankbesonderhede van 91% van alle instellings wat betrokke is*
50 *in die oorbetalings van salarisafrekkings ook verkry, wat elektroniese betalings aan sulke*
51 *instellings nou tot stand gebring het.*

52
53 *Daar kan aan hierdie Huis gesê word dat die Vrystaatse Provinsie die eerste provinsie*
54 *was om die 2000/2001-boekjaar op die Finansiële Bestuurstelsel af te sluit. Verder,*
55 *finansiële state per provinsiale Departement is saamgestel, nieteenstaande die feit dat*
56 *hierdie Provinsie slegs een bankrekening het nie.*

57
58 *Hierdie prestasie is moontlik gemaak deur kreatiewe inisiatiewe van die Provinsiale*
59 *Tesourie, aangesien geen ander provinsies in soortgelyke situasies daarin kon slaag om*
60 *aparte finansiële state voor te lê nie.*

61

62

63 **Opleiding in transversale stelsels**

64
65 'n Totaal van 935 provinsiale amptenare is opgelei in transversale stelsels.

66
67 En beduidende vooruitgang is gemaak met die implementering van LOGIS – die
68 gerekenariseerde voorsieningsadministrasie stelsel, met ses webwerwe wat lewendig aan
69 lyn gegaan het van Manual Pas na LOGIS gedurende die jaar onder oorweging. Die
70 belangrikheid van hierdie prestasie word onderstreep, as daar in ag geneem word dat die
71 huidige nasionale norm vir die implementering van een LOGIS werf tien maande is.

72
73 'n Totaal van 3 492 verskaffers en hulle bankbesonderhede is op LOGIS geregistreer.
74 Hierdie stelsel maak die opneem van bankbesonderhede in die stelsel binne 24 uur nadat
75 dit geverifieer is deur die betrokke bank, moontlik.

76
77 **Toespraak 2**

78
79 Namens die ANC steun ons hierdie Begrotingspos. Die apartheidstaat is ontwerp om
80 gehoor te gee aan die behoeftes van slegs 'n klein deel van die bevolking en om die
81 meerderheid te onderdruk. Nadat ons oorgeneem het was daar 'n behoefte om die staat
82 te transformeer om gehoor te gee aan die prioriteite van die demokratiese magte. Die
83 transformasie van die land het vereis dat personeelbestuur en strukture verander word
84 om gehoor te gee aan die nuwe uitdagings wat daargestel is.

85
86 Suid-Afrika se gesonde balans van betalings, dalende inflasie en gesonde openbare
87 finansies verskaf 'n vaste grondslag vir toekomstige groei en ontwikkeling. Alhoewel
88 groei vanjaar stadiger gaan wees as wat verwag is, sal die ekonomie na verwagting in
89 die toekoms stelselmatig verbeter.

90
91 Ek wil die Departement prys vir die goeie werk wat hulle doen. Hulle het verseker dat
92 inkomste vir die Provinsie ingevorder word. Die Bateregister is voltooi en daar is
93 openbare private vennootskappe. Ons verwelkom hierdie vennootskappe.

94
95 *Van die LUR se toespraak kan ek aflei dat hy, of het hy gepraat van hierdie openbare*
96 *private vennootskappe. Ek wil hê die LUR moet verder verduidelik wat hierdie projekte*
97 *behels. Watter impak het hierdie projekte op ons mense?*

98
99 *Die impak van die depresiasie van die rand op die ekonomie en Suid-Afrika se*
100 *langtermyn-aansuiwerings het gelei tot die verlaging van die rand. Die depresiasie het*
101 *'n groot invloed op die ekonomie en die reaksie van firmas, uitvoerders en invoerders.*

102
103 *Die depresiasie van die rand het die ekonomie geraak, aangesien dit gelei het tot hoër*
104 *uitvoertariewe. Die depresiasie het ook weer die fokus laat val op goedere wat in Suid-*
105 *Afrika vervaardig is en nie ingevoerde goedere nie. Daar is dus nou 'n hoër vraag en het*
106 *winsgewendheid verhoog, so ook groei wat vinniger plaasvind.*

107
108 *Die nuwe vennootskap vir die ontwikkeling van Afrika wil die kontinent vrymaak van die*
109 *onderontwikkeling en dit integreer in die globale ekonomie deur 'n strategie wat drie*
110 *pilare behels. Programme word beplan vir infrastruktuur, inligting en*
111 *kommunikasietegnologie, menslike ontwikkeling, landbou, sowel as uitvoer-diversifikasie.*

112
113 *Onder ekonomiese regering. Die inisiatief van die plan pas lande nie ekonomiese*
114 *standaarde toe in gebiede van fiskale beleid nie. Uitgawebestuur, skuldbestuur, die*
115 *monitering van regulasies en data-verspreiding.*

116
117 *Daar is 'n behoefte om die finansiële sektor te laat werk vir ontwikkeling in die land. Die*
118 *finansiële sektor word gedefinieer as dié instellings wat fondse kry van huishoudings en*
119 *firmas wat 'n oorskot fondse het. Die finansiële sektor word die bloedstroom van die*
120 *ekonomie genoem. Daar is 'n wye verskeidenheid finansiële instellings, insluitende*
121 *banke en ander plekke, die JSE en versekeringsmaatskappye. Hierdie instellings beheer*
122 *begrotings wat groter is as die begroting van die land.*

24 Hierdie finansiële sektor kan nie alle vereistes in ons ekonomie nakom nie. Eerstens,
25 banke wat wins maak leen nie genoeg geld aan klein besighede nie as gevolg van hoë
26 transaksiekoste en die vlak van risiko. Hulle lewer nie 'n diens wat gehoor gee aan die
27 behoeftes van die armes nie.

29 Toespraak 3

31 *Hon Speaker, I stand to give the support of the NNP to the Public Accounts Committee*
32 *and also to show on a few recommendations.*

34 *A source of great frustration for me and other hon Members of the Committee is the fact*
35 *that the impression by some departments is made that they ignore the resolutions of the*
36 *Committee and of the Legislature. We must remember that recommendations of the*
37 *Committee, as they are before the House today, are approved as resolutions of the*
38 *House.*

140 *Daarom ondersteun ons die doelwitte en mikpunte van die Openbare Rekeningekomitee*
141 *vir 2001 vir effektiwiteit in 2002.*

143 *Die agb. Premier, alle agb. LUR'e, alle agb. Lede van die Wetgewer en ten minste alle*
144 *Departementshoofde moet 'n gemene verbintenis deel vir gesonde finansiële*
145 *administrasie. As mense in die pad van Propac staan, as die waghond, is dit*
146 *onverantwoordelik. Ons doen 'n beroep op almal om ons, as 'n waghond, toe te laat om*
147 *nie net te blaf nie, maar ook om te byt indien nodig, want ons glo 'n donkie stamp nie*
148 *twee keer sy kop teen dieselfde klip nie.*

150 *Ons wil hê departementshoofde en almal moet seker maak dat daar 'n duidelike en*
151 *gemeenskaplike benadering is tot onder andere, die implementering van besluite en die*
152 *rol van die Komitee.*

54 *Ons besluit om te vergader met die LUR'e en departementshoofde spruit voort uit die feit*
55 *dat verskeie departemente nie antwoorde op besluite gegee het nie sover terug soos die*
56 *19de Junie 2000 en ek verwys veral na Besluit nommer 2.*

57
58 *Speaker ons ondersteun Besluit 3 want sekere plaaslike owerhede ervaar nog steeds*
59 *probleme met uitstaande finansiële verbintenisse.*

60
61 *Daarom beveel die Komitee aan dat daar 'n regsplan opgestel word om die stappe aan te*
62 *dui hoe alle uitstaande gelde betaal sal word. Spesiale aandag moet ook gegee word aan*
63 *die betaal van alle uitstaande ouditfooie.*

64
65 *Speaker I specifically want to mention Resolution 7 and I want to say that the issue of*
66 *income on state auctions, which for a few years have not been collected, must be*
67 *completed satisfactorily now.*

68
69 *Ek wil ook verwys na nog 'n belangrike besluit, dit is nommer 13, veral paragraaf 2 van*
70 *daardie Besluit. Dit gaan oor die oorrol van fondse en begrotingsbeheer.*

71
72 *As ons kyk, mnr., na bladsy 21 paragraaf 2, die oorrol van fondse en begrotingsfondse,*
73 *paragraaf 2.1 stel dit duidelik dat Tesourie behoorlike maatreëls moet implementeer om*
74 *te sorg dat oorrol van fondse geminimaliseer word en gemoniteer word om te verseker*
75 *dat rekenpligtige beamptes nie hierdie bepaling sal misbruik om bykomende befondsing*
76 *te kry nie. Die rekenpligtige beampte van 'n provinsiale departement moet doeltreffende*
77 *stappe neem om:*

78
79 *(a) die beskikbare werkskapitaal doeltreffend en ekonomies te bestuur en dan verwys*
80 *ons na Artikel 38 (1)(c) en (b)*

81 *(b) om te verseker dat die uitgawes van 'n departement ooreenstem met die relevante*
82 *departement en die bepalings binne daardie Pos. En dan word verwysing gemaak*
83 *na Artikel 39 (1)(a) van die WOFB.*

184

85 *En paragraaf 2.2 sê in hierdie geval moet Tesourie 'n vorderingsverslag aan die Komitee*
86 *voorlê en aan die Ouditeur-generaal op 'n kwartaallikse basis. Einde van die aanhaling.*
87

88 *Hon Speaker, Resolution 14, and it has been referred to, is about the Department of*
89 *Public Works, Roads and Transport and the reports of the Auditor-General for three*
90 *years ending 31st of March 1999, 2000 and 2001. This is a comprehensive resolution. It*
91 *is seven pages long. Inter alia, Sir, the Accounting Officer is given the charge in 2.1 to*
92 *make progress with financial management. I would also like to quote my department's*
93 *feeling of this. The Government Garage will have to be privatised as soon as possible.*
94 *This will iron out problems...*
95

96 **Toespraak 4**

97

98 *Dankie Speaker en agb. Lede. Die Komitee het sy sake op 'n oop en deursigtige manier*
99 *hanteer. Van die begin af wil ons almal bedank wat betrokke was om te verseker dat dit*
200 *'n vrugbare proses was. Hierdie tipe samewerking verhoog deursigtigheid en*
201 *rekenpligtigheid.*
202

203 *Vanjaar gaan die Komitee kyk na verskillende maniere om sy verhouding met Tesourie*
204 *en rekenpligtige beamptes te verbeter sodat daar groter reaksie kan wees op besluite van*
205 *die Komitee volgens die voorskrifte van die WOFB en verwante wetgewing om onself te*
206 *posisioneer as 'n instrument om te verseker dat die Regering maksimum waarde vir geld*
207 *ontvang.*
208

209 *Van 'n ontwikkelingsperspektief sal twee trofeë oorhandig word aan die beste*
210 *departemente. Aangesien ons 'n kultuur is wat staatmaak op aansporings, moedig dit*
211 *mededinging aan. Die Komitee moet dalk ook 'n soortgelyke aanbeveling oorweeg vir*
212 *nie-gelyste entiteite. Alhoewel hulle aanspreeklik is teenoor departemente.*
213

14 Daar moet ook nie vergeet word van plaaslike regerings nie. Wat betref die
15 portefeuljesamestellings moet die Komitee maatstawwe voorlê vir nominasies en dit aan
16 almal bekendstel. Die spoedige afhandeling hiervan sal goeie praktyk aanwakker.

17
18 Ons kritiseer weer die feit dat daar nie altyd goeie reaksie was op die besluite nie. Die
19 departemente wat gelys is in Besluit 2 van 2000 moet tog aandag gee hieraan. Wat
20 betref plaaslike rade, die toepassing van Artikel 139 (1)(a) van ons Grondwet moet ons
21 daaraan herinner dat ons versigtig moet handel.

22
23 Ons regering wat skaars 9 jaar oud is, moet gekoester word en daar moet gekyk word na
24 ons plaaslike regerings en die departement. Die ANC kritiseer bedrog en wil ontslae
25 raak van korrupte persone. Korripsie moet hanteer word en daar moet met die betrokke
26 persone gehandel word.

27
28 Die verwerking van transaksies moet die kenmerk van ons regering word. Die gebruik
29 van handgeskrewe tjeks moet so min as moontlik plaasvind. Uitstaande sake soos
30 skeidingspakkette, veilings en behuising wat op ons agendas bly voorkom moet nou
31 hanteer word.

32
33 Die WOFB gee vir Vrystaters die geleentheid om te kyk na die werkverrigting van die
34 regering. Daar kan meganismes in plek gestel word om deursigtigheid, rekenpligtigheid
35 en deelnemende regering aan te wakker. Artikel 38 van die WOFB poog om vrugtelose
36 uitgawes te beperk.

37
38 Die aanstelling van hooffinansiële-beamptes en interne ouditfunksies, moet onder meer
39 voorkeur geniet. Die Departement van Openbare Werke, Paaie en Vervoer word ook
40 aangemoedig om gehoor te gee aan die vereistes van Besluit 14 van 2002.

41
42 Laastens, mnr. die Speaker, na oorweging van die verslag, wil ek my kommer opper oor
43 die gebruik van die term "lewering" op bladsy 25. Ek stem saam hier waar dit gesê
44 word as 'lewering' kan dit gesien word in die konteks van ouditpraktyk, maar hier word

245 *gesê dat departemente nie lewer nie en dit kan wanbegryp word. Nie-nakoming moet nie*
246 *gelyktydig gesien word as nie-lewering nie en ons moet saamstem dat die term*
247 *"lewering" vervang word met "nakoming".*

248
249 *Ter afsluiting, daar was 'n verbetering in die optrede van departemente. Alhoewel baie*
250 *nog gedoen moet word, is ek geïnspireer deur wat bereik is. Die stryd vir 'n skoon en*
251 *gesonde regering sonder korrupte praktyke gaan voort en ons wil die*
252 *lewensomstandighede van ons mense verbeter.*

BYLAAG C

Vraelys vir tolke aan die Vrystaat Wetgewer

1. Hoe lank al werk jy as 'n simultane tolk by die Vrystaat Wetgewer? _____

2. Wat is jou:
 - 2.1 A taal: _____
 - 2.2 B taal: _____

3. Is dit vir jou moeilik om te bepaal na watter taal toe jy die sterkste werk? Indien ja, verduidelik kortliks waarom. _____

4. Wat is jou taalkombinasies vir simultane tolking?

5. Welke van hierdie faktore maak 'n negatiewe impak op jou tolking, ongeag of jy van A na B, of omgekeerd, tolk? Beoordeel asseblief hierdie faktore deur gebruik te maak van 'n skaal van 1 – 5 (5 = baie groot impak op tolking, 4 – groot impak op tolking, 3 = matige impak op tolking, 2 = geringe impak op tolking, 1 = geen impak op tolking).
 - 5.1 die spoed waarteen die spreker die bronteks lewer: _____
 - 5.2 die spreker se aksent: _____
 - 5.3 jou aksent: _____
 - 5.4 die onsamehangendheid van die bronteks: _____
 - 5.5 tekstuele hindernisse (d.i. té veel ingewikkelde name, terme of syfers in die bronteks): _____
 - 5.6 ongedisiplineerde sprekers (d.i. val mekaar in die rede, wangebruik van mikrofone, ens.): _____
 - 5.7 jou kennis van B se grammatika: _____

- 5.8 jou kennis van A se grammatika: _____
- 5.9 jou kennis van B se woordeskat: _____
- 5.10 jou kennis van A se woordeskat: _____
- 5.11 tekort aan agtergrondmateriaal: _____
- 5.12 onbeskikbaarheid van dokumentasie wat bespreek word: _____
- 5.13 nie genoeg tyd om voor te berei nie: _____
- 5.14 swak sigbaarheid van sprekers: _____
- 5.15 die duur van geleentheid: _____
- 5.16 tegniese hindernisse (d.i. moeilik om te gebruik, swak klank, ongemaklike oorfone, ens.): _____
- 5.17 ongemak in hokkie (d.i. geraas, swak ventilasie, beligting, temperatuur, ens.): _____
6. Hoe sou jy oor die algemeen die **kwaliteit** van jou tolking van B – A beoordeel? Met ander woorde, het jy 'n aangename stem, is jou getolkde weergawe verstaanbaar, maak dit sin, ens. Maak asseblief gebruik van 'n skaal van 1 – 5. (1 = uitstekend, 2 = goed, 3 = redelik, 4 = swak, 5 = baie swak): _____
7. Hoe sou jy oor die algemeen die **kwaliteit** van jou tolking van A – B beoordeel? Gebruik asseblief die skaal in 6: _____
8. Hoe sou jy oor die algemeen die **akkuraatheid** van jou tolking van B – A beoordeel? Met ander woorde, is jou getolkde weergawe 'n akkurate weergawe van die bronteks? Gebruik asseblief die skaal in 6: _____
9. Hoe sou jy oor die algemeen die **akkuraatheid** van jou tolking van A – B beoordeel? Maak asseblief gebruik van die skaal in 6: _____
10. Wat moet gedoen word om te verseker dat jy 'n 100% akkurate weergawe van die bronteks lewer, of ten minste 'n baie goeie een? Maak asseblief voorstelle in hierdie verband. _____
- _____

BYLAAG D

Vraelys aan Lede van die Vrystaat Wetgewer

1. Wat is u:
 - 1.1 1ste Taal: _____
 - 1.2 2de Taal: _____

2. Benodig u tolkdienste by die Vrystaat Wetgewer (VSW)?
 - 2.1 Motiveer asseblief kortliks u antwoord. _____

 - 2.2 Indien u antwoord in 2. ja is, noem asseblief die taal/tale waarvoor u tolkdienste benodig: _____

3. Wat benodig/verwag u van tolking/tolke by die VSW? Dui asseblief aan hoe belangrik die volgende faktore vir u is deur met 'n x in die gepaste blokkie te merk:

	<u>Baie belangrik</u>	<u>Redelik belangrik</u>	<u>Redelik onbelangrik</u>	<u>Onbelangrik</u>	<u>Onseker</u>
Volledigheid van getolkde weergawe					
Duidelikheid van getolkde weergawe					
Korrekte gebruik van terminologie					
Sinchronisasie met spreker					
'n Aangename stem					
Tegniese/Onderwerps-kennis					
Getrouheid aan die toespraak					

Getrouheid aan die betekenis van die toespraak					
Neutraliteit teenoor die spreker					
'n Opgewekte, beskrywende getolkde weergawe					
'n Eie (natuurlike) aksent					
Stop wanneer 'n fout gemaak is					
Vloeiendheid van getolkde weergawe					
Korrekte grammatikale gebruik					
Logiese samehang van getolkde weergawe					
Volledige sinne					
Die tolking van titels, name, posisies, ens.					
Die tolking van afkortings					

4. Is dit tydens 'n sitting/komiteevergadering vir u belangriker dat die tolk: a) fokus op die kern van wat gesê word, of b) 'n volledige weergawe weergee? Merk asseblief met 'n x.

Fokus op die kern van wat gesê word	
'n Volledige weergawe weergee	
Hang van die omstandighede af	
Beide is ewe belangrik	
Onseker	

5. Wat is gedurende 'n sitting/komiteevergadering vir u belangriker: a) getrouheid aan die betekenis van die oorspronklike, of b) die letterlike weergawe van wat gesê word? Merk asseblief met 'n x.

Getrouheid aan die betekenis	
Letterlike weergawe	
Hang van die omstandighede af	
Beide is ewe belangrik	

6. Wat irriteer u die meeste omtrent tolking/tolke by die VSW? Merk asseblief met 'n x.

Swak mikrofoondisipliene (papiere wat rondgeskuif word, 'n gehoes, 'n genies)	
A-sinchronisasiemet die spreker	
'n Huiwerige getolkde weergawe	
Pouses of stiltes	
Eentonigheid	
'n Ongereelde getolkde weergawe	
Toerusting wat nie werk nie	
Onvoltooide sinne	
Foute ten opsigte van terminologie	
Ontrouheid ten opsigte van die oorspronklike toespraak	
'n Onaangename stem	
'n Tekort aan neutraliteit	
Um's en Aah's gedurende die tolking	
'n 'Vreemde' aksent	
'n Tekort aan tegniese/onderwerpskennis	
Swak uitspraak van woorde	
Wanvertalings	
'n Verandering van tolke	
'n Klankverandering	

7. Hoe irriterend is tolke wat lang pouses maak of ver agter die spreker sloer? Merk asseblief met 'n x.

Baie irriterend	
Redelik irriterend	
Nie regtig irriterend nie	
Onbelangrik	
Onseker	

8. As u bogenoemde faktore in gedagte hou, hoe sou u die **kwaliteit** van tolking by die VSW in die algemeen beskryf? Merk asseblief met 'n x.

Uitstekend	
Baie goed	
Goed	
Gemiddeld	
Ondergemiddeld	
Swak	
Baie swak	

- 8.1 Gee asseblief 'n rede vir u antwoord in 8. _____

9. Hoe sou u die **akkuraatheid** van tolking by die VSW in die algemeen beskryf? Merk asseblief met 'n x.

Uitstekend	
Baie goed	
Goed	
Gemiddeld	
Ondergemiddeld	
Swak	
Baie swak	

9.2 Gee asseblief 'n rede vir u antwoord in 9. _____

